

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ**

**ԲԱԺԻՆ I.
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ**

**ԳԼՈՒԽ 1.
ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ**

Հոդված 1. Օրենսգրքի գործողության ոլորտը

1. Սույն օրենսգիրքը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանում (այսուհետ՝ առաջին ատյանի դատարան), Հայաստանի Հանրապետության վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանում (այսուհետ՝ վերաքննիչ դատարան) և Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատում (այսուհետ՝ վճռաբեկ դատարան) քաղաքացիական գործերով դատավարության իրականացման կարգը:

Հոդված 2. Քաղաքացիական դատավարության օրենսդրությունը

1. Քաղաքացիական դատավարության նորմերը սահմանվում են սույն օրենսգրքով: Սնանկության վարույթը կարգավորող նորմերը կարող են սահմանվել նաև սնանկության հարաբերությունները կարգավորող օրենքով:

2. Քաղաքացիական դատավարությունն իրականացվում է գործի քննության կամ առանձին դատավարական գործողության կատարման ժամանակ գործող օրենքով:

Հոդված 3. Դատավարական իրավունակությունը և դատավարական գործունակությունը

1. Դատավարական իրավունքներ ունենալու և դատավարական պարտականություններ կրելու ունակությունը ճանաչվում է բոլոր ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար հավասար չափով (դատավարական իրավունակություն):

2. Հայաստանի Հանրապետությունը և համայնքները սույն օրենսգրքով կարգավորվող հարաբերություններում հանդես են գալիս ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց հետ հավասար հիմունքներով:

3. Իրավաբանական անձանց համար սույն օրենսգրքով սահմանված դրույթները վերաբերում են նաև հիմնարկներին, եթե նրանք օրենքի համաձայն վիճելի իրավահարաբերությանը մասնակցում են իրենց անունից:

4. Ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք օժտված են իրենց գործողություններով իրենց դատավարական իրավունքներն իրականացնելու և պարտականությունները կատարելու ունակությամբ (դատավարական գործունակություն):

5. Դատավարական գործունակությունն իրավաբանական անձանց համար ծագում է պետական գրանցման, իսկ հիմնարկների համար՝ ստեղծման պահից:

6. Դատավարական գործունակությունը ֆիզիկական անձանց համար ծագում է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված կարգով լրիվ գործունակություն ձեռք բերելու պահից:

7. Անչափահասների, անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչված անձանց իրավունքները և օրինական շահերը դատարանում համապատասխանաբար պաշտպանում են նրանց ծնողները (որդեգրողները), խնամակալները կամ հոգաբարձուները:

8. Օրենքով նախատեսված դեպքերում անչափահասները, անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչված քաղաքացիները կարող են դատարանում ինքնուրույն ներկայացնել իրենց շահերը: Օրենքով նախատեսված դեպքերում գործի քննության ընթացքում նրանք ունեն իրենց շահերին առնչվող հարցերի վերաբերյալ լավելու իրավունք:

9. Անչափահասները, անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչված անձինք կարող են ինքնուրույն դիմել դատարան միայն սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում:

Հոդված 4. Դատարան դիմելու իրավունքը

1. Յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով դիմելու դատարան՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ, օրենքներով և այլ իրավական ակտերով սահմանված կամ պայմանագրով նախատեսված իր իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության համար:

2. Օրենքով նախատեսված դեպքերում այլ անձանց իրավունքների ու օրինական շահերի պաշտպանության համար դատարան դիմելու իրավունք ունեն օրենքով այդպիսի լիազորություն ունեցող անձինք:

Հոդված 5.Քաղաքացիական գործերը քննելիս դատարանի կողմից կիրառվող իրավունքը

1. Վիճելի հարաբերությունը կարգավորող նյութաիրավական օրենքի կամ այլ իրավական ակտի բացակայության դեպքում դատարանը կիրառում է նույնանման հարաբերություններ կարգավորող օրենքի նորմերը (օրենքի անալոգիա): Նման նորմերի բացակայության դեպքում դատարանը վեճը լուծում է՝ ելնելով իրավունքի ընդհանուր սկզբունքներից (իրավունքի անալոգիա): Դատավարական նորմերն օրենքի անալոգիայով չեն կիրառվում:

2. Դատարանն օրենքով նախատեսված դեպքերում կիրառում է գործարար շրջանառության սովորույթներ: Կիրառման ենթակա գործարար շրջանառության սովորույթի առկայությունն ապացուցելու պարտականությունը կրում է այն վկայակոչող գործին մասնակցող անձը:

3. Դատարանը Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրին կամ օրենքին համապատասխան կարող է կիրառել նաև այլ պետությունների իրավունքի նորմեր:

4. Դատարանը օտարերկրյա իրավունք կիրառելու դեպքում պարզում է դրա նորմերի գոյությունը և բովանդակությունը՝ միջազգային պայմանագրի համատեքստում կամ օտարերկրյա պետությունում դրանց մեկնաբանման և կիրառման պրակտիկային համապատասխան:

5. Դատարանն իրավունք ունի կողմերից պահանջել հիմնավորում՝ օտարերկրյա իրավունքի նորմերի գոյությունը և բովանդակությունը պարզելու նպատակով:

6. Օտարերկրյա իրավունքի նորմերի բացակայության դեպքում դատարանը կիրառում է Հայաստանի Հանրապետության իրավունքի համապատասխան նորմերը:

Հոդված 6. Քաղաքացիական գործերով դատական ակտերը և դրանց պարտադիր լինելը

1. Դատական ակտերն են դատարանի կայացրած գործն ըստ էության լուծող, գործն ըստ էության չլուծող և միջանկյալ դատական ակտերը:

2. Վերջնական դատական ակտերը դատարանի կայացրած գործն ըստ էության լուծող և գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերն են:

3. Գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերն են առաջին ատյանի դատարանի կայացրած վճիռը, օրինական ուժի մեջ մտած վճռի ուժ ստացած վճարման կարգադրությունը, վերաքննիչ դատարանի՝ սույն օրենսգրքի 336-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ, 5-րդ և 8-րդ կետերով նախատեսված լիազորությունների կիրառմամբ կայացրած որոշումները, վճռաբեկ դատարանի՝ սույն օրենսգրքի 360-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ և 5-րդ կետերով նախատեսված լիազորությունների կիրառմամբ կայացրած որոշումները:

4. Գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերն են առաջին ատյանի դատարանի՝ գործի վարույթը կարճելու կամ հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը, այդ որոշումների դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանի կողմից կայացված որոշումը, վերաքննիչ դատարանի՝ սույն օրենսգրքի 331-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 336-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ, 3-րդ, 6-րդ և 7-րդ կետերով, ինչպես նաև վճռաբեկ դատարանի՝ սույն օրենսգրքի 353-րդ, 354-րդ հոդվածներով, 356-րդ հոդվածի 2-րդ մասով և 360-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ, 4-րդ և 6-րդ կետերով նախատեսված լիազորությունների կիրառմամբ կայացրած որոշումները, դատարանի՝ արբիտրաժի վճիռը կամ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու, արբիտրաժի վճռի կամ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու, օտարերկրյա արբիտրաժային վճռի ճանաչման և հարկադիր կատարման, օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու, կատարողական թերթի կրկնօրինակ տալու, կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու, դատական ակտի

կատարման շրջադարձ կատարելու վերաբերյալ դիմումների քննության արդյունքում կայացվող որոշումները:

5. Միջանկյալ դատական ակտերն առաջին ատյանի դատարանի, վերաքննիչ դատարանի և վճռաբեկ դատարանի՝ սույն հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերում չնշված որոշումներն են, որոնք կայացվում են առանձին ակտի ձևով կամ արձանագրային որոշմամբ:

6. Արձանագրային որոշումը դատական նիստի ընթացքում դատարանի կողմից բանավոր ձևով կայացվող որոշումն է:

7. Օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտը, ինչպես նաև դատարանի պահանջները կատարման համար պարտադիր են բոլոր պետական մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, դրանց պաշտոնատար անձանց, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց համար ու ենթակա են կատարման Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում:

8. Դատարանը վերջնական դատական ակտերով իրավունքներ և պարտականություններ է սահմանում միայն գործին մասնակցող անձանց համար:

9. Դատական ակտի, դատարանի պահանջների չկատարումը, ինչպես նաև դատարանի, դատավորի հանդեպ անհարգալից վերաբերմունքի այլ դրսևորումները հանգեցնում են օրենքով նախատեսված պատասխանատվության:

10. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում օտարերկրյա դատարանների դատական ակտերի և արբիտրաժների ակտերի ճանաչումն ու կատարումն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով, սույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով սահմանված կարգով:

11. Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս Հայաստանի Հանրապետության դատարանների դատական ակտերի ճանաչումն ու կատարումը կարգավորվում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով և համապատասխան պետության օրենսդրությամբ:

Հոդված 7. Վերաքննության և վճռաբեկության կարգով դատական ակտերի բողոքարկումը

1. Դատական ակտի դեմ վերաքննիչ կամ վճռաբեկ բողոք կարող է բերվել միայն սույն օրենսգրքով սահմանված դեպքերում և կարգով:

ԳԼՈՒԽ 2.

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Հոդված 8. Հավասարությունն օրենքի և դատարանի առջև

1. Քաղաքացիական գործերով արդարադատությունն իրականացվում է օրենքի և դատարանի առջև գործին մասնակցող բոլոր անձանց հավասարության սկզբունքի հիման վրա:

2. Դատարանը ապահովում է, որ գործի քննության ընթացքում գործին մասնակցող անձինք ունենան յուրաքանչյուր հարցի վերաբերյալ իրենց դիրքորոշումը ներկայացնելու հավասար հնարավորություններ, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի:

3. Դատական ակտի հիմքում կարող են դրվել միայն այնպիսի ապացույցներ, որոնց հետազոտման ընթացքում գործին մասնակցող բոլոր անձանց համար ապահովվել են դրանց հետազոտմանը մասնակցելու և դրանց վերաբերյալ դիրքորոշում հայտնելու հավասար հնարավորություններ:

Հոդված 9. Տնօրինչականությունը

1. Դատարանը քաղաքացիական գործը հարուցում է միայն հայցադիմումի կամ դիմումի հիման վրա:

2. Գործին մասնակցող անձն իրականացնում է իր դատավարական իրավունքները, տնօրինում է դատական պաշտպանության միջոցները և եղանակներն իր հայեցողությամբ ու օրենքով սահմանված կարգով:

3. Սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով հայցվորը (դիմողը) իրավունք ունի ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն հրաժարվել իր պահանջից, փոփոխել հայցի առարկան և հիմքը կամ դրանցից յուրաքանչյուրը, պատասխանողն իրավունք ունի ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն ընդունել հայցվորի պահանջը, կողմերը դատավարության ցանկացած փուլում կարող են վեճը լուծել հաշտության համաձայնությամբ կամ սկսել արտոնագրված հաշտարարի մասնակցությամբ հաշտարարական գործընթաց կամ գործը հանձնել արբիտրաժի լուծմանը:

Հոդված 10. Մրցակցությունը

1. Քաղաքացիական դատավարությունն իրականացվում է գործին մասնակցող անձանց մրցակցության հիման վրա, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի:

2. Դատարանը, պահպանելով անկախություն, օբյեկտիվություն և անաչառություն, ղեկավարում է դատավարությունը, գործի քննության ընթացքում գործին մասնակցող անձանց պարզաբանում է նրանց իրավունքները և պարտականությունները, նախազգուշացնում է դատավարական գործողությունները կատարելու կամ չկատարելու հետևանքների մասին, նրանց աջակցում է իրենց իրավունքների իրացման հարցում, պայմաններ է ստեղծում գործի փաստական հանգամանքների պարզման, ապացույցների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ հետազոտման և օրենսդրության ճիշտ կիրառման համար:

Հոդված 11. Գործերի քննության բանավորությունը

1. Դատարանում գործերի քննությունն իրականացվում է բանավոր, եթե գործի քննության այլ կարգ նախատեսված չէ սույն օրենսգրքով:

Հոդված 12. Դատավարական իրավունքների չարաշահման անթույլատրելիությունը

1. Դատավարության մասնակիցները պետք է իրենց դատավարական իրավունքներից օգտվեն և իրենց դատավարական պարտականությունները կատարեն բարեխղճորեն:

2. Դատավարական իրավունքների կամ այլ հնարավորությունների չարաշահում թույլ տված անձանց նկատմամբ կիրառվում են չարաշահմանը համաչափ՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված դատական սանկցիաներ կամ օրենքով նախատեսված իրավական ներգործության այլ միջոցներ:

Հոդված 13. Դատավարության լեզուն

1. Հայաստանի Հանրապետությունում քաղաքացիական դատավարության լեզուն հայերենն է:

2. Գործին մասնակցող անձինք դատավարական բոլոր փաստաթղթերը ներկայացնում են հայերեն կամ հայերեն թարգմանությամբ: Նշված պահանջը չպահպանելու դեպքում դատավարական փաստաթղթերը համարվում են չներկայացված և դատարանի կողմից քննարկման ենթակա չեն:

3. Գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն դատարանում հանդես գալու իրենց նախընտրած լեզվով, եթե ապահովում են հայերեն թարգմանությունը:

4. Գործին մասնակցող անձին, նրա նախաձեռնությամբ նշանակված փորձագետին կամ նրա միջնորդությամբ հրավիրված վկային դատարանը Հայաստանի Հանրապետության հաշվին ապահովում է թարգմանչի

ծառայություններով, եթե համապատասխան անձը չի տիրապետում հայերենին, և ապացուցում է, որ բավարար միջոցներ չունի վճարովի թարգմանություն ապահովելու համար:

5. Լսողական կամ խոսակցական խանգարումներ ունեցող անձանց համար սույն հոդվածի դրույթներին համապատասխան ապահովվում է գործի նյութերին ծանոթանալու, սույն օրենսգրքով սահմանված այլ իրավունքներից օգտվելու և պարտականություններ կրելու հնարավորությունը՝ սուրդոթարգմանչի միջոցով:

6. Տեսողական խանգարումներ ունեցող անձանց համար սույն հոդվածի դրույթներին համապատասխան ապահովվում է դատական ակտերի հասանելիությունը մատչելի եղանակով:

7. Հայաստանի Հանրապետության հաշվին թարգմանչի ծառայություններ մատուցելու անհրաժեշտություն առաջանալիս՝ սույն հոդվածի 4-6-րդ մասերով նախատեսված դեպքերում դատարանի որոշման հիման վրա թարգմանիչ նշանակելու կարգը, թարգմանչի վարձատրության չափը և կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ:

Հոդված 14. Գործերի քննության հրապարակայնությունը

1. Քաղաքացիական գործերի քննությունը դռնբաց է, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

2. Գործի քննությունը դռնփակ նիստում կատարվում է պետական գաղտնիք, երեխայի որդեգրման գաղտնիք կամ օրենքով նախատեսված այլ գաղտնի տեղեկություններ պարունակող գործերով:

3. Քաղաքացիների անձնական կամ ընտանեկան կյանքի անձեռնմխելիության ապահովման կամ առևտրային կամ այլ գաղտնիք պահպանելու անհրաժեշտությունից ելնելով՝ դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ գործը կամ դրա մի մասը կարող է քննել դռնփակ դատական նիստում, եթե գործի հրապարակային քննությունը կարող է հանգեցնել գաղտնիքի հրապարակմանը կամ գործին մասնակցող անձի իրավունքների և օրինական շահերի խախտմանը:

4. Գործը կամ դրա մի մասը դռնփակ նիստում քննելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում:

5. Գործը կամ դրա մի մասը դռնփակ նիստում քննելու դեպքում դատական նիստին իրավունք ունեն ներկա գտնվել դատական նիստերի քարտուղարը, գործին մասնակցող անձինք, նրանց ներկայացուցիչները, դատական կարգադրիչները, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև վկաները, փորձագետները և թարգմանիչները: Նշված անձինք դատարանի կողմից ստորագրություն վերցնելու միջոցով նախազգուշացվում են գաղտնի տեղեկությունները չհրապարակելու, չօգտագործելու պարտականության և խախտման հետևանքների մասին:

6. Դատարանի վերջնական դատական ակտի եզրափակիչ մասը հրապարակվում է դռնբաց նիստում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատական ակտի եզրափակիչ մասը պարունակում է դռնփակ դատական նիստում քննված գաղտնիք հանդիսացող տեղեկություններ:

7. Գործը կամ դրա մի մասը դատարանի որոշմամբ դռնփակ նիստում քննելու դեպքում տվյալ գործ հետագա քննությունն այլ դատական ատյաններում կատարվում է դռնփակ:

ԳԼՈՒԽ 3.

ԳՈՐԾԵՐԻ ԵՆԹԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 15. Քաղաքացիական գործերի ենթակայությունը

1. Քաղաքացիական գործերը ենթակա են քննության առաջին ատյանի դատարանում սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

2. Քաղաքացիական են համարվում իրավունքի մասին վեճի հետ կապված բոլոր գործերը, բացառությամբ Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատարանի (այսուհետ՝ վարչական դատարան) կամ Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի (այսուհետ՝ սահմանադրական դատարան) իրավասությանը վերապահված գործերի:

3. Դատարանի քննությանը ենթակա են նաև սույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով դատարանների իրավասությանը վերապահված այլ գործերը:

Հոդված 16. Վեճի հանձնումն արբիտրաժին կամ դրա լուծումը հաշտարարության միջոցով

1. Օրենքով արբիտրաժի ենթակայությանը վերապահված վեճը մինչև առաջին ատյանի դատարանի կողմից դատաքննությունն ավարտվելն օրենքով սահմանված կարգով գործին մասնակցող անձանց համաձայնությամբ կարող է հանձնվել արբիտրաժի լուծմանը:

2. Օրենքով նախատեսված դեպքերում գործին մասնակցող անձինք, մինչև առաջին ատյանի դատարանում դատաքննության կամ վերաքննիչ դատարանում բողոքի քննության ավարտը, փոխադարձ համաձայնությամբ կարող են սկսել արտոնագրված հաշտարարի մասնակցությամբ հաշտարարական գործընթաց:

Հոդված 17. Միմյանց հետ փոխկապակցված մի քանի պահանջներով գործերի ենթակայությունը

1. Միմյանց հետ փոխկապակցված մի քանի պահանջներով գործը, եթե այդ պահանջներից մեկը ենթակա է առաջին ատյանի դատարանին, իսկ մյուսը՝ վարչական դատարանին, քննում է այն դատարանը, որին ենթակա է հիմնական պահանջը:

2. Հիմնական է այն պահանջը, որի բավարարումը կամ մերժումը կանխորոշում է դրանից ածանցվող պահանջների լուծումը:

Հոդված 18. Քաղաքացիական գործերի ընդհանուր տարածքային ընդդատությունը

1. Հայցը հարուցվում է պատասխանողի հաշվառման (գտնվելու) վայրի, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում, բնակվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

Հոդված 19. Քաղաքացիական գործերի տարածքային ընդդատությունը հայցվորի ընտրությամբ

1. Մի քանի պատասխանողների դեմ հայցը, հայցվորի ընտրությամբ, կարող է հարուցվել պատասխանողներից որևէ մեկի հաշվառման (գտնվելու) վայրի, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում, բնակվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

2. Պատասխանողի դեմ, որը չունի հաշվառման վայր, հայց կարող է հարուցվել նրա բնակության վերջին հայտնի վայրի կամ նրա գույքի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

3. Կատարման վայրի վերաբերյալ ուղղակի նշում պարունակող պայմանագրից բխող հայցը կարող է հարուցվել պայմանագրի կատարման վայրի առաջին ատյանի դատարան:

4. Ալիմենտ բռնագանձելու կամ հայրությունը որոշելու վերաբերյալ հայցը կարող է հարուցվել հայցվորի հաշվառման կամ բնակության վայրի առաջին ատյանի դատարան:

5. Առողջությանը, պատվին, արժանապատվությանը, գործարար համբավին կամ կերակրողի մահվամբ պատճառված վնասի հատուցման վերաբերյալ հայցը կարող է հարուցվել հայցվորի հաշվառման (գտնվելու) վայրի առաջին ատյանի դատարան կամ վնասը պատճառելու վայրի դատարան:

6. Ամուսնալուծության վերաբերյալ հայցը կարող է հարուցվել հայցվորի հաշվառման (գտնվելու) կամ բնակության վայրի առաջին ատյանի դատարան, եթե պատասխանողն օրենքով սահմանված կարգով ճանաչվել է անհայտ բացակայող կամ անգործունակ, գտնվում է կալանքի տակ կամ դատապարտված է ազատագրվման հետ կապված պատժի, ինչպես նաև, այն դեպքերում, երբ անչափահաս երեխան գտնվում է հայցվորի մոտ:

7. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված ոչ նյութական վնասը հատուցելու և խախտված իրավունքները վերականգնելու վերաբերյալ հայցը կարող է հարուցվել հայցվորի հաշվառման կամ բնակության վայրի առաջին ատյանի դատարան:

8. Իրավաբանական անձի դեմ հարուցված հայցը, որը բխում է նրա ներկայացուցչության կամ մասնաճյուղի գործունեությունից, կարող է հարուցվել համապատասխան ներկայացուցչության կամ մասնաճյուղի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

9. Շարժական գույքն արգելանքից հանելու վերաբերյալ հայցը հայցվորի ընտրությամբ կարող է հարուցվել նրա հաշվառման (գտնվելու) կամ բնակության վայրի կամ նրա գույքի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

Հոդված 20. Պայմանագրային ընդդատությունը

1. Սույն օրենսգրքի 18-րդ և 19-րդ հոդվածներով սահմանված ընդդատությունը կարող է փոխվել կողմերի գրավոր համաձայնությամբ՝ մինչև առաջին ատյանի դատարան հայցադիմում ներկայացնելը:

Հոդված 21. Բացառիկ տարածքային ընդդատություն

1. Հողամասերի, շենքերի, շինությունների նկատմամբ սեփականության իրավունքը ճանաչելու, հողամասերը, շենքերը, շինություններն ուրիշի ապօրինի տիրապետումից հետ պահանջելու, սեփականատիրոջ կամ այլ օրինական տիրապետողի՝ տիրապետումից զրկելու հետ չկապված իրավունքների խախտումները վերացնելու վերաբերյալ հայցերը հարուցվում են հողամասի, շենքի, շինության գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

2. Անշարժ գույքն արգելանքից հանելու վերաբերյալ հայցերը հարուցվում են անշարժ գույքի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

3. Ժառանգատուի պարտատերերի հայցերը հարուցվում են ժառանգի կամ կտակակատարի հաշվառման (գտնվելու) կամ բնակության, իսկ նշված անձանց բացակայության դեպքում՝ ժառանգության բացման վայրի առաջին ատյանի դատարան:

4. Միաժամանակ բացառիկ և տարածքային այլ ընդդատություն ունեցող պահանջներով հայցը հարուցվում է սույն հոդվածով սահմանված առաջին ատյանի դատարան:

Հողված 22. Գործերի հանձնումը մեկ դատարանից մեկ այլ դատարան

1. Դատարանը տարածքային ընդդատության կանոնների պահպանմամբ իր վարույթ ընդունած գործը պետք է քննի ըստ էության, թեկուզև այն հետագայում դարձել է ընդդատյա այլ դատարանի:

2. Դատարանը գործը հանձնում է այլ դատարանի քննության, եթե գործը քննելիս պարզվել է, որ այն վարույթ է ընդունվել սույն օրենսգրքի 21-րդ կամ 127-րդ հոդվածներով սահմանված կանոնների խախտմամբ:

3. Սույն օրենսգրքի 18-րդ կամ 19-րդ հոդվածներով սահմանված ընդդատության կանոնների խախտմամբ վարույթ ընդունված գործը հանձնվում է այլ դատարանի քննության, եթե պատասխանողը առարկում է գործը տվյալ դատարանում քննելու վերաբերյալ:

4. Գործն այլ դատարանի քննությանը հանձնելու մասին կայացվում է որոշում:

Հողված 23. Ընդդատության մասին վեճերը

1. Գործն ըստ տարածքային ընդդատության ստացած դատարանը գործի տարածքային ընդդատության հետ անհամաձայնության դեպքում յոթնօրյա ժամկետում պատճառաբանված որոշմամբ գործն ուղարկում է Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարան:

2. Գործի ընդդատությունը հնգօրյա ժամկետում որոշվում է Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի երեք դատավորի կազմով:

3. Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի կողմից որոշված դատարանը համարվում է իրավասու դատարան:

ԳԼՈՒԽ 4.

ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄԸ

Հողված 24. Գործերի միանձնյա և կոլեգիալ քննությունը

1. Առաջին ատյանի դատարանում գործերը քննվում են դատավորի կողմից՝ միանձնյա:

2. Մնանկության գործերը վարվում են դատավորի կողմից՝ միանձնյա:

3. Գործերը միանձնյա քննելիս դատավորը հանդես է գալիս որպես դատարան:

4. Վերաքննիչ դատարանն առաջին ատյանի դատարանի վերջնական դատական ակտերի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքները քննում և դրանց վերաբերյալ, ինչպես նաև սույն օրենսգրքի 341-րդ և 342-րդ հոդվածներով նախատեսված հարցերով որոշումները կայացնում է կոլեգիալ՝ երեք դատավորի կազմով:

5. Առաջին ատյանի դատարանի՝ պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վերջնական դատական ակտերի, վճարման կարգադրությունների և միջանկյալ դատական ակտերի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքները քննվում և դրանց վերաբերյալ որոշումները կայացվում են միանձնյա, բացառությամբ «Մնանկության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված պարտատերերի ներկայացրած պահանջների օրինականության, հիմնավորվածության և հերթին վերաբերող հարցերի կապակցությամբ կայացրած որոշումների դեմ ներկայացված բողոքների, որոնք վերաքննիչ դատարանը քննում է կոլեգիալ՝ երեք դատավորի կազմով:

6. Առաջին ատյանի դատարանում գործի քննությունը, իսկ վերաքննիչ դատարանում բողոքի քննությունն անցկացվում է դատարանի նույն կազմով, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի: Դատարանի կազմը փոխվելու դեպքում կայացվում է գործը (վերաքննիչ բողոքը) վարույթ ընդունելու մասին որոշում, և գործի (վերաքննիչ բողոքի) քննությունն սկսվում է սկզբից:

7. Վճռաբեկ դատարանը վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հարցը լուծում է կոլեգիալ՝ պալատի նախագահի և առնվազն հինգ դատավորի կազմով: Վճռաբեկ

բողոքը համարվում է վարույթ ընդունված, եթե դրան կողմ է քվեարկել նիստին ներկա դատավորների մեծամասնությունը:

8. Վարույթ ընդունված վճռաբեկ բողոքները վճռաբեկ դատարանը քննում ու դրանց վերաբերյալ որոշումները կայացնում է պալատի նախագահի և առնվազն հինգ դատավորի կազմով: Վճռաբեկ դատարանի որոշումն ընդունվում է նիստին ներկա դատավորների ձայների մեծամասնությամբ:

9. Գործի կոլեգիալ քննության ժամանակ դատավորն իրավունք չունի ձեռնպահ մնալու քվեարկելուց: Նիստում նախագահողը քվեարկում է վերջինը:

10. Մեծամասնության կարծիքի հետ չհամաձայնող դատավորը ստորագրում է դատական ակտը՝ հատուկ կարծիք ունենալու մասին նշում կատարելով:

11. Դատական ակտը հրապարակվելուց հետո տասնօրյա ժամկետում դատավորը կազմում է հատուկ կարծիքը և ստորագրում է այն: Հատուկ կարծիքը կարող է վերաբերել դատական ակտի ինչպես պատճառաբանական, այնպես էլ եզրափակիչ մասին:

12. Դատական ակտի հրապարակման ժամանակ հայտարարվում է հատուկ կարծիքի առկայության մասին:

13. Հատուկ կարծիքը կցվում է գործին: Էլեկտրոնային տեղեկատվական համակարգերում դատական ակտի հետ մեկտեղ ապահովվում է հատուկ կարծիքի հասանելիությունը:

ԳԼՈՒԽ 5.

ԻՆՔՆԱԲԱՅԱՐԿ ԵՎ ԲԱՅԱՐԿ

Հոդված 25. Դատավորին բացարկ հայտնելը կամ դատավորի ինքնաբացարկը

1. Դատավորին կարող է բացարկ հայտնվել կամ վերջինս սեփական նախաձեռնությամբ պարտավոր է ինքնաբացարկ հայտնել Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգրքով սահմանված հիմքերով:

Հոդված 26. Ինքնաբացարկի և բացարկի ներկայացման ու լուծման կարգը

1. Առաջին ատյանի դատարանում դատավորն ինքնաբացարկ կարող է հայտնել կամ նրան բացարկ կարող է հայտնվել մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը, իսկ վերաքննիչ և վճռաբեկ դատարաններում՝ մինչև բողոքի քննությունն սկսվելը:

2. Նախնական դատական նիստի ավարտից հետո մինչև դատաքննության ավարտն ինքնաբացարկ կամ բացարկ կարող է հայտնվել, եթե այն հայտնող անձը հիմնավորում է, որ ինքնաբացարկի կամ բացարկի հիմքը ծագել կամ իրեն հայտնի է դարձել նախնական դատական նիստի ավարտից հետո և մինչև այդ չէր կարող հայտնի լինել:

3. Վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանում բողոքի քննությունն սկսվելուց հետո մինչև բողոքի քննության ավարտն ինքնաբացարկ կամ բացարկ կարող է հայտնվել, եթե այն հայտնող անձը հիմնավորում է, որ ինքնաբացարկի կամ բացարկի հիմքը ծագել կամ իրեն հայտնի է դարձել բողոքի քննությունն սկսվելուց հետո և մինչև այդ չէր կարող հայտնի լինել:

4. Բացարկը հայտնվում է գրավոր, իսկ ինքնաբացարկ հայտնելու մասին կայացվում է որոշում, որին կարող են կցվել ինքնաբացարկի կամ բացարկի հիմքերը հաստատող ապացույցները:

5. Նույն հիմքով հայտնված բացարկը ենթակա չէ քննության, եթե չի ներկայացվել բացարկի հիմքը հիմնավորող նոր ապացույց:

6. Ինքնաբացարկի կամ բացարկի հարցը լուծում է գործը քննող դատավորը: Եթե գործը քննվում է դատավորների կոլեգիալ կազմով, և բացարկ է հայտնվել

դատավորներից մեկին կամ մեկից ավելի դատավորների կամ դատավորների ամբողջ կազմին, ապա յուրաքանչյուր դատավոր լուծում է իրեն հայտնված բացարկի հարցը:

7. Ինքնաբացարկ կամ բացարկ հայտնելու դեպքում գործի քննությունը ընդհատվում է մինչև այդ հարցի լուծումը: Նիստը կարող է հետաձգվել ոչ ավելի, քան երեք օրով:

8. Դատավորը ինքնաբացարկի կամ բացարկի հարցը քննելու արդյունքում կայացնում է որոշում, որում շարադրում է ինքնաբացարկի կամ բացարկի հիմքերը: Որոշումը հրապարակվում է դատական նիստի ընթացքում: Որոշումը հրապարակելուց հետո անմիջապես հանձնվում կամ ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

9. Ինքնաբացարկ հայտնելու կամ բացարկը բավարարվելու դեպքում բացարկված դատավորը փոխարինվում է, և գործի քննությունը սկսվում է սկզբից:

ԳԼՈՒԽ 6.

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ

Հոդված 27. Դատավարության մասնակիցները

1. Քաղաքացիական դատավարության մասնակիցներն են (այսուհետ՝ դատավարության մասնակիցներ)՝

- 1) գործին մասնակցող անձինք, նրանց ներկայացուցիչները.
- 2) վկան.
- 3) փորձագետը.
- 4) թարգմանիչը.
- 5) իրավասու անձինք և մարմինները՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում:

Հոդված 28. Գործին մասնակցող անձանց կազմը

1. Գործին մասնակցող անձինք են՝

1) կողմերը.

2) երրորդ անձինք.

3) դիմողները և դիմումի քննության ելքով շահագրգռված այլ անձինք՝ սույն օրենսգրքով ու այլ օրենքներով նախատեսված գործերով:

Հոդված 29. Կողմերը

1. Դատավարության կողմերն են հայցվորը և պատասխանողը:

Հոդված 30. Հայցվորը

1. Հայցվորը գործին մասնակցող այն անձն է, ով իր կամ օրենքով նախատեսված դեպքերում այլ անձի իրավունքների պաշտպանության նպատակով հայց է ներկայացրել առաջին ատյանի դատարան:

2. Գործի քննության ընթացքում հայցվորի փոխարինում չի թույլատրվում, բացառությամբ իրավահաջորդության դեպքերի:

Հոդված 31. Պատասխանողը

1. Պատասխանողը գործին մասնակցող այն անձն է, որի դեմ հայց է ներկայացվել առաջին ատյանի դատարան:

2. Գործի քննության ընթացքում պատասխանողի փոխարինումը կամ նոր պատասխանողի ներգրավումը կատարվում է սույն օրենսգրքի 157-րդ և 158-րդ հոդվածներով սահմանված կարգով:

Հոդված 32. Դատավարությանը համահայցվորների կամ համապատասխանողների մասնակցությունը

1. Հայցը կարող է ներկայացվել մի քանի հայցվորի (համահայցվորներ) կողմից համատեղ կամ ընդդեմ մի քանի պատասխանողի (համապատասխանողներ):

2. Համահայցվորները կամ համապատասխանողները կարող են համաձայնության գալ, որ դատարանում բոլորի անունից հանդես գա իրենցից մեկը կամ մի քանիսը կամ իրենց ներկայացուցիչներից մեկը կամ մի քանիսը: Համաձայնությունը ձևակերպվում է ներկայացուցչի լիազորագրի համար սահմանված կարգով:

3. Խմբային հայցերով համահայցվորների մասնակցության առանձնահատկությունները նախատեսված են սույն օրենսգրքի 23-րդ գլխով:

Հոդված 33. Գործին մասնակցող անձանց իրավունքները և պարտականությունները

1. Գործին մասնակցող անձինք, սույն օրենսգրքի և այլ օրենքների պահանջների պահպանմամբ, իրավունք ունեն՝

1) ծանոթանալ գործի նյութերին, ստանալ դրանց պատճենները, գործի նյութերից անել քաղվածքներ, լուսանկարներ, լուսապատճեններ և պատճեններ.

2) հայտնել բացարկ.

3) ներկայացնել ապացույցներ և մասնակցել դրանց հետազոտմանը.

4) հարցեր տալ դատավարության մասնակիցներին.

5) միջնորդություններ անել, բացատրություններ, ցուցմունքներ տալ դատարանին.

6) դատական նիստի ընթացքում ծագող բոլոր հարցերի վերաբերյալ ներկայացնել իրենց փաստարկները և դիրքորոշումը.

7) գործի քննության ընթացքում դիրքորոշում հայտնել գործին մասնակցող այլ անձանց միջնորդությունների և փաստարկների վերաբերյալ.

8) բողոքարկել դատական ակտերը.

9) կատարել սույն օրենսգրքով կամ այլ օրենքներով նախատեսված այլ դատավարական գործողություններ:

2. Գործին մասնակցող անձինք ունեն և կրում են միայն Սահմանադրությամբ, միջազգային պայմանագրերով, սույն օրենսգրքով և այլ օրենքներով սահմանված դատավարական իրավունքներ և պարտականություններ:

Հոդված 34. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձինք

1. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձինք կարող են հայցադիմում ներկայացնելու միջոցով գործի մեջ մտնել մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը, իսկ սույն օրենսգրքի 36-38-րդ գլուխներով նախատեսված կարգով քննվող գործերով՝ մինչև դատարանի կողմից վերջնական դատական ակտ կայացնելը:

2. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձինք օգտվում են հայցվորի բոլոր իրավունքներից և կրում են նրա բոլոր պարտականությունները:

3. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի հայցով որպես պատասխանող կարող է հանդես գալ սկզբնական հայցով հայցվորը և (կամ) պատասխանողը:

Հոդված 35. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձինք

1. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձինք կարող են գործի մեջ մտնել հայցվորի կամ պատասխանողի կողմում մինչև դատաքննության ավարտը, եթե գործով կայացվող վճիռը կարող է ազդել կողմերից մեկի հանդեպ նրանց ունեցած իրավունքների կամ

պարտականությունների վրա կամ կարող է հանգեցնել նման իրավունքների և պարտականությունների ծագմանը:

2. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձինք կարող են ներգրավվել գործին իրենց միջնորդության հիման վրա:

3. Եթե առաջին ատյանի դատարանը գտնում է, որ դատական ակտը կարող է անխուսափելիորեն ազդել որոշակի անձանց իրավունքների և պարտականությունների վրա, ապա ծանուցում է տվյալ անձանց՝ որպես վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձ ներգրավվելու նրանց իրավունքի և դրա իրականացման կարգի վերաբերյալ:

4. Եթե գործին մասնակցող անձը գտնում է, որ դատական ակտը անխուսափելիորեն ազդելու է որոշակի անձանց իրավունքների և պարտականությունների վրա, ապա կարող է առաջին ատյանի դատարանին ներկայացնել տվյալ անձին որպես վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ չներկայացնող երրորդ անձ ներգրավվելու միջնորդություն:

5. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձին գործին ներգրավվելու կամ ներգրավման դիմումը մերժելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում՝ առանձին դատական ակտի ձևով:

6. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձին՝ գործի քննությանը ներգրավվելու դեպքում գործի քննությունը շարունակվում է, եթե նա չի միջնորդում գործի քննությունը վերսկսելու մասին:

7. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձինք օգտվում են կողմի իրավունքներից և կրում են նրա պարտականությունները, բացի հակընդդեմ հայց հարուցելու, հայցապահանջի չափ ավելացնելու կամ նվազեցնելու, հայցի առարկան կամ հիմքը փոխելու, հայցապահանջներից հրաժարվելու, հայցապահանջներն ընդունելու, հայցի ապահովում պահանջելու, արբիտրաժային համաձայնություն կնքելու, հաշտության

համաձայնություն կնքելու, դատական ակտի հարկադիր կատարում պահանջելու, արտոնագրված հաշտարարի մասնակցությամբ հաշտարարական գործընթաց սկսելու իրավունքից:

8. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կամ սեփական նախաձեռնությամբ մինչև դատաքննության ավարտը կարող է վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձին հանել գործին մասնակցող անձանց կազմից, եթե ներգրավման հիմքերը վերացել են: Գործին մասնակցող անձանց կազմից երրորդ անձին հանելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում՝ առանձին դատական ակտի տեսքով:

Հոդված 36. Դիմողները

1. Դիմողն այն անձն է, ով ներկայացրել է սույն օրենսգրքով նախատեսված հատուկ կամ այլ վարույթի կարգով քննվող դիմում:

Հոդված 37. Դատավարական իրավահաջորդություն

1. Դատավարությունից գործին մասնակցող անձանցից մեկի դուրս գալու դեպքում (քաղաքացու մահ, իրավաբանական անձի վերակազմակերպում, պահանջի զիջում, պարտքի փոխանցում և այլն) դատարանը որոշում կայացնում է գործին մասնակցող անձին նրա իրավահաջորդով փոխարինելու վերաբերյալ:

2. Դատավարական իրավահաջորդությունը հնարավոր է դատավարության ցանկացած փուլում:

3. Դատավարությունից հայցվորի դուրս գալու դեպքում հայցվորի փոխարինումը տեղի է ունենում հայցվորի իրավահաջորդի միջնորդությամբ:

4. Այն բոլոր գործողությունները, որոնք կատարվել են դատավարության ընթացքում մինչև իրավահաջորդի՝ գործի մեջ մտնելը, նրա համար պարտադիր են

այնքանով, որքանով դրանք պարտադիր կլինեն այն անձի համար, որին փոխարինել է իրավահաջորդը:

Հոդված 38. Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների մասնակցությունը գործին

1. Պետական մարմիններն իրենց լիազորությունների շրջանակներում իրավասու են դատարան դիմել պետության շահերի պաշտպանության հայցով:

2. Տեղական ինքնակառավարման մարմինը, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ վարչական շրջանի ղեկավարն իրավունք ունի դիմել դատարան համայնքի շահերի պաշտպանության հայցով:

3. Դատախազը, սույն օրենսգրքով նախատեսված կարգով, պետական շահերի պաշտպանության հայց է հարուցում օրենքով նախատեսված դեպքերում:

Հոդված 39. Գործին մասնակցող անձի ներկայացուցիչը

1. Ներկայացուցիչ է սույն օրենսգրքով, այլ օրենքով նախատեսված դեպքերում գործին մասնակցող անձի անունից դատարանում հանդես գալու իրավունք ունեցող անձը:

Հոդված 40. Վկան

1. Վկա կարող է լինել ցանկացած ֆիզիկական անձ, որին կարող է հայտնի լինել տվյալ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող որևէ փաստի մասին տեղեկություն:

2. Որպես վկա չեն կարող հարցաքննվել՝

1) ներկայացուցիչը՝ գործի այն փաստերի առնչությամբ, որոնք նրան հայտնի են դարձել վստահորդին իրավաբանական ծառայություններ մատուցելիս, եթե այլ բան նախատեսված չէ ներկայացուցչի և ներկայացվող անձի փոխադարձ համաձայնությամբ.

2) փաստաբանները՝ պարզելու համար տեղեկություններ, որոնք նրանց կարող են հայտնի լինել կապված իրավաբանական օգնության դիմելու կամ նման օգնություն ցույց տալու հետ, եթե այլ բան նախատեսված չէ փաստաբանի և վստահորդի փոխադարձ համաձայնությամբ:

3) Մարդու իրավունքների պաշտպանը՝ գործի այն փաստերի առնչությամբ, որոնք նրան հայտնի են դարձել իր պարտականությունները կատարելիս:

4) դատավորը, արբիտրը կամ հաշտարարը՝ իր կողմից կամ իր մասնակցությամբ քննված որևէ գործի վերաբերող քննարկումների առնչությամբ:

5) ձեռնադրված հոգևորական-խոստովանահայրը՝ գործի այն փաստերի մասին, որոնք նրան հայտնի են դարձել խոստովանության ժամանակ:

3. Դատարանում որպես վկա ցուցմունք տալուց որոշակի հարցերին չպատասխանելու իրավունք ունեն՝

1) անձինք՝ իրենց, իրենց ամուսնու կամ մերձավոր ազգականներ՝ ծնողի, զավակի, որդեգրողի, որդեգրվածի, հարազատ կամ ոչ հարազատ (համահայր կամ համամայր) եղբոր կամ քրոջ, պապի, տատի, թոռան, ամուսնու ծնողի կամ զավակի ամուսնու վերաբերյալ, եթե ողջամտորեն ենթադրելի է, որ այն հետագայում կարող է օգտագործվել իր կամ նրանց դեմ:

2) լրագրողները՝ գործի փաստերին վերաբերող այն տեղեկությունների առնչությամբ, որոնցով կարող է բացահայտվել այդ տեղեկությունների աղբյուրը:

4. Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի ներկայացուցիչների հարցաքննությունը որպես վկա՝ մարդու իրավունքների պաշտպանի մոտ գտնվող բողոքի կապակցությամբ մարդու իրավունքների պաշտպանի որոշման, ինչպես նաև իրենց մոտ գտնվող բողոքի կամ բողոքին առնչվող փաստաթղթի էության վերաբերյալ, հնարավոր է միայն մարդու իրավունքների պաշտպանի գրավոր համաձայնությամբ:

5. Եթե որպես վկա ցուցմունք տալուց հրաժարվելու իրավունքի շուրջ ծագում է վեճ, ապա առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում դրա վերաբերյալ, որը պարտադիր է դատավարության մասնակիցների համար:

6. Վկայի կողմից սուտ ցուցմունք տալը կամ ցուցմունք տալուց հրաժարվելը առաջացնում է Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով նախատեսված պատասխանատվություն:

Հոդված 41. Փորձագետը

1. Որպես փորձագետ կարող է հանդես գալ համապատասխան կրթություն, ունակություն, հմտություն կամ փորձ, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքում՝ նաև որակավորում (թույլտվություն, լիցենզիա, արտոնագիր և այլն) ունեցող գործունակ ֆիզիկական անձը:

2. Անձը, ում հանձնարարված է փորձաքննություն կատարել, պարտավոր է ներկայանալ առաջին ատյանի դատարանի կանչով և օբյեկտիվ եզրակացություն տալ իրեն առաջադրված հարցերի հիման վրա:

3. Փորձագետն իրավունք ունի, եթե դա անհրաժեշտ է եզրակացություն տալու համար՝

1) ծանոթանալ գործի նյութերին.

2) մասնակցել դատական նիստերին.

3) դատարանի թույլտվությամբ հարցեր տալ դատավարության մասնակիցներին.

4) խնդրել դատարանին իրեն տրամադրելու լրացուցիչ նյութեր:

4. Փորձագետն իրավունք ունի նաև՝

1) հրաժարվել փորձաքննություն կատարելուց, եթե չի տիրապետում անհրաժեշտ գիտելիքներին կամ հմտություններին.

2) մատուցված ծառայությունների համար ստանալ վճարում.

3) ստանալ իր կատարած ծախսերի փոխհատուցում:

5. Իրեն տրամադրված նյութերի անբավարարության դեպքում փորձագետը կարող է հրաժարվել եզրակացություն տալուց:

6. Նյութերի անբավարարության հիմքով փորձագետի կողմից եզրակացություն տալուց հրաժարվելը պետք է պատճառաբանված լինի:

7. Դատարանն իրավունք ունի դատական տուգանք նշանակել այն փորձագետի նկատմամբ, ով անհիմն հրաժարվում կամ խուսափում է փորձաքննություն նշանակելու մասին դատարանի որոշումը կատարելուց:

8. Փորձագետը Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով սահմանված կարգով պատասխանատվություն է կրում ակնհայտ կեղծ եզրակացություն տալու դեպքում:

Հոդված 42. Թարգմանիչը

1. Թարգմանիչ կարող է լինել այն գործունակ ֆիզիկական անձը, ով տիրապետում է թարգմանության համար անհրաժեշտ լեզուներին: Թարգմանիչն իրավունք ունի դատավարության մասնակիցներին և դատարանին հարցեր տալ՝ ճիշտ և ամբողջական թարգմանությունն ապահովելու նպատակով: Դատարանը նախազգուշացնում է թարգմանիչին ակնհայտ սխալ թարգմանություն կատարելու համար քրեական պատասխանատվության մասին:

2. Դատավորը, վկան, փորձագետը կամ դատական նիստերի քարտուղարն իրավունք չունեն ստանձնելու թարգմանիչի պարտականություններ: Գործին մասնակցող անձինք կամ նրանց ներկայացուցիչները կարող են ստանձնել թարգմանիչի պարտականություններ, եթե նրանց միջև չկա շահերի հակասություն:

3. Պետության հաշվին տրամադրվող թարգմանիչը պետք է լինի որակավորված: Թարգմանիչի որակավորման կարգը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը:

Հոդված 43. Իրավասու անձինք և մարմինները

1. Իրավասու են համարվում այն անձինք կամ մարմինները, որոնց մասնակցությունը որոշակի բնույթի գործերով օրենքի համաձայն պարտադիր է:

ԳԼՈՒԽ 7.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 44. Գործի վարումը ներկայացուցչի միջոցով

1. Գործին մասնակցող անձը կարող է դատարանում իր գործը վարել անձամբ կամ մեկ կամ մի քանի ներկայացուցիչների միջոցով:

2. Անձնական մասնակցությունը գործին չի զրկում գործին մասնակցող անձին՝ այդ գործով ներկայացուցիչ ունենալու իրավունքից:

3. Գործին մասնակցող անձը կարող է ինքնուրույն կատարել բոլոր դատավարական գործողությունները նաև այն ժամանակ, երբ տվյալ գործը վարելու համար լիազորել է մեկ կամ մի քանի ներկայացուցչի, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 191-րդ հոդվածով նախատեսված դեպքերի:

4. Ներկայացուցչի կատարած դատավարական գործողությունները գործին մասնակցող անձի համար նույնքան պարտադիր են, որքան այն դեպքերում, երբ գործին մասնակցող անձն ինքը դրանք կատարեր:

5. Դատական ներկայացուցչության նկատմամբ կիրառվում են Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի՝ ներկայացուցչության մասին դրույթները, սույն օրենսգրքով սահմանված առանձնահատկությունների հաշվառմամբ:

Հոդված 45. Ի պաշտոնե ներկայացուցիչներ

1. Սույն հոդվածի 2-7-րդ մասերով նախատեսված անձինք համարվում են գործին մասնակցող անձի ի պաշտոնե ներկայացուցիչներ:

2. Դատարանում իրավաբանական անձի գործերը վարում են օրենքով կամ իրավաբանական անձի կանոնադրությամբ իրավաբանական անձը ներկայացնելու լիազորությամբ օժտված անձինք:

3. Հայաստանի Հանրապետությանն իրենց իրավասության սահմաններում դատարանում ներկայացնում են պետական համապատասխան մարմինները՝ այդ մարմնի ղեկավարի կամ նրա տեղակալի միջոցով:

4. Որպես համայնքի ներկայացուցիչ դատարանում իր իրավասության սահմաններում ի պաշտոնե հանդես է գալիս տեղական ինքնակառավարման մարմնի ղեկավարը կամ նրա տեղակալը:

5. Սնանկ ճանաչված ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց շահերը օրենքով նախատեսված դեպքերում ներկայացնում է սնանկության կառավարիչը: Լուծարման գործընթացում գտնվող իրավաբանական անձանց շահերը ներկայացնում է լուծարային հանձնաժողովի նախագահը:

6. Այն գործով, որին պետք է մասնակցեր օրենքով սահմանված կարգով անհայտ բացակայող ճանաչված անձը, որպես նրա ներկայացուցիչ հանդես է գալիս նրա գույքի հավատարմագրային կառավարիչ նշանակված անձը:

7. Այն գործով, որին պետք է մասնակցեր մահացած կամ մահացած ճանաչված անձի ժառանգը, եթե ժառանգությունը դեռևս ոչ ոք չի ընդունել, որպես ժառանգի ներկայացուցիչ հանդես է գալիս ժառանգական գույքի պահպանման և կառավարման համար նշանակված անձը:

Հոդված 46. Օրինական ներկայացուցիչները

1. Անչափահասի, սահմանափակ գործունակ կամ անգործունակ ճանաչված անձի անունից դատարանում հանդես է գալիս նրա օրինական ներկայացուցիչը՝ ծնողը (որդեգրողը), հոգաբարձուն կամ խնամակալը:

2. Օրենքով սահմանված դեպքերում դատարանում որպես օրինական ներկայացուցիչ կարող են հանդես գալ նման լիազորություն ունեցող այլ անձինք:

Հոդված 47. Գործի վարումն ի պաշտոնե և օրինական ներկայացուցչի կողմից այլ անձի հանձնարարելը

1. Ի պաշտոնե և օրինական ներկայացուցիչը կարող է գործի վարումը դատարանում սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով հանձնարարել իր կողմից որպես ներկայացուցիչ ընտրված մեկ կամ մի քանի անձի:

Հոդված 48. Դատարանում որպես ներկայացուցիչ հանդես գալու իրավունք ունեցող անձինք

1. Դատարանում ներկայացուցիչ կարող են լինել՝

1) սույն օրենսգրքով ուղղակիորեն նախատեսված անձինք.

2) սույն օրենսգրքի 45-րդ հոդվածի 2-4-րդ մասերով նախատեսված անձանց կողմից լիազորված այն անձինք, ովքեր ներկայացվող իրավաբանական անձի, պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի հետ գտնվում են աշխատանքային հարաբերությունների մեջ.

3) փաստաբանները, այդ թվում՝ օրենքով սահմանված կարգով հավատարմագրված օտարերկրյա փաստաբանները.

4) անձինք, որոնք՝

ա. անվճար ներկայացնում են իրենց ծնողի, զավակի, պապի, տատի, թոռան, հորեղբոր, հորաքրոջ, մորեղբոր, մորաքրոջ, հարազատ կամ ոչ հարազատ (համահայր կամ համամայր) եղբոր կամ քրոջ, վերջիններիս ամուսնու կամ զավակի,

ինչպես նաև իր ամուսնու կամ նրա ծնողի, զավակի, հարազատ կամ ոչ հարազատ (համահայր կամ համամայր) եղբոր կամ քրոջ շահերը.

բ. վճարովի կամ անվճար ներկայացնում են այն իրավաբանական անձի շահերը, որի կանոնադրական կապիտալի բաժնեմասերիկամ բաժնետոմսերի քսան և ավելի տոկոսը պատկանում է իրենց կամ սույն հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետի «ա» ենթակետում նշված անձանց:

2. Միևնույն անձը գործի քննության ընթացքում կարող է միաժամանակ լինել այդ գործին մասնակցող երկու կամ ավելի անձանց ներկայացուցիչ, եթե նրանց շահերի միջև չկա հակասություն:

Հոդված 49. Դատարանում որպես ներկայացուցիչ հանդես գալու արգելքը

1. Դատարանում ներկայացուցիչներ չեն կարող լինել օրենքով սահմանված կարգով որպես ներկայացուցիչ հանդես գալու իրավունք չունեցող անձինք, ինչպես նաև այն անձինք, ովքեր մասնակցում են տվյալ գործի քննությանը որպես դատական նիստերի քարտուղար, թարգմանիչ, փորձագետ կամ վկա կամ մասնակցել են տվյալ գործի քննությանը՝ որպես հակառակ կողմի ներկայացուցիչ:

Հոդված 50. Ներկայացուցչին գործի քննությունից հեռացնելը

1. Սույն օրենսգրքի 48-րդ և 49-րդ հոդվածներով սահմանված պահանջների խախտմամբ ներկայացուցչություն իրականացնող անձին դատարանը հեռացնում է գործի քննությունից:

2. Մինչև գործի քննությունից հեռացվելը ներկայացուցչի կատարած դատավարական գործողությունները պարտադիր են գործին մասնակցող անձի համար, եթե վերջինս հավանություն է տալիս այդ գործողություններին:

Հոդված 51.Ներկայացուցչի լիազորությունները հավաստող փաստաթղթերը

1. Գործին մասնակցող անձի ներկայացուցչի լիազորությունները հավաստվում են՝

1) ֆիզիկական անձի կողմից ոչ փաստաբանին տրված լիազորագրով՝ վավերացված նոտարի կամ օրենքով նման իրավասություն ունեցող պաշտոնատար անձի կողմից.

2) իրավաբանական անձի գործադիր մարմնի ղեկավարի կամ կանոնադրությամբ այդ իրավաբանական անձին առանց լիազորագրի ներկայացնելու իրավունք ունեցող անձի, պետական մարմնի, տեղական ինքնակառավարման մարմնի կամ վարչական շրջանի ղեկավարի կողմից սույն օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված անձին հասարակ գրավոր ձևով տրված լիազորագրով.

3) փաստաբանին հասարակ գրավոր ձևով տրված լիազորագրով:

2. Դատական նիստին ներկայացուցչի հետ մասնակցող կողմն իրավունք ունի իր ներկայացուցչի լիազորությունները հաստատելու դատարանի առջև՝ բանավոր սահմանելով վերջինիս լիազորությունների ծավալը:

3. Օրինական և ի պաշտոնե ներկայացուցչի լիազորությունները հաստատվում են նրա կարգավիճակը հավաստող համապատասխան փաստաթղթերով:

4. Սույն հոդվածում նշված փաստաթղթերի բնօրինակները դատարանի կողմից ստուգվելուց հետո կարող են վերադարձվել այն ներկայացրած անձին՝ դատարանի կողմից հաստատված պատճենները կցելով գործի նյութերին:

Հոդված 52. Ներկայացուցչի լիազորությունները

1. Դատարանում գործը վարելու լիազորագիրը ներկայացուցչին իրավունք է տալիս ներկայացվողի անունից կատարելու ցանկացած դատավարական գործողություն, բացառությամբ՝

1) հայցադիմումը ստորագրելու.

2) արբիտրաժային համաձայնություն կնքելու և վեճն արբիտրաժին հանձնելու վերաբերյալ համաձայնություն տալու.

3) հայցապահանջներից ամբողջովին կամ մասնակիորեն հրաժարվելու.

4) հայցապահանջներն ամբողջովին կամ մասնակիորեն ընդունելու.

5) հայցի առարկան և հիմքը կամ դրանցից յուրաքանչյուրը փոխելու.

6) հաշտության համաձայնություն կնքելու.

7) հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնություն կնքելու.

8) արտոնագրված հաշտարարի մասնակցությամբ հաշտարարական գործընթացին մասնակցելու.

9) լիազորություններն այլ անձի փոխանցելու (վերալիազորում կատարելու).

10) դատական ծանուցումները ստանալու.

11) դատական ակտը բողոքարկելու:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում թվարկված գործողություններից յուրաքանչյուրի կատարման համար ներկայացվողի տված լիազորագրում պետք է ուղղակիորեն նախատեսված լինի ներկայացուցչի այդ լիազորությունը:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված սահմանափակումները չեն տարածվում ի պաշտոնե և օրինական ներկայացուցիչների վրա:

4. Լիազորագիր տված և այն հետագայում վերացրած գործին մասնակցող անձը պարտավոր է լիազորագրի վերացման մասին անհապաղ տեղեկացնել դատարանին: Մինչև լիազորագրի վերացման մասին դատարանին տեղեկացնելը ներկայացուցչի կատարած դատավարական գործողությունները պարտադիր են գործին մասնակցող անձի համար:

ԳԼՈՒԽ 8.

ԱՊԱՅՈՒՑՈՒՄ

Հոդված 53. Ապացույցի հասկացությունը

1. Ապացույց է այն տվյալը, որի հետազոտման և գնահատման հիման վրա դատարանը պարզում է գործին մասնակցող անձանց պահանջների և առարկությունների հիմքում դրված, ինչպես նաև գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող այլ փաստերի առկայությունը կամ բացակայությունը:

Հոդված 54. Ապացույցի վերաբերելիությունը

1. Վերաբերելի է այն ապացույցը, որն ավելի կամ պակաս հավանական է դարձնում գործը լուծելու համար նշանակություն ունեցող որևէ փաստի գոյությունը, քան այն կլիներ առանց այդ ապացույցի:

2. Դատարանը հետազոտում և գնահատում է միայն այն ապացույցները, որոնք, հաշվի առնելով սույն հոդվածի 1-ին մասի պահանջը, կարող են հաստատել կամ ժխտել գործին մասնակցող անձանց պահանջների և առարկությունների հիմքում դրված փաստերը:

Հոդված 55. Ապացույցի թույլատրելիությունը

1. Փաստերը, որոնք, օրենքի կամ նորմատիվ իրավական ակտերի համաձայն պետք է հաստատվեն միայն որոշակի ապացույցներով, չեն կարող հաստատվել այլ ապացույցներով:

2. Հիմնական իրավունքների խախտմամբ ձեռք բերված կամ արդար դատաքննության իրավունքը խաթարող ապացույցի օգտագործումն արգելվում է:

Հոդված 56. Գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի և ապացուցման ենթակա փաստերի (ապացուցման առարկայի) շրջանակը որոշելը

1. Գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակը որոշում է դատարանը՝ գործին մասնակցող անձանց պահանջների և

առարկությունների հիման վրա՝ ղեկավարվելով վիճելի իրավահարաբերության նկատմամբ կիրառելի իրավական նորմերով:

2. Գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող բոլոր փաստերը, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 57-րդ հոդվածով նախատեսված փաստերի, ենթակա են ապացուցման:

Հոդված 57. Ապացուցելուց ազատվելու հիմքերը

1. Հանրահայտ փաստերն ապացուցման կարիք չունեն:

2. Նախկինում քննված քաղաքացիական կամ վարչական գործով դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վերջնական դատական ակտով հաստատված գործի քննության համար նշանակություն ունեցող փաստերը գործին մասնակցող նույն անձանց մասնակցությամբ այլ գործ քննելիս կրկին չեն ապացուցվում:

3. Քրեական գործով օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով հաստատված որոշակի արարքների և դրանք կատարած անձանց վերաբերյալ փաստերն այլ գործ քննելիս կրկին ապացուցման ենթակա չեն:

4. Գործին մասնակցող անձն ազատվում է գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող այն փաստերն ապացուցելու պարտականությունից, որոնք գործին մասնակցող մյուս անձինք ընդունում են առաջին ատյանի դատարան ներկայացված դատավարական փաստաթղթով, դատական նիստի ընթացքում արված հայտարարությամբ, դիրքորոշում հայտնելու կամ ցուցմունք տալու ընթացքում (անվիճելի փաստեր), բացառությամբ այն դեպքի, երբ դատարանը գտնում է, որ՝

1) առկա են ողջամիտ կասկածներ, որ փաստն ընդունվում է խաբեության, բռնության, սպառնալիքի, մոլորության ազդեցության տակ, մեկ կողմի ներկայացուցչի հետ մյուս կողմի չարամիտ համաձայնության հետևանքով կամ ճշմարտությունը թաքցնելու կամ ոչ իրավաչափ գործողություններ քողարկելու նպատակով.

2) այդ փաստը կարող է հաստատվել միայն օրենքով կամ այլ իրավական ակտով սահմանված որոշակի ապացույցով.

3) այդ փաստի հաստատումն անխուսափելիորեն ազդում է գործին չմասնակցող անձի՝ գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի նկատմամբ ունեցած իրավունքների կամ պարտականությունների վրա:

5. Գործին մասնակցող անձի կողմից հաշտարարության ընթացքում որևէ փաստի ընդունումը չի կարող հիմք հանդիսանալ դատավարության ընթացքում այդ փաստը հաստատված համարելու համար:

Հոդված 58. Ապացուցման պարտականությունը

1. Գործին մասնակցող յուրաքանչյուր անձ պարտավոր է ապացուցել իր պահանջների և առարկությունների հիմքում դրված ու գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերը, եթե այլ բան նախատեսված չէ սույն օրենսգրքով կամ այլ օրենքներով:

2. Գործին մասնակցող անձի պահանջների և առարկությունների հիմքում դրված փաստը ժխտող անձի վրա չի կարող դրվել ժխտումն ապացուցելու պարտականություն:

3. Պարտավորությունը կատարելու փաստն ապացուցելու պարտականությունը կրում է պարտապանը:

4. Եթե գործին մասնակցող անձի վկայակոչած փաստը հաստատող ապացույցը, օրենքի կամ այլ իրավական ակտի ուժով պետք է գտնվի գործին մասնակցող այլ անձի մոտ, ապա վկայակոչված փաստը համարվում է հաստատված, քանի դեռ գործին մասնակցող այլ անձը հակառակը չի ապացուցել:

5. Գործին մասնակցող անձն իրավունք չունի ոչնչացնելու կամ թաքցնելու որևէ ապացույց կամ այլ եղանակով խոչընդոտելու դրա ձեռք բերմանը և հետազոտմանը՝ գործին մասնակցող մյուս անձանց համար անհնարին կամ դժվարին դարձնելով ապացույցներ հավաքելը և ներկայացնելը: Նման փաստերի առկայության դեպքում

ապացուցման ենթակա փաստի վիճելի մնալու բացասական հետևանքները կրում է խոչընդոտող անձը:

6. Եթե բոլոր ապացույցների հետազոտումից և գնահատումից հետո վիճելի է մնում փաստի առկայությունը կամ բացակայությունը, ապա դրա բացասական հետևանքները կրում է այդ փաստի ապացուցման պարտականությունը կրող անձը:

Հոդված 59. Ապացույցներ ներկայացնելը

1. Ապացույցները, ինչպես նաև դրանք ձեռքբերելուն ուղղված միջնորդությունները, ներկայացնում են գործին մասնակցող անձինք:

2. Գործին մասնակցող անձը պարտավոր է մինչև ապացուցման պարտականություն բաշխելու մասին որոշմամբ սահմանված ժամկետի ավարտը առաջին ատյանի դատարանի և գործին մասնակցող մյուս անձանց առջև բացահայտել ու հնարավորության դեպքում տրամադրել տվյալ պահին իրեն հայտնի այն ապացույցները, որոնց վրա նա հղում է կատարում որպես իր պահանջների և առարկությունների ապացուցման հիմք:

3. Առաջին ատյանի դատարանն ապացուցման պարտականություն բաշխելու մասին որոշմամբ սահմանված ժամկետի ավարտից հետո գործին մասնակցող անձի ներկայացրած լրացուցիչ ապացույցն ընդունում է, իսկ ապացույց ձեռք բերելուն ուղղված միջնորդությունը բավարարում է, եթե դրանք ներկայացնողը հիմնավորում է դատարանի կողմից սահմանված ժամկետում տվյալ ապացույցը կամ միջնորդությունը ներկայացնելու անհնարինությունը՝ իրենից անկախ պատճառներով:

4. Եթե գործին մասնակցող մյուս անձինք հնարավորություն չեն ունեցել նախապես ծանոթանալու ապացուցման պարտականություն բաշխելու մասին որոշմամբ սահմանված ժամկետի ավարտից հետո ընդունված ապացույցին, ապա առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձանց տրամադրում է

ողջամիտ ժամկետ՝ այդ ապացույցին ծանոթանալու, դրա վերաբերյալ դիրքորոշում՝ ներառյալ այն հիմնավորող ապացույցներ ներկայացնելու համար:

Հոդված 60. Ապացույցներ պահանջելը

1. Գործին մասնակցող անձը կարող է գործին մասնակցող այլ անձից ապացույց պահանջելու միջնորդությամբ դիմել գործը քննող առաջին ատյանի դատարան:

2. Գործին մասնակցող անձը, որին օրենքով սահմանված ժամկետում չի տրամադրվել համապատասխան ապացույցը կամ այդ ապացույցի տրամադրումն առանց դատարանի որոշման արգելված է օրենքով, կարող է գործին մասնակից չհանդիսացող անձից այդ ապացույցը պահանջելու միջնորդությամբ դիմել առաջին ատյանի դատարան:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված միջնորդության մեջ պետք է նշվեն համապատասխան ապացույցը, գործի համար նշանակություն ունեցող այն փաստերը, որոնք կարող են հաստատվել այդ ապացույցով, ինչպես նաև ապացույցի գտնվելու վայրը, եթե այն հայտնի է, իսկ սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքում՝ նաև այդ ապացույցն ինքնուրույն ձեռք բերելու անհնարինության փաստը հաստատող հիմնավորումը:

4. Ապացույցներ պահանջելու վերաբերյալ միջնորդությունը բավարարելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է ապացույցը պահանջելու մասին որոշում, որում նշում են՝

1) քաղաքացիական գործի համարը և գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները).

2) այն ապացույցները, որոնք պետք է ներկայացվեն դատարանին.

3) ապացույցները ներկայացնելու ժամկետը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում նաև ներկայացման կարգը.

4) դատարանի որոշումը չկատարելու համար սույն հոդվածով նախատեսված հետևանքների մասին պարզաբանում:

5. Առաջին ատյանի դատարանի կողմից սահմանված ժամկետում ապացույց պահանջելու մասին որոշումը կատարելու անհնարինության դեպքում պահանջի հասցեատերը գրավոր դիմում է առաջին ատյանի դատարանին՝ հայցելով կատարման նոր ժամկետ՝ նշելով առաջին ատյանի դատարանի կողմից սահմանված ժամկետում որոշման կատարման անհնարինության պատճառները: Առաջին ատյանի դատարանը, հաշվի առնելով գործին մասնակցող անձանց կարծիքը, կարող է սահմանել որոշման կատարման նոր ժամկետ:

6. Ապացույց պահանջելու մասին որոշումը կատարելու անհնարինության դեպքում պահանջի հասցեատերը գրավոր դիմում է առաջին ատյանի դատարանին՝ հայտնելով որոշման կատարման անհնարինության մասին՝ նշելով անհնարինության պատճառները: Առաջին ատյանի դատարանը, հաշվի առնելով գործին մասնակցող անձանց կարծիքը, կարող է հարգելի ճանաչել ապացույցը չներկայացնելու պատճառները:

7. Ապացույց պահանջելու մասին որոշման կատարման համար նոր ժամկետ չսահմանելու կամ ապացույցը չներկայացնելու պատճառները հարգելի չճանաչելու դեպքում, առաջին ատյանի դատարանն իր որոշման հիման վրա կազմված կատարողական թերթն անհապաղ ուղարկում է հարկադիր կատարման, իսկ այդ անձի նկատմամբ նշանակում է տուգանք: Դատարանի՝ տուգանք նշանակելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել՝ տուգանքի ենթարկված անձի կողմից:

Հոդված 61. Ապացույցների ապահովումը

1. Գործին մասնակցող անձը, որը գտնում է, որ անհրաժեշտ ապացույցներ ներկայացնելը կարող է դժվար կամ անհնարին դառնալ, դատավարության ընթացքում իրավունք ունի առաջին ատյանի դատարան միջնորդություն ներկայացնելու այդ ապացույցների ապահովման վերաբերյալ:

2. Ապացույցների ապահովման մասին միջնորդության մեջ պետք է նշվեն ապահովման կարիք ունեցող ապացույցները, այն փաստերը, որոնց հաստատման համար դրանք անհրաժեշտ են և պատճառները, որոնք հիմք են ծառայել դրանք ապահովելու միջնորդությամբ դիմելու համար:

3. Ապացույցների ապահովման մասին միջնորդությունը քննվում է անհապաղ՝ առանց դատական նիստ հրավիրելու: Նախնական դատական նիստում ներկայացված միջնորդությունը քննվում է տվյալ նիստի ընթացքում:

4. Ապացույցների ապահովման մասին միջնորդությունը բավարարելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում՝ նշելով, թե ինչ ձևով պետք է իրականացվի ապացույցի ապահովումը:

5. Ապացույցների ապահովումը կարող է իրականացվել վկաներին և գործին մասնակցող անձանց հարցաքննելով, գրավոր կամ իրեղեն ապացույցներ զննելով, փորձաքննություն նշանակելով, գրավոր կամ իրեղեն ապացույցներ առգրավելով:

6. Ապացույցների ապահովումն իրականացվում է դատական նիստում, որի ժամանակի և վայրի մասին տեղեկացվում են գործին մասնակցող անձինք: Գործին մասնակցող անձի չներկայանալը դատական նիստին արգելք չէ ապացույցների ապահովումն իրականացնելու համար:

7. Ապացույցների ապահովումն իրականացվում է առանց դատական նիստ հրավիրելու և գործին մասնակցող անձանց ծանուցելու, եթե ապացույցների ապահովման միջնորդություն ներկայացնող անձը հիմնավորում է, որ ապացույցների ապահովման մասին գործին մասնակցող անձանց ծանուցելու հետևանքով համապատասխան ապացույցն ապահովելը կարող է անհնարին դառնալ:

8. Գրավոր կամ իրեղեն ապացույցներ առգրավելու միջոցով ապացույցների ապահովման մասին որոշումը և դրա հիման վրա կազմված կատարողական թերթն առաջին ատյանի դատարանն անհապաղ ուղարկում է հարկադիր կատարման:

9. Ապացույցների ապահովման մասին որոշման հարկադիր կատարման արդյունքում առգրավված ապացույցն անհապաղ ներկայացվում է առաջին ատյանի դատարան:

Հոդված 62. Ապացույցների գնահատումը

1. Դատարանը, գնահատելով գործում եղած բոլոր ապացույցները, որոշում է փաստի հաստատված լինելու հարցը՝ ապացույցների բազմակողմանի, լրիվ և օբյեկտիվ հետազոտման վրա հիմնված ներքին համոզմամբ:

2. Յուրաքանչյուր ապացույց ենթակա է գնահատման վերաբերելիության, թույլատրելիության, արժանահավատության, իսկ բոլոր ապացույցներն իրենց համակցության մեջ՝ փաստի հաստատման համար բավարարության տեսանկյունից:

3. Դատարանը հետազոտված ապացույցը ճանաչում է անարժանահավատ, եթե դրա հետազոտման, գնահատման կամ այլ ապացույցների հետ համադրման արդյունքում հաստատվում է, որ դրանում պարունակվող տեղեկատվությունը չի համապատասխանում իրականությանը:

4. Դատարանի համար որևէ փաստ նախապես հաստատվածի ուժ չունի, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 57-րդ հոդվածի 1-ից 3-րդ մասերով նախատեսված դեպքերի:

Հոդված 63. Ապացույցի տեսակները

1. Ապացույցների տեսակներն են՝

1) վկայի ցուցմունքը.

2) գրավոր ապացույցները.

3) իրեղեն ապացույցները.

4) լուսանկարները (լուսաժապավենները), ձայնագրություններն ու տեսագրությունները.

5) փորձագետի եզրակացությունը:

Հոդված 64. Վկա կանչելը և նրա ցուցմունքը

1. Առաջին ատյանի դատարանը ցուցմունք տալու համար վկա կանչում է գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ, իսկ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում՝ նաև իր նախաձեռնությամբ:

2. Վկա կանչելու վերաբերյալ միջնորդություն ներկայացնելիս պետք է նշվի այն փաստը, որի վերաբերյալ վկան պետք է հարցաքննվի, վկայի անունը, ազգանունը և հասցեն:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ մասում նշված պահանջը չկատարելը վկա կանչելու վերաբերյալ միջնորդությունը մերժելու հիմք է:

Հոդված 65. Դատական նիստին ներկայանալու վկայի պարտականությունը

1. Վկան պարտավոր է դատարանի կանչով ներկայանալ առաջին ատյանի դատարան:

2. Դատական ծանուցագիր ստացած և դատական նիստին ներկայանալու հնարավորություն չունեցող վկան պարտավոր է մինչև դատական նիստն այդ մասին հայտնել առաջին ատյանի դատարանին՝ նշելով դատական նիստին ներկայանալու անհնարինության պատճառները:

3. Եթե դատական ծանուցագիր ստացած վկան չի ներկայանում դատական նիստին և չի ներկայացնում իր չներկայացնելու պատճառները կամ ներկայացնում է անհարգելի պատճառներ, ապա առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում վկային բերման ենթարկելու մասին՝ նրա վրա դնելով չներկայանալու հետևանքով առաջացած դատական ծախսերը և նշանակելով դատական տուգանք: Բերման ենթարկելու մասին որոշումը և դրա հիման վրա կազմված կատարողական թերթն առաջին ատյանի դատարանն անհապաղ ուղարկում է հարկադիր կատարման:

Հոդված 66. Վկայի հարցաքննությունը դատական հանձնարարության կարգով

1. Վկան կարող է իր բնակության վայրի առաջին ատյանի դատարանի կողմից հարցաքննվել դատական հանձնարարության կարգով, եթե՝

1) վկայի ներկայանալը դատաքննությանը, իր հաղորդվելիք տեղեկատվության համատեքստում, նպատակահարմար չէ մեծ հեռավորության պատճառով.

2) վկան հիվանդության կամ այլ պատճառով ի վիճակի չէ լքելու իր գտնվելու վայրը:

2. Գործը քննող առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է դատական հանձնարարության մասին որոշում, որում համառոտ շարադրվում են քննվող գործի էությունը, պարզաբանման ենթակա հարցերի շրջանակը, հարցաքննության ենթակա վկայի տվյալները:

3. Վկայից ցուցմունք վերցնելու վերաբերյալ դատական հանձնարարության մասին որոշումը պարտադիր է հանձնարարությունը ստացած առաջին ատյանի դատարանի համար և պետք է կատարվի այն ստանալու օրվանից հետո՝ երկշաբաթյա ժամկետում:

4. Դատական հանձնարարությունը կատարվում է դատական նիստում՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կանոններով:

5. Դատական հանձնարարության կատարման կամ դրա անհնարինության մասին կայացվում է որոշում, որը դատական նիստի արձանագրության հետ միասին անհապաղ ուղարկվում է գործը քննող առաջին ատյանի դատարան:

Հոդված 67. Վկայի ցուցմունքի հետազոտությունը

1. Մինչև վկային հարցաքննելն առաջին ատյանի դատարանը պարզում է այդ անձին տվյալ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող որևէ փաստի վերաբերյալ որպես վկա հարցաքննելու՝ սույն օրենսգրքի 40-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված արգելքների բացակայությունը, ինչպես նաև պարզաբանում է սույն օրենսգրքի 40-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված իրավունքը:

2. Յուրաքանչյուր վկա հարցաքննվում է առանձին՝ իրենից հետո հարցաքննության ենթակա մյուս վկաների բացակայությամբ: Առաջին ատյանի դատարանը պետք է ձգտի վկաների հարցաքննությունը կազմակերպել առավել սեղմ ժամկետում՝ առանց արդարադատության շահերին վնասելու: Անհրաժեշտության դեպքում դատարանը միջոցներ է ձեռնարկում դատարանում վկաների կողմից միմյանց հետ շփումը բացառելու համար:

3. Առաջին ատյանի դատարանը նախազգուշացնում է վկային սուտ ցուցմունք տալու կամ ցուցմունք տալուց հրաժարվելու համար քրեական պատասխանատվության մասին: Առաջին ատյանի դատարանը վկայից ստորագրություն է վերցնում նախազգուշացման մասին, որը կցվում է դատական նիստի արձանագրությանը:

4. Տասնվեց տարեկան չդարձած վկային առաջին ատյանի դատարանը բացատրում է ցուցմունք տալու և միայն ճշմարտությունը հայտնելու կարևորությունը՝ առանց նախազգուշացնելու սուտ ցուցմունք տալու կամ ցուցմունք տալուց հրաժարվելու համար քրեական պատասխանատվության ենթարկվելու մասին:

5. Տասնվեց տարեկան չդարձած վկայի հարցաքննության ընթացքում առաջին ատյանի դատարանը հետևում է, որ հարցաքննության մեթոդը կամ հարցերը չշփոթեցնեն վկային կամ չենթարկեն նրան անհարկի հոգեբանական ճնշման, և այդ նպատակով կարող է ցանկացած հարց հանել, ընդմիջել կամ դադարեցնել վկայի հարցաքննությունը:

6. Անչափահաս վկայի հարցաքննությանն առաջին ատյանի դատարանը ներգրավում է անչափահասի օրինական ներկայացուցչին, իսկ տասնչորս տարեկան չդարձած անչափահասների հարցաքննությանը՝ նաև մանկական հոգեբանի կամ մանկավարժի: Տասնչորս տարեկան չդարձած վկայի հարցաքննության ժամանակ գործին մասնակցող անձինք հեռացվում են դատական նիստերի դահլիճից, եթե ունեն ներկայացուցիչ և եթե նրանց մասնակցությունը կարող է ազդել վկայի

ցուցմունքների վրա: Հեռացված գործին մասնակցող անձի ներկայացուցիչը մասնակցում է նիստին:

7. Վկայի հարցաքննությունը սկսվում է նրա անվան, ծննդյան վայրի, զբաղմունքի, բնակության վայրի, գործին մասնակցող անձանց հետ ունեցած հարաբերությունների բնույթի մասին առաջին ատյանի դատարանի կողմից նրան ուղղված հարցերով:

8. Մինչև հարցաքննությունը սկսվելն առաջին ատյանի դատարանը պարզում է վկայի իրազեկվածությունը այն փաստերի վերաբերյալ, որոնց շուրջ նա պետք է հարցաքննվի:

9. Առաջին ատյանի դատարանը վկայի հարցաքննության ժամանակ հարցեր է տալիս գործին մասնակցող անձանց կողմից հարցեր տալուց հետո, իսկ վկայի ցուցմունքի վերաբերյալ պարզաբանում ստանալու համար կարող է նրան հարցեր տալ ցանկացած պահի:

10. Գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ առաջին ատյանի դատարան կանչված վկային առաջին հերթին հարցաքննում է միջնորդություն ներկայացրած գործին մասնակցող անձը, այնուհետև նրա կողմում հանդես եկող այլ անձինք, իսկ հետո՝ հակառակ կողմը:

11. Վկային կարող են տրվել միայն այնպիսի հարցեր, որոնք ծառայում են գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի բացահայտմանը կամ վերաբերում են նրա ցուցմունքների արժանահավատության հետ կապված հանգամանքներին, այդ թվում՝ մյուս կողմի հետ նրա հարաբերություններին: Այս շրջանակից դուրս տրված հարցերն առաջին ատյանի դատարանը հանում է իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ:

12. Վկայի հարցաքննության ընթացքում հուշող կամ պատասխանն այլ կերպ ուղղորդող հարցեր չեն թույլատրվում: Առաջին ատյանի դատարանը կարող է հանել հուշող կամ ուղղորդող հարցն իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ:

13. Վկան ցուցմունք տալու ընթացքում առաջին ատյանի դատարանի թույլտվությամբ կարող է օգտվել գրավոր նշումներից, եթե նրա ցուցմունքները կապված են որևէ թվային կամ այլ տվյալների հետ, որոնք դժվար է մտապահել: Գրավոր նշումները անհրաժեշտության դեպքում կարող են կցվել գործին:

14. Անհրաժեշտության դեպքում գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ առաջին ատյանի դատարանը կարող է վերսկսել վկայի հարցաքննությունը:

15. Հարցաքննված վկան կարող է հեռանալ դատարանից, եթե առաջին ատյանի դատարանը նրան չի պարտավորեցրել չհեռանալ:

16. Վկայի հաղորդած տեղեկություններն ապացույց չեն, եթե նա չի կարող հստակ նշել իր իրազեկության աղբյուրը:

Հոդված 68. Գործին մասնակցող անձի՝ որպես վկայի ցուցմունքը

1. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է թույլատրել տվյալ անձին ցուցմունք տալ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող ապացուցման ենթակա փաստերի վերաբերյալ՝ սույն օրենսգրքով վկայի ցուցմունքի համար սահմանված կարգով՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները:

2. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է առաջարկել, որ գործին մասնակցող այլ անձը ցուցմունք տա գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող ապացուցման ենթակա փաստերի վերաբերյալ՝ վկայի ցուցմունքի համար սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

3. Եթե որպես վկա հանդես եկող գործին մասնակցող անձը հրաժարվում է (խուսափում է) ցուցմունք տալուց կամ գործին մասնակցող անձի հարցին պատասխանելուց, ապա առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող այլ անձի միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ կարող է անհիմն համարել գործին մասնակցող անձի հրաժարվելը կամ խուսափելը ցուցմունք տալուց կամ պատասխանելուց, իսկ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող ապացուցման

ենթակա այն փաստերը, որոնց վերաբերյալ գործին մասնակցող անձը հրաժարվում (խուսափում) է ցուցմունք կամ պատասխան տալուց, համարել ապացուցված:

4. Առաջին ատյանի դատարանը նախազգուշացնում է գործին մասնակցող անձին սուտ ցուցմունք տալու համար քրեական պատասխանատվության մասին: Դատարանը գործին մասնակցող անձից ստորագրություն է վերցնում նախազգուշացման մասին, որը կցվում է դատական նիստի արձանագրությանը:

Հոդված 69. Առերես հարցաքննությունը

1. Եթե նախօրոք հարցաքննված երկու անձանց ցուցմունքները հակասում են միմյանց, ապա գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կամ առաջին ատյանի դատարանի նախաձեռնությամբ նրանք կարող են հարցաքննվել առերես:

2. Առերես հարցաքննությունը կատարվում է հարցաքննության համար սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով՝ հաշվի առնելով սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունները:

3. Առերես հարցաքննության սկզբում առաջին ատյանի դատարանը ճշտում է, թե արդյոք անձինք, որոնց միջև կատարվում է առերեսում, ճանաչում են իրար և ինչպիսի հարաբերությունների մեջ են միմյանց հետ:

4. Առերես հարցաքննության կանչված անձանց առաջարկվում է հերթով ցուցմունքներ տալ այն փաստերի վերաբերյալ, որոնք պարզելու համար կատարվում է առերեսումը:

5. Սկզբում հարցեր է տալիս առերես հարցաքննություն անցկացնելու վերաբերյալ միջնորդություն ներկայացրած գործին մասնակցող անձը: Դրանից հետո առերես հարցաքննվող անձանց հարցեր են տալիս գործին մասնակցող այլ անձինք և դատարանը:

6. Առերես հարցաքննությունից հետո առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ հրապարակում է առերես հարցաքննության

կանչված անձանց կողմից նախորդ հարցաքննության ժամանակ տրված ցուցմունքները:

Հոդված 70. Գրավոր ապացույցը

1. Գրավոր ապացույցներ են գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի մասին տեղեկություններ պարունակող անհատական կամ ներքին իրավական ակտերը, գործարքները, տեղեկանքները, գործարար և մասնավոր թղթակցությունը և այլ գրավոր նյութերը (փաստաթղթերը):

2. Գրավոր ապացույցներ են համարվում նաև էլեկտրոնային եղանակով կամ կապի այլ միջոցով ստացված տեղեկությունները:

3. Գրավոր ապացույցները ներկայացվում են բնօրինակով կամ պատճենի ձևով: Փաստաթղթերի բնօրինակները պարտադիր ներկայացվում են առաջին ատյանի դատարանի պահանջով կամ այն դեպքում, երբ համապատասխան փաստերը, օրենքի կամ պայմանագրի համապատասխան, կարող են հաստատվել միայն ապացույցի բնօրինակով: Բնօրինակը չներկայացվելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը տվյալ ապացույցը հանում է հետազոտման ենթակա ապացույցների շարքից:

4. Առաջին ատյանի դատարանն օտարալեզու գրավոր ապացույցը հանում է հետազոտման ենթակա ապացույցների շարքից, եթե գործին մասնակցող անձը չի ներկայացնում գրավոր ապացույցի՝ հայերեն թարգմանությունը՝ նոտարական վավերացմամբ:

5. Էլեկտրոնային կամ կապի այլ միջոցով ստացված նյութը ներկայացվում է թղթի վրա տպված վիճակում: Դատարանը կարող է սահմանել էլեկտրոնային կամ կապի այլ միջոցով ստացված նյութի ներկայացման այլ կարգ:

6. Եթե քննվող գործին վերաբերում է փաստաթղթի միայն մի մասը, ապա գործին մասնակցող անձը կարող է ներկայացնել դրա քաղվածքը: Առաջին ատյանի դատարանը կարող է քաղվածք ներկայացրած գործին մասնակցող անձից

պահանջել ներկայացնելու ամբողջական փաստաթուղթը, եթե քաղվածքը վավերացված չէ օրենքով սահմանված կարգով կամ իր մեջ պարունակում է փաստաթղթի մյուս մասերի վերաբերյալ տեղեկատվություն և դրա բովանդակությունը կարող է պարզվել փաստաթղթի մյուս մասի կամ ամբողջ փաստաթղթի բովանդակությամբ: Ամբողջական փաստաթուղթը չներկայացվելու դեպքում տվյալ ապացույցը մի մասով կամ ամբողջությամբ հանվում է հետազոտման ենթակա ապացույցների շարքից:

7. Գործի քննության ընթացքում դատարանը գրավոր ապացույցների բնօրինակները հետազոտելուց հետո դրանք կարող է վերադարձնել ներկայացրած անձանց, եթե վերջիններս այդ մասին միջնորդում են, և նման միջնորդության բավարարումը չի խոչընդոտում ապացույցների հետագա հետազոտմանը: Այս դեպքում գործին կցվում է փաստաթղթի բնօրինակի՝ դատարանի կնիքով հաստատված պատճենը կամ քաղվածքը:

8. Դատարանի վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո փաստաթղթերի բնօրինակները դրանք ներկայացրած անձանց միջնորդությամբ դատարանը վերադարձնում է, եթե այդ փաստաթղթերը վերադարձնելը չի հակասի վճռի բովանդակությանը և էությանը: Փաստաթղթերի բնօրինակները վերադարձնելու դեպքում գործում թողնվում է փաստաթղթի բնօրինակի՝ դատարանի կնիքով հաստատված պատճենը կամ քաղվածքը:

Հոդված 71. Գրավոր ապացույց թույլատրելու մասին միջնորդությունը

1. Գրավոր ապացույց թույլատրելու մասին միջնորդությունն արվում է ապացույցի ներկայացմամբ և այն փաստի վկայակոչմամբ, որը գործին մասնակցող անձը ցանկանում է ապացուցել:

2. Գրավոր ապացույց թույլատրելու մասին միջնորդություն անելիս գործին մասնակցող անձը պարտավոր է համապատասխան գրավոր ապացույցը կամ գրավոր ապացույցի պատճենը, իսկ այն թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը

գրավոր ներկայացնելու դեպքում՝ նաև միջնորդության պատճենը տրամադրել գործին մասնակցող այլ անձանց:

Հոդված 72. Գրավոր ապացույցի հետազոտումը

1. Գրավոր ապացույցը հետազոտվում է դատական նիստում: Անհրաժեշտության դեպքում գրավոր ապացույցը կարող է հետազոտվել տեխնիկական միջոցների կիրառմամբ:

2. Գործին մասնակցող անձինք կարող են դիրքորոշում հայտնել կամ միմյանց հարցեր ուղղել այդ ապացույցի վերաբերյալ:

3. Գրավոր ապացույցներն անհրաժեշտության դեպքում կարող են տրամադրվել նաև վկաներին:

Հոդված 73. Իրեղեն ապացույցները

1. Իրեղեն ապացույցներ են նյութական աշխարհի այն օբյեկտները, որոնք իրենց առկայությամբ, դրությամբ, արտաքին տեսքով, ներքին հատկություններով, գտնվելու վայրով կամ այլ հատկանիշներով կարող են գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի հաստատման միջոց դառնալ:

Հոդված 74. Իրեղեն ապացույց թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը

1. Իրեղեն ապացույց թույլատրելու մասին միջնորդությունն արվում է այն փաստի մատնանշմամբ, որը գործին մասնակցող անձը ցանկանում է ապացուցել, և իրեղեն ապացույցի ներկայացմամբ, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ իրեղեն ապացույցի նույնականացման տվյալների նշմամբ:

2. Միջնորդությանն իրեղեն ապացույցը կցելու անհնարինության դեպքում դրան պարտադիր կցվում են ապացույցի լուսանկարը կամ տեսագրությունը:

3. Իրեղեն ապացույց թույլատրելու մասին գրավոր միջնորդություն ներկայացնելիս գործին մասնակցող անձը պարտավոր է միջնորդության պատճենը տրամադրել գործին մասնակցող այլ անձանց՝ դրան կցելով իրեղեն ապացույցի լուսանկարը կամ տեսագրությունը:

Հոդված 75. Իրեղեն ապացույցի հետազոտումը

1. Իրեղեն ապացույցը հետազոտվում է զննման միջոցով՝ իրեղեն ապացույցի՝ տվյալ գործի քննության և լուծման համար նշանակություն ունեցող հատկանիշները բացահայտելու նպատակով՝ զննման օբյեկտն առաջին ատյանի դատարանի կողմից նկարագրելու եղանակով: Անհրաժեշտության դեպքում զննմանը կարող են ներգրավվել նաև փորձագետներ և վկաներ:

2. Չննումը կատարվում է դատական նիստում: Եթե զննման օբյեկտը հնարավոր չէ տեղաշարժել, կամ դրա տեղափոխումը դատարան կապված է անհամաչափ դժվարությունների կամ ծախսերի հետ, ապա առաջին ատյանի դատարանը զննումը կատարում է տեղում:

3. Չննումը տեղում կատարելիս պահպանվում է դատական նիստի համար սույն օրենսգրքով սահմանված կարգը: Գործին մասնակցող անձինք ծանուցվում են զննում կատարելու ժամանակի և վայրի մասին: Նրանց չներկայանալն արգելք չէ զննումը կատարելու համար:

4. Չննման ընթացքին խոչընդոտող հանգամանքների առկայության դեպքում առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում զննում կատարելու ընթացքն ապահովելու մասին: Որոշումը կատարվում է անհապաղ՝ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

5. Չննման արդյունքներն առաջին ատյանի դատարանի խոսքից բառացի արձանագրվում են: Արձանագրությանը կարող են կցվել զննման ժամանակ օգտագործված կամ ստուգված պլանները, գծագրերը, լուսանկարները,

փաստաթղթերի պատճենները, զննման ժամանակ կատարված լուսանկարները կամ տեսագրությունները, ինչպես նաև այլ փաստաթղթերը:

6. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ ապացույցների ապահովման կարգով հետազոտում է շուտ փչացող իրեղեն ապացույցները:

Հոդված 76. Իրեղեն ապացույցների պահպանումը

1. Իրեղեն ապացույցները պահպանվում են դատարանում կամ հանձնվում են ի պահ:

2. Իրեղեն ապացույցները, որոնք չեն կարող բերվել դատարան, պահպանվում են դրանց գտնվելու վայրում: Դրանք պետք է մանրամասն նկարագրվեն և (կամ) կնքվեն, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ լուսանկարվեն կամ տեսանկարահանվեն: Համապատասխան լուսանկարը կամ տեսաձայնագրությունը կցվում է գործին:

3. Անձը, ում ի պահ է հանձնվել իրեղեն ապացույցը, կամ դատարանի աշխատակազմը միջոցներ է ձեռնարկում իրեղեն ապացույցներն անփոփոխ վիճակում պահպանելու համար:

Հոդված 77. Իրեղեն ապացույցի տնօրինումը

1. Դատարանը վերջնական դատական ակտով որոշում է իրեղեն ապացույցները տնօրինելու հարցը: Դատարանը, որպես կանոն, իրեղեն ապացույցը վերադարձնում է այն ներկայացրած անձին կամ հանձնում է այն անձին, որի իրավունքը դրա նկատմամբ ճանաչել է, կամ այն իրացվում է օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով սահմանված կարգով:

2. Այն առարկաները, որոնք օրենքի համաձայն չեն կարող գտնվել ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց տիրապետման ներքո, հանձնվում են համապատասխան պետական մարմնին:

3. Առանձին դեպքերում գործի քննության ընթացքում դատարանն իրեղեն ապացույցը հետազոտելուց հետո կարող է այն վերադարձնել ներկայացրած անձին, եթե վերջինս այդ մասին միջնորդում է, և նման միջնորդության բավարարումը չի խոչընդոտում ապացույցների հետագա հետազոտմանը:

4. Սույն հոդվածի 1-3-րդ մասերով նախատեսված դեպքերում գործում պահվում է իրեղեն ապացույցի լուսանկարը կամ տեսագրությունը:

Հոդված 78. Լուսանկարները (լուսաժապավենները), ձայնագրություններն ու տեսագրությունները

1. Լուսանկարները (լուսաժապավենները), ձայնագրությունները, տեսագրությունները և դրանց էլեկտրոնային կրիչները հետազոտվում են համապատասխան տեխնիկական միջոցների օգտագործմամբ կամ դիտման միջոցով:

2. Լուսանկարներ (լուսաժապավեններ), ձայնագրություններ, տեսագրություններ և դրանց էլեկտրոնային կրիչները թույլատրելի վերաբերյալ միջնորդությունը ներկայացնելիս դրանք ներկայացնող անձը պարտավոր է նշել՝ երբ, որտեղ և ում կողմից են արվել այդ լուսանկարները (լուսաժապավենները), ձայնագրությունները ու տեսագրությունները: Այդ փաստերը չբացահայտելու կամ դրանց վերաբերյալ իրականությանը չհամապատասխանող տեղեկություններ ներկայացնելու դեպքում լուսանկարները (լուսաժապավենները), ձայնագրությունները և տեսագրությունները չեն հետազոտվում ու հանվում են ապացույցների կազմից:

3. Եթե անձի լուսանկարումը կամ նրա ձայնագրումը կամ տեսագրումն իրականացվել են առանց այդ անձի համաձայնության կամ իմացության, ապա ապացույցը թույլատրելի է միայն այն դեպքում, եթե օրենքը դա չի արգելում:

4. Լուսանկարներ (լուսաժապավեններ), ձայնագրություններ, տեսագրություններ և դրանց էլեկտրոնային կրիչները թույլատրելու մասին գրավոր միջնորդություն ներկայացնելիս գործին մասնակցող անձը պարտավոր է միջնորդության պատճենը տրամադրել գործին մասնակցող այլ անձանց՝ դրան կցելով համապատասխան ապացույցի կրկնօրինակը՝ էլեկտրոնային կրիչի վրա:

5. Սույն հոդվածով սահմանված ապացույցների պահպանության և տնօրինության նկատմամբ կիրառելի են սույն օրենսգրքի 76-րդ և 77-րդ հոդվածները, այնքանով որքանով դրանք կիրառելի են լուսանկարների (լուսաժապավենների), ձայնագրությունների, տեսագրությունների և դրանց էլեկտրոնային կրիչների նկատմամբ:

Հոդված 79. Փորձագետի եզրակացությունը

1. Փորձագետի եզրակացությունը գործի քննության ընթացքում գիտության, տեխնիկայի, արվեստի, արհեստի կամ որևէ այլ բնագավառում հատուկ գիտելիքների օգտագործում պահանջող հարցերի բացահայտման և պարզաբանման նպատակով ձեռքբերված գրավոր փաստաթուղթն է, որը տրվում է փորձաքննություն նշանակելու մասին որոշմամբ առաջադրված հարցերին պատասխանելու միջոցով:

2. Առաջին ատյանի դատարանը, ստանալով փորձագետի եզրակացությունը, այն հնգօրյա ժամկետում ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց:

3. Փորձագետի եզրակացությունը հետազոտվում է դատական նիստում և գնահատվում է մյուս ապացույցների հետ միասին:

4. Փորձագետի եզրակացությունը կազմվում է գրավոր: Այն պետք է պարունակի՝

1) նշում փորձաքննություն կատարած անձի, նրա ունեցած որակավորման և մասնագիտական ստաժի մասին.

2) նշում կիրառված մեթոդների մասին.

3) կատարված հետազոտությունների մանրամասն նկարագրությունը.

4) առաջադրված հարցերի հիմնավորված պատասխանները:

Հոդված 80. Փորձագետի հարցաքննությունը

1. Փորձագետն առաջին ատյանի դատարանի նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ իր եզրակացությունը պարզաբանելու նպատակով կարող է հրավիրվել հարցաքննության:

2. Փորձագետի հարցաքննությունը կատարվում է վկայի հարցաքննության համար սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

3. Փորձագետը հատուկ գիտելիքների կապակցությամբ հարցաքննվում է միայն իր կողմից նախապես տրված գրավոր եզրակացության շրջանակներում:

Հոդված 81. Փորձաքննություն նշանակելը

1. Առաջին ատյանի դատարանը կարող է փորձաքննություն նշանակել գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ իր նախաձեռնությամբ:

2. Գործին մասնակցող անձը փորձաքննություն նշանակելու մասին միջնորդություն ներկայացնելիս պարտավոր է դրանում նշել ապացուցման ենթակա այն փաստը, որը պետք է հաստատվի փորձագետի եզրակացությամբ, և առաջադրել հարցեր, որոնք պետք է պարզաբանվեն փորձաքննության ընթացքում:

3. Գործին մասնակցող անձինք իրավունք ունեն նշելու այն մասնագիտացված փորձագիտական հաստատությունը կամ այն փորձագետին, որոնց առաջին ատյանի դատարանը կարող է հանձնարարել փորձաքննության կատարումը: Եթե

համապատասխան փորձաքննություն կատարելու համար պահանջվում է լիցենզիա կամ որակավորում, գործին մասնակցող անձը միջնորդությանը կից ներկայացնում է նրա կողմից առաջարկվող մասնագիտացված փորձագիտական հաստատության կամ փորձագետի կողմից այդպիսի փորձաքննություն կատարելու իրավասությունը հավաստող ապացույց:

4. Գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ փորձաքննություն նշանակելիս առաջին ատյանի դատարանը փորձագետին կարող է առաջադրել միայն այն հարցերը, որոնք ներկայացվել են գործին մասնակցող անձանց կողմից: Առաջին ատյանի դատարանը, ելնելով ապացուցման ենթակա փաստի էությունից և բովանդակությունից, իրավունք ունի շտկելու առաջադրված հարցը: Առաջին ատյանի դատարանը պատճառաբանում է գործին մասնակցող անձանց կողմից ներկայացված այն հարցերի մերժումը, որոնք չեն առաջադրվում փորձագետին:

5. Օրենքով նախատեսված դեպքերում իր նախաձեռնությամբ փորձաքննություն նշանակելիս փորձագետին հարցեր առաջադրելու իրավունք ունի նաև առաջին ատյանի դատարանը:

6. Փորձաքննություն նշանակելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում, որում նշվում են՝

- 1) առաջին ատյանի դատարանի անվանումը.
- 2) փորձաքննություն նշանակելու ամսաթիվը.
- 3) գործի համարը.
- 4) գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները).
- 5) ապացուցման ենթակա փաստը.
- 6) փորձագետին առաջադրվող հարցերը.
- 7) փորձագետի անունը կամ մասնագիտացված փորձագիտական հաստատության անվանումը.
- 8) փորձագետին տրամադրվող նյութերի (փաստաթղթերի) ցանկը, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ դրանց հետ վարվելու պայմանները:

7. Առաջին ատյանի դատարանը, իսկ փորձաքննությունը մասնագիտացված փորձագիտական հաստատության կատարմանը հանձնարարված լինելու դեպքում՝ դատարանի հանձնարարությամբ, այդ հաստատության ղեկավարը նախազգուշացնում է փորձագետին՝ ակնհայտ կեղծ եզրակացություն տալու համար նախատեսված քրեական պատասխանատվության մասին: Առաջին ատյանի դատարանը փորձագետից ստորագրություն է վերցնում նախազգուշացման մասին, որը կցվում է դատական նիստի արձանագրությանը: Փորձաքննությունը մասնագիտացված փորձագիտական հաստատությունում կատարելու դեպքում նախազգուշացման մասին փորձագետից վերցված ստորագրությունը կցվում է եզրակացությանը:

**Հոդված 82. Գործին մասնակցող անձի մասնակցությունը փորձաքննությանը:
Նմուշներ վերցնելու կարգը**

1. Գործին մասնակցող անձն իրավունք ունի ներկա գտնվել փորձաքննությանը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նրա ներկայությունը կարող է խանգարել փորձագետի բնականոն աշխատանքին կամ խախտել այլ անձանց իրավունքները:

2. Առաջին ատյանի դատարանը փորձագետի դիմումի հիման վրա որոշում է կայացնում փորձաքննությանը կամ դրա առանձին փուլերին գործին մասնակցող անձանց մասնակցությունը արգելելու վերաբերյալ:

3. Դատարանն իրավունք ունի որոշում կայացնել մարդու, նյութի և այլ օբյեկտների հատկությունները բնութագրող նմուշներ ստանալու վերաբերյալ, եթե դրանց հետազոտումը նշանակված փորձաքննության անցկացման համար նշանակություն ունի:

4. Նմուշներ ստանալու մասին դատարանը կայացնում է որոշում, որում մասնավորապես պետք է նշվեն՝ նմուշներ ստացող անձը կամ օբյեկտը, որից պետք է ստացվի նմուշը, ինչ չափով և կոնկրետ ինչ նմուշներ պետք է ստացվեն, երբ և ում պետք է ներկայանա անձը՝ իրենից նմուշներ ստանալու համար, որտեղ և ում պետք

է ներկայացվեն նմուշները՝ դրանք ստանալուց հետո, ինչպես նաև այն անձի իրավունքները և պարտականությունները, ումից պետք է վերցվի նմուշը:

5. Նմուշ կարող են լինել՝

1) արյունը, սերմնահեղուկը, մազը.

2) մաշկի գծանախշերի դրոշմը.

3) ձեռագիրը, ստորագրությունը, մարդու հմտությունն արտահայտող այլ նյութեր.

4) ձայնագրությունը.

5) պատրաստի արտադրանքի, հումքի, նյութերի փորձնական նմուշները.

6) այլ նյութեր և առարկաներ:

6. Արգելվում է նմուշներ ստանալ մարդուն հոգեկան և ֆիզիկական տառապանքներ պատճառող կամ նրա առողջությանը և մարմնի ամբողջականությանը վտանգ սպառնացող միջոցներով:

7. Փորձագետը անձին հրավիրում է իր մոտ կամ գնում է նրա գտնվելու վայրը և ստորագրությամբ ծանոթացնում է նրան նմուշ ստանալու մասին դատարանի որոշմանը:

8. Փորձագետը՝ ընթերակաների ներկայությամբ կատարում է անհրաժեշտ գործողություններ և ստանում է նմուշներ: Բացի փաստաթղթերից, մյուս նմուշները փաթեթավորվում և կնքվում են: Նմուշներ հանձնող անձն իրավունք ունի հրաժարվել ընթերակայի մասնակցությունից՝ այդ մասին գրավոր դիմում ներկայացնելով փորձագետին:

9. Փորձագետը, ստանալով նմուշներ, կազմում է արձանագրություն, որտեղ նշվում են այդ գործողությանը մասնակցած անձինք, նկարագրվում են նմուշներ ստանալու համար ձեռնարկված բոլոր գործողություններն այն հաջորդականությամբ, ինչպես որ դրանք կատարվել են, կիրառված գիտատեխնիկական մեթոդները և միջոցները, ինչպես նաև ստացված նմուշները:

10. Ստացված նմուշները կամ հետազոտման արդյունքները կցվում են արձանագրությանը:

11. Գործին մասնակցող անձի կողմից նմուշ ստանալու մասին դատարանի որոշման պահանջը առանց հարգելի պատճառի չկատարելու կամ դրա կատարումից խուսափելու դեպքում, եթե առանց նմուշի տրամադրման հնարավոր չէ ավարտել փորձաքննությունը, ապա փորձաքննությամբ պարզման ենթակա փաստի վիճելի մնալու բացասական հետևանքները կրում է այդ անձը:

Հոդված 83. Փորձաքննության անցկացման կարգը

1. Փորձաքննությունն անցկացնում են մասնագիտացված փորձագիտական հաստատությունների աշխատակիցները կամ առաջին ատյանի դատարանի որոշմամբ որպես փորձագետ նշանակված այլ մասնագետները:

2. Առաջին ատյանի դատարանը կարող է նշանակել միևնույն կամ տարբեր մասնագիտություններ ունեցող մեկից ավելի փորձագետներ: Փորձագետներն իրավունք ունեն խորհրդակցելու միմյանց հետ և ընդհանուր հետևությունների հանգելու դեպքում՝ տալու միասնական եզրակացություն: Այն փորձագետները, որոնք համաձայն չեն միասնական եզրակացությանը, ներկայացնում են առանձին եզրակացություն:

3. Եթե փորձագետ է նշանակվել փորձագիտական հաստատությունում տվյալ տեսակի փորձաքննություններ կատարելու իրավասություն ունեցող անձը, ապա նա պարտավոր է կատարել պահանջվող փորձաքննությունը: Փորձագետը պարտավոր է անհապաղ պարզել հանձնարարված փորձաքննության՝ իր մասնագիտական ոլորտին պատկանելու հարցը և այն առանց լրացուցիչ փորձագետների ներգրավման կատարելու հնարավորությունը:

4. Փորձաքննության ընթացքին խոչընդոտող հանգամանքների առկայության, ինչպես նաև փորձաքննության բնականոն ընթացքն ապահովելու անհնարինության այլ դեպքերում փորձագետը պարտավոր է այդ մասին անհապաղ տեղեկացնել

առաջին ատյանի դատարանին: Առաջին ատյանի դատարանը, առանց դատական նիստ հրավիրելու, անհապաղ որոշում է կայացնում փորձաքննության կատարման ընթացքն ապահովելու մասին: Որոշման մեջ նշվում են բոլոր այն անհրաժեշտ միջոցառումները, որոնք պետք է կատարվեն՝ նշված խոչընդոտները վերացնելու, ինչպես նաև փորձաքննության բնականոն ընթացքն ապահովելու համար: Որոշումը կամովին չկատարելու դեպքում այն կատարվում է «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

5. Փորձագետն իրեն հանձնարարված փորձաքննությունն իրականացնում է անձամբ:

6. Եթե փորձաքննությունն անցկացնում է մասնագիտացված փորձագիտական հաստատությունը, ապա դրա համար պատասխանատու են փորձագիտական եզրակացություն տված այն անձինք, որոնց տվյալ հաստատությունում հանձնարարվել է կատարել փորձաքննություն:

Հոդված 84. Փորձագետի եզրակացության դեմ առարկելը

1. Գործին մասնակցող անձը փորձագետի եզրակացության վերաբերյալ գրավոր առարկությունը պարտավոր է առաջին ատյանի դատարանին ներկայացնել մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ առարկելու հիմքերն ի հայտ են եկել դատաքննության ընթացքում կամ առարկություն ներկայացնողը հիմնավորում է սահմանված ժամկետում այն ներկայացնելու անհնարինությունը՝ իրենից անկախ պատճառներով:

Հոդված 85. Լրացուցիչ և կրկնակի փորձաքննությունը

1. Փորձագիտական եզրակացության պարզ կամ ամբողջական չլինելու դեպքերում առաջին ատյանի դատարանն իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է նշանակել լրացուցիչ փորձաքննություն՝ դրա

կատարումը հանձնարարելով միևնույն կամ մեկ այլ փորձագետի (մասնագիտացված փորձագիտական հաստատության):

2. Եթե առաջին ատյանի դատարանի կամ գործին մասնակցող անձի մոտ կասկածներ են առաջանում փորձագիտական եզրակացության հիմնավորվածության վերաբերյալ, կամ առկա են հակասություններ մի քանի փորձագետների եզրակացություններում, կամ խախտված են փորձաքննության կատարման դատավարական կանոնները, ապա առաջին ատյանի դատարանը իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ միևնույն հարցերի վերաբերյալ կարող է նշանակել կրկնակի փորձաքննություն, որի կատարումը հանձնարարվում է մեկ այլ փորձագետի (փորձագետների, մասնագիտացված փորձագիտական հաստատության):

3. Լրացուցիչ կամ կրկնակի փորձաքննությունը նշանակվում է առաջին ատյանի դատարանի որոշմամբ, որում շարադրվում են լրացուցիչ կամ կրկնակի փորձաքննություն նշանակելու հիմքերը:

Հոդված 86. Գործին մասնակցող անձի ներկայացրած փորձագետի եզրակացությունը

1. Գործին մասնակցող անձի ներկայացրած փորձագետի եզրակացությունն իր ապացուցողական նշանակությամբ հավասարազոր է առաջին ատյանի դատարանի որոշմամբ նշանակված փորձաքննության արդյունքում ստացված փորձագետի եզրակացությանը, եթե այն տված փորձագետը մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը դատարանի առջև գրավոր հաստատում է այն՝ նախազգուշացվելով ակնհայտ կեղծ եզրակացություն տալու համար քրեական պատասխանատվության մասին:

2. Առաջին ատյանի դատարանը փորձագետից ստորագրություն է վերցնում նախազգուշացման մասին, որը կցվում է դատական նիստի արձանագրությանը:

3. Գործին մասնակցող անձի ներկայացրած փորձագետի եզրակացությունը պետք է համապատասխանի սույն օրենսգրքի 79-րդ հոդվածի 4-րդ մասի պահանջներին:

4. Գործին մասնակցող անձի ներկայացրած փորձագետի եզրակացությանը կցվում է այն տված փորձագետի որակավորումը և մասնագիտական գիտելիքները հավաստող փաստաթուղթ:

ԳԼՈՒԽ 9.

ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

Հոդված 87. Դատական ծանուցումը

1. Դատավարության մասնակիցները, բացառությամբ գործին մասնակցող անձանց ներկայացուցիչների, սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ծանուցվում են դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին:

2. Գործին մասնակցող անձի կողմից իր ներկայացուցչին ծանուցելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելու կամ լիազորագրում նման լիազորության առկայության դեպքում ծանուցվում է միայն ներկայացուցիչը:

3. Սույն օրենսգրքի 45-րդ և 46-րդ հոդվածով նախատեսված ներկայացուցչության դեպքերում դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին ծանուցվում է գործին մասնակցող անձի ներկայացուցիչը:

Հոդված 88. Դատական ծանուցման կարգը

1. Դատավարության մասնակիցները ծանուցվում են ծանուցագրի միջոցով, բացառությամբ սույն հոդվածի 5-րդ մասով նախատեսված դեպքի:

2. Ծանուցագիրը պետք է բովանդակի՝

1) դատարանի անվանումը.

2) դատարան հրավիրվող կամ կանչվող անձի անունը, ազգանունը (անվանումը).

3) նշում այն գործի և դատավարության փուլի մասին, որի վերաբերյալ անձը ծանուցվում է.

4) նշում՝ ներկայանալու ժամանակի և վայրի մասին.

5) նշում՝ հասցեատիրոջ դատավարական կարգավիճակի մասին.

6) նշում՝ դատարան չներկայանալու հետևանքների մասին:

3. Դատավարության մասնակիցներին դատական ծանուցագիրն ուղարկում է դատարանի աշխատակազմը:

4. Դատական ծանուցագիրը՝

1) ուղարկվում է պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ.

2) հանձնվում է առձեռն.

3) ուղարկվում է էլեկտրոնային հաղորդակցության միջոցով՝ սույն օրենսգրքի 91-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

5. Դատական նիստին ներկա գտնվող դատավարության մասնակիցը հաջորդ դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին ծանուցվում է տվյալ դատական նիստում՝ դատավորի կողմից հաղորդելու միջոցով: Եթե դատական նիստի արձանագրությունը վարվում է պարզ թղթային արձանագրման ձևով, ապա հաջորդ դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին տեղեկացված լինելու վերաբերյալ դատավարության մասնակիցը արձանագրության մեջ նշում է և ստորագրում:

Հոդված 89. Դատական ծանուցագիրը պատվիրված նամակով ուղարկելը

1. Դատական ծանուցագիրն ուղարկվում է դատավարության մասնակցի նշած հասցեով (ծանուցման հասցե):

2. Ֆիզիկական անձի դեպքում դատական ծանուցագիրը պետք է հանձնվի անձամբ հասցեատիրոջը կամ հասցեատիրոջ հաշվառման հասցեում:

3. Իրավաբանական անձանց դեպքում դատական ծանուցագիրը պետք է հանձնվի իրավաբանական անձի ծանուցման հասցեում:

4. Եթե դատավարության մասնակիցը հրաժարվել է ստանալ ծանուցագիրը կամ նրա հայտնած հասցեով ուղարկված ծանուցագիրը հետ է վերադարձվել դատարան կամ ուղարկելու օրվանից տասնհինգօրյա ժամկետում դատարանը չի ստացել ծանուցման մասին անդորրագիրը, ապա դատարանը դատական ծանուցագիրը ուղարկում է՝

1) ֆիզիկական անձի դեպքում՝ այդ անձի հաշվառման հասցեով, անձի վերջին հայտնի բնակության վայր, գյուղական համայնքում հաշվառված անձանց դեպքում՝ նաև գյուղական համայնքի ղեկավարին, իսկ քաղաքներում հաշվառված անձանց դեպքում՝ նաև համապատասխան համայնքի կամ վարչական շրջանի ղեկավարին.

2) իրավաբանական անձի դեպքում՝ այդ անձի գտնվելու վայրի հասցեով:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված գործողությունները կատարելու հետ միաժամանակ դատական ծանուցագիրը տեղադրվում է Հայաստանի Հանրապետության հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետային կայքում:

6. Դատավարության մասնակիցները պարտավոր են դատարանին հայտնել գործի քննության ընթացքում իրենց հասցեի փոփոխության մասին: Նման հաղորդման բացակայության դեպքում ծանուցագիրն ուղարկվում է այն հասցեով, որով դատավարության մասնակիցը վերջին անգամ ծանուցվել է և համարվում է հանձնված, թեկուզև հասցեատերն այդ հասցեում այլևս չի բնակվում կամ չի գտնվում:

7. Եթե գործի նյութերից հետևում է, որ դատավարության մասնակիցը գտնվում է կալանավայրում, ազատազրկման վայրում, զորամասում, կարգապահական գումարտակում կամ բուժական հիմնարկում ստանում է ստացիոնար բուժում, ապա դատական ծանուցագիրը պետք է ուղարկվի այդ հաստատությունների հասցեներով: Այդ հաստատությունների վարչակազմերը դատական ծանուցագիրն ստանալուց

անմիջապես հետո պարտավոր են այն հանձնել հասցեատիրոջը՝ վերջինիս կողմից ստացման վերաբերյալ ապացույցն ուղարկելով գործը քննող դատարան:

8. Այլ պետության տարածքում բնակվող անձին ծանուցագիրն ուղարկվում է ուղղակի ծանուցման միջոցով, եթե այլ բան նախատեսված չէ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով:

9. Կողմերի միջև կնքված պայմանագրից բխող վեճերի լուծման կամ իրավունքների ու պարտականությունների իրականացման ժամանակ կողմերը կարող են դատարանին միջնորդել կամ դատարանն իր նախաձեռնությամբ կարող է կիրառել պայմանագրով նախատեսված ծանուցման կարգը, եթե կնքված պայմանագրով ուղղակիորեն նախատեսված է նման հնարավորություն: Սույն դրույթը կիրառվում է նաև այն դեպքերում, երբ նման հնարավորություն նախատեսված է իրավաբանական անձի կանոնադրությամբ կամ արժեթղթեր թողարկողի ազդագրով:

Սույն մասով նախատեսված ծանուցման կարգը չի կիրառվում բոլոր այն դեպքերում, երբ վիճարկվում է ծանուցման փաստը կամ կարգը:

Հոդված 90. Դատական ծանուցագիրն առձեռն հանձնելը

1. Դատական ծանուցագիրն առձեռն հանձնվում է դատավարության մասնակցին դատարանի աշխատակազմի միջոցով:

2. Դատական նիստին ներկայացած դատավարության մասնակցի պահանջի դեպքում վերջինս հաջորդ դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին ծանուցվում է դատական ծանուցագիրն առձեռն հանձնելու միջոցով:

Հոդված 91. Դատական ծանուցագիրը էլեկտրոնային հաղորդակցության միջոցով ուղարկելը

1. Դատավարության մասնակիցները դատարանին կարող են գրավոր ներկայացնել իրենց հաղորդակցության կապի միջոցները՝ միջնորդելով ծանուցումը

կատարել այդ միջոցով: Էլեկտրոնային կարգով ներկայացրած հայցադիմումի դեպքում, հայցվորը ծանուցվում է էլեկտրոնային փոստի միջոցով:

2. «Ինտերնետով հրապարակային և անհատական ծանուցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով դատարանը դատական ծանուցագիրը կարող է ուղարկել դատավարության մասնակիցների պաշտոնական էլեկտրոնային փոստին:

3. Դատական ծանուցագիրը էլեկտրոնային փոստին ուղարկելու դեպքում գործին կցվում է այն ստանալու մասին էլեկտրոնային հավաստումը:

4. Դատական ծանուցագիրը կարճ հաղորդագրության միջոցով բջջային հեռախոսահամարին ուղարկելու դեպքում գործին կցվում է այն ուղարկելու վերաբերյալ կազմված արձանագրությունը:

Հոդված 92. Դատավարական փաստաթղթերը դատավարության մասնակիցներին ուղարկելու կարգը

1. Դատավարական փաստաթղթերը դատավարության մասնակիցներին ուղարկվում են պատվիրված նամակով կամ հանձնվում են առձեռն՝ ստացման փաստի հավաստմամբ, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ էլեկտրոնային եղանակով:

2. Օրենքով նախատեսված դեպքերում դատավարական փաստաթղթերը դատավարության մասնակիցներին ուղարկվում են պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասի նկատմամբ կիրառելի են սույն օրենսգրքի 89-րդ հոդվածի 6-րդ մասի կանոնները:

ԳԼՈՒԽ 10.

ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐ

Հոդված 93. Դատական ծախսերը

Դատական ծախսերը կազմված են պետական տուրքից և գործի քննության հետ կապված այլ ծախսերից:

Հոդված 94. Պետական տուրքը

1. Պետական տուրքի գանձման օբյեկտները, պետական տուրքի չափը և վճարման կարգը սահմանվում են «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

2. Դատական ակտը միայն դատական ծախսերի մասով բողոքարկելու դեպքում բողոք բերող անձից պետական տուրք չի գանձվում:

3. Դրամական պահանջներով հայցի ներկայացման համար պետական տուրքի չափը որոշվում է հայցագնից:

4. Պետական տուրքի վճարումից ազատելու, պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու, պետական տուրքը և դրա դրույքաչափը նվազեցնելու հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

5. Գործում պետական տուրքի վճարման փաստը հավաստող ապացույցի բացակայության դեպքում Հայաստանի Հանրապետության օգտին պետական տուրքը բռնագանձելու վերաբերյալ կատարողական թերթն առաջին ատյանի դատարանն ուղարկում է հարկադիր կատարման՝ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց մեկ ամիս հետո:

6. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձանց հայցադիմումների ներկայացման համար պետական տուրքը գանձվում է հայցի համար սահմանված կարգով:

7. Գույքային և ոչ գույքային պահանջներ պարունակող հայցադիմումով պետական տուրքը հաշվարկվում և գանձվում է յուրաքանչյուր պահանջի համար առանձին:

8. Եթե հիմնական պահանջից բացի ներկայացված են ածանցյալ պահանջներ, որոնք հիմնական պահանջի բավարարման դեպքում ենթակա են անվերապահ բավարարման, ապա ածանցյալ պահանջների համար պետական տուրք չի գանձվում:

9. Եթե հայցապահանջն իր բնույթով այնպիսին է, որ հայցադիմում ներկայացնելու պահին անհնար է որոշել հայցագնի չափը, ապա հայցվորը պարտավոր է վճարել օրենքով ոչ գույքային պահանջներով հայցադիմումների ներկայացման համար սահմանված պետական տուրքի չափը: Այս դեպքում դատարանը դատական ակտով անդրադառնում է գործի քննության ընթացքում որոշված հայցագնին համապատասխան լրացուցիչ պետական տուրք գանձելու հարցին:

10. Եթե հայցվորը օրենքով ազատված է պետական տուրքի վճարումից, կամ դատարանը կիրառել է նման արտոնություն, ապա պետական տուրքը դատական ակտով բռնագանձվում է պետական տուրքի վճարումից չազատված գործին մասնակցող մյուս անձից՝ բավարարված պահանջների չափին համամասնորեն:

11. Հայցի առարկան փոփոխելու դեպքում պետական տուրքի գումարի չբավականացնող մասը գանձվում է հայցի առարկան փոփոխելիս՝ փոփոխված հայցի առարկային համապատասխան:

Հոդված 95. Պետական տուրքը վերադարձնելը

1. Վճարված պետական տուրքի վերադարձման հիմքերը և կարգը սահմանվում են «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

2. Վճարված պետական տուրքի վերադարձման հիմքերի առկայության դեպքում դատարանը պարտավոր է դատական ակտում նշել պետական տուրքը լրիվ կամ մասնակի վերադարձնելու հիմք հանդիսացող հանգամանքները:

3. Եթե գործի քննության ընթացքում հայցվորը փոփոխել է հայցի առարկան այնպես, որ առաջացել է պետական տուրքի ավել վճարված մաս, ապա ավել վճարված մասը ենթակա չէ վերադարձման:

Հոդված 96. Հայցագիներ

1. Հայցագիներ որոշվում է՝

1) դրամական միջոցներ բռնագանձելու հայցերով՝ պահանջվող գումարի չափից.

2) ալիմենտ բռնագանձելու հայցերով՝ մեկ տարվա ընթացքում կատարվելիք վճարումների հաշվարկից, իսկ եթե ալիմենտի բռնագանձման պահանջը ներկայացվել է մեկ տարուց պակաս ժամանակահատվածի համար, ապա՝ այդ ժամանակահատվածում կատարվելիք վճարումների հաշվարկից.

3) ժամկետային, անժամկետ կամ ցմահ վճարումներ կատարելու վերաբերյալ հայցերով՝ մեկ տարվա ընթացքում կատարվելիք վճարումների հաշվարկից, իսկ եթե գումարի բռնագանձման պահանջը ներկայացվել է մեկ տարուց պակաս ժամանակահատվածի համար, ապա՝ այդ ժամանակահատվածում կատարվելիք վճարումների հաշվարկից.

4) վճարումների չափը պակասեցնելու կամ ավելացնելու վերաբերյալ հայցերով՝ այն գումարից, որով մեկ տարվա հաշվարկով պակասեցվելու կամ ավելացվելու են վճարումները:

2. Հայցագնի մեջ մտնում են նաև պահանջվող տուժանքի (տուգանքի, տույժի) և տոկոսների գումարները՝ հայցադիմումը ներկայացնելու օրվա դրությամբ:

3. Մի քանի ինքնուրույն պահանջներից կազմված հայցագիներ որոշվում է բոլոր պահանջների ընդհանուր գումարով:

4. Հայցագնի մեջ չի ներառվում դատական ծախսերի գումարը:

Հոդված 97. Գործի քննության հետ կապված այլ ծախսերը

1. Գործի քննության հետ կապված այլ ծախսերն են՝
 - 1) փորձաքննության և թարգմանության հետ կապված ծախսերը.
 - 2) վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին վճարվելիք գումարները.
 - 3) գործին մասնակցող անձանց՝ գործի քննության վայր ժամանելու, ինչպես նաև նրանց՝ դատարան ներկայանալու կապակցությամբ ժամանակավոր կացարանով ապահովելու հետ կապված ծախսերը.
 - 4) գործի քննության հետ կապված փաստաբանի խելամիտ վարձատրության գումարները.
 - 5) ապացույցները դրանց գտնվելու վայրում զննելու հետ կապված ծախսերը.
 - 6) գործին մասնակցող անձանց փոստային ծախսերը.
 - 7) դատարանի պահանջները և դատական հանձնարարությունները կատարելու հետ կապված գործին մասնակցող անձանց ծախսերը.
 - 8) սույն օրենսգրքի 76-րդ հոդվածին համապատասխան՝ իրեղեն ապացույցների պահպանման ծախսերը.
 - 9) դատարանի կողմից գործի քննության համար անհրաժեշտ ճանաչված այլ ծախսերը:

Հոդված 98. Վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին վճարվելիք գումարները

1. Վկաների, փորձագետների, թարգմանիչների՝ դատարան ներկայանալու ճանապարհածախսը ենթակա է հատուցման: Նրանց վճարվում է նաև օրապահիկ և գիշերավարձ: Բնակության վայրից մինչև 30 կմ հեռավորությամբ այլ վայր մեկնելու կամ, անկախ հեռավորությունից, բնակության վայրից մեկնելու և նույն օրը վերադառնալու դեպքերում հատուցվում է միայն ճանապարհածախսը:
2. Զբաղվածություն չունեցող վկային վճարվում է փոխհատուցում՝ ժամանակի կորստի համար՝ ելնելով ժամանակի փաստացի կորստի և օրենքով սահմանված

նվազագույն աշխատավարձի չափերից, իսկ աշխատող վկային փոխհատուցումը վճարվում է Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքով սահմանված աշխատաժամանակի հաշվարկին համապատասխան:

3. Վկաներին, փորձագետներին և սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված դեպքերում՝ թարգմանիչներին վճարումը կատարում է Հայաստանի Հանրապետությունը՝ նրանց կողմից իրենց պարտականությունների կատարման ավարտից հետո: Վկաների, փորձագետների և թարգմանիչների պարտականությունների կատարման ավարտի օր է համարվում տվյալ գործով նշանակված վերջին դատաքննության օրը:

4. Դատարանը վկաների, փորձագետների և թարգմանիչների կողմից իրենց պարտականությունների կատարման ավարտից հետո 10-օրյա ժամկետում կայացնում է որոշում՝ վճարում կատարելու անհրաժեշտության մասին և այն ներկայացնում է Հայաստանի Հանրապետության դատական դեպարտամենտ:

5. Դատական դեպարտամենտը վճարումը կատարում է ոչ ուշ, քան համապատասխան որոշումը ստանալուց 20 օր հետո՝ Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեով Հայաստանի Հանրապետության դատական դեպարտամենտին հատկացված միջոցների հաշվին:

6. Վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին օրապահիկի, գիշերավարձի և ճանապարհածախսի վճարումները չեն կարող գերազանցել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած ծառայողական գործուղման չափորոշիչները:

Հոդված 99. Գործի քննության հետ կապված փաստաբանի խելամիտ վարձատրության գումարները

1. Փաստաբանների ծախսերը վճարում է նրան ներգրավված գործին մասնակցող անձը, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

2. Գործի քննության հետ կապված փաստաբանի խելամիտ վարձատրության ծախսեր են համարվում նաև փաստաբանական կազմակերպություններին վճարված կամ վճարման ենթակա գումարները:

3. Այն դեպքում, երբ Հանրային պաշտպանի գրասենյակը գործին մասնակցող անձին տրամադրել է անվճար իրավաբանական օգնություն, և դատական ակտը կայացվել է այդ անձի օգտին, ապա սույն հոդվածով նախատեսված ծախսերը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ողջամիտ չափով բռնագանձվում են Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ գործին մասնակցող այն անձից, ում վրա դրվել է դատական ծախսերի հատուցման պարտականությունը:

4. Սույն հոդվածով նախատեսված ծախսերի փոխհատուցման չափը որոշելիս դատարանը հիմք է ընդունում ծախսերի ողջամիտ չափը, որը որոշվում է՝ ելնելով փաստաբանի կատարած աշխատանքի ծավալից, գործի բարդությունից, Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանների պալատի խորհրդի կողմից սահմանված փաստաբանական գործունեության վճարների միջին գնացուցակից, ինչպես նաև դատական ակտով բռնագանձման ենթակա գումարի և պահանջվող փաստաբանական վճարի չափերի հարաբերակցությունից:

Հոդված 100. Դատական ծախսերի հետ կապված պահանջներ ներկայացնելը

1. Դատական ծախսերի հետ կապված պահանջները ներկայացվում են բացառապես տվյալ գործի շրջանակներում:

2. Գործի քննության ավարտից հետո դատական ծախսերի վերաբերյալ պահանջ ներկայացնելն արգելվում է:

3. Գործին մասնակցող անձանց կրած, ինչպես նաև վճարման ենթակա դատական ծախսերի փոխհատուցման հարցը լուծելիս դատարանը հիմք է ընդունում միայն գործում առկա փաստաթղթերով հիմնավորված ծախսերը:

Հոդված 101. Դատական ծախսերի բաշխումը գործին մասնակցող անձանց միջև

1. Դատական ծախսերը գործին մասնակցող անձանց միջև բաշխվում են բավարարված հայցապահանջների չափին համամասնորեն:

2. Գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման մասին գրավոր համաձայնության առկայության դեպքում դատարանը դատական ծախսերը բաշխում է դրան համապատասխան:

3. Գործին մասնակցող անձի կրած ծախսերը, որոնք իրենց նպատակին չեն ծառայել, դրվում են նրա վրա, անգամ եթե գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը կայացվել է այդ անձի օգտին:

4. Գործին մասնակցող անձը, որի դեմ կայացվել է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ, կրում է Հայաստանի Հանրապետության կողմից վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին վճարված գումարների հատուցման պարտականությունը, ինչպես նաև դատարանի և գործին մասնակցող անձանց կրած դատական ծախսերի հատուցման պարտականությունն այնքանով, որքանով դրանք անհրաժեշտ են եղել դատական պաշտպանության իրավունքի արդյունավետ իրականացման համար:

5. Գործով մի քանի հայցվորների, բողոք բերողների կամ պատասխանողների առկայության դեպքում նրանցից յուրաքանչյուրը կրում է իր գործողություններով առաջացած դատական ծախսերի մասնաբաժինը: Մասնաբաժինները որոշելու անհնարինության դեպքում դատական ծախսերը նրանց միջև բաշխվում են հավասարաչափ:

6. Հայցը մասնակի բավարարելու մասին դատական ակտ կայացնելիս դատարանը հաշվանցում է հայցվորի և պատասխանողի կրած դատական ծախսերը՝ դրա արդյունքում լրիվ կամ մասնակի ազատելով նրանց հակառակ կողմի կրած դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականությունից:

7. Հատուկ վարույթներով, ինչպես նաև սույն օրենսգրքի 40-47-րդ գլուխներով նախատեսված դիմումների քննության հետ կապված դատական ծախսերի հատուցման պարտականությունը դրվում է դիմողների վրա:

Հոդված 102. Դատական ծախսերի բաշխումը հայցն առանց քննության թողնելու կամ գործի վարույթը կարճելու դեպքում

1. Հայցն առանց քննության թողնելու կամ գործի վարույթը կարճելու դեպքում դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականությունը դրվում է հայցվորի վրա, բացառությամբ սույն հոդվածով նախատեսված դեպքերի:

2. Գործի քննության ընթացքում պատասխանողի կողմից հայցապահանջները կամավոր կատարելու հետևանքով գործի վարույթը կարճվելու դեպքում դատարանը դատական ծախսերի հատուցման պարտականությունը դնում է պատասխանողի վրա:

3. Հաշտության համաձայնություն կնքելիս գործին մասնակցող անձինք անդրադառնում են դատական ծախսերի բաշխմանը, այդ թվում նաև՝ ներկայացուցիչների ծախսերի հատուցման հարցին:

4. Եթե հաշտության համաձայնություն կնքած անձինք դատական ծախսերը բաշխելու հարցը չեն կարգավորել հաշտության համաձայնությամբ, ապա դատարանը հաշտության համաձայնություն կնքած անձանցից դատական ծախսերը բռնագանձում է հավասարաչափ:

Հոդված 103. Դատական ծախսերի հատուցումը երրորդ անձանց կողմից

1. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձանց վրա տարածվում են սույն գլխով սահմանված՝ հայցվորներին վերաբերող դրույթները:

2. Վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձը դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականություն կրում է

միայն այն դեպքում, եթե իր գործողությունների հետևանքով առաջացել են դատական ծախսեր, և եթե դատական ակտը կայացվել է ի վնաս այն կողմի, որի կողմից վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ չներկայացնող երրորդ անձը հանդես է գալիս:

Հոդված 104. Դատական ծախսերի բաշխումը վերաքննիչ և վճռաբեկ դատարաններում

1. Վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարան բողոք բերելու և գործի քննության հետ կապված դատական ծախսերը գործին մասնակցող անձանց միջև բաշխվում են սույն գլխի կանոններին համապատասխան:

2. Դատական ակտի դեմ ներկայացրած բողոքը հետ վերցնելու դեպքում անձը կրում է բողոքի ներկայացման հետևանքով առաջացած դատական ծախսերի փոխհատուցման պարտականությունը:

3. Բողոքարկված դատական ակտը բեկանելու և փոփոխելու դեպքում վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանը գործն ըստ էության լուծող դատական ակտով գործին մասնակցող անձանց միջև վերաբաշխում է դատական ծախսերը՝ սույն գլխի կանոններին համաձայն:

Հոդված 105. Դատարանի կրած դատական ծախսերի փոխհատուցումը գործին մասնակցող անձանց կողմից

1. Հայաստանի Հանրապետության կողմից վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչներին վճարված գումարների ու դատարանի կրած դատական ծախսերի փոխհատուցումը պետք է կատարվի դատական ծախսերի բաշխման հարցը լուծող դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո մեկ ամսվա ընթացքում, որի չկատարման դեպքում դրանք ենթակա են բռնագանձման դատական ակտերի հարկադիր կատարման կարգով:

2. Դատարանը, հաշվի առնելով գործին մասնակցող անձի գույքային դրու-
թյունը, կարող է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտով նրան ազատել Հա-
յաստանի Հանրապետության կողմից վկաներին, փորձագետներին և թարգմանիչ-
ներին վճարված գումարների և դատարանի կրած դատական ծախսերի
փոխհատուցման պարտականությունից:

ԳԼՈՒԽ 11.

ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐ

Հոդված 106. Դատավարական ժամկետների սահմանումը

1. Դատավարական ժամկետները սահմանվում են սույն օրենսգրքով, այլ
օրենքներով, իսկ օրենքով սահմանված չլինելու դեպքում՝ դատարանի կողմից:

2. Դատարանն առանձին դատավարական գործողությունների կատարման
ժամկետներ սահմանելիս հաշվի է առնում այդ դատավարական գործողության
կատարման համար անհրաժեշտ ողջամիտ ժամանակահատվածը:

Հոդված 107. Դատավարական ժամկետների հաշվարկը

1. Դատավարական ժամկետները հաշվարկվում են տարիներով, ամիսներով,
շաբաթներով և օրերով: Օրերով հաշվարկվող ժամկետներում չեն ներառվում
օրենսդրությամբ նախատեսված ոչ աշխատանքային օրերը:

2. Տարիներով, ամիսներով, շաբաթներով կամ օրերով հաշվարկվող դատավա-
րական ժամկետների ընթացքը սկսվում է այն օրացուցային տարվա, ամսվա,
շաբաթվա, ամսաթվի կամ անխուսափելիորեն վրա հասած իրադարձությանը
հաջորդ օրվանից, որով որոշված է դրա ժամկետի սկիզբը:

3. Առանձին դատավարական գործողությունների կատարման ժամկետները
որոշվում են օրացուցային տարով, ամսով, ամսաթվով՝ անխուսափելիորեն վրա

հասնող իրադարձության մատնանշմամբ կամ ժամանակահատվածով, որի ընթացքում գործողությունը կարող է կատարվել:

Հոդված 108. Դատավարական ժամկետների ավարտը

1. Տարիներով հաշվարկվող դատավարական ժամկետը լրանում է սահմանված ժամկետի վերջին տարվա համապատասխան ամսին և ամսաթվին:

2. Ամիսներով հաշվարկվող դատավարական ժամկետը լրանում է սահմանված ժամկետի վերջին ամսվա համապատասխան ամսաթվին: Եթե ամիսներով հաշվվող ժամկետի վերջը համընկնում է համապատասխան ամսաթիվ չունեցող ամսվան, ապա դատավարական ժամկետը լրանում է այդ ամսվա վերջին օրը:

3. Շաբաթներով հաշվարկվող դատավարական ժամկետը լրանում է սահմանված ժամկետի վերջին շաբաթվա համապատասխան օրը:

4. Օրերով հաշվարկվող դատավարական ժամկետը լրանում է այդ ժամկետի վերջին օրը:

5. Այն դեպքերում, երբ դատավարական ժամկետի վերջին օրն օրենքով կամ դրա հիման վրա ընդունված իրավական ակտով նախատեսված ոչ աշխատանքային օր է, ժամկետի ավարտման օր է համարվում դրան հաջորդող աշխատանքային օրը:

6. Դատավարական ժամկետը համարվում է պահպանված, եթե հայցադիմումը, դիմումը, հայցադիմումի պատասխանը, բողոքը, այլ փաստաթղթերը կամ դրամական միջոցները համապատասխանաբար հանձնվել են փոստին, փոխանցվել կամ ներկայացվել են համապատասխան մարմնին կամ դրանք ընդունելու լիազորություն ունեցող անձին մինչև դատավարական ժամկետի վերջին օրվա ժամը քսանչորսը:

7. Եթե դատավարական գործողությունը պետք է կատարվի դատարանում, այլ պետական մարմնում կամ կազմակերպությունում, ապա դատավարական ժամկետը լրանում է այն ժամին, երբ դատարանում, այլ պետական մարմնում կամ

կազմակերպությունում սահմանված կանոններով ավարտվում է աշխատանքային օրը:

Հոդված 109. Դատավարական ժամկետների կասեցումը

1. Չլրացած բոլոր դատավարական ժամկետների ընթացքը կասեցվում է գործի վարույթը կասեցնելու հետ միաժամանակ:

2. Դատավարական ժամկետների ընթացքը շարունակվում է գործի վարույթը վերսկսելու օրվանից:

Հոդված 110. Դատավարական ժամկետները երկարաձգելը

1. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կարող է երկարաձգել դատարանի կողմից սահմանված և չավարտված, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ նաև օրենքով սահմանված և չավարտված դատավարական ժամկետները:

2. Դատավարական ժամկետները երկարաձգելու միջնորդության վերաբերյալ դատարանը կայացնում է որոշում: Միջնորդությունը բավարարելու մասին որոշում կայացնելու դեպքում դատարանը սահմանում է համապատասխան գործողությունը կատարելու նոր ժամկետ:

Հոդված 111. Դատավարական ժամկետները բաց թողնելը և վերականգնելը

1. Դատավարական ժամկետների ավարտից հետո գործին մասնակցող անձինք զրկվում են այդ ժամկետներով պայմանավորված գործողություններ կատարելու իրավունքից, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատարանը բավարարում է բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը:

2. Բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու միջնորդությունը ներկայացվում է այն դատարան, որտեղ պետք է կատարվի համապատասխան դատավարական գործողությունը:

3. Բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը քննվում է առանց դատական նիստ հրավիրելու, բացառությամբ այն դեպքի, երբ միջնորդությունը ներկայացվել է դատական նիստում: Միջնորդության քննության արդյունքում կայացվում է որոշում:

4. Դատարանը, պարզելով, որ գործին մասնակցող անձը դատավարական ժամկետը բաց է թողել հարգելի պատճառով, առանց դատական նիստ հրավիրելու որոշում է կայացնում բաց թողնված դատավարական ժամկետը վերականգնելու վերաբերյալ միջնորդությունը բավարարելու մասին:

5. Օրենքով նախատեսված դեպքերում բաց թողնված ժամկետը ենթակա չէ վերականգնման:

ԲԱԺԻՆ II

ՎԱՐՈՒՅԹՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ԿԱՐԳԸ (ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՐՈՒՅԹ)

ԳԼՈՒԽ 12.

ՀԱՅԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

Հոդված 112. Հայցի հարուցումը

1. Հայցը հարուցվում է սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով հայցադիմում ներկայացնելու միջոցով:

2. Հայցադիմումը ներկայացվում է առաջին ատյանի դատարան առձեռն, էլեկտրոնային եղանակով կամ ուղարկվում է փոստով:

Հոդված 113. Հայցադիմումին ներկայացվող պահանջները

1. Հայցադիմումը ներկայացվում է գրավոր՝ սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված պահանջների պահպանմամբ: Հայցադիմումը պետք է լինի ընթեռնելի:

2. Հայցադիմումի մեջ պարտադիր նշվում են՝

1) դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է հայցադիմումը.

2) հայցվորի անունը, ազգանունը (անվանումը), հաշվառման (գտնվելու) վայրի, հասցեն, ծանուցման հասցեն (եթե այն տարբերվում է հաշվառման (գտնվելու) վայրի հասցեից), այդ թվում՝ հայցվոր քաղաքացու անձնագրային տվյալները, հայցվոր իրավաբանական անձի պետական գրանցման համարը, նրա ներկայացուցչի անունը, ազգանունը, անձնագրային տվյալները, ծանուցման հասցեն, իսկ եթե հայցը ներկայացվել է դրա իրավունքն ունեցող պաշտոնատար անձի կողմից՝ նաև այդ անձի անունը, ազգանունը, պաշտոնը.

3) պատասխանողի անունը, ազգանունը (անվանումը), հաշվառման (գտնվելու) վայրի հասցեն, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում, բնակվելու վայրի հասցեն.

4) գործին մասնակցող այլ անձանց անունը, ազգանունը (անվանումը), նրանց հաշվառման (գտնվելու) վայրի հասցեն, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում, բնակվելու վայրի հասցեները.

5) այն փաստերը, որոնց վրա հիմնվում են հայցապահանջները.

6) դրամական պահանջի դեպքում՝ պահանջվող կամ վիճարկվող գումարի չափը և հաշվարկը.

7) պատասխանողին ուղղված նյութաիրավական պահանջը (պահանջները), իսկ մի քանի պատասխանողների դեմ հայց հարուցելիս, հայցվորի՝ նրանցից յուրաքանչյուրին ուղղված պահանջը (պահանջները).

8) հայցադիմումին կից ներկայացվող փաստաթղթերի և ապացույցների ցանկը:

3. Հայցադիմումում կարող են նշվել՝

1) վիճելի իրավահարաբերության նկատմամբ կիրառման ենթակա իրավական նորմերը.

2) այն ապացույցները, որոնք հաստատում են հայցի հիմքում դրված փաստերից յուրաքանչյուրը՝ համապատասխան նշումով, թե որ ապացույցն ինչ փաստի հաստատմանն է ուղղված.

3) հայցվորի միջնորդությունները.

4) այլ տեղեկություններ, որոնք նշանակություն ունեն գործի քննության և լուծման համար.

5) հայցվորի և դատավարության մյուս մասնակիցների էլեկտրոնային հաղորդակցության միջոցի վերաբերյալ տեղեկությունը:

4. Հայցադիմումը ստորագրում է հայցվորը կամ նրա ներկայացուցիչը: Ներկայացուցչի ստորագրած հայցադիմումին կցվում է նրա լիազորությունը հավաստող փաստաթուղթը և անձը հաստատող փաստաթղթի պատճեն:

5. Դիմումի նկատմամբ տարածվում են հայցադիմումի համար սահմանված պահանջները, եթե այլ բան նախատեսված չէ սույն օրենսգրքով կամ այլ բան չի բխում համապատասխան վարույթների էությունից:

Հոդված 114. Հայցադիմումին կցվող փաստաթղթեր

1. Հայցադիմումին կցվում են՝

1) հայցվորի անձը հաստատող փաստաթղթի պատճենը,

2) օրենքով սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարած լինելը հավաստող փաստաթղթի բնօրինակը կամ համապատասխան գանձապետական հաշվին փոխանցումը հավաստող համապատասխան ծածկագիրը՝ տրամադրված վճարահաշվարկային կազմակերպության կողմից, կամ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ պետական տուրքի վճարման արտոնություն տրամադրելու վերաբերյալ միջնորդություն.

3) լիազորագիր կամ այլ փաստաթուղթ, որը հավաստում է ներկայացուցչի լիազորությունը, եթե հայցվորը հանդես է գալու ներկայացուցչի միջոցով, և ներկայացուցչի անձը հաստատող փաստաթղթի պատճենը.

4) պայմանագրի նախագիծը, եթե հայցադիմումը վերաբերում է պայմանագիր կնքելուն հարկադրելուն.

5) հայցադիմումի օրինակը և դրան կից փաստաթղթերի պատճենները գործին մասնակցող անձանց ուղարկելը հավաստող ապացույցներ, բացառությամբ սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքերի.

6) հայցադիմումի օրինակը և դրան կից փաստաթղթերի պատճենները՝ գործին մասնակցող անձանց թվին համապատասխան, սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքերում:

2. Հայցադիմումին չեն կցվում հայցադիմումի օրինակը և դրան կից փաստաթղթերի պատճենները գործին մասնակցող անձանց ուղարկելը հավաստող ապացույցներ, եթե՝

1) հայցվորը ներկայացրել է հայցի ապահովման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդություն.

2) հայցվորը ներկայացրել է ապացույցի ապահովման վերաբերյալ միջնորդություն:

3. Եթե հայցադիմումին կից ներկայացված ապացույցները ծավալուն են, հայցադիմումին կցվում են գործին մասնակցող անձանց՝ հայցադիմումն ուղարկելը հավաստող ապացույցներ՝ այդ մասին նշումով:

4. Հայցադիմումին կից կարող են ներկայացնել այն ապացույցները, որոնք հաստատում են հայցի հիմքում դրված փաստերը:

Հոդված 115. Մի քանի գործեր կամ հայցապահանջներ միացնելը և առանձնացնելը

1. Հայցվորն իրավունք ունի մեկ հայցադիմումում միացնել միմյանց հետ կապված մի քանի պահանջներ:

2. Առաջին ատյանի դատարանն իրավունք ունի մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը մեկ վարույթում միացնել իր վարույթում քննվող մի քանի միատեսակ գործեր, որոնցով գործին մասնակցող անձինք լրիվ կամ մասնակի համընկնում են, եթե դրանց միջև առկա է փոխադարձ կապ, ու դրանց համատեղ քննությունը կարող է ապահովել գործերի առավել արագ և արդյունավետ լուծումը:

3. Առաջին ատյանի դատարանն իրավունք ունի մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելն առանձին վարույթներում առանձնացնել միացված պահանջներից մեկը կամ մի քանիսը:

4. Գործերը միացնելու կամ պահանջներն առանձին վարույթներում առանձնացնելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում:

Հոդված 116. Հայցադիմումը ներկայացվելուց հետո դատարանի կողմից կայացվող որոշումները

1. Հայցադիմումը ներկայացվելուց հետո՝ յոթնօրյա ժամկետում, առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում՝

- 1) հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին.
- 2) հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին.
- 3) հայցադիմումը վերադարձնելու մասին:

Հոդված 117. Հայցադիմումը վարույթ ընդունելը

1. Առաջին ատյանի դատարանը վարույթ է ընդունում ներկայացված հայցադիմումը, եթե առկա չեն սույն օրենսգրքի 118-րդ և 119-րդ հոդվածներով սահմանված հայցադիմումի ընդունումը մերժելու կամ այն վերադարձնելու հիմքերը:

2. Հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելու պահից եռօրյա ժամկետում առաջին ատյանի դատարանն այդ որոշումը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց:

3. Այն դեպքում, երբ մինչև հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելը հայցվորը միջնորդություն է ներկայացրել հայցի կամ ապացույցների ապահովման պահանջով, և դատարանը բավարարել է այդ միջնորդությունը, ապա հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը, հայցադիմումը և դրան կից փաստաթղթերի պատճեններն ուղարկվում են պատասխանողին և նշված այլ անձանց՝ հայցի կամ ապացույցների ապահովման մասին դատարանի որոշումը կատարելուց հետո՝ եռօրյա ժամկետում:

4. Սույն օրենսգրքի 114-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքերում դատարանը գործին մասնակցող անձանց հայցադիմումի հետ ուղարկում է ծանուցում, որ նշված փաստաթղթերը դեպոնացված են առաջին ատյանի դատարանում՝ դրանց ծանոթանալու նպատակով: Ծանուցման մեջ նշվում են դրանց ծանոթանալու ժամկետները:

5. Առաջին ատյանի դատարանը հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը պատասխանողին ուղարկելու հետ միաժամանակ վերջինիս տեղեկացնում է հայցադիմումի պատասխան ներկայացնելու իրավունքի և ժամկետի մասին:

Հոդված 118. Հայցադիմումի ընդունումը մերժելը

1. Առաջին ատյանի դատարանը մերժում է հայցադիմումի ընդունումը, եթե՝

1) գործը ենթակա չէ քննության քաղաքացիական դատավարության կարգով.

2) նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործի վերաբերյալ առկա է դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ կամ գործի վարույթը կարճելու մասին որոշում.

3) նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործի վերաբերյալ առկա է արբիտրաժի վճիռ կամ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշում, բացառությամբ դատարանի կողմից արբիտրաժի վճռի կամ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը մերժելու դեպքի.

4) նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործի վերաբերյալ առկա է հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին որոշում.

5) հայցը ներկայացվել է սույն օրենսգրքի 129-րդ հոդվածի 4-րդ մասի պահանջների խախտմամբ:

2. Առաջին ատյանի դատարանը հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին կայացնում է որոշում այն հայցադիմումի և դրան կից փաստաթղթերի հետ միասին ուղարկելով հայցվորին: Դատարանի որոշումն ուղարկվում է նաև հայցադիմումում նշված այլ անձանց:

3. Հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

4. Հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը հայցադիմումն ընդունում է վարույթ, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով նախատեսված հայցադիմումը վերադարձնելու հիմքերը: Այս դեպքում հայցադիմումը համարվում է առաջին ատյանի դատարան ներկայացված այն սկզբնապես ներկայացնելու օրը:

Հոդված 119. Հայցադիմումը վերադարձնելը

1. Առաջին ատյանի դատարանը վերադարձնում է հայցադիմումը, եթե՝

1) չեն պահպանվել սույն օրենսգրքի 113-րդ և 114-րդ հոդվածներով հայցադիմումի ձևին ու բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները.

2) չեն ներկայացվել օրենքով սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարումը հավաստող փաստաթուղթը կամ համապատասխան գանձապետական հաշվին փոխանցումը հավաստող համապատասխան ծածկագիրը՝ տրամադրված վճարահաշվարկային կազմակերպության կողմից, իսկ այն դեպքերում, երբ օրենքով նախատեսված է պետական տուրքի վճարումից ազատելու, դրա վճարումը հետաձգելու կամ դրա չափը նվազեցնելու հնարավորություն՝ բացակայում է դրա վերաբերյալ միջնորդությունը կամ դատարանն այն չի բավարարել.

3) մինչև հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելը հայցվորը դիմել է այն վերադարձնելու մասին.

4) հայցադիմումը ստորագրված չէ կամ ստորագրել է այն ստորագրելու լիազորություն չունեցող անձը կամ այնպիսի անձ, որի պաշտոնական դրությունը նշված չէ.

5) այլ դատարանի կամ արբիտրաժի վարույթում առկա է նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործ.

6) հայցադիմումը ներկայացված է դատավարական գործունակությամբ չօժտված անձի կողմից, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի.

7) գործն ընդդատյա չէ տվյալ առաջին ատյանի դատարանին.

8) ամուսինը կնոջ հղիության ժամանակ, առանց կնոջ համաձայնության, ամուսնալուծության հայցադիմում է ներկայացրել.

9) մեկ հայցադիմումում միացված են մեկ կամ մի քանի պատասխանողներին ուղղված միմյանց հետ չկապված պահանջներ.

10) հակընդդեմ հայցադիմումը չի համապատասխանում սույն օրենսգրքի 129-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված պահանջներին.

11) վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ ներկայացնող երրորդ անձի հայցադիմումը չի համապատասխանում սույն օրենսգրքի 34-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

2. Առաջին ատյանի դատարանը հայցադիմումը վերադարձնելու մասին կայացնում է որոշում՝ այն հայցադիմումի և դրան կից փաստաթղթերի հետ միասին պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկելով հայցվորին: Դատարանի որոշումն ուղարկվում է նաև հայցադիմումում նշված այլ անձանց:

3. Հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ նշվում են հայցադիմումը վերադարձնելու բոլոր հիմքերը:

4. Հայցադիմումի թերությունները վերացնելու համար առաջին ատյանի դատարանը տրամադրում է եռօրյա ժամկետ՝ սկսած հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշումն ստանալու պահից, բացառությամբ սույն հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ, 5-րդ, 6-րդ, 7-րդ, 8-րդ, 10-րդ և 11-րդ կետերով սահմանված դեպքերի:

5. Եռօրյա ժամկետում հայցադիմումի թերությունները վերացվելու և այն դատարան կրկին ներկայացվելու դեպքում հայցադիմումը համարվում է առաջին ատյանի դատարան ներկայացված այն սկզբնապես ներկայացնելու օրը:

6. Հայցադիմումը վերադարձնելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով, բացառությամբ սույն հոդվածի 1-ին մասի 10-րդ և 11-րդ կետերով նախատեսված դեպքերի:

7. Հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը հայցադիմումն ընդունում է վարույթ, եթե բացակայում են սույն օրենսգրքի 118-րդ հոդվածով նախատեսված հայցադիմումը ընդունելը մերժելու հիմքերը: Այս դեպքում հայցադիմումը համարվում է առաջին ատյանի դատարան ներկայացված այն սկզբնապես ներկայացնելու օրը:

ԳԼՈՒԽ 13.

ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

Հոդված 120. Հայցի ապահովման միջոցների կիրառման հիմքերը

1. Դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կիրառում է հայցի ապահովման միջոցներ, եթե նման միջոցներ չձեռնարկելը կարող է անհնարին դարձնել կամ դժվարացնել դատական ակտի կատարումը կամ հանգեցնել վեճի առարկա հանդիսացող գույքի փաստացի կամ իրավական վիճակի փոփոխությանը:

2. Հայցի ապահովման միջոց կիրառելու մասին միջնորդությունը դատարանը առանց դատական նիստ հրավիրելու քննում է ոչ ուշ, քան այն ստանալու հաջորդ օրը, իսկ եթե միջնորդությունը ներկայացվել է հայցադիմումի հետ՝ հայցադիմումը վարույթ ընդունելու հետ մեկտեղ: Միջնորդության քննության արդյունքում կայացվում է որոշում:

3. Հայցի ապահովումը թույլատրվում է առաջին ատյանի դատարանում դատավարության ցանկացած փուլում:

Հոդված 121. Հայցի ապահովման միջոցները

1. Հայցի ապահովման միջոցներն են՝

1) պատասխանողին պատկանող գույքի վրա հայցագնի չափով արգելանք դնելը.

2) պատասխանողին որոշակի գործողություններ կատարելն արգելելը.

3) այլ անձանց կողմից վեճի առարկային վերաբերող որոշակի գործողությունների կատարումն արգելելը.

4) գույքն արգելանքից հանելու վերաբերյալ հայց հարուցելու դեպքում՝ գույքի իրացումը կասեցնելը.

5) պատասխանողի մոտ գտնվող՝ հայցվորին պատկանող գույքի վրա արգելանք դնելը.

6) օրենքով նախատեսված հայցի ապահովման այլ միջոցներ:

2. Անհրաժեշտության դեպքում դատարանը կարող է կիրառել հայցի ապահովման մի քանի միջոց:

3. Դրամական միջոցների բռնագանձման վերաբերյալ հայցի ապահովման միջոց կիրառելու դեպքում պատասխանողն իրավունք ունի դատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության դեպոզիտ հաշիվ մուծել հայցվորի պահանջած գումարը:

Հոդված 122. Հայցի ապահովման միջոց կիրառելու մասին որոշման կատարումը

1. Հայցի ապահովման միջոց կիրառելու մասին դատարանի որոշումը կատարվում է անհապաղ՝ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

2. Հայցի ապահովման միջոց կիրառելու մասին որոշումը և դրա հիման վրա տրված կատարողական թերթը դատարանն անհապաղ ուղարկում է հարկադիր կատարման:

Հոդված 123. Հայցի ապահովման մեկ միջոցի փոխարինումը մեկ այլ միջոցով

1. Գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ դատարանն իրավունք ունի հայցի ապահովման մեկ միջոցը փոխարինել մեկ այլ միջոցով կամ ձևափոխել այն:

2. Հայցի ապահովման մեկ միջոցը մեկ այլ միջոցով փոխարինելու կամ այն ձևափոխելու հարցը լուծվում է սույն օրենսգրքի 124-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

Հոդված 124. Հայցի ապահովման միջոցի վերացումը

1. Դատարանը, գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կամ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում՝ իր նախաձեռնությամբ, կարող է վերացնել հայցի ապահովման միջոցը:

2. Հայցի ապահովման միջոցը վերացնելու մասին միջնորդությունը լուծվում է դատական նիստում միջնորդությունն ստանալուց հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում:

3. Հայցի ապահովման միջոցը վերացնելու մասին միջնորդության քննարկման արդյունքներով կայացվում է որոշում:

Հոդված 125. Հակընդդեմ ապահովումը

1. Գործին մասնակցող անձը, ում դեմ կիրառվել է հայցի ապահովման միջոց, կարող է միջնորդություն ներկայացնել իր հնարավոր վնասների հատուցման համար հայցի ապահովման միջնորդություն ներկայացրած գործին մասնակցող անձից ապահովում (հակընդդեմ ապահովում) պահանջելու մասին:

2. Հակընդդեմ ապահովում պահանջելու մասին միջնորդությունը քննվում է դատական նիստում՝ այն ստանալուց հետո տասնհինգօրյա ժամկետում:

3. Հակընդդեմ ապահովում պահանջելու մասին միջնորդության քննարկման արդյունքներով կայացվում է որոշում:

4. Հակընդդեմ ապահովման միջնորդությունը բավարարվելու դեպքում հայցի ապահովման միջնորդություն ներկայացրած գործին մասնակցող անձը պարտավոր է հակընդդեմ ապահովման գումարը փոխանցել դատարանի դեպոզիտ՝ այդ մասին որոշումը ստանալու օրվանից եռօրյա ժամկետում, և դատարանին ներկայացնել փոխանցման փաստը հավաստող ապացույց:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասում սահմանված պարտականությունը չկատարվելու դեպքում դատարանը, գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ առանց

դատական նիստ հրավիրելու եռօրյա ժամկետում որոշում է կայացնում հայցի ապահովման միջոցը վերացնելու մասին:

6. Հայցն ամբողջությամբ բավարարելու մասին դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո դատարանը հակընդդեմ ապահովում տրամադրած անձի միջնորդության հիման վրա որոշում է կայացնում հակընդդեմ ապահովման գումարը նրան վերադարձնելու մասին:

7. Հայցը մասնակի բավարարելու կամ ամբողջությամբ մերժելու մասին դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից մեկ ամիսը լրանալուց հետո դատարանը հակընդդեմ ապահովում տրամադրած անձի միջնորդության հիման վրա որոշում է կայացնում հակընդդեմ ապահովման գումարը նրան վերադարձնելու մասին:

8. Եթե հարուցվել է հայցի ապահովման հետ կապված վնասների հատուցման պահանջի մասին հայց, ապա հակընդդեմ ապահովում տրամադրած անձի միջնորդությունը ենթակա է բավարարման ներկայացված հայցադիմումում նշված հայցագինը գերազանցող գումարի մասով:

Հոդված 126. Հայցի ապահովման միջոցների պահպանումը

1. Հայցը բավարարելու մասին վճիռ կայացվելու դեպքում հայցի ապահովման միջոցները պահպանվում են մինչև վճռի կատարումը: Հայցը բավարարելու մասին վճռի կայացումից հետո հայցի ապահովման միջոցը դատարանի որոշմամբ կարող է վերացվել հայցի ապահովում պահանջած անձի միջնորդությամբ:

2. Հայցը մերժելու մասին վճիռ կայացվելու դեպքում հայցի ապահովման միջոցները պահպանվում են մինչև վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը:

3. Հայցը մասնակիորեն բավարարվելու դեպքում դատարանը, ելնելով գործի հանգամանքներից, լուծում է հայցի ապահովման միջոցն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն վերացնելու հարցը:

Հոդված 127. Հայցի ապահովման հետ կապված վնասների հատուցումը

1. Գործին մասնակցող անձը, ում դեմ կիրառվել է հայցի ապահովման միջոց, իրավունք ունի հայց հարուցել նույն դատարան ընդդեմ հայցի ապահովման միջոց պահանջած գործին մասնակցող անձի՝ հայցի ապահովմամբ իրեն պատճառված վնասները հատուցելու պահանջով:

ԳԼՈՒԽ 14.

ՀԱՅՑԻ ԴԵՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՂԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Հոդված 128. Հայցադիմումի պատասխանը

1. Պատասխանողը հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշումն ստանալուց հետո՝ երկշաբաթյա ժամկետում, դատարան է ներկայացնում հայցադիմումի պատասխան: Հայցադիմումի պատասխանը ներկայացվում է գրավոր՝ սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված պահանջների պահպանմամբ: Հայցադիմումի պատասխանը պետք է լինի ընթեռնելի: Ելնելով գործի առանձնահատկություններից՝ դատարանը կարող է պատասխանողի միջնորդությամբ երկարաձգել պատասխան ներկայացնելու ժամկետը:

2. Հայցադիմումի պատասխանը պետք է պարունակի՝

1) դատարանի անվանումը, որին ներկայացվել է հայցադիմումը.

2) գործի համարը.

3) պատասխանողի անունը, ազգանունը (անվանումը), հաշվառման (գտնվելու) հասցեն, ծանուցման հասցեն (եթե այն տարբերվում է հաշվառման (գտնվելու) հասցեից), պատասխանող քաղաքացու անձնագրային տվյալները, պատասխանող իրավաբանական անձի պետական գրանցման համարը.

4) գործին մասնակցող այլ անձանց անունը, ազգանունը (անվանումը).

5) հայցադիմումում ներկայացված պահանջը ընդունելու կամ դրա դեմ մասնակի կամ ամբողջությամբ առարկելու մասին դիրքորոշումը.

6) հայցի փաստական հիմքերի վերաբերյալ դիրքորոշումը.

7) պատասխանի (առարկությունների) հիմքում դրված փաստերը.

8) հայցադիմումի պատասխանին կից ներկայացվող փաստաթղթերի և ապացույցների ցանկը:

3. Պատասխանում կարող են նշվել՝

1) վիճելի իրավահարաբերության նկատմամբ կիրառման ենթակա իրավական նորմերը.

2) այն ապացույցները, որոնք հաստատում են առարկությունների հիմքում դրված փաստերից յուրաքանչյուրը՝ համապատասխան նշումով, թե որ ապացույցն ինչ փաստի հաստատմանն է ուղղված.

3) պատասխանողի միջնորդությունները.

4) այլ տեղեկություններ, որոնք նշանակություն ունեն գործի քննության և լուծման համար.

5) էլեկտրոնային հաղորդակցության միջոցի վերաբերյալ տեղեկությունը՝ ծանուցումն այդ միջոցով իրականացնելու միջնորդությամբ:

4. Պատասխանը ստորագրում է պատասխանողը կամ նրա ներկայացուցիչը: Ներկայացուցչի ստորագրած պատասխանին կցվում է նրա լիազորությունը հավաստող փաստաթուղթը և անձը հաստատող փաստաթղթի պատճենը, եթե դրանք նախկինում տվյալ գործով չեն ներկայացվել: Ներկայացուցչի լիազորությունը հավաստող փաստաթղթի բացակայության դեպքում պատասխանը համարվում է չներկայացված, եթե նախնական դատական նիստի ընթացքում պատասխանողը չի հաստատում պատասխանը և չի ներկայացվում ներկայացուցչի լիազորությունը հավաստող փաստաթուղթ:

5. Պատասխանին կցվում են հայցադիմումի պատասխանը, կից ներկայացվող փաստաթղթերը և ապացույցները գործին մասնակցող անձանց ուղարկելը հավաստող ապացույցները: Եթե պատասխանին կից ներկայացված ապացույցները ծավալուն են, հայցադիմումի պատասխանին կցվում են գործին մասնակցող

անձանց՝ հայցադիմումի պատասխանն ուղարկելը հավաստող ապացույցներ՝ այդ մասին նշումով:

6. Պատասխանի հետ պատասխանողը կարող է ներկայացնել այն ապացույցները, որոնք հաստատում են պատասխանի հիմքում դրված փաստերից յուրաքանչյուրը՝ համապատասխան նշումով, թե որ ապացույցն ինչ փաստի հաստատմանն է ուղղված:

7. Սույն հոդվածի 2-րդ, 4-րդ և 5-րդ մասերի պահանջների խախտմամբ ներկայացված պատասխանը համարվում է չներկայացված: Առաջին ատյանի դատարանը եռօրյա ժամկետում պատասխան ներկայացրած անձին տեղեկացնում է այդ մասին՝ նրան պարզաբանելով մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը նշված խախտումները վերացնելու իրավունքը:

8. Սույն օրենսգրքի 155-րդ հոդվածով նախատեսված կարգով հայցի առարկան և հիմքը կամ դրանցից յուրաքանչյուրը փոփոխելու վերաբերյալ հայցվորի միջնորդությունը բավարարելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը նախնական դատական նիստում պատասխանողին տրամադրում է փոփոխված հայցադիմումի վերաբերյալ հայցադիմումի պատասխան ներկայացնելու ողջամիտ ժամկետ:

Հոդված 129. Հակընդդեմ հայց հարուցելը

1. Պատասխանողն իրավունք ունի մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը հակընդդեմ հայց հարուցել ընդդեմ հայցվորի՝ սկզբնական հայցի հետ համատեղ քննելու համար:

2. Հակընդդեմ հայցը հարուցվում, վարույթ է ընդունվում, ընդունումը մերժվում կամ վերադարձվում է հայցադիմումին վերաբերող սույն օրենսգրքով նախատեսված կարգով:

3. Հակընդդեմ հայցն առաջին ատյանի դատարանի կողմից ընդունվում է վարույթ, եթե՝

1) հակընդդեմ պահանջն ուղղված է սկզբնական պահանջի հաշվանցմանը.

2) հակընդդեմ հայցի բավարարումն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բացառում է սկզբնական հայցի բավարարումը.

3) հակընդդեմ և սկզբնական հայցերի միջև առկա է փոխադարձ կապ, ու դրանց համատեղ քննությունը կարող է ապահովել գործի առավել արագ և արդյունավետ լուծումը:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով սահմանված հիմքով հակընդդեմ հայց չներկայացնելը պատասխանողին զրկում է հետագայում այնպիսի հայց ներկայացնելու հնարավորությունից, որը կարող էր ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բացառել սկզբնական հայցի բավարարումը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ հիմնավորում է սույն հոդվածով սահմանված կարգով հակընդդեմ հայց ներկայացնելու անհնարինությունը՝ իրենից անկախ պատճառներով:

ԳԼՈՒԽ 15.

ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Հոդված 130. Դատական նիստը

1. Գործի քննությունը տեղի է ունենում դատական նիստերի միջոցով՝ դատարանի շենքում դրա համար հատուկ նախատեսված վայրում (այսուհետ՝ դատական նիստերի դահլիճ), բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի:

2. Եթե գործով ապացույցների հետազոտումը պահանջում է դատավարական գործողությունների կատարում այլ վայրում, ապա դատական նիստն անցկացվում է դատական նիստերի դահլիճից դուրս (արտագնա դատական նիստ): Արտագնա դատական նիստ կարող է անցկացվել ցանկացած վայրում:

3. Դատական նիստի ընդհանուր կանոնները տարածվում են նաև վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոքների քննության վրա՝ հաշվի առնելով դրանց քննության համար սույն օրենսգրքով սահմանված առանձնահատկությունները:

Հոդված 131. Դատական նիստը նախագահողը

1. Գործը միանձնյա քննող դատավորը նախագահում է դատական նիստը:
2. Գործի կոլեգիալ քննության դեպքում դատական նիստը նախագահում է դատավորներից մեկը:
3. Դատական նիստը նախագահողը ղեկավարում է դատական նիստը՝ մերժելով այն ամենը, ինչն առնչություն չունի քննվող գործի հետ:
4. Դատական նիստը նախագահողն անհրաժեշտ միջոցներ է ձեռնարկում՝ դատական նիստում պատշաճ կարգ ապահովելու համար:
5. Դատական նիստը նախագահողի կարգադրությունները պարտադիր են դատավարության մասնակիցների և դատական նիստերի դահլիճում ներկա գտնվող այլ անձանց համար:

Հոդված 132. Դատական նիստի բացումը

1. Դատական նիստ սկսելու համար սահմանված ժամին նախագահողը բացում է դատական նիստը, հրապարակում է դատարանի կազմը և քննության ենթակա գործը:

Հոդված 133. Կարգը դատական նիստում

1. Դատական նիստերի դահլիճ դատավորի մտնելու պահին դահլիճում ներկա գտնվողները ոտքի են կանգնում, այնուհետև՝ նախագահողի հրավերով զբաղեցնում իրենց տեղերը: Դատական նիստերի դահլիճից դատավորի դուրս գալու պահին դահլիճում ներկա գտնվողները ոտքի են կանգնում:

2. Դատարանի վերջնական դատական ակտերը դահլիճում ներկաները լսում են կանգնած:

3. Դատավարության մասնակիցները դատական նիստում դատարանի և դատավարության այլ մասնակիցների հետ հաղորդակցվում են կանգնած:

4. Դատավարության մասնակիցները դատարանին դիմում են «հարգելի դատարան» դիմելաձևով:

5. Սույն հոդվածի 1-3-րդ մասերով սահմանված պահանջները կարող են չպահպանվել նախագահողի թույլտվությամբ:

6. Դատական նիստն անցկացվում է այնպիսի պայմաններում, որոնք ապահովում են նիստին ներկա գտնվող անձանց անվտանգությունը, ինչպես նաև պատշաճ կարգուկանոնը:

7. Դատավարության մասնակիցները և դատական նիստերին ներկա գտնվող անձինք պարտավոր են պահպանել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգուկանոնը:

8. Գործին մասնակցող անձինք և դռնբաց դատական նիստին ներկա գտնվողներն իրավունք ունեն առանց դատարանի թույլտվության կատարել գրառումներ, սղագրություն և ձայնագրություն:

9. Դատական նիստի կամ դրա մի մասի կինո և լուսանկարահանումը, տեսաձայնագրումը, ինչպես նաև հեռարձակումը ռադիոյով, հեռուստատեսությամբ կամ հեռահաղորդակցության կապի այլ միջոցով կատարվում են դատական նիստի բացումից հետո գործին մասնակցող անձանց համաձայնությամբ և դատարանի թույլտվությամբ:

Հոդված 134. Գործին մասնակցող անձանց և դատավարության այլ մասնակիցների ներկայությունը ստուգելը

1. Դատական նիստի քարտուղարը զեկուցում է դատարանին՝ գործին մասնակցող անձանց և դատավարության այլ մասնակիցների՝ նիստին ներկա լինելու

մասին, չներկայացած անձանց ծանուցված լինելու, ինչպես նաև նրանց բացակայության պատճառների մասին:

2. Նախագահողը պարզում է դատական նիստին ներկայացած դատավարության մասնակիցների ինքնությունը, ստուգում է ներկայացուցիչների լիազորությունները:

3. Դատական նիստին դատավարության մասնակիցներից որևէ մեկի չներկայանալու դեպքում դատարանը, լսելով գործին մասնակցող անձանց կարծիքը, որոշում է կայացնում գործի քննությունը նրա բացակայությամբ շարունակելու կամ դատական նիստը հետաձգելու մասին:

4. Առանց հարգելի պատճառների երկու հաջորդական դատական նիստերի թարգմանչի չներկայանալը արգելք չէ գործի քննության համար, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված դեպքերի:

Հոդված 135. Գործի քննությունը գործին մասնակցող անձի բացակայությամբ

1. Գործին մասնակցող անձն իրավունք ունի դատարանին խնդրել գործը քննել իր բացակայությամբ՝ ներկայացված փաստաթղթերի և նյութերի հիման վրա:

2. Գործին մասնակցող անձն իրավունք ունի դատարանին խնդրել դատական նիստն անցկացնել իր բացակայությամբ:

3. Դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին ծանուցված գործին մասնակցող անձի չներկայանալը դատական նիստին արգելք չէ գործի քննության համար:

Հոդված 136. Գործին մասնակցող անձանց նրանց իրավունքները և պարտականությունները պարզաբանելը

1. Անհրաժեշտության դեպքում նախագահողը գործին մասնակցող անձանց և նրանց ներկայացուցիչներին պարզաբանում է նրանց դատավարական իրավունքներն ու պարտականությունները:

2. Գործի քննությանը թարգմանչի մասնակցության դեպքում նրան իր իրավունքները և պարտականությունները պարզաբանվում են առաջնահերթության կարգով:

3. Նախագահողը ներկայացուցիչ-փաստաբանին չի պարզաբանում նրա իրավունքները և պարտականությունները:

4. Դատարանը գործին մասնակցող անձանց կարող է գրավոր պարզաբանել իրենց իրավունքները, պարտականությունները և դրանց իրացման կարգը:

Հոդված 137. Պահանջներից հրաժարվելը

1. Հայցվորն իրավունք ունի ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն հրաժարվելու իր պահանջներից մինչև առաջին ատյանի դատարանի կողմից դատաքննությունն ավարտելը:

2. Առաջին ատյանի դատարանը նախքան գործի վարույթը կարճելու մասին որոշում կայացնելը գործին մասնակցող անձանց բացատրում է պահանջից հրաժարվելու դատավարական հետևանքները:

3. Եթե հայցվորը մասնակիորեն հրաժարվել է իր պահանջից, ապա առաջին ատյանի դատարանն հրաժարված պահանջի մասով կարող է առանձնացնել առանձին վարույթ: Հրաժարված պահանջի վարույթով առաջին ատյանի դատարանը քննությունը հայտարարում է ավարտված և կայացնում է գործի վարույթը կարճելու մասին որոշում:

Հոդված 138. Պահանջներն ընդունելը

1. Պատասխանողն իրավունք ունի ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն ընդունելու հայցվորի պահանջը մինչև առաջին ատյանի դատարանի կողմից դատաքննությունն ավարտելը:

2. Հայցվորի պահանջները պատասխանողի կողմից ընդունելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով կարող է կիրառել արագացված դատաքննություն:

3. Եթե պատասխանողը մասնակիորեն է ընդունել հայցվորի պահանջները, ապա առաջին ատյանի դատարանն ընդունված պահանջների մասով կարող է առանձնացնել առանձին վարույթ՝ այդ վարույթով կիրառելով արագացված դատաքննություն:

4. Դատարանը կարող է պահանջների ընդունումը ճանաչել ոչ իրավաչափ, եթե այդպիսի ընդունումը հակասում է օրենքին կամ այլ իրավական ակտերին, խախտում է այլ անձի իրավունքներն ու օրինական շահերը կամ հիմքեր կան կասկածելու, որ պատասխանողը հայցվորի պահանջներն ընդունում է խաբեության, բռնության, սպառնալիքի, էական նշանակություն ունեցող մոլորության ազդեցության ներքո կամ ոչ իրավաչափ գործողություններ քողարկելու նպատակով:

5. Նախքան սույն հոդվածի 2-րդ կամ 3-րդ մասերով նախատեսված գործողությունները կատարելն առաջին ատյանի դատարանը պատասխանողին պարզաբանում է պահանջի ընդունման դատավարական հետևանքները:

Հոդված 139. Հաշտության համաձայնությունը

1. Գործին մասնակցող անձինք դատավարության ցանկացած փուլում կարող են գործն ավարտել հաշտության համաձայնությամբ, որը ձևակերպվում է գրավոր, ստորագրվում է գործին մասնակցող անձանց կողմից և ներկայացվում է դատարանի հաստատմանը:

2. Դատարանը հաշտության համաձայնությունը քննարկում է դատական նիստում՝ գործին մասնակցող անձանց մասնակցությամբ, եթե վերջիններս չեն միջնորդել հաշտության համաձայնությունն իրենց բացակայությամբ քննարկելու վերաբերյալ: Նախքան հաշտության համաձայնությունը հաստատելը դատարանը

դատական նիստին ներկայացած գործին մասնակցող անձանց պարզաբանում է դրա դատավարական հետևանքները:

3. Հաշտության համաձայնությունը դատարանի կողմից հաստատվելու դեպքում դատարանը կայացնում է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ:

4. Դատարանը չի հաստատում հաշտության համաձայնությունը, եթե՝

1) այն հակասում է օրենքին կամ այլ իրավական ակտերին.

2) խախտում է այլ անձի իրավունքները կամ օրինական շահերը.

3) պարունակում է այնպիսի պայմաններ, որոնք թույլ չեն տալիս որոշակիորեն պարզել հատկացվող գումարի չափը, հանձնման ենթակա գույքը կամ այն գործողությունները, որոնք կողմը պարտավոր է կատարել.

4) պարունակում է այնպիսի պարտավորություններ, որոնց կատարումը պայմանավորված է մյուս կողմի պարտավորության կատարմամբ:

5. Հաշտության համաձայնությունը դատարանի կողմից չհաստատվելու դեպքում գործի քննությունը շարունակվում է: Դատարանը հաշտության համաձայնությունը չհաստատելու դեպքում կայացնում է արձանագրային որոշում: Դատարանի կողմից չհաստատված հաշտության համաձայնությունը որևէ իրավական հետևանք չի առաջացնում:

6. Գործին մասնակցող անձանց մի մասի կողմից հաշտության համաձայնություն ձևակերպելու և ներկայացվելու դեպքում դատարանը գործին մասնակցող այդ անձանց մասով կարող է առանձնացնել գործի վարույթը և գործի առանձնացված մասով կայացնում է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ՝ գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու մասին:

Հոդված 140. Գործին մասնակցող անձանց միջնորդությունների լուծումը դատարանի կողմից

1. Գործին մասնակցող անձանց միջնորդությունները գործի քննության հետ կապված բոլոր հարցերով դատարանը լուծում է դատական նիստին ներկա գործին

մասնակցող մյուս անձանց դիրքորոշումը լսելուց հետո, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի:

2. Դատական նիստից դուրս միջնորդություն ներկայացրած անձը պարտավոր է միջնորդությանը կցել տվյալ միջնորդությունը և դրան կից փաստաթղթերը գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու փաստը հավաստող ապացույցներ կամ ներկայացնել դրանք գործին մասնակցող անձանց չհանձնելու հիմնավորումները, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի և այն միջնորդությունների, որոնց միջոցով գործին մասնակցող անձն իրականացնում է իր իրավունքները և որոնք չեն ազդում գործին մասնակցող այլ անձանց իրավունքների, պարտականությունների, շահերի, կարգավիճակի կամ դատավարության ընթացքի վրա:

3. Միջնորդությունը քննարկելու արդյունքում դատարանը կայացնում է որոշում:

4. Նույն հիմքով միջնորդություն կրկին ներկայացնելն արգելվում է: Նախկինում մերժված միջնորդությունը նույն հիմքով ներկայացվելու դեպքում չի քննարկվում:

Հոդված 141. Դատարանի կողմից կիրառվող սանկցիաները

1. Դատավարական իրավունքներից անբարեխղճորեն օգտվելու կամ դատավարական պարտականություններն անհարգելի չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու, այդ թվում՝ դատարան ներկայանալուց չարամտորեն խուսափելու կամ դատարանի օրինական կարգադրությունները չկատարելու, դատական նիստի բնականոն ընթացքը խոչընդոտելու կամ նիստի կարգը խախտող այլ գործողություն կատարելու միջոցով դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունք դրսևորելու դեպքում դատարանն իրավունք ունի գործին մասնակցող անձանց, ներկայացուցիչների և դատական նիստին ներկա գտնվող այլ անձանց նկատմամբ կիրառելու հետևյալ սանկցիաները.

- 1) նախազգուշացում.
- 2) նիստերի դահլիճից հեռացում.
- 3) դատական տուգանք:

2. Գործին մասնակցող դատախազի կամ փաստաբանի կողմից սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված գործողություններից որևէ մեկը կատարելու դեպքում դատարանն իրավունք ունի նրա նկատմամբ կիրառել նախազգուշացում կամ դիմել համապատասխանաբար գլխավոր դատախազին կամ փաստաբանների պալատ նրան պատասխանատվության ենթարկելու համար: Գլխավոր դատախազին կամ փաստաբանական պալատ դիմելն իրականացվում է նույն դատական նիստում կայացվող՝ դատարանի առանձին որոշմամբ, որը հիմք է դատախազի կամ փաստաբանի նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու համար:

3. Դատական սանկցիան պետք է համաչափ լինի արարքի ծանրությանը:

4. Նախազգուշացումը և նիստերի դահլիճից հեռացնելը կիրառվում են տվյալ դատական նիստում կայացվող դատարանի արձանագրային որոշմամբ:

5. Գործին մասնակցող անձանց նկատմամբ նիստերի դահլիճից հեռացումը կարող է կիրառվել առավելագույնը մինչև տվյալ դատական նիստի ավարտը, իսկ դատական նիստին ներկա գտնվող այլ անձանց նկատմամբ՝ առավելագույնը մինչև գործի քննության ավարտը:

6. Նիստերի դահլիճից հեռացված գործին մասնակցող անձի փաստաբանի կամ այլ ներկայացուցչի միջնորդությամբ դատարանն իրավունք ունի մինչև սանկցիայի կիրառման ժամկետի լրանալը վերականգնելու հեռացված անձի մասնակցությունը դատական նիստին:

7. Նիստերի դահլիճից հեռացումը չի կարող կիրառվել տվյալ պահին ցուցմունք տվող վկայի նկատմամբ:

8. Նիստերի դահլիճից հեռացնելու մասին որոշումը կամովին չկատարելու դեպքում այն ենթակա է կատարման Հայաստանի Հանրապետության դատական կարգադրիչների ծառայության միջոցով:

9. Դատական տուգանքի առավելագույն չափը նվազագույն աշխատավարձի 200-ապատիկն է: Դատական տուգանքի չափը որոշվում է դատարանի հայեցողությամբ, սակայն բացի արարքի ծանրությունից, պետք է հաշվի առնվի նաև արարք կատարողի անձը: Դատական տուգանքը կիրառվում է նույն դատական նիստում կայացվող դատարանի առանձին որոշմամբ:

10. Գործի քննությանը մասնակցող հանրային ծառայողի նկատմամբ կիրառված դատական սանկցիայի մասին որոշման մեկ օրինակը ուղարկվում է համապատասխան պետական մարմին:

11. Դատական տուգանք կիրառելու մասին դատարանի որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

12. Դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշումը չբողոքարկելու դեպքում այն պետք է կատարվի դրա բողոքարկման ժամկետը լրանալուց հետո՝ 5 օրվա ընթացքում, իսկ այդ որոշումը բողոքարկելու դեպքում՝ բողոքը մերժելու մասին որոշումը ստանալու օրվանից՝ 5 օրվա ընթացքում: Դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշումը կամովին չկատարվելու դեպքում ենթակա է հարկադիր կատարման «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

Հոդված 142. Գործի քննության հետաձգումը

1. Դատարանն իրավունք ունի հետաձգել գործի քննությունը, եթե՝

1) գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկը կամ նրա ներկայացուցիչը դատարանի կողմից հարգելի ճանաչված պատճառով չի ներկայացել դատական նիստին.

2) այն չի կարող քննվել տվյալ նիստում՝ դատավարության մասնակիցներից որևէ մեկի չներկայանալու պատճառով.

3) դա թելադրված է ապացույցներ ներկայացնելու անհրաժեշտությամբ.

4) դա թելադրված է գործին մասնակցող անձի կողմից ներկայացված լրացուցիչ ապացույցներին գործին մասնակցող այլ անձանց ծանոթանալու անհրաժեշտությամբ.

5) գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկը միջնորդում է տրամադրել ողջամիտ ժամկետ՝ վեճը հաշտությամբ լուծելու համար, և գործին մասնակցող մյուս անձինք չեն առարկում.

6) հայցվորը ներկայացրել է հայցի առարկան և հիմքը կամ դրանցից որևէ մեկը փոփոխելու վերաբերյալ միջնորդություն, և պատասխանողը չի միջնորդել գործի քննությունը շարունակելու վերաբերյալ.

7) ներկայացվել է հակընդդեմ հայց կամ վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ.

8) ավարտվել է աշխատանքային օրը, եթե օրենքով գործի քննության հատուկ ժամկետներ սահմանված չեն.

9) դատական նիստը չի կարող շարունակվել նիստերի դահլիճում ներկա գտնվող անձանց կողմից թույլ տրվող դատական նիստի կարգի խախտման պատճառով.

10) առաջին ատյանի դատարանը որոշել է գործի քննությանը ներգրավել նոր գործին մասնակցող անձի.

11) առկա են դատավորի առողջական վիճակի հետ կապված կամ այլ հարգելի հանգամանքներ, որոնք անհնար են դարձնում դատարանի կողմից գործի քննությունը.

12) դատական նիստի դահլիճում տեղադրված համակարգչային ձայնագրման համակարգի անսարքության պատճառով հնարավոր չէ ապահովել դրա շահագործումը, բացառությամբ այն դեպքի, երբ դատարանը հնարավոր է համարում պարզ թղթային եղանակով դատական նիստի արձանագրումը և դրա վերաբերյալ չեն առարկում դատական նիստին ներկա դատավարության մասնակիցները.

13) օրենքով սահմանված այլ հիմքերի առկայության դեպքում.

14) առկա է կողմերի դատավարական այլ հիմնարար իրավունքներն ապահովելու անհրաժեշտություն:

2. Գործի քննությունը հետաձգելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում, որում նշվում է հաջորդ դատական նիստի ժամանակը և վայրը:

3. Գործի քննությունը հետաձգելուց հետո այն շարունակվում է ընդհատման պահից:

Հոդված 143. Գործի վարույթը կասեցնելու հիմքերը

1. Դատարանը պարտավոր է կասեցնել գործի վարույթը, եթե՝

1) անհնարին է տվյալ գործի քննությունը մինչև սահմանադրական, քաղաքացիական, քրեական կամ վարչական դատավարության կարգով քննվող այլ հարցով կամ գործով վերջնական ակտ կայացնելը.

2) առկա է անհաղթահարելի ուժ, որը խոչընդոտում է գործի հետագա քննությունը.

3) պատասխանողը գտնվում է ռազմական դրության մեջ գտնվող զինված ուժերի կազմում, կամ ռազմական դրության մեջ գտնվող զինված ուժերի կազմում գտնվող հայցվորը դիմել է համապատասխան միջնորդությամբ.

4) գործին մասնակցող անձը մահացել է, և վիճելի իրավահարաբերությունը թույլ է տալիս իրավահաջորդություն.

5) գործին մասնակցող քաղաքացին ճանաչվել է անհայտ բացակայող, և չի նշանակվել նրա գույքի հավատարմագրային կառավարիչ.

6) գործին մասնակցող քաղաքացին ճանաչվել է անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ և չունի օրենքով սահմանված կարգով նշանակված խնամակալ կամ հոգաբարձու.

7) մահացել են գործին մասնակցող անչափահաս քաղաքացու օրինական ներկայացուցիչները, և նա չունի օրենքով սահմանված կարգով նշանակված խնամակալ կամ հոգաբարձու.

8) դատարանը «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով դիմել է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան:

2. Դատարանն իրավունք ունի կասեցնել գործի վարույթը, եթե՝

1) նշանակվել է փորձաքննություն.

2) գործին մասնակցող իրավաբանական անձը վերակազմակերպվում է.

3) օրենքով սահմանված կարգով բողոքարկվել է գործով կայացված միջանկյալ դատական ակտը:

3. Դատարանը կարող է գործի վարույթը կասեցնել նաև օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում:

Հոդված 144. Գործի վարույթը կասեցնելուց հետո դատավարական գործողություններ կատարելու անթույլատրելիությունը

1. Գործի վարույթը կասեցնելուց հետո մինչև դրա վերսկսումն արգելվում է գործով դատավարական գործողություններ կատարելը, բացառությամբ հայցի ապահովման, ապացույցի ապահովման, հակընդդեմ հայցը վարույթ ընդունելու, փորձագետի միջնորդությամբ փորձաքննության կատարման ընթացքն ապահովելու հետ կապված դատավարական գործողությունների:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված դատավարական գործողությունները դատարանը կատարում է առանց գործի վարույթը վերսկսելու՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կանոնների պահպանմամբ:

Հոդված 145. Գործի վարույթը վերսկսելը

1. Դատարանը գործի վարույթի կասեցումն առաջացրած հանգամանքները վերանալու մասին իրեն հայտնի դառնալուց հետո եռօրյա ժամկետում իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ վերսկսում է գործի վարույթը:

2. Բացի սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված դեպքից, դատարանը վերսկսում է գործի վարույթը, եթե գործի վարույթը կասեցնելուց հետո ի հայտ է եկել գործի վարույթը կարճելու կամ հայցն առանց քննության թողնելու հիմք՝ այդ հիմքը գործին մասնակցող անձանց հետ քննարկելու և համապատասխանաբար գործի վարույթը կարճելու կամ հայցն առանց քննության թողնելու նպատակով կամ երբ տեղի է ունեցել դատական կազմի փոփոխություն և գործը վարույթ է ընդունվել նոր դատավորի կողմից:

3. Սույն օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով նախատեսված հիմքով կասեցված գործով վարույթը վերսկսվում է, եթե՝

1) սահմանադրական դատարանի աշխատակազմը վերադարձրել է սահմանադրական դատարան ներկայացրած դիմումը.

2) սահմանադրական դատարանը կարճել է գործի վարույթը.

3) սահմանադրական դատարանն ամբողջությամբ մերժել է գործի քննությունը, բացառությամբ այն դեպքի, երբ դիմումի առարկայի վերաբերյալ այլ դիմումի հիման վրա սահմանադրական դատարանում իրականացվում է գործի դատաքննություն.

4) ուժի մեջ է մտել սահմանադրական դատարանի որոշումը՝ կիրառման ենթակա նորմատիվ իրավական ակտի դրույթի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցի վերաբերյալ:

4. Սույն օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետով նախատեսված հիմքով գործի վարույթը կասեցվելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում հայցվորին փոխարինելու վերաբերյալ միջնորդություն չներկայացվելու դեպքում դատարանը վերսկսում է գործի վարույթը և սույն օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 12-րդ կետով սահմանված կարգով կայացնում որոշում՝ գործի վարույթը կարճելու մասին:

Հոդված 146. Գործի վարույթը կասեցնելու և վերսկսելու կարգը

1. Դատարանը գործի վարույթը կասեցնելու կամ վերսկսելու մասին կայացնում է որոշում՝ եռօրյա ժամկետում այն պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկելով գործին մասնակցող անձանց:

2. Գործի վարույթը կասեցնելու մասին դատարանի որոշումը գործին մասնակցող անձանց կողմից կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

3. Գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում գործի վարույթը համարվում է վերսկսված:

Հոդված 147. Դատական նիստի արձանագրման ձևը

1. Դատական նիստում գործողություններ կատարելիս վարվում է արձանագրություն:

2. Դատական նիստի դահլիճում հատուկ համակարգչային ձայնագրման համակարգ տեղադրված լինելու դեպքում արձանագրությունը վարվում է դատական նիստի ձայնային արձանագրման և համակարգչային եղանակով միաժամանակյա համառոտագրման ձևով: Համառոտագրումը դատական նիստերի դահլիճում կատարվող գործողությունների մասին նշումներն են:

3. Հատուկ համակարգչային ձայնագրման համակարգի բացակայության կամ դրա օգտագործման անհնարինության դեպքում արձանագրությունը վարվում է պարզ թղթային արձանագրման ձևով: Հատուկ համակարգչային ձայնագրման համակարգի օգտագործման հնարավորությունը վերականգնվելու դեպքում արձանագրությունը վարվում է սույն հոդվածի 2-րդ մասում նշված ձևով:

Հոդված 148. Պարզ թղթային արձանագրության բովանդակությունը

1. Դատական նիստի պարզ թղթային արձանագրությունում նշվում են՝

- 1) դատական նիստի տարին, ամիսը, ամսաթիվը և վայրը.
- 2) դատական նիստը սկսելու և ավարտելու ժամը.

3) գործը քննող դատարանի անվանումը, դատարանի կազմը և դատական նիստի քարտուղարի անունը.

4) գործի անվանումը.

5) տեղեկություններ՝ գործին մասնակցող անձանց և դատավարության այլ մաս-նակիցների ներկայանալու մասին.

6) տեղեկություններ՝ գործին մասնակցող անձանց և դատավարության այլ մասնակիցներին իրենց դատավարական իրավունքները և պարտականությունները պարզաբանելու մասին.

7) դատարանի արձանագրային որոշումները և կարգադրությունները.

8) գործին մասնակցող անձանց և դատավարության այլ մասնակիցների հայտարարությունները, միջնորդությունները, բացատրությունները.

9) վկաների, փորձագետների ցուցմունքները.

10) տեղեկություններ՝ ապացույցների հրապարակման, զննման և հետազոտման մասին.

11) տեղեկություններ՝ դատական նիստի դահլիճում կարգի խախտման և դատարանի նկատմամբ անհարգալից վերաբերմունքի փաստերի և խախտողի անձի, ինչպես նաև դատարանի կողմից նրա նկատմամբ կիրառված սանկցիաների մասին.

12) առանձին դատական ակտի տեսքով ձևակերպվող որոշումների եզրափակիչ մասը.

13) վերջնական դատական ակտի եզրափակիչ մասը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 7-13-րդ կետերով նախատեսված տեղեկությունները դատական նիստերի քարտուղարն արձանագրում է բառացիորեն:

Հոդված 149. Արձանագրություն վարելը

1. Արձանագրությունը վարում է դատական նիստի քարտուղարը:

2. Պարզ թղթային արձանագրությունը նիստի ժամանակ վարվում է ձեռագիր կամ համակարգչի միջոցով: Այն գործի նյութերին կցվում է նախագահող դատավորի և դատական նիստի քարտուղարի ստորագրությամբ:

3. Հատուկ համակարգչային ձայնագրման համակարգով արձանագրություն վարելիս դրա համառոտագրումը կատարվում է միաժամանակ՝ համակարգչային եղանակով: Դատական նիստի քարտուղարի ստորագրությամբ թղթային կրիչի վրա կատարված համառոտագրումը և ձայնային կրիչի վրա պահված արձանագրությունը կցվում են գործի նյութերին:

4. Դատական նիստի արձանագրության համակարգչային արձանագրման կրիչի օրինակը՝ դրա համառոտագրման հետ գործին մասնակցող անձանց գրավոր դիմումի հիման վրա տրամադրվում է դատական նիստից անմիջապես հետո:

5. Դատական նիստի պարզ թղթային եղանակով արձանագրման դեպքում գրավոր արձանագրության պատճենը գործին մասնակցող անձանց գրավոր դիմումի հիման վրա տրամադրվում է ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը:

6. Դատական նիստի պաշտոնական ձայնագրություն է համարվում միայն դատարանի կողմից իրականացված հատուկ համակարգչային ձայնագրման համակարգով իրականացված ձայնագրությունը:

Հոդված 150. Դիտողությունները պարզ թղթային արձանագրության վերաբերյալ

1. Դատավարության մասնակիցներն իրավունք ունեն ծանոթանալու պարզ թղթային եղանակով կազմված դատական նիստի արձանագրությանը և մինչև վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը դիտողություններ ներկայացնելու այն կազմելու լրիվության կամ ճշտության վերաբերյալ:

2. Արձանագրության վերաբերյալ դիտողություններն ուսումնասիրում է արձանագրությունը ստորագրած նախագահող դատավորը դրանք ներկայացնելու պահից երեք օրվա ընթացքում:

3. Արձանագրության վերաբերյալ դիտողություններն ընդունելու կամ մերժելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում:

ԳԼՈՒԽ 16.

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏ

Հոդված 151. Նախնական դատական նիստի պարտադիր լինելը

1. Հայցային վարույթի գործերով նախնական դատական նիստի անցկացումը պարտադիր է, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատարանը գործը քննում է պարզեցված վարույթի կարգով կամ կիրառում է արագացված դատաքննություն:

2. Առաջին ատյանի դատարանը, ելնելով սույն օրենսգրքում նշված դիմումի հիման վրա հարուցված գործի առանձնահատկություններից, իրավունք ունի այն նշանակել դատաքննության առանց նախնական դատական նիստ հրավիրելու, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի: Գործի քննությունն առանց նախնական դատական նիստի իրականացնելու դեպքում սույն օրենսգրքի 153-րդ հոդվածում նշված գործողությունները կարող են կատարվել գործի դատաքննության ընթացքում:

Հոդված 152. Նախնական դատական նիստ նշանակելը

1. Առաջին ատյանի դատարանը պատասխանողից հայցադիմումի պատասխան ստանալու, իսկ այն չներկայացվելու դեպքում պատասխան ուղարկելու համար սահմանված ժամկետն ավարտվելու, ինչպես նաև սույն օրենսգրքի 366-րդ հոդվածով սահմանված ժամկետում վերադաս դատարանից գործը ստանալու օրվան հաջորդող եռօրյա ժամկետում որոշում է կայացնում նախնական դատական նիստ նշանակելու վերաբերյալ, որը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

2. Նախնական դատական նիստը պետք է հրավիրվի այն նշանակելու մասին որոշման կայացմանը հաջորդող երեսնօրյա ժամկետում:

Հոդված 153. Նախնական դատական նիստում լուծման ենթակա հարցերի շրջանակը

1. Առաջին ատյանի դատարանը նախնական դատական նիստի ընթացքում՝
 - 1) պարզում է հայցի առարկան, հայցի փաստական և իրավական հիմքերը.
 - 2) պարզում է դատավարության մասնակիցների կազմը, լուծում է գործի քննությանն այլ անձանց ներգրավելու հարցը.
 - 3) պարզում է վիճելի իրավահարաբերության բնույթը, այդ թվում՝ կիրառելի իրավական նորմերը.
 - 4) լուծում է ընդդատության կանոնների խախտմամբ վարույթ ընդունված գործն այլ դատարանի քննությանը հանձնելու հարցը.
 - 5) պարզում է՝ հայցվորը պնդում է արդյոք իր պահանջները, պատասխանողն արդյոք ամբողջությամբ կամ մասնակի ընդունում է հայցվորի պահանջները, և գործին մասնակցող անձինք չեն ցանկանում արդյոք կնքել հաշտության համաձայնություն կամ վեճը լուծել հաշտարարության միջոցով՝ պարզաբանելով հաշտարարության էությունը.
 - 6) պարզում է պատասխանողի առարկությունների փաստական և իրավական հիմքերը.
 - 7) գործին մասնակցող անձանց հետ քննարկում է գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի, այդ թվում՝ ապացուցման կարիք չունեցող փաստերի և ապացուցման ենթակա փաստերի շրջանակը.
 - 8) գործին մասնակցող անձանց հետ քննարկում է ապացուցման պարտականությունը նրանց միջև բաշխելու հարցը.

9) գործին մասնակցող անձանց հետ քննարկում է նրանց կողմից ապացույցներ և դրանք ձեռք բերելուն ուղղված միջնորդություններ ներկայացնելու ժամկետը.

10) գործին մասնակցող անձանց հետ քննարկում և լուծում է ներկայացված ապացույցների վերաբերելիության և թույլատրելիության հարցը.

11) գործին մասնակցող անձանց միջնորդությամբ, իսկ սույն օրենսգրքում նախատեսված դեպքերում՝ իր նախաձեռնությամբ, լուծում է հայցի ապահովման, հակընդդեմ ապահովման, ապացույց պահանջելու, ապացույց ապահովելու, փորձաքննություն նշանակելու, դատական նիստին վկա, փորձագետ կանչելու, թարգմանիչ ներգրավելու, գործին մասնակցող անձին հարցաքննելու, դատական հանձնարարություն տալու, ապացույցներն իրենց գտնվելու վայրում հետազոտելու վերաբերյալ հարցերը.

12) որոշում է ապացույցների հետազոտման հաջորդականությունը.

13) քննում է գործի արդյունավետ քննությանն ուղղված՝ գործին մասնակցող անձանց այլ միջնորդությունները, ինչպես նաև իրականացնում է սույն օրենսգրքով նախատեսված՝ գործի արդյունավետ քննությանն ուղղված այլ գործողություններ:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված դատավարական գործողությունները կատարելիս դատարանը ներկայացված ապացույցները հետազոտում է այնքանով, որքանով դա անհրաժեշտ է գործի դատաքննության արդյունավետ նախապատրաստություն իրականացնելու համար:

Հոդված 154. Ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը

1. Սույն օրենսգրքի 153-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-9-րդ կետերով նախատեսված հարցերը քննարկելուց հետո առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում:

2. Հակընդդեմ հայցը վերադարձնելու կամ հակընդդեմ հայցի ընդունումը մերժելու մասին որոշման դեմ բողոք ներկայացվելու դեպքում ապացուցման

պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը կայացվում է այդ բողոքի վերաբերյալ կայացված վերջնական դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո:

3. Առաջին ատյանի դատարանն ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշմամբ սահմանում է՝

1) գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերը.

2) ապացուցման կարիք չունեցող փաստերը.

3) ապացուցման ենթակա փաստերը.

4) գործին մասնակցող յուրաքանչյուր անձի վրա դրված ապացուցման պարտականությունը.

5) գործին մասնակցող անձանց կողմից ապացույցներ և դրանք ձեռք բերելուն ուղղված միջնորդություններ ներկայացնելու ժամկետը:

4. Առաջին ատյանի դատարանն ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը կարող է փոփոխել մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը:

5. Ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը նախնական դատական նիստի ավարտից հետո կարող է փոփոխվել, եթե դրա անհրաժեշտությունն առաջացել է ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը կայացնելուց հետո սույն օրենսգրքով նախատեսված կարգով կատարված դատավարական գործողությունների կամ միջնորդությունների քննության արդյունքում:

6. Եթե գործին մասնակցող անձը կամ նրա ներկայացուցիչը չի ներկայացել դատական նիստին, ապա դատարանն ապացուցման պարտականությունը բաշխելու կամ այն փոփոխելու մասին որոշումը կայացնելուց հետո երեք օրվա ընթացքում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց:

Հողված 155. Հայցի առարկան և հիմքը փոփոխելը

1. Հայցվորը հայցի առարկայի և հիմքի կամ դրանցից յուրաքանչյուրի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ ներկայացնում է գրավոր միջնորդություն մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը:

2. Սույն օրենսգրքի իմաստով հայցի առարկայի փոփոխությունը հայցվորի կողմից պատասխանողին ուղղված նյութաիրավական պահանջն այլ պահանջով փոխարինելը, պահանջը փոփոխելը կամ լրացնելն է, այդ թվում՝ պահանջների չափն ավելացնելը կամ նվազեցնելը, որը թույլատրվում է առաջին ատյանի դատարանի կողմից:

3. Սույն օրենսգրքի իմաստով հայցի հիմքի փոփոխությունը հայցվորի կողմից հայցի հիմքում սկզբնապես դրված փաստերն այլ փաստերով փոխարինելն է, ինչպես նաև հայցի հիմքում դրված փաստերի շրջանակը ճշգրտելն է՝ այն լրացնելու կամ պակասեցնելու եղանակով:

4. Առաջին ատյանի դատարանը հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու կամ մերժելու վերաբերյալ կայացնում է առանձին դատական ակտի ձևով որոշում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ այդ միջնորդությունը քննարկվել և այն թույլատրելու կամ մերժելու վերաբերյալ որոշումը կայացվել է դատական նիստում՝ գործին մասնակցող անձանց ներկայությամբ:

5. Հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու վերաբերյալ միջնորդությունը դատարանը մերժում է, եթե այն բավարարելու դեպքում փոփոխվում է այն իրավունքը կամ օրենքով պահպանվող շահը, որի պաշտպանության նպատակով հայցը սկզբնապես հարուցվել է, կամ քննվող գործը դուրս է գալու առաջին ատյանի դատարանի ենթակայության սահմաններից:

6. Հայցի առարկայի կամ հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու դեպքում դատարանն անհրաժեշտության դեպքում իրականացնում է սույն օրենսգրքի 153-րդ հոդվածով նախատեսված դատավարական գործողությունները:

Հոդված 156. Ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը կայացնելուց հետո նոր փաստ վկայակոչելու անթույլատրելիությունը

1. Ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին դատարանի որոշումը կայացնելուց հետո գործին մասնակցող անձինք զրկվում են իրենց նյութափրավական պահանջները և առարկությունները հիմնավորելու համար նոր փաստ վկայակոչելու իրավունքից, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ներկայացվել է հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին գրավոր դիմում կամ նոր փաստ վկայակոչելու անհրաժեշտությունն առաջացել է ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշումը կայացնելուց հետո սույն օրենսգրքով նախատեսված կարգով կատարված դատավարական գործողության կամ միջնորդության քննության արդյունքում:

Հոդված 157. Ոչ պատշաճ պատասխանողին փոխարինելը

1. Դատարանը, մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը պարզելով, որ հայցը հարուցվել է ոչ այն անձի դեմ, ով պետք է պատասխանի այդ հայցով, կարող է հայցվորի համաձայնությամբ թույլ տալ, որ պատասխանողը փոխարինվի պատշաճ պատասխանողով:

2. Ոչ պատշաճ պատասխանողին փոխարինելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում՝ այն երեք օրվա ընթացքում ուղարկելով գործին մասնակցող անձանց, այդ թվում նաև՝ ոչ պատշաճ և պատշաճ պատասխանողներին:

3. Ոչ պատշաճ պատասխանողին փոխարինելուց հետո դատարանն իրականացնում է սույն օրենսգրքի 153-րդ հոդվածով նախատեսված դատավարական գործողությունները:

4. Պատշաճ պատասխանողով փոխարինված ոչ պատշաճ պատասխանողի կրած դատական ծախսերն անկախ գործի ելքից ենթակա են հատուցման հայցվորի կողմից:

Հոդված 158. Նոր պատասխանող ներգրավելը

1. Հայցվորը, գտնելով, որ հայցը հարուցել է ոչ բոլոր անձանց դեմ, ովքեր պետք է պատասխանեն այդ հայցով, մինչև նախնական դատական նիստի ավարտը կարող է առաջին ատյանի դատարանին ներկայացնել այդ անձանց որպես պատասխանող ներգրավելու վերաբերյալ գրավոր միջնորդություն:

2. Նոր պատասխանող ներգրավելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում՝ այն երեք օրվա ընթացքում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկելով գործին մասնակցող անձանց, այդ թվում նաև՝ նոր պատասխանողին:

3. Նոր պատասխանողին գործին ներգրավելու դեպքում դատարանն իրականացնում է սույն օրենսգրքի 153-րդ հոդվածով նախատեսված դատավարական գործողությունները:

Հոդված 159. Նախնական դատական նիստն ավարտելու և դատաքննություն նշանակելու մասին որոշումը

1. Դատարանը, համարելով գործը դատաքննության նախապատրաստված, նախնական դատական նիստում որոշում է կայացնում նախնական դատական նիստն ավարտելու և գործը դատաքննության նշանակելու մասին, որում նշվում են դատական նիստի ժամանակն ու վայրը:

2. Դատարանն իրավունք ունի նախնական դատական նիստից անմիջապես անցնել դատաքննության, եթե գործին մասնակցող բոլոր անձինք կամ նրանց ներկայացուցիչները ներկա են նախնական դատական նիստին, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված հեռակա դատաքննություն կիրառելու դեպքերի:

3. Նախնական դատական նիստն ավարտելու և դատաքննություն նշանակելու մասին որոշումը դատարանը երեք օրվա ընթացքում ուղարկում է նախնական դատական նիստին չներկայացած գործին մասնակցող անձանց:

ԳԼՈՒԽ 17.

ԳՈՐԾԻ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 160. Դատաքննության նախապատրաստական մասում կատարվող գործողությունները

1. Սույն օրենսգրքի 132-րդ, 134-րդ և 136-րդ հոդվածներով նախատեսված գործողությունները կատարելուց հետո առաջին ատյանի դատարանը պարզում է, թե արդյոք հայցվորը պնդում է իր պահանջները, արդյոք պատասխանողն ընդունում է հայցվորի պահանջները, և արդյոք գործին մասնակցող անձինք չեն ցանկանում կնքել հաշտության համաձայնություն կամ ներկայացնել միջնորդություններ: Նախագահողը պարզում է նաև, թե արդյոք գործին մասնակցող անձինք չեն ցանկանում իրենց վեճը լուծել հաշտարարության միջոցով՝ անհրաժեշտության դեպքում պարզաբանելով հաշտարարության էությունը:

Հոդված 161. Ապացույցների հետազոտման հաջորդականությունը

1. Դատարանն ապացույցների հետազոտումն իրականացնում է նախնական դատական նիստում որոշված հաջորդականությամբ:

2. Դատարանը, անհրաժեշտության դեպքում, լսելով գործին մասնակցող անձանց կարծիքը, կարող է սահմանել ապացույցների հետազոտման այլ հաջորդականություն:

Հոդված 162. Ապացույցների հետազոտումը

1. Դատարանը գործն ըստ էության քննելիս պարտավոր է գործում առկա ապացույցները հետազոտել անմիջականորեն:

2. Առաջին ատյանի դատարանն ապացույցների հետազոտումը կազմակերպում է այնպես, որ գործին մասնակցող անձինք հնարավորություն ունենան մասնակցել դրանց հետազոտմանը և առաջին ատյանի դատարանի

պահանջով կամ սեփական նախաձեռնությամբ մատնանշել այն փաստը կամ փաստերը, որոնք ապացուցելու համար անհրաժեշտ է այդ ապացույցը: Առաջին ատյանի դատարանը հնարավորություն է ընձեռում գործին մասնակցող անձանց դիրքորոշում հայտնել այդ ապացույցի և ապացուցման ենթակա փաստի վերաբերյալ:

3. Դատաքննության ժամանակ գործին մասնակցող անձի կողմից այն փաստն ընդունելը, որի միջոցով գործին մասնակցող այլ անձը հիմնավորում է իր պահանջները կամ առարկությունները, հիմք է առաջին ատյանի դատարանի կողմից այդ փաստը հաստատող ապացույցը չհետազոտելու համար, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 57-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված դեպքերի, ինչպես նաև այն դեպքերի, երբ այդ ապացույցն անհրաժեշտ է գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող այլ փաստերի առկայությունը կամ բացակայությունը պարզելու համար:

Հոդված 163. Գործի դատաքննության ավարտը

1. Ապացույցները հետազոտելուց հետո նախագահողը գործին մասնակցող անձանց հարցնում է, թե նրանք արդյոք չեն ցանկանում ներկայացնել միջնորդություններ: Նման միջնորդությունների բացակայության դեպքում նախագահողն ավարտում է գործի դատաքննությունը և հայտարարում է վերջնական դատական ակտի հրապարակման վայրն ու ժամանակը:

2. Գործի դատաքննությունը ավարտվելուց հետո մինչև վճռի հրապարակումը գործին մասնակցող անձինք չեն կարող ներկայացնել միջնորդություններ: Այդ ժամանակահատվածում ներկայացված միջնորդությունները ենթակա չեն քննարկման:

Հոդված 164. Վճռի հրապարակումը

1. Վճիռը հրապարակվում է գործի քննությունն ավարտելուց հետո՝ 15 օրվա ընթացքում, եթե օրենքով վճռի հրապարակման համար ավելի կարճ ժամկետ

սահմանված չէ: Բացառիկ դեպքերում, երբ առկա են դատավորի առողջական վիճակի հետ կապված կամ այլ հարգելի հանգամանքներ, որոնք անհնար են դարձնում հայտարարված ժամկետում վճռի հրապարակումը, դատարանը գործին մասնակցող անձանց ծանուցում է վճռի հրապարակման այլ ժամանակի և վայրի մասին:

2. Դատական նիստում հրապարակվում է վճռի եզրափակիչ մասը:

3. Հրապարակվելուց անմիջապես հետո վճիռը հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց:

4. Գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի չներկայանալու դեպքում վճռի օրինակը հրապարակման կամ դրա հաջորդ օրը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկվում է նրան:

ԳԼՈՒԽ 18.

ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՎԱՐՏՆ ԱՌԱՆՑ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾԵԼՈՒ

Հոդված 165. Հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու հիմքերը

1. Առաջին ատյանի դատարանը դատավարության ցանկացած փուլում հայցը կամ դիմումը թողնում է առանց քննության, եթե՝

1) հայցադիմումը կամ դիմումը ներկայացվել է դատավարական գործունակությամբ չօժտված անձի կողմից, բացառությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերի, ինչպես նաև այն դեպքերի, երբ դատավարական գործունակությամբ չօժտված անձի օրինական ներկայացուցիչը պնդում է հայցադիմումը կամ դիմումը.

2) նույն կամ այլ դատարանի կամ արբիտրաժի վարույթում առկա է նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործ.

3) կողմերից մեկը հղում է կատարում տվյալ վեճն արբիտրաժի քննությանը հանձնելու՝ կողմերի միջև առկա արբիտրաժային համաձայնությանը, և այդպիսի համաձայնության հիման վրա արբիտրաժին դիմելու հնարավորությունը չի վերացել, բացառությամբ այն դեպքի, երբ արբիտրաժային համաձայնության առկայությունը օրենքով սահմանված դեպքերում չի սահմանափակում կողմի՝ դատարան դիմելու իրավունքը.

4) կողմերից մեկը հղում է կատարում տվյալ վեճը հաշտարարի միջոցով լուծելու վերաբերյալ համաձայնությանը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատարանը գտնում է, որ այդ համաձայնությունն առ ոչինչ է, ուժը կորցրել է կամ ակնհայտորեն չի կարող կատարվել.

5) ամուսինն առանց կնոջ համաձայնության ամուսնալուծության հայցադիմում է ներկայացրել կնոջ հղիության ժամանակ.

6) հայցադիմումը կամ դիմումն ստորագրել է այն ստորագրելու իրավունք չունեցող անձը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ հայցադիմումը կամ դիմումն ստորագրելու իրավունք ունեցող անձը պնդում է հայցադիմումը կամ դիմումը.

7) հատուկ վարույթի գործերի քննության ընթացքում վեճ է ծագել իրավունքի մասին.

8) առկա է սույն օրենսգրքի 195-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված հիմքը.

9) ծանուցված հայցվորը (դիմողը) կամ նրա ներկայացուցիչը չի ներկայացել երկու հաջորդական դատական նիստերի և չի ներկայացրել գործի քննությունը հետաձգելու կամ գործն իր բացակայությամբ լուծելու վերաբերյալ միջնորդություն, և պատասխանողը չի միջնորդել գործի քննությունը շարունակելու վերաբերյալ:

Հոդված 166. Հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու կարգը և հետևանքները

1. Առաջին ատյանի դատարանը հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու մասին կայացնում է որոշում, որով լուծվում են նաև դատավարության

մասնակիցների միջև դատական ծախսերի բաշխման և հայցի ապահովման միջոցների վերացման հարցերը:

2. Հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը ենթակա է հրապարակման դատական նիստում և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից յոթ օր հետո:

3. Հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը հրապարակվելուց հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ դրա անհնարինության դեպքում նրանց է ուղարկվում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը:

4. Գործին մասնակցող անձինք հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը կարող են բողոքարկել վերաքննիչ դատարան սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

5. Հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում գործի վարույթը շարունակվում է հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը կայացնելու պահից:

Հոդված 167. Գործի վարույթը կարճելու հիմքերը

1. Առաջին ատյանի դատարանը դատավարության ցանկացած փուլում կարճում է գործի վարույթը, եթե՝

1) գործը ենթակա չէ քաղաքացիական դատավարության կարգով քննության.

2) նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործի վերաբերյալ առկա է դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ կամ գործի վարույթը կարճելու մասին որոշում.

3) նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն փաստական հիմքերով գործի վերաբերյալ առկա է օրինական ուժ ստացած վճարման կարգադրություն, արբիտրաժի վճիռ կամ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշում, բացառությամբ դատարանի կողմից

արբիտրաժի վճռի կամ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը մերժելու դեպքի.

4) գործին մասնակցող հայցվորի կամ պատասխանողի մահից հետո վիճելի իրավահարաբերությունը բացառում է իրավահաջորդությունը.

5) հայցը հարուցվել է մինչև հարուցումը մահացած պատասխանողի դեմ.

6) գործին մասնակցող իրավաբանական անձը լուծարվել է.

7) հայցվորը կամ դիմողը հրաժարվել է պահանջից.

8) վեճն ըստ էության սպառվել է.

9) դատարանը հաստատել է կնքված հաշտության համաձայնությունը, ներառյալ՝ հաշտարարության արդյունքում կնքված հաշտության համաձայնությունը.

10) հաշտարարության արդյունքում կողմերը կնքել են հաշտության համաձայնություն, որտեղ նշել են առանց հաշտության համաձայնությունը դատարանի կողմից հաստատելու գործի վարույթը կարճելու մասին.

11) հայցը ներկայացվել է սույն օրենսգրքի 129-րդ հոդվածի 4-րդ մասի պահանջների խախտմամբ.

12) գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշում ընդունելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, կասեցման հիմք հանդիսացած հանգամանքները չեն վերացել (բացառությամբ սույն օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված հիմքի), և գործի վարույթն այդ պայմաններում վերսկսելն անհնարին է.

13) օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում:

Հոդված 168. Գործի վարույթը կարճելու կարգը և հետևանքները

1. Գործի վարույթը կարճելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 9-րդ կետով և սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված դեպքերի:

2. Գործի վարույթի մի մասը կարճելու հիմքերի առկայության դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կարող է այդ մասով առանձնացնել գործի վարույթը և առանձնացված մասով կայացնել գործի վարույթը կարճելու մասին որոշում կամ այդ հարցը լուծել վճռով:

3. Գործի վարույթը կարճելու մասին դատական ակտով լուծվում են նաև դատավարության մասնակիցների միջև դատական ծախսերի բաշխման և հայցի ապահովման միջոցների վերացման հարցերը:

4. Գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումը հրապարակվում է դատական նիստում՝ վճռի հրապարակման կանոնների պահպանմամբ, և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից մեկ ամիս հետո, եթե դրա դեմ վերաքննիչ բողոք չի բերվել:

5. Գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումը հրապարակվելուց հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ դրա անհնարինության դեպքում նրանց է ուղարկվում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը:

6. Գործին մասնակցող անձինք գործի վարույթը կարճելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը կարող են բողոքարկել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

7. Գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումը վերացվելու դեպքում գործի վարույթը սկսվում է նորից, և գործի քննությունը հանձնվում է միևնույն դատարանի մեկ այլ դատավորի:

8. Գործի վարույթի կարճման դեպքում նույն անձանց միջև, նույն առարկայի մասին և միևնույն հիմքերով վեճի վերաբերյալ չի թույլատրվում կրկին դիմել դատարան, բացառությամբ այն դեպքի, երբ սույն օրենսգրքի 167-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված հիմքով գործի վարույթը կարճելուց հետո դատարանը մերժել է արբիտրաժի վճռի կամ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝

կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը:

9. Եթե հայցվորը դատական նիստից դուրս ներկայացնում է պահանջներից հրաժարվելու մասին գրավոր միջնորդություն, ապա առաջին ատյանի դատարանը միջնորդությունը ստանալու պահից տասնօրյա ժամկետում հրավիրում է դատական նիստ՝ պահանջներից հրաժարվելու մասին միջնորդությունը և դատական ծախսերի բաշխման հարցերը քննելու նպատակով: Եթե հայցվորը նիստի ժամանակ պնդում է պահանջներից հրաժարվելու իր միջնորդությունը կամ պատշաճ տեղեկացված լինելու պայմաններում չի ներկայանում դատական նիստին, առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում գործի վարույթը կարճելու մասին:

ԳԼՈՒԽ 19.

ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 169. Հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնությունը և հայցի հարուցումը դատարան

1. Հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնությունը քաղաքացիաիրավական, աշխատանքային կամ ընտանեկան որոշակի իրավահարաբերության կապակցությամբ կողմերի միջև կնքված գրավոր համաձայնություն է՝ առկա կամ հնարավոր բոլոր կամ որոշակի վեճերը հաշտարարության միջոցով լուծելու վերաբերյալ: Հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնությունը կարող է կնքվել ինչպես պայմանագրում վեճերը հաշտարարության միջոցով լուծելու վերաբերյալ կանոնակարգում նախատեսվելու միջոցով, այնպես էլ առանձին համաձայնագիր կնքելու միջոցով:

2. Հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնությամբ կողմերն իրավունք ունեն սահմանելու հաշտարարության միջոցով վեճը լուծելու առավելագույն ժամկետ: Հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնությամբ նախատեսված

հաշտարարության ժամկետը չի կարող գերազանցել հաշտարար նշանակվելու պահից վեց ամիսը: Հաշտարարության ընթացքում կողմերն իրավասու են փոխադարձ համաձայնությամբ երկարաձգելու հաշտարարության ժամկետը միայն մեկ անգամ՝ մինչև վեց ամիս ժամկետով: Հաշտարարության համար սահմանված ժամկետում կողմերի չհաշտվելու դեպքում հաշտարարության գործընթացը համարվում է ավարտված՝ առանց կողմերի հաշտության: Եթե հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնությամբ կողմերը հաշտարարության միջոցով վեճը լուծելու առավելագույն ժամկետ չեն սահմանել, ապա այդ ժամկետը օրենքով սահմանված առավելագույն՝ հաշտարար նշանակվելու պահից հաշվարկվող 6-ամսյա ժամկետն է:

3. Հաշտարարության մասին համաձայնությունը կնքվում է հասարակ գրավոր ձևով՝ մեկ փաստաթուղթ կազմելու միջոցով, իսկ եթե հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնությունը ներառված է պայմանագրում, ապա այն ձևով, որով կնքվել է պայմանագիրը: Սույն պայմանը չպահպանելը հանգեցնում է հաշտարարության մասին համաձայնության անվավերության, նման համաձայնությունն առ ոչինչ է:

4. Արբիտրաժի լուծմանը չի կարող հանձնվել այն վեճը, որը քննվում է հաշտարարության միջոցով: Արբիտրաժի լուծմանը չի կարող հանձնվել նաև այն վեճը, որի վերաբերյալ առկա է հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնություն, և այդպիսի համաձայնության հիման վրա հաշտարարության միջոցով վեճը լուծելու հնարավորությունը չի վերացել:

5. Եթե կողմերը հաշտարարության արդյունքում չեն հաշտվում, ապա սույն հոդվածի սահմանափակումները չեն կիրառվում և չեն սահմանափակում դատարան հայց ներկայացնելու՝ կողմերի իրավունքը:

Հոդված 170. Հաշտարարության և հաշտարարի նշանակումը

1. Եթե կողմերը հաշտարարության վերաբերյալ համաձայնությամբ կամ այլ կերպ չեն սահմանել հաշտարարին ընտրելու ընթացակարգ, ապա հաշտարարի

ընտրությունը կողմերը պետք է իրականացնեն վեճը առաջանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում: Եթե կողմը խուսափում է հաշտարարի ընտրությունից, ապա մյուս կողմն իրավունք ունի դիմելու իր բնակության վայրի դատարան՝ արտոնագրված հաշտարար նշանակելու խնդրանքով: Եթե կողմերը չեն կարողանում ընտրել հաշտարար, ապա իրավունք ունեն դիմելու դատարան՝ արտոնագրված հաշտարար նշանակելու մասին դիմումով: Դիմումը պետք է պարունակի սույն մասով նախատեսված տեղեկություններ, դիմումին պետք է կցվի հաշտարարության համար հիմք հանդիսացող ապացույցը, ինչպես նաև ստորագրվի դիմող անձի կամ լիազորված անձի կողմից: Դիմումը և կից փաստաթուղթը ստանալուց հետո՝ հնգօրյա ժամկետում, դատարանը նշանակում է արտոնագրված հաշտարար, եթե դիմումը համապատասխանում է սույն մասով սահմանված պահանջներին:

2. Առաջին ատյանի կամ վերաքննիչ վարույթի ցանկացած փուլում դատարանը կողմերին հաշտեցնելու նպատակով կողմերի համաձայնությամբ կամ միջնորդությամբ իրավունք ունի նշանակելու արտոնագրված հաշտարարի մասնակցությամբ հաշտարարական գործընթաց: Դատարանը նշանակում է կողմերի ընտրած արտոնագրված հաշտարարին, իսկ այն դեպքում, երբ կողմերը չեն ընտրում արտոնագրված հաշտարար, դատարանը արտոնագրված հաշտարար է նշանակում սույն հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված կարգով:

3. Հաշտարարություն նշանակելու վերաբերյալ դատարանը կայացնում է որոշում, որտեղ նշվում են կողմերը, կողմերի միջև առկա վեճի բնույթը և հակիրճ նկարագրությունը, կողմերի պահանջները, հաշտարարության ժամկետները, արտոնագրված հաշտարարի անունը, ազգանունը և այլ անհրաժեշտ տվյալներ, հաջորդ դատական նիստի օրը և ժամը: Դատարանի որոշումն ընդունելուց հետո՝ 10-օրյա ժամկետում, հանձնվում է արտոնագրված հաշտարարին: Հաշտարարության արդյունքում կողմերի չհաշտվելու դեպքում դատարանը շարունակում է գործի քննությունն ընդհատման պահից:

4. Հայաստանի Հանրապետության դատական դեպարտամենտը իրականացնում է արտոնագրված հաշտարարների ծանրաբեռնվածության և մասնագիտացվածության հաշվառումը: Արտոնագրված հաշտարարը նշանակվում է համապատասխան ոլորտի հաշտարարների ցանկից՝ ըստ ազգանվան այբբենական հերթականության՝ արտոնագրված հաշտարարի մասնագիտացման և ծանրաբեռնվածության աստիճանին համապատասխան: Ամենաքիչ ծանրաբեռնվածություն ունեցող արտոնագրված հաշտարարը, եթե ունի վիճելի իրավահարաբերության համապատասխան ոլորտի մասնագիտացում, ընտրվում է անկախ ազգանվան այբբենական հաջորդականությունից:

5. Արտոնագրված հաշտարարի թափանցիկ ընտրությունն ու նշանակումն ապահովելու նպատակով Հայաստանի Հանրապետության դատարանների նախագահների խորհրդի որոշմամբ կարող են սահմանվել լրացուցիչ պահանջներ, ինչպես նաև ներդրվել սահմանված պահանջների կատարումն ապահովող ընտրության ավտոմատացված համակարգեր:

Հոդված 171. Դատարանի կողմից նշանակված հաշտարարության շրջանակն ու ժամկետները

1. Հաշտարարություն կարող է նշանակվել ինչպես ամբողջ դատական վեճով, այնպես էլ ինքնուրույն պահանջի մասով, եթե այդ մասի առանձին լուծումը հնարավոր է հաշտարարության միջոցով:

2. Դատարանի նշանակած հաշտարարության սկզբնական ժամկետը չի կարող գերազանցել վեց ամիսը: Կողմերի համատեղ միջնորդությամբ նշված ժամկետը կարող է երկարաձգվել միայն մեկ անգամ՝ մինչև վեց ամիս ժամկետով:

3. Դատարանի կողմից նշանակվող հաշտարարության ժամկետի սկիզբ է համարվում արտոնագրված հաշտարարի նշանակման օրը:

Հոդված 172. Հաշտարարության ավարտը

1. Յուրաքանչյուր կողմ, ինչպես նաև հաշտարարը, ցանկացած պահի կարող է դադարեցնել հաշտարարության գործընթացը:

2. Հաշտարարության գործընթացն ավարտվում է կողմերից առնվազն մեկի կամ հաշտարարի կողմից գործընթացը դադարեցնելով կամ հաշտարարության արդյունքում հաշտության համաձայնություն կնքելու միջոցով: Հաշտության համաձայնություն կնքելու դեպքում դրա մեկական բնօրինակ տրվում է կողմերին, և ևս երկու բնօրինակ պահվում է հաշտարարի մոտ:

3. Դատարանի նշանակած հաշտարարության արդյունքում հաշտության համաձայնություն կնքելու դեպքում արտոնագրված հաշտարարը պարտավոր է հաշտության համաձայնությունը ստորագրելու պահից երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում պատշաճ ծանուցել դատարանին՝ կցելով հաշտության համաձայնության բնօրինակը:

4. Եթե հաշտության համաձայնությունում առկա է գաղտնիության վերաբերյալ պայման, որով հաշտարարության կողմերը համաձայնել են առանց հաշտության համաձայնությունը հաստատելու գործը կարճելու վերաբերյալ, ապա արտոնագրված հաշտարարը կողմերի համաձայնությամբ հաշտության համաձայնությունը ստորագրելու պահից երկու աշխատանքային օրվա ընթացքում պատշաճ ծանուցում է դատարանին վեճը հաշտարարությամբ լուծելու և գաղտնիության պայմանի մասին: Առանց հաշտության համաձայնությունը հաստատելու գործը կարճելու վերաբերյալ միջնորդությունը կողմերը ներկայացնում են համատեղ, իսկ նման միջնորդության բացակայության դեպքում դատարանը շարունակում է գործի քննությունն ընդհատման պահից:

5. Ստանալով հաշտարարի պատշաճ ծանուցումը վեճը հաշտարարությամբ լուծելու մասին՝ սեղմ ժամկետում, բայց ոչ ուշ, քան երեսուն օրվա ընթացքում դատարանը, սույն օրենսգրքի 139-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխան, հաստատում կամ մերժում է կողմերի միջև ձեռք բերված հաշտության

համաձայնությունը կամ կարճում է գործի վարույթը՝ ապահովելով հաշտարարության գաղտնիությունը:

Հոդված 173. Արտադատարանական կարգով կնքված հաշտության համաձայնությունը հաստատելու վարույթը

1. Եթե հաշտարարության արդյունքում հաշտության համաձայնությունը կնքվել է արտադատական կարգով, արտոնագրված հաշտարարի մասնակցությամբ, ապա հաշտարարության յուրաքանչյուր կողմ իրավունք ունի հաշտության համաձայնությունը կնքելու օրվանից հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում, դիմելու իր բնակության վայրի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ կողմերի միջև կնքված հաշտության համաձայնությունը դատարանի կողմից հաստատելու պահանջով:

2. Դիմումին կցվում է հաշտության համաձայնության բնօրինակը, դատարան դիմելու մասին մյուս կողմի ծանուցումը ստանալու մասին փաստը հավաստող ապացույցը: Դատարանը վերադարձնում է սույն մասի պահանջներին չհամապատասխանող դիմումը դիմումն ստանալու հաջորդ օրը:

3. Ստանալով սույն հոդվածի պահանջներին համապատասխանող դիմումը՝ դատարանը նշանակում է դատական նիստ և երեսնօրյա ժամկետում կայացնում է վճիռ՝ հաշտության համաձայնությունը հաստատելու կամ դիմումը մերժելու մասին:

4. Արտադատական կարգով կնքված հաշտության համաձայնությունը հաստատելու վարույթն իրականացվում է սույն օրենսգրքով սահմանված դատավարական նորմերի պահանջներին համապատասխան՝ սույն հոդվածով սահմանված առանձնահատկությունների հաշվառմամբ:

Հոդված 174. Հաշտարարության հետ կապված ծախսերը

1. Եթե այլ բան նախատեսված չէ կողմերի համաձայնությամբ, ապա հաշտարարության հետ կապված ծախսերը կողմերը կրում են հավասարաչափ:

2. Դատարանի նշանակած հաշտարարության առաջին չորս ժամերը, որոնք ներառում են նաև հաշտարարության գործի նախապատրաստական փուլը և հաշտարարական գործի կառավարումը, արտոնագրված հաշտարարն իրականացնում է անվճար:

3. Այն դեպքում, երբ հաշտարարությունը նշանակված է դատարանի կողմից, և կողմերը դատարանի կողմից հաշտարարության համար սահմանված ժամկետում կնքում են հաշտության համաձայնություն, վճարված պետական տուրքը վերադարձվում է «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

4. Եթե արտոնագրված հաշտարարի մասնակցությամբ հաշտարարության ծախսերը չեն հատուցվել մինչև դատարան դիմում կամ ծանուցում ներկայացնելը, ապա դատարանը վճռով, սույն հոդվածի պահանջներին համապատասխան, կողմերի միջև բաշխում է հաշտարարության ծախսերը:

ԳԼՈՒԽ 20.

ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ

Հոդված 175. Առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտերի տեսակները

1. Առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է վճիռներ և որոշումներ:
2. Սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում առաջին ատյանի դատարանն արձակում է վճարման կարգադրություններ:

Հոդված 176. Դատարանի վճիռը

1. Գործն ըստ էության լուծելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է վճիռ:
2. Վճիռը կայացվում է հանուն Հայաստանի Հանրապետության:

3. Առաջին ատյանի դատարանի վճիռը պետք է լինի օրինական, հիմնավորված և պատճառաբանված:

4. Վճիռը կազմվում, ստորագրվում և կնքվում է գործը քննած դատավորի կողմից:

Հոդված 177. Վճիռ կայացնելիս դատարանի կողմից լուծման ենթակա հարցերը

1. Առաջին ատյանի դատարանը վճիռ կայացնելիս՝

1) գնահատում է ապացույցները.

2) որոշում է, թե գործի համար նշանակություն ունեցող որ փաստերն են ապացուցվել, և որոնք չեն ապացուցվել.

3) որոշում է տվյալ գործով կիրառման ենթակա իրավական նորմերը.

4) որոշում է հայցը լրիվ կամ մասնակի բավարարելու կամ այն մերժելու հարցը.

5) բաշխում է գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերը.

6) լուծում է հայցի ապահովման միջոցները պահպանելու կամ վերացնելու հարցը:

2. Դատարանը, անհրաժեշտ համարելով պարզել գործի համար նշանակություն ունեցող հանգամանքները, գործում առկա ապացույցները լրացուցիչ հետազոտելու միջոցով, ոչ ավել, քան մեկ անգամ, վերսկսում է գործի դատաքննությունը:

3. Գործի դատաքննությունը վերսկսելու մասին դատարանը կայացնում է արձանագրային որոշում, որում նշվում է դատաքննության ժամանակը և վայրը:

Հոդված 178. Վճռի բովանդակությունը

1. Առաջին ատյանի դատարանի վճիռը կազմված է ներածական, նկարագրական, պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերից:

2. Վճռի ներածական մասը պետք է պարունակի վճիռ կայացնող առաջին ատյանի դատարանի անվանումը, դատարանի կազմը, գործի համարը, վճիռը կայացնելու տարին, ամիսը, ամսաթիվը, գործին մասնակցող անձանց անունը, ազգանունը (անվանումը), հայցի առարկան: Վճռի ներածական մասում պետք է նշվի նաև գործին մասնակցող անձանց՝ քաղաքացու անձը հաստատող փաստաթղթի տվյալները, իրավաբանական անձի՝ հարկ վճարողի հաշվառման համարը և պետական գրանցման վկայականի համարը:

3. Վճռի նկարագրական մասը պետք է պարունակի՝

1) նշում այն մասին, թե երբ է հայցը ներկայացվել առաջին ատյանի դատարան, երբ է այն ընդունվել վարույթ.

2) եթե գործը վերադաս դատարանի կողմից ուղարկվել է նոր քննության՝ ապա վճռի նկարագրական մասում պետք է շարադրվի համապատասխան դատավարական նախապատմությունը՝ նշելով վերադաս դատարանի կողմից սահմանած գործի նոր քննության ծավալը.

3) նշում գործին երրորդ անձանց ներգրավվելու մասին.

4) հայցվորի դիրքորոշման հակիրճ բովանդակությունը՝ յուրաքանչյուր պահանջը, յուրաքանչյուր պահանջի իրավական և փաստական հիմքերը.

5) նշում այն մասին, թե արդյոք փոփոխվել է հայցի առարկան կամ հիմքը՝ փոփոխված լինելու դեպքում նշելով փոփոխության կատարման ամսաթիվը և փոփոխության էությունը.

6) պատասխանողի դիրքորոշման հակիրճ բովանդակությունը՝ հայցվորի յուրաքանչյուր պահանջն ընդունելու կամ դրա դեմ ամբողջությամբ կամ մասնակի առարկելու վերաբերյալ, առարկության իրավական և փաստական հիմքը.

7) վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ ներկայացնող երրորդ անձի դիրքորոշումը, որը շարադրվում է սույն հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետով սահմանված կարգով.

8) վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջ չներկայացնող երրորդ անձի դիրքորոշումը, որը շարադրվում է սույն հոդվածի 3-րդ մասի համապատասխանաբար 4-րդ կամ 6-րդ կետով սահմանված կարգով.

9) հակընդդեմ հայցվորի և հակընդդեմ հայցով պատասխանողի դիրքորոշումները, որոնք շարադրվում են սույն հոդվածի 3-րդ մասի համապատասխանաբար 4-րդ և 6-րդ կետերով սահմանված կարգով.

10) նշում՝ սույն օրենսգրքի 154-րդ հոդվածով նախատեսված որոշման մասին.

11) անհրաժեշտության դեպքում նշում առանձին ակտի ձևով ընդունված այլ որոշումների մասին:

4. Վճռի պատճառաբանական մասը պետք է պարունակի.

1) վերլուծություն կիրառելի իրավունքի վերաբերյալ՝ միջազգային պայմանագրերի, օրենքների և այլ իրավական ակտերի այն նորմերի, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի, սահմանադրական դատարանի, վճռաբեկ դատարանի որոշումների վկայակոչմամբ, որոնք առաջին ատյանի դատարանը կիրառելի է համարում.

2) գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակը.

3) ապացուցման կարիք չունեցող փաստերը՝ նշելով, թե սույն օրենսգրքի 57-րդ հոդվածի որ մասի հիման վրա և ինչ հիմքով է գործին մասնակցող անձն ազատվում տվյալ փաստի ապացուցման պարտականությունից.

4) ապացուցման ենթակա փաստերը՝

ա. շարադրելով ապացուցման ենթակա յուրաքանչյուր փաստը,

բ. նշելով, թե ով է կրում ապացուցման ենթակա յուրաքանչյուր փաստի ապացուցման պարտականությունը և որ իրավական նորմի հիման վրա,

գ. առաջին ատյանի դատարանի եզրակացությունը տվյալ փաստի ապացուցված լինելու վերաբերյալ՝ գնահատելով տվյալ փաստի հաստատման կամ մերժման համար գործին մասնակցող անձանց կողմից ներկայացված յուրաքանչյուր ապացույցը,

5) գործին մասնակցող անձի կողմից ներկայացված ապացույցը անթույլատրելի կամ ոչ վերաբերելի համարելու դեպքում՝

ա. հղում այն իրավական նորմերի վրա, որոնց հիման վրա ապացույցը ճանաչվել է անթույլատրելի կամ ոչ վերաբերելի,

բ. այն փաստերի շարադրանքը, որոնց հիման վրա դատարանը հանգել է նման եզրահանգման:

6) եզրակացություն՝ գործին մասնակցող անձանց պահանջների և առարկությունների հիմնավոր լինելու վերաբերյալ.

7) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման վերաբերյալ առաջին ատյանի դատարանի պատճառաբանությունը:

5. Վճռի եզրափակիչ մասը պետք է պարունակի՝

1) յուրաքանչյուր պահանջը բավարարելու կամ մերժելու մասին դատարանի եզրակացությունը.

2) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերը բաշխելու վերաբերյալ առաջին ատյանի դատարանի եզրահանգումները.

3) եզրահանգումներ՝ կիրառված հայցի ապահովման միջոցները պահպանելու կամ վերացնելու մասին.

4) հայցն ամբողջությամբ կամ մասնակի բավարարելու և կատարում ենթադրող վճիռ կայացնելու դեպքում նշում՝ վճիռը կամովին չկատարվելու դեպքում այն պարտապանի հաշվին դատական ակտերի հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության միջոցով կատարելու մասին.

5) վճռի բողոքարկման ժամկետը և այն վերադաս դատական ատյանը, ուր կարող է ներկայացվել բողոքը:

Հոդված 179. Վճիռ գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու մասին

1. Գործին մասնակցող անձանց հաշտության համաձայնությունը հաստատելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը վճիռ է կայացնում գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու մասին, որը պետք է պարունակի սույն օրենսգրքի 178-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, 3-րդ մասի 1-3-րդ կետերով սահմանված տեղեկությունները և հաշտության համաձայնության բառացի շարադրանքը:

2. Գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը վճռով վերացնում է հայցի ապահովման միջոցները և բաշխում է դատական ծախսերը, եթե այլ բան սահմանված չէ հաշտության համաձայնությամբ:

Հոդված 180. Առանձին գործերով վճռի եզրափակիչ մասի առանձնահատկությունները

1. Առանձին գործերով դատարանի վճռի եզրափակիչ մասը պետք է պարունակի՝

1) դրամական միջոցներ գանձելու վերաբերյալ հայցը բավարարելու դեպքում՝ բռնագանձվող գումարի ընդհանուր չափը՝ առանձին նշելով հիմնական պարտքի, տուժանքի (տուգանքի, տույժի), վնասների չափերը, ինչպես նաև այն գումարի չափը, որի վրա հաշվեգրվում են տոկոսներ, այդ տոկոսների չափը և դրանց հաշվեգրման սկզբի տարին, ամիսը և ամսաթիվը.

2) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված ֆոնդի կառավարչի ստանձնած պարտավորությունների խախտման համար դրամական միջոցներ գանձելու վերաբերյալ հայցը բավարարելու դեպքում պետք է սահմանվի, թե բռնագանձվող գումարը ենթակա է գանձման միայն համապատասխան ֆոնդի գույքից, թե միայն պարտապան ֆոնդի կառավարչի՝

Ֆոնդի միջոցներ չհամարվող գույքից, իսկ անբավարարության դեպքում՝ նաև պարտապան ֆոնդի կառավարչի՝ ֆոնդի միջոցներ չհամարվող գույքից.

3) գույք հատկացնելու դեպքում՝ հանձնման ենթակա գույքի անվանումը, առկայության դեպքում՝ նույնականացման տվյալները, իսկ եթե հայտնի է՝ նաև դրա գտնվելու վայրը.

4) մի քանի հայցվորի օգտին վճիռ կայացնելու դեպքում՝ նրանցից յուրաքանչյուրի պահանջը բավարարելու չափը կամ նշում առ այն, որ պահանջի իրավունքը համիրավ է.

5) մի քանի պատասխանողի դեմ վճիռ կայացնելու դեպքում՝ նրանցից յուրաքանչյուրի պարտավորության չափը կամ նշում առ այն, որ նրանց պատասխանատվությունը համապարտ է.

6) պայմանագիր կնքելուն հարկադրելու հետ կապված վեճով՝ այն պայմանները, որոնցով կողմերը պարտավոր են կնքել պայմանագիրը, իսկ պայմանագիրը փոխելու հետ կապված վեճով՝ պայմանագրի յուրաքանչյուր վիճելի պայմանի վերջնական ձևակերպումը.

7) օրենքով նախատեսված դեպքում՝ այլ տեղեկություններ:

Հոդված 181. Վճռի կատարման ապահովումը

1. Առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ վճռի կայացումից հետո մինչև վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը կիրառում է վճռի կատարման ապահովման միջոցներ:

2. Վճռի կատարման ապահովման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդությունը քննվում է անհապաղ, առանց դատական նիստ հրավիրելու:

3. Վճռի կատարման ապահովման միջոցների նկատմամբ կիրառվում են սույն օրենսգրքի 13-րդ գլխի կանոնները:

Հոդված 182. Լրացուցիչ վճիռ

1. Վճիռ կայացրած առաջին ատյանի դատարանը գործին մասնակցող անձանց միջնորդությամբ կամ իր նախաձեռնությամբ կայացնում է լրացուցիչ վճիռ եթե՝

1) վճռի պատճառաբանական մասում որևէ պահանջի անդրադառնալով՝ վճռի եզրափակիչ մասում ըստ էության չի լուծել այդ պահանջի բավարարման կամ մերժման հարցը.

2) լուծելով իրավունքի մասին հարցը, չի նշել հատկացվող գումարի չափը, հանձնման ենթակա գույքը կամ այն գործողությունները, որոնք պարտավոր է կատարել պատասխանողը.

3) չի լուծել կամ թերի է լուծել դատական ծախսերի հարցը:

2. Լրացուցիչ վճիռը դատարանի նախաձեռնությամբ կարող է կայացվել, իսկ դրա վերաբերյալ միջնորդությունը կարող է ներկայացվել մինչև վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը: Հրապարակման պահից օրինական ուժի մեջ մտած վճիռներով լրացուցիչ վճիռ կայացնելու մասին դիմումը կարող է ներկայացվել հրապարակման պահից մեկամսյա ժամկետում:

3. Լրացուցիչ վճիռ կայացնելու մասին հարցը լուծվում է դատական նիստում: Գործին մասնակցող անձինք պատշաճ ձևով տեղեկացվում են նիստի ժամանակի և վայրի մասին: Նրանց չներկայանալն արգելք չէ հարցի քննարկման համար:

4. Առաջին ատյանի դատարանը լրացուցիչ վճիռ կայացնելու մասին միջնորդությունը պետք է քննի և լուծի այն ստանալու օրվանից 20 օրվա ընթացքում:

5. Լրացուցիչ վճիռ կայացնելը մերժելու դեպքում առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում:

6. Լրացուցիչ վճիռը կամ այն կայացնելը մերժելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել:

7. Առաջին ատյանի դատարանը չի կարող լրացուցիչ վճիռ կայացնել այն հարցի կապակցությամբ, որի վերաբերյալ ներկայացվել է բողոք:

8. Վճռի բեկանման դեպքում լրացուցիչ վճիռը կորցնում է իր ուժը:

Հոդված 183. Վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելը

1. Դատական ակտում թույլ տրված վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու մասին միջնորդությունը կարող է ներկայացվել, իսկ դատարանն իր նախաձեռնությամբ այդ գործողությունները կատարում է դատական ակտի կայացման պահից մինչև դրա կատարումը:

2. Առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու հարցը դատարանը լուծում է առանց դատական նիստ հրավիրելու: Դատական ակտում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու մասին միջնորդությունն առաջին ատյանի դատարանը պետք է քննի և լուծի այն ստանալու օրվանից 10 օրվա ընթացքում:

3. Դատական ակտում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում:

4. Դատական ակտում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու կամ դրանց վերաբերյալ միջնորդությունը մերժելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

5. Դատական ակտը բեկանելու դեպքում իրենց ուժը կորցնում են դրանում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու մասին որոշումները:

Հոդված 184. Վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելը

1. Վճիռն օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից մեկ ամիս հետո, եթե այլ բան նախատեսված չէ սույն օրենսգրքով:

2. Վճիռը բողոքարկվելու և վերաքննիչ դատարանի կողմից չբեկանվելու դեպքում այն օրինական ուժի մեջ է մտնում վերաքննիչ դատարանի համապատասխան որոշումն ուժի մեջ մտնելու պահից:

3. Վճիռը բողոքարկվելու և վերաքննիչ դատարանի կողմից մասնակի բեկանվելու դեպքում վճռի չբեկանված մասի նկատմամբ կիրառվում է սույն հոդվածի 2-րդ մասը:

4. Վճիռը բողոքարկվելու և վերաքննիչ դատարանի կողմից վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու կամ դրա ընդունումը մերժելու դեպքում դատարանի վճիռն օրինական ուժի մեջ է մտնում վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու կամ դրա ընդունումը մերժելու մասին որոշումը բողոքարկելու համար սահմանված ժամկետն ավարտվելու պահից, իսկ եթե վերաքննիչ դատարանի համապատասխան որոշումը բողոքարկվում է վճռաբեկ դատարան, ապա՝ վճռաբեկ դատարանի կողմից վճռաբեկ բողոքը վերադարձվելու, վարույթ ընդունելը մերժվելու կամ վճռաբեկ բողոքը մերժվելու պահից:

5. Գործի վարույթը հաշտության համաձայնությամբ ավարտելու մասին վճիռն օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

6. Վճիռը բացառիկ դեպքերում կարող է հրապարակման պահից հայտարարվել օրինական ուժի մեջ մտած, եթե դա չանելը անխուսափելիորեն կառաջացնի ծանր հետևանքներ գործին մասնակցող անձի համար:

7. Եթե գումարը բռնագանձելու պահանջի մասին կամ դրամական արտահայտությամբ գնահատված հայցի առարկայի արժեքը չի գերազանցում նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկը, ապա ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտն ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

Հոդված 185. Առաջին ատյանի դատարանի որոշումները

1. Առաջին ատյանի դատարանն առանձին ակտի ձևով ընդունում է այն որոշումները, որոնք՝

- 1) ենթակա են բողոքարկման.
- 2) ընդունվում են դատական նիստից դուրս.
- 3) սույն օրենսգրքի համաձայն պետք է ընդունվեն առանձին ակտի ձևով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում չնշված որոշումներն առաջին ատյանի դատարանի հայեցողությամբ կարող են ընդունվել առանձին ակտի ձևով կամ ամրագրվել դատական նիստի արձանագրության մեջ:

3. Առաջին ատյանի դատարանի որոշումը պետք է լինի օրինական, հիմնավորված և պատճառաբանված:

4. Առաջին ատյանի դատարանի որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում ընդունման պահից, եթե սույն օրենսգրքով այլ բան նախատեսված չէ:

5. Առաջին ատյանի դատարանի առանձին ակտի ձևով ընդունված որոշումը գործին մասնակցող անձանց հանձնվում է առձեռն, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ ընդունման պահից եռօրյա ժամկետում, նրանց է ուղարկվում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ, եթե սույն օրենսգրքով այլ ժամկետ սահմանված չէ:

Հոդված 186. Դատարանի առանձին ակտի ձևով ընդունված որոշման բովանդակությունը

1. Առաջին ատյանի դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով ընդունված որոշման մեջ պետք է նշվեն՝

- 1) առաջին ատյանի դատարանի անվանումը, դատարանի կազմը, գործի համարը, որոշումը կայացնելու տարին, ամիսը, ամսաթիվը, հայցի առարկան.
- 2) գործին մասնակցող անձանց անունը (անվանումը).
- 3) հարցը, որի վերաբերյալ որոշում է կայացվում.

4) հիմնավորումները, որոնցով դատարանը հանգել է հետևությունների՝ օրենքների և այլ իրավական ակտերի վկայակոչմամբ.

5) քննարկվող հարցի վերաբերյալ եզրահանգումը.

6) որոշումը բողոքարկելու կարգը և ժամկետը, եթե այն ենթակա է բողոքարկման, իսկ եթե որոշումը բողոքարկման ենթակա չէ, ապա նշում այդ մասին:

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ 21.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 187. Հատուկ հայցային վարույթների իրականացման կարգը

1. Դատարանները հատուկ հայցային վարույթներն իրականացնում են սույն օրենսգրքով նախատեսված գործի քննության ընդհանուր կանոնների համաձայն, այն հատուկ կանոնների պահպանմամբ, որոնք սահմանված են սույն ենթաբաժնի դրույթներով:

Հոդված 188. Հատուկ հայցային վարույթի կարգով քննվող գործերը

1. Դատարանը հատուկ հայցային վարույթի կարգով քննում է հետևյալ գործերը՝

1) ընտանեկան գործերը.

2) խմբային հայցի հիման վրա քննվող գործերը.

3) Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկի և անվճարունակ բանկի, վարկային կազմակերպության, ներդրումային ընկերության, ներդրումային

Ֆոնդի կառավարչի և ապահովագրական ընկերության ժամանակավոր ադմինիստրացիայի որոշումների բողոքարկումը:

ԳԼՈՒԽ 22.

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 189. Ընտանեկան վեճերով գործի քննության առանձնահատկությունները

1. Ընտանեկան վեճեր քննելիս գործի քննությունն իրականացվում է սույն օրենսգրքով նախատեսված կանոնների պահպանմամբ՝ հաշվի առնելով Հայաստանի Հանրապետության ընտանեկան օրենսգրքով և սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված առանձնահատկությունները:

2. Երեխայի լավագույն շահերի ապահովման անհրաժեշտությունից ելնելով՝ դատարանը գործի լուծման համար անհրաժեշտ ներքին համոզմունք ձևավորելու նպատակով, պարտավոր է, չսահմանափակվելով գործին մասնակցող անձանց միջնորդություններով, նրանց ներկայացրած ապացույցներով և գործում առկա այլ նյութերով, ձեռնարկել ողջամիտ միջոցներ գործի քննությունը լրիվ, բազմակողմանի կատարելու համար, մասնավորապես՝ պահանջելու տեղեկություններ, ապացույցներ, լրացուցիչ բացատրություններ, հանձնարարելու գործին մասնակցող անձանց ներկայանալ դատական նիստի, նշանակելու փորձաքննություն, հարցաքննելու վկաների, պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից պահանջելու փաստաթղթեր, հայտարարել պատասխանողի և (կամ) նրա գույքի, այդ թվում՝ եկամուտների հետախուզում:

ԳԼՈՒԽ 23.

ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ՔՆՆՎՈՂ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 190. Խմբային հայցով դատարան դիմելու իրավունքը

1. Առնվազն 20 համահայցվորի կողմից համատեղ ներկայացված հայցը համարվում է խմբային, եթե հայցը հարուցված է միևնույն պատասխանողի (համապատասխանողների) դեմ և հայցի առարկան և հիմքը նույնն են:

2. Հայցադիմումը կազմվում է սույն օրենսգրքի 113-րդ և 114-րդ հոդվածների պահանջներին համապատասխան:

3. Հայցադիմումին կցվում է խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունները հաստատող փաստաթուղթը:

Հոդված 191. Խմբային հայցով գործերի վարումը ներկայացուցչի միջոցով

1. Խմբային հայցով հայցվորները դատարանում իրենց գործերը վարում են խմբային հայցով ներկայացուցչի միջոցով:

2. Խմբային հայցով ներկայացուցիչների թիվը չի կարող լինել հինգից ավելի, որոնք հավասարապես ներկայացնում են բոլոր հայցվորների շահերը:

3. Խմբային հայցով ներկայացուցչի մասնակցությունը գործին բացառում է հայցվորի մասնակցությունը դատավարությանը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ հայցվորն ինքն է հանդես գալիս որպես խմբային հայցով ներկայացուցիչ:

4. Խմբային հայցով ներկայացուցչի մասնակցությունը գործին չի բացառում խմբային հայցվորի իրավունքը՝ ծանոթանալու գործի նյութերին, իր մասով հրաժարվելու հայցապահանջներից, իր մասով դադարեցնելու ներկայացուցչի լիազորությունները:

5. Խմբային հայցով ներկայացուցչի մասնակցությամբ սույն օրենսգրքով նախատեսված դատավարական գործողությունների կատարման դեպքում դրանք կատարված են համարվում բոլոր հայցվորների մասնակցությամբ:

Հոդված 192. Անձինք, որոնք կարող են խմբային հայցով ներկայացուցիչ լինել դատարանում

1. Դատարանում խմբային հայցով ներկայացուցիչ կարող է լինել տվյալ խմբային հայցի ցանկացած հայցվոր, իրավապաշտպան հասարակական կազմակերպություն կամ փաստաբան, որն ունի դատարանում գործը վարելու պատշաճ ձևակերպված լիազորություն:

Հոդված 193. Խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունների ձևակերպումը և հաստատումը

1. Խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորագիրը տրվում է խմբային հայցի բոլոր հայցվորների կողմից գրավոր ձևով մեկ ընդհանուր լիազորագիր կազմելու միջոցով:

Հոդված 194. Խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունների դադարեցումը

1. Դատարանը պարտավոր է դադարեցնել խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունները խմբային հայցով հայցվորների մեծամասնության պահանջով կամ օրենքով նախատեսված դեպքերում:

2. Եթե խմբային հայցով հայցվորների մեծամասնություն չկազմող մասը ցանկանում է դադարեցնել խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունները կամ փոխել խմբային հայցով ներկայացուցչին, ապա դատարանը նրանց պահանջների մասով առանձնացնում է գործի վարույթը՝ սույն օրենսգրքի 115-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

3. Սկզբնական գործը, ինչպես նաև առանձնացված մասով գործը քննվում է սույն գլխի կանոններով, եթե գործի առանձնացումից հետո յուրաքանչյուր գործով համահայցվորների քանակը 20 կամ ավելին է:

Հոդված 195. Խմբային հայցով ներկայացուցչի փոխարինումը և խմբային հայցն առանց քննության թողնելը

1. Խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունների դադարեցման դեպքում խմբային հայցով հայցվորները մեկ ամսվա ընթացքում լիազորում են խմբային հայցով նախկին կամ նոր ներկայացուցչի:

2. Խմբային հայցով ներկայացուցչի լիազորությունների դադարեցման դեպքում դատարանը գործի քննությունը հետաձգում է մինչև մեկ ամիս ժամկետով:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված ժամկետում խմբային հայցով ներկայացուցիչ չնշանակվելու դեպքում խմբային հայցը թողնվում է առանց քննության:

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված հիմքով խմբային հայցն առանց քննության թողնելը խմբային հայցով համահայցվորներին չի զրկում իրենց խախտված իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության համար առանձին հայցով դատարան դիմելու իրավունքից:

Հոդված 196. Խմբային հայցով գործի քննության կարգը

1. Դատարանը խմբային հայցադիմումը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը, ինչպես նաև գործով ընդունված բոլոր դատական ակտերը, դրանք կայացվելու օրվանից եռօրյա ժամկետում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ուղարկում է խմբային հայցով ներկայացուցչին:

2. Խմբային հայց ներկայացրած հայցվորներից յուրաքանչյուրին տրամադրվում է նրա կողմից հայցվող դատական ակտը՝ համապատասխան գրավոր դիմումը դատարան ներկայացնելու օրվանից երեք օրվա ընթացքում:

3. Խմբային հայցից հայցվորի հրաժարման դեպքում գործի քննությունը մյուս հայցվորների մասով շարունակվում է սույն գլխի կանոններով, եթե նրանց քանակը 20 կամ ավելին է: Հակառակ դեպքում գործը քննվում է սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կարգով:

4. Բոլոր հայցվորների կողմից հայցից հրաժարվելու դեպքում դատարանը գործի վարույթը կարճում է:

Հոդված 197. Խմբային հայցով դատական ծանուցումները

1. Խմբային հայցով ներկայացուցիչը (մի քանի ներկայացուցիչների առկայության դեպքում՝ բոլոր ներկայացուցիչները) դատական նիստի մասին տեղեկացվում է ծանուցագրով՝ սույն օրենսգրքի 9-րդ գլխով նախատեսված կարգով:

2. Ծանուցագիրն ուղարկվում է խմբային հայցով ներկայացուցչին դատական նիստից երկու շաբաթ առաջ՝ բոլոր հայցվորներին դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին տեղյակ պահելու հնարավորություն տալու նպատակով:

3. Խմբային հայցով ներկայացուցչին դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին ծանուցելու դեպքում ծանուցված են համարվում նաև բոլոր հայցվորները:

Հոդված 198. Խմբային հայցով դատարանի վճիռը

1. Խմբային հայցով դատարանը կայացնում է վճիռ սույն օրենսգրքի 20-րդ գլխով սահմանված կարգով:

2. Խմբային հայցով նախկինում քննած՝ քաղաքացիական գործով օրինական ուժի մեջ մտած դատարանի գործն ըստ էության լուծող դատական ակտով հաստատված փաստերը նույն պատասխանողի դեմ միևնույն առարկայի և հիմքի վերա-

բերյալ դատարանում այլ գործ քննելիս կրկին չեն ապացուցվում, եթե հայցվորը հակառակը չի պահանջում:

Հոդված 199. Խմբային հայցով դատական ակտի բողոքարկումը

1. Խմբային հայցով դատական ակտի դեմ բողոքը կարող է ներկայացվել բոլոր հայցվորների անունից:

ԳԼՈՒԽ 24.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ և ԱՆՎՃԱՐՈՒՆԱԿ ԲԱՆԿԻ, ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ՖՈՆԴԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉՆԵՐԻ ԵՎ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՈՐ ԱԴՄԻՆԻՍՏՐԱՑԻԱՅԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 200. Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի և անվճարունակ բանկի, վարկային կազմակերպության, ներդրումային ընկերության, ներդրումային ֆոնդի կառավարչի և ապահովագրական ընկերության ժամանակավոր ադմինիստրացիայի որոշումների բողոքարկումը

1. «Բանկերի, վարկային կազմակերպությունների, ներդրումային ընկերությունների, ներդրումային ֆոնդի կառավարիչների և ապահովագրական ընկերությունների սնանկության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի շրջանակներում Կենտրոնական բանկի խորհրդի և ժամանակավոր ադմինիստրացիայի, ինչպես նաև դրանց պաշտոնատար անձանց որոշումներն ու գործողությունները կարող են բողոքարկվել առաջին ատյանի դատարան՝ սույն հոդվածով սահմանված կարգով:

2. Կենտրոնական բանկի խորհրդի և ժամանակավոր ադմինիստրացիայի, ինչպես նաև դրանց պաշտոնատար անձանց որոշումները կարող են բողոքարկվել

դրանց ուժի մեջ մտնելու, իսկ գործողությունների դեպքում՝ դրանք կատարվելու պահից յոթ օրվա ժամկետում:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված որոշումներն ու գործողություններն անվավեր ճանաչելու հայցադիմումում պետք է նշվի այն իրավական ակտի դրույթը, որը խախտվել է բողոքարկվող որոշումը կայացնելիս, կամ որին հակասում է բողոքարկվող գործողությունը:

4. Սույն հոդվածի 2-րդ մասում նշված ժամկետից հետո ներկայացված կամ սույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված տեղեկությունը չպարունակող հայցադիմումները դատարանը վերադարձնում է այն ներկայացրած անձանց:

5. Դատարանը սույն հոդվածի 1-ին հոդվածում նշված որոշումներն ու գործողությունները կարող է անվավեր ճանաչել բացառապես այն դեպքում, երբ բողոքարկված որոշումը կայացվել է օրենքի պահանջների խախտմամբ, կամ գործողությունը հակասում է օրենքին:

6. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված որոշումներն ու գործողությունները բողոքարկելիս, ինչպես նաև դատական ողջ քննության ընթացքում դրանք չեն կարող կասեցվել:

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ 25.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 201. Հատուկ վարույթների իրականացման կարգը

1. Դատարանները հատուկ վարույթներն իրականացնում են սույն օրենսգրքով նախատեսված գործի քննության ընդհանուր կանոնների համաձայն, այն հատուկ կանոնների պահպանմամբ, որոնք սահմանված են սույն ենթաբաժնի դրույթներով:

Հողված 202. Հատուկ վարույթի կարգով քննվող գործերը

1. Դատարանը հատուկ վարույթի կարգով քննում է հետևյալ գործերը՝

1) իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստերի հաստատման վերաբերյալ գործերը.

2) գույքը տիրազուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ գործերը.

3) անչափահասին լրիվ գործունակ ճանաչելու (էմանսիպացիա) գործերը.

4) քաղաքացուն անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու, անգործունակ ճանաչված քաղաքացուն գործունակ ճանաչելու կամ քաղաքացու գործունակության սահմանափակումները վերացնելու վերաբերյալ գործերը.

5) քաղաքացուն անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչելու գործերը.

6) երեխայի որդեգրման վերաբերյալ գործերը.

7) անձին հոգեբուժական կազմակերպություն ոչ հոժարակամ հուսալիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ գործերը.

8) քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ գործերը.

9) ըստ ներկայացնողի և օրդերային կորցրած արժեթղթերով հավաստված իրավունքները վերականգնելու վերաբերյալ գործերը (կոչի վարույթ).

10) հարկադիր կատարողի դիմումով կողմերի հաշտության համաձայնության հիման վրա դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի վերանայման վերաբերյալ գործերը:

ԳԼՈՒԽ 26.

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՓԱՍՏԵՐԻ ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 203. Իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստերի հաստատման վերաբերյալ դատարանի կողմից քննվող գործերը

1. Առաջին ատյանի դատարանը գործերի տարածքային ընդդատությանը համապատասխան հաստատում է այն փաստերը, որոնցից կախված է քաղաքացիների կամ իրավաբանական անձանց անձնական կամ գույքային իրավունքների ծագումը, փոփոխումը կամ դադարումը:

2. Դատարանը փաստերի հաստատման վերաբերյալ քննում է այն գործերը, որոնք վերաբերում են՝

1) անձանց ազգակցական հարաբերություններին.

2) անձի՝ ուրիշի խնամքի տակ գտնվելուն.

3) ծննդյան, որդեգրման, ամուսնության, ամուսնալուծության և մահվան գրանցմանը.

4) անձի՝ որոշակի ժամանակում և որոշակի հանգամանքներում մահվանը, եթե քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմինները մերժում են մահվան գրանցումը.

5) ժառանգությունն ընդունելուն և ժառանգության բացման վայրին.

6) դժբախտ պատահարին.

7) իրավունք սահմանող փաստաթղթերի պատկանելությանը, բացառությամբ անձնագրի և զինվորական փաստաթղթերի.

8) սեփականության իրավունքով գույքի տիրապետմանը.

9) անհաղթահարելի ուժի առկայությանը:

3. Դատարանը, օրենքով նախատեսված դեպքերում, քննում է իրավաբանական նշանակություն ունեցող այլ փաստեր:

Հոդված 204. Իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստերի հաստատման վերաբերյալ գործերի տարածքային ընդդատությունը

1. Իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստերի հաստատման վերաբերյալ գործերը քննվում են դիմողի հաշվառման (գտնվելու) վայրի, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում, բնակվելու վայրի դատարանում, բացառությամբ անշարժ գույքը սեփականության իրավունքով տիրապետելու փաստը հաստատելու վերաբերյալ գործերի, որոնք քննվում են անշարժ գույքի գտնվելու վայրի դատարանում:

Հոդված 205. Իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստի հաստատման համար անհրաժեշտ պայմանը

1. Դատարանն իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստը հաստատում է միայն այն դեպքում, եթե դիմողը հնարավորություն չունի այլ կարգով ստանալու այդ փաստը հավաստող պատշաճ փաստաթղթեր կամ անհնար է վերականգնել կորցրած փաստաթղթերը:

Հոդված 206. Իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստի հաստատման վերաբերյալ դիմումին առաջադրվող պահանջները

1. Իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստի հաստատման վերաբերյալ դիմումում պետք է նշվի, թե ինչ նպատակի համար է դիմողին անհրաժեշտ տվյալ փաստի հաստատումը, ինչպես նաև բերվեն դիմողի կողմից պատշաճ փաստաթղթեր ստանալու կամ կորցրած փաստաթղթերը վերականգնելու անհնարինությունը հաստատող ապացույցներ:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված պահանջը չկատարելու դեպքում դատարանը սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով սահմանված կարգով վերադարձնում է դիմումը:

Հողված 207. Դատարանի վճիռը

1. Իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստը հաստատող դատարանի վճռում պետք է շարադրվի հաստատված փաստը:

2. Իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստը հաստատելու վերաբերյալ դատարանի վճիռը հիմք է համապատասխան մարմինների կողմից այդ փաստը գրանցելու կամ հաստատված փաստի կապակցությամբ ծագած իրավունքները ձևակերպելու համար:

ԳԼՈՒԽ 27.

ԳՈՒՅՔԸ ՏԻՐԱԶՈՒՐԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԵՎ ԴՐԱ ՆԿԱՏՄԱՍԲ ԴԻՄՈՂԻ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հողված 208. Գործերի ընդդատությունը

1. Շարժական գույքը տիրազուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվում է դիմողի հաշվառման (գտնվելու) վայրի, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում, բնակվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

2. Անշարժ գույքը տիրազուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը տրվում է այդ գույքի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

Հողված 209. Դիմումին ներկայացվող պահանջները

1. Գույքը տիրազուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը պետք է պարունակի՝

1) նշում այն մասին, թե որ գույքն է տիրազուրկ ճանաչվելու,

2) տիրագուրկ ճանաչվող գույքի հիմնական տարբերակիչ հատկանիշների նկարագրությունը:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված պահանջները չկատարելու դեպքում դատարանը սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով սահմանված կարգով վերադարձնում է դիմումը:

Հոդված 210. Գործի քննության առանձնահատկությունները

1. Սույն գլխով նախատեսված գործի նախապատրաստումը դատաքննությանը իրականացվում է նախնական դատական նիստում: Նախնական դատական նիստի ընթացքում առաջին ատյանի դատարանը՝

1) միջոցներ է ձեռնարկում այն անձանց հայտնաբերման ուղղությամբ, ովքեր կարող են շահագրգռված լինել գործի ելքով կամ կարող են հայտնել գործի քննության համար էական նշանակություն ունեցող տեղեկություններ, և նման անձանց հայտնաբերման դեպքում նրանց կանչում է որպես վկա,

2) հարցումներ է կատարում համապատասխան մարմիններին՝ տիրագուրկ ճանաչվող գույքի վերաբերյալ տեղեկություններ ստանալու նպատակով:

Հոդված 211. Դատարանի վճիռը

1. Առաջին ատյանի դատարանը վճիռ է կայացնում գույքը տիրագուրկ ճանաչելու և դրա նկատմամբ դիմողի սեփականության իրավունքը ճանաչելու վերաբերյալ, եթե գործի քննության ընթացքում հաստատվում է, որ՝

1) գույքը տիրագուրկ է,

2) այն անցել է դիմողի տիրապետման տակ՝ օրենքով սահմանված հիմքերից որևէ մեկով:

ԳԼՈՒԽ 28.

ԱՆՉԱՓԱՀԱՍԻՆ ԼՐԻՎ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ (ԷՄԱՆՍԻՊԱՑԻԱ) ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 212. Իրեն լրիվ գործունակ (էմանսիպացված) ճանաչելու մասին դիմումը

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում տասնվեց տարին լրացած անչափահասը կարող է դիմել իր բնակության վայրի առաջին ատյանի դատարան՝ իրեն լրիվ գործունակ (էմանսիպացված) ճանաչելու մասին դիմումով:

2. Անչափահասին լրիվ գործունակ (էմանսիպացված) ճանաչելու մասին դիմում կարող է ներկայացնել նաև նրա ծնողը (որդեգրողը) կամ հոգաբարձուն:

Հոդված 213. Դիմումի քննությունը

1. Դատարանը դիմումը քննում է դիմողի, ծնողների (որդեգրողների, հոգաբարձուի) կամ խնամակալության ու հոգաբարձության մարմնի ներկայացուցչի պարտադիր մասնակցությամբ: Նրանց չներկայանալն արգելք է գործի քննության համար:

Հոդված 214. Դատարանի վճիռը

1. Դիմումի քննության արդյունքներով դատարանը վճիռ է կայացնում դիմումը բավարարելու կամ մերժելու մասին:

2. Դիմումը բավարարվելու դեպքում դատարանի վերջնական դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից տասնվեց տարին լրացած անչափահասը ճանաչվում է լրիվ գործունակ (էմանսիպացված):

ԳԼՈՒԽ 29.

ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ԿԱՄ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ, ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶՎԱԾ ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԿԱՄ ՔԱՂԱՔԱՑՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐԸ ՎԵՐԱՑՆԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 215. Անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու մասին դիմում ներկայացնելը

1. Քաղաքացուն անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ գործը հարուցվում է նրա ընտանիքի անդամի, խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի կամ հոգեբուժական կազմակերպության գործադիր մարմնի դիմումի հիման վրա:

2. Քաղաքացուն սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ գործը հարուցվում է նրա ընտանիքի անդամի կամ խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի դիմումի հիման վրա:

3. Քաղաքացուն անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվում է այդ քաղաքացու հաշվառման վայրի՝ առաջին ատյանի դատարան, իսկ եթե քաղաքացին բուժվում է հոգեբուժական կազմակերպությունում՝ հոգեբուժական կազմակերպության գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան: Քաղաքացու դեմ, որը չունի հաշվառման վայր, դիմումը ներկայացվում է նրա հաշվառման կամ բնակության վերջին հայտնի վայրի կամ նրա գույքի գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարան:

Հոդված 216. Անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու մասին դիմումի բովանդակությունը

1. Քաղաքացուն անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումի մեջ շարադրվում են այն հանգամանքները, որոնք հիմք են հանդիսանում քաղաքացուն անգործունակ ճանաչելու համար:

2. Քաղաքացուն սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումի մեջ շարադրվում են այն հանգամանքները, որոնք հիմք են հանդիսանում քաղաքացուն սահմանափակ գործունակ ճանաչելու համար:

3. Սույն հոդվածում նշված պահանջները չկատարելու դեպքում դատարանը սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով սահմանված կարգով վերադարձնում է դիմումը:

Հոդված 217. Անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու մասին դիմումի քննությունը

1. Քաղաքացուն անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումն առաջին ատյանի դատարանը քննում է անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչվող անձի, նրա փաստաբանի և խնամակալության ու հոգաբարձության մարմնի պարտադիր մասնակցությամբ: Դատարանը, ելնելով անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչվող անձի առողջական վիճակից, գործը քննում է քաղաքացու հաշվառման, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում, բնակության վայրում կամ հոգեբուժական կազմակերպության գտնվելու վայրում:

2. Քաղաքացուն անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու մասին դիմումը վարույթ ընդունելուց հետո դատարանը, որոշում է կայացնում անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչվող անձին իրավական օգնություն տրամադրելու մասին, բացառությամբ սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքի: Քաղաքացուն իրավական օգնություն տրամադրելու մասին որոշումը եռօրյա ժամկետում ուղարկվում է Փաստաբանների պալատի հանրային պաշտպանի գրասենյակ:

3. Քաղաքացուն անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու մասին դիմումը վարույթ ընդունվելուց հետո անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչվող անձիը կարող է հրաժարվել հանրային պաշտպանից, եթե հայտնում է իր կողմից ընտրված փաստաբանի մասնակցությամբ քննությունը

շարունակելու մասին և ներկայացնում է տվյալ փաստաբանի՝ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով լիազորությունները հավաստող փաստաթուղթ:

4. Քաղաքացուն անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու մասին դիմումի քննության ընթացքում տվյալ քաղաքացին օգտվում է գործին մասնակցող անձանց՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված իրավունքներից:

Հոդված 218. Անձի հոգեկան վիճակը պարզելու համար փորձաքննության նշանակումը

1. Առաջին ատյանի դատարանը, քաղաքացու հոգեկան խանգարման վերաբերյալ հիմնավոր կասկածների առկայության դեպքում, քաղաքացուն անգործունակ ճանաչելու հիմքերի առկայությունը պարզելու նպատակով նշանակում է դատահոգեբուժական փորձաքննություն:

2. Քաղաքացին իրավունք ունի դատահոգեբուժական փորձաքննությանը ներկայանալ իր ներկայացուցչի հետ:

3. Դատահոգեբուժական փորձաքննության անցկացումից այն անձի ակնհայտ խուսափելու դեպքում, որի վերաբերյալ անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում է ներկայացվել, առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում անձին հարկադիր կարգով դատահոգեբուժական փորձաքննության ուղարկելու մասին: Որոշումը կատարվում է անհապաղ «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» օրենքով սահմանված կարգով:

Հոդված 219. Անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու գործերով դատական ծախսերի բաշխումը

1. Դիմողն ազատվում է քաղաքացուն անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ ճանաչելու վերաբերյալ գործի քննության հետ կապված դատական ծախսերից:

2. Դատարանը, պարզելով, որ դիմում ներկայացրած ընտանիքի անդամը վարվել է անբարեխիղճ՝ ակնհայտորեն նպատակ ունենալով անձին անհիմն գրկել գործունակությունից կամ սահմանափակել նրա գործունակությունը, դատական ծախսերը բռնագանձում է նրանից:

Հոդված 220. Քաղաքացուն անգործունակ ճանաչելու կամ նրա գործունակությունը սահմանափակելու մասին վճիռը

1. Դիմումի քննության արդյունքներով դատարանը վճիռ է կայացնում դիմումը բավարարելու կամ մերժելու մասին:

2. Դատարանն անձին անգործունակ ճանաչելու կամ նրա գործունակությունը սահմանափակելու մասին վերջնական դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից հետո՝ երեք օրվա ընթացքում ուղարկում է քաղաքացու բնակության վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնին՝ նրա նկատմամբ խնամակալություն կամ հոգաբարձություն սահմանելու համար:

Հոդված 221. Անգործունակ ճանաչված քաղաքացուն գործունակ ճանաչելը և քաղաքացու գործունակության սահմանափակումը վերացնելը

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում դատարանը՝ խնամակալի, ընտանիքի անդամի, հոգեբուժական կազմակերպության գործադիր մարմնի կամ անգործունակ ճանաչված քաղաքացու դիմումով, դատահոգեբուժական փորձաքննության համապատասխան եզրակացության հիման վրա, վճիռ է կայացնում քաղաքացուն գործունակ ճանաչելու մասին: Դատարանի վերջնական դատական ակտի հիման վրա վերացվում է քաղաքացու նկատմամբ սահմանված խնամակալությունը:

2. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում դատարանը՝ քաղաքացու, նրա հոգաբարձուի կամ ընտանիքի անդամի դիմումով վճիռ է կայացնում քաղաքացու գործունակության սահմանափա-

կումը վերացնելու մասին: Դատարանի վերջնական դատական ակտի հիման վրա վերացվում է քաղաքացու նկատմամբ սահմանված հոգաբարձությունը:

ԳԼՈՒԽ 30.

ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ԱՆՀԱՅՏ ԲԱՑԱԿԱՅՈՂ ԿԱՄ ՄԱՀԱՑԱԾ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 222. Դիմում ներկայացնելը

1. Քաղաքացուն անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվում է նրա վերջին հայտնի հաշվառման, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում վերջին հայտնի բնակության վայրի կամ դիմողի հաշվառման, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում բնակության վայրի առաջին ատյանի դատարան:

Հոդված 223. Դիմումին առաջադրվող պահանջները

1. Դիմումում պետք է նշվեն՝
 - 1) քաղաքացուն անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչելու դեպքում դիմողի համար ակնկալվող իրավական հետևանքները.
 - 2) քաղաքացու անհայտ բացակայությունը հավաստող հանգամանքները.
 - 3) անհայտ բացակայողին մահվան վտանգ սպառնացող կամ այլ հանգամանքները, որոնք հիմք են տալիս ենթադրելու, որ նրա մահը որոշակի դժբախտ դեպքի հետևանք է:
2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված պահանջները չկատարելու դեպքում դատարանը սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով սահմանված կարգով վերադարձնում է դիմումը:

Հոդված 224. Դատավորի գործողությունները դիմումը վարույթ ընդունելուց հետո

1. Դատավորը, բացակայողի մասին տեղեկություններ ստանալու նպատակով, հարցում է անում բացակայողի վերջին հայտնի բնակության վայրի և աշխատավայրի համապատասխան կազմակերպություններին, ինչպես նաև որոշում է կայացնում՝ դիմողի հաշվին հաղորդագրություն հրապարակել մամուլում՝ քաղաքացուն անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչելու վերաբերյալ գործ հարուցելու մասին:

2. Դիմումն ընդունելուց հետո դատարանը կարող է խնամակալության և հոգաբարձության մարմինն առաջարկել՝ բացակայող քաղաքացու գույքի պահպանության և կառավարման համար նշանակել գույքի հավատարմագրային կառավարիչ:

Հոդված 225. Դատարանի վճռի հետևանքները

1. Քաղաքացուն անհայտ բացակայող ճանաչելու մասին դատարանի վճռի հիման վրա բացակայողի գույքի գտնվելու վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմինն օրենքով սահմանված կարգով նշանակում է այդ գույքի հավատարմագրային կառավարիչ:

2. Քաղաքացուն մահացած ճանաչելու մասին դատարանի վճռի հիման վրա քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմինն այդ քաղաքացու մահվան մասին քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցամատյանում գրառում է կատարում:

Հոդված 226. Անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչված քաղաքացու հայտնվելու հետևանքները

1. Անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչված քաղաքացու հայտնվելու դեպքում դատարանը նրա դիմումի հիման վրա վճիռ է կայացնում նախկինում

կայացված վերջնական դատական ակտը վերացնելու մասին: Այդ դատական ակտի հիման վրա վերացվում է գույքի նկատմամբ նշանակված հավատարմագրային կառավարումը, և չեղյալ է համարվում քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցամատյանում նրա մահվան վերաբերյալ գրառումը:

ԳԼՈՒԽ 31.

ԵՐԵՒԱՅԻ ՈՐԴԵԳՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 227. Դիմում ներկայացնելը

1. Երեխա որդեգրելու վերաբերյալ դիմումը տրվում է որդեգրվող երեխայի հաշվառման, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում, բնակվելու վայրի առաջին աստյանի դատարան:

Հոդված 228. Դիմումին առաջադրվող պահանջները

1. Դիմումում պետք է նշվեն՝

1) որդեգրել ցանկացող անձի (անձանց) ազգանունը, անունը, հայրանունը, բնակության վայրը.

2) որդեգրվող երեխայի ազգանունը, անունը, հայրանունը, ծննդյան ժամանակը և բնակության վայրը.

3) եթե որդեգրվող երեխան մինչև մեկ տարեկան է, ապա որդեգրել ցանկացող անձի (անձանց) ցանկության դեպքում նրա (նրանց) միջնորդությունը՝ որդեգրվող երեխայի ծննդյան ժամանակը փոփոխելու մասին.

4) որդեգրել ցանկացող անձի (անձանց) ցանկության դեպքում նրա (նրանց) միջնորդությունը՝ որդեգրվող երեխայի ազգանունը, անունը, հայրանունը, ծննդյան վայրը փոփոխելու, իրեն (իրենց) որպես որդեգրվող երեխայի ծնող (ծնողներ) գրառելու մասին:

2. Դիմումին պետք է կցվեն՝

1) որդեգրել ցանկացող անձի (անձանց) անձը հաստատող փաստաթղթի պատճենը.

2) որդեգրել ցանկացող անձի (անձանց) ամուսնության վկայականի պատճենը, եթե որդեգրել ցանկացող անձը (անձինք) գտնվում է (են) ամուսնության մեջ.

3) երեխան ամուսիններից մեկի կողմից որդեգրվելու դեպքում որդեգրման համար մյուս ամուսնու գրավոր համաձայնությունը.

4) տասը տարին լրացած երեխայի համաձայնությունը: Եթե երեխան ապրել է որդեգրողի ընտանիքում և նրան համարում է իր ծնողը, ապա որդեգրումը բացառության կարգով կարող է կատարվել առանց որդեգրվող երեխայի համաձայնությունը ստանալու: Որդեգրմանը երեխայի համաձայնությունը ի հայտ են բերում խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները.

5) որդեգրվող երեխայի ծննդյան վկայականը (պատճենը).

6) առողջական վիճակի վերաբերյալ տեղեկանք.

7) որդեգրվող երեխայի կենտրոնացված հաշվառման մասին տեղեկանք.

8) խնամակալության (հոգաբարձության) տակ գտնվող երեխաների խնամակալների (հոգաբարձուների) գրավոր համաձայնությունը.

9) որդեգրման իրավական հիմքերը հաստատող փաստաթղթեր՝ որդեգրվող երեխայի ծնողների կողմից գրավոր համաձայնություն՝ երեխային որդեգրման տալու մասին, ծնողի (ծնողների) մահվան վկայականը (վկայականները), ծնողին (ծնողներին) ծնողական իրավունքից զրկելու, ծնողներին անգործունակ, անհայտ բացակայող կամ մահացած ճանաչելու մասին դատարանի վճռի պատճենը, երեխայի ընկեցիկ լինելու դեպքում՝ փաստը հաստատող տվյալներ.

10) անչափահաս ծնողների երեխային որդեգրելիս անհրաժեշտ է նաև նրանց ծնողների կամ խնամակալների (հոգաբարձուների) համաձայնությունը, իսկ ծնողների կամ խնամակալի (հոգաբարձուի) բացակայության դեպքում՝

խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի համաձայնությունը.

11) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած մարմնի եզրակացությունը՝ որդեգրման հիմնավորվածության և այդ որդեգրումը որդեգրվող երեխայի լավագույն շահերին համապատասխանելու մասին՝ նշելով որդեգրվող երեխայի և որդեգրողի (որդեգրողների) անձնական շփումների փաստի վերաբերյալ տեղեկություններ, ինչպես նաև բոլոր այն փաստաթղթերի պատճենները, որոնք որդեգրել ցանկացող անձը (անձինք) ներկայացրել են եզրակացությունը ստանալու համար.

12) Հայաստանի Հանրապետության տարածքում Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների կողմից օտարերկրյա քաղաքացի երեխային որդեգրելիս սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-10-րդ կետերով նախատեսված տեղեկությունները, ինչպես նաև երեխայի օրինական ներկայացուցչի և այն պետության իրավասու մարմնի համաձայնությունը, որի քաղաքացին է համարվում երեխան, ինչպես նաև որդեգրման համար տասը տարին լրացած երեխայի համաձայնությունը, եթե դա պահանջվում է նշված պետության օրենսդրությամբ.

13) Հայաստանի Հանրապետության տարածքում օտարերկրյա քաղաքացիների կամ քաղաքացիություն չունեցող անձի կողմից Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի երեխայի որդեգրելու դեպքում սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-10-րդ կետերով նախատեսված փաստաթղթերը, ինչպես նաև օրենքով սահմանված կարգով տրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ նախատեսված նախնական համաձայնությունը:

3. Սույն հոդվածում նշված պահանջները չկատարելու դեպքում դատարանը սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով սահմանված կարգով վերադարձնում է դիմումը:

Հոդված 229. Դիմումի քննությունը

1. Երեխաների որդեգրումը հաստատելու մասին գործերը դատարանը քննում է խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի, որդեգրել ցանկացող անձի և տասը

տարին լրացած երեխայի պարտադիր մասնակցությամբ, որին դատարանը հարցեր է ուղղում՝ որդեգրման վերաբերյալ երեխայի կարծիքը պարզելու համար: Անհրաժեշտության դեպքում դատարանը գործի քննությանը կարող է ներգրավել որդեգրվող երեխայի ծնողներին (ծնողին) կամ այլ օրինական ներկայացուցիչներին և այլ շահագրգիռ անձանց:

2. Որդեգրման գործերով դատական քննությունն անցկացվում է դռնփակ:

Հոդված 230. Դատարանի վճիռը

1. Դիմումի քննության արդյունքներով դատարանը կայացնում է վճիռ՝ որդեգրման վերաբերյալ դիմումը բավարարելու կամ մերժելու մասին:

2. Որդեգրվող երեխայի անվան, հայրանվան և ազգանվան, ծննդյան ժամանակի և (կամ) վայրի փոփոխման, որպես որդեգրված երեխայի ծնողներ գրառվելու, ինչպես նաև որդեգրված երեխայի հարաբերությունները ծնողներից մեկի կամ մահացած ծնողի ազգականների հետ պահպանելու անհրաժեշտության դեպքերում այդ մասին նշում է կատարվում որդեգրման վերաբերյալ դիմումը բավարարելու մասին դատարանի վերջնական դատական ակտում:

3. Որդեգրման վերաբերյալ դիմումը մերժվում է՝

1) եթե ներկայացված փաստաթղթերը թերի են կամ ներկայացրած փաստաթղթերի գնահատմամբ դատարանը հանգում է հետևության, որ որդեգրումը չի ապահովում երեխայի լավագույն շահերը.

2) օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում:

4. Դատարանի վճիռը, որով բավարարվում է որդեգրման վերաբերյալ դիմումը, հիմք է քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմինների կողմից այդ մասին պետական գրանցում կատարելու համար:

Հոդված 231. Որդեգրումը վերացնելը

1. Որդեգրումը վերացնելու վերաբերյալ գործերի քննությունն իրականացվում է հայցային վարույթի կանոններով:

ԳԼՈՒԽ 32.

**ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ՀՈԳԵՐՈՒԺԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ ՈՉ
ՀՈԺԱՐԱԿԱՄ ՀՈՍՊԻՏԱԼԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱՐԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ
ՎԱՐՈՒՅԹԸ**

**Հոդված 232. Քաղաքացուն հոգեբուժական կազմակերպություն ոչ հո-
ժարական հոսպիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելու
իրավունք ունեցող անձը**

1. Քաղաքացուն հոգեբուժական կազմակերպություն ոչ հոժարական հոսպիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելու իրավունք ունի այն հոգեբուժական կազմակերպության գործադիր մարմինը, որում գտնվում կամ բուժվում է քաղաքացին:

**Հոդված 233. Քաղաքացուն հոգեբուժական կազմակերպություն ոչ
հոժարական հոսպիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ գործի ընդդա-
տությունը**

1. Քաղաքացուն հոգեբուժական կազմակերպություն ոչ հոժարական հոսպիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ գործն ընդդատյա է հոգեբուժական կազմակերպության գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարանին:

Հոդված 234. Դիմումի բովանդակությունը և ներկայացնելու ժամկետը

1. Դիմումում պետք է նշվեն քաղաքացուն ոչ հոժարական հոսպիտալացման համար օրենքով սահմանված հիմք հանդիսացող հանգամանքները:

2. Դիմումին կցվում է հոգեբուժական կազմակերպություն անձի հոսպիտալացման մասնագիտական հիմնավորվածության վերաբերյալ հոգեբուժական հանձնաժողովի եզրակացությունը:

3. Դիմումը ներկայացվում է հոգեբուժական կազմակերպությունում հոսպիտալացվելուց հետո բժշկական օգնություն և սպասարկում ստանալու անձի կողմից գրավոր համաձայնությունից հրաժարվելուց սկսված 72 ժամվա ընթացքում:

4. Սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերում նշված պահանջները չկատարելու դեպքում դատարանը սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով սահմանված կարգով վերադարձնում է դիմումը:

Հոդված 235. Դիմումի քննությունը

1. Քաղաքացուն հոգեբուժական կազմակերպություն ոչ հոժարակամ հոսպիտալացման ենթարկելու վերաբերյալ գործն առաջին ատյանի դատարանը վարույթ ընդունելու հարցը լուծում է մեկ օրվա ընթացքում և դիմումի քննության համար դատական նիստը նշանակում է դիմումը վարույթ ընդունելու օրվանից հինգ օրվա ընթացքում:

2. Առաջին ատյանի դատարանը, հարուցելով գործը, միաժամանակ գործի քննության և լուծման համար անհրաժեշտ ժամանակահատվածով երկարաձգում է հոգեբուժական կազմակերպությունում քաղաքացու գտնվելու ժամկետը:

3. Դիմումի քննությանը պարտադիր է այն հոգեբուժական կազմակերպության ներկայացուցչի, որի նախաձեռնությամբ գործ է հարուցվել, ինչպես նաև այն անձի և ներկայացուցչի մասնակցությունը, որի նկատմամբ լուծվում է ոչ հոժարակամ հոսպիտալացման հարցը:

4. Եթե քաղաքացու ներկայացուցիչը դիմումի քննությանը չի մասնակցում առաջին ատյանի դատարանի կողմից անհարգելի ճանաչված պատճառներով, կամ քաղաքացին ներկայացուցիչ չունի, ապա դիմումի քննությանը պարտադիր է այդ քաղաքացու բնակության վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի

ներկայացուցչի, իսկ բնակության վայրն անհայտ լինելու դեպքում՝ հոգեբուժական կազմակերպության գտնվելու վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի ներկայացուցչի մասնակցությունը:

5. Սույն հոդվածով նախատեսված դիմումը քննելու համար դատարանը իրավունք ունի արտագնա դատական նիստ անցկացնելու մասին որոշում կայացնել առանձին ակտի ձևով, որով սահմանվում են արտագնա դատական նիստ անցկացնելու վայրը, ժամանակը, արտագնա դատական նիստ անցկացնելու հիմք հանդիսացած հանգամանքները, արտագնա դատական նիստի հետազոտման առարկան:

Հոդված 236. Դատարանի վճիռը

1. Դիմումի քննության արդյունքներով առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է դիմումը բավարարելու կամ մերժելու մասին վճիռ, որն օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

2. Դիմումը բավարարելու մասին վճիռը հիմք է քաղաքացուն հոգեբուժական կազմակերպություն ոչ հոժարակամ հոսպիտալացնելու համար:

3. Դիմումը մերժելու մասին վճիռը հիմք է քաղաքացուն հոգեբուժական կազմակերպությունից անհապաղ դուրս գրելու համար:

ԳԼՈՒԽ 33.

ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ (ԿԱՄ) ԲՈՒԺՄԱՆ ԵՆԹԱՐԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 237 Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դատարան դիմելու հիմքերը

1. Այն դեպքում, երբ քաղաքացին վարակված է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից հաստատված շրջապատի համար

վտանգ ներկայացնող հիվանդությունների ցանկում ներառված հիվանդությամբ կամ առկա են ապացույցներ տվյալ քաղաքացու՝ այդ հիվանդությամբ հնարավոր վարակվածության վերաբերյալ, սույն օրենսգրքի 238-րդ հոդվածով նախատեսված անձինք կամ պետական մարմիններն իրավունք ունեն դիմելու դատարան՝ տվյալ քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու պահանջով:

Հոդված 238. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դատարան դիմելու իրավունք ունեցող անձինք

1. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դատարան դիմում տալու իրավունք ունի այն բժշկական կազմակերպությունը, որտեղ բուժվում է տվյալ քաղաքացին, կամ առողջապահության ոլորտում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորված մարմինը:

Հոդված 239. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դատարան ներկայացվող դիմումը

1. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դիմումը տրվում է շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդությամբ տառապող հիվանդի կամ վարակակրի կամ շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդությամբ կասկածվող անձի կամ վարակակրի հաշվառման վայրի առաջին աստիճանի դատարան, իսկ եթե այդ անձի հաշվառման վայրն անհայտ է, ապա դիմողի գտնվելու վայրի ընդհանուր իրավասության դատարան:

2. Դիմումում նշվում են այն բոլոր հանգամանքները, որոնք վկայում են այն մասին, որ տվյալ քաղաքացին վարակված է սույն օրենսգրքի 237 հոդվածով

նախատեսված հիվանդություններից որևէ մեկով, և հրաժարվում է կամովին հետազոտվել և (կամ) բուժվել համապատասխան բժշկական կազմակերպությունում:

3. Դիմումին կցվում են տվյալ քաղաքացու հիվանդ, վարակակիր լինելու փաստը հաստատող կամ կասկածելի հիվանդ կամ վարակակիր լինելու հնարավորությունը հաստատող ապացույցներ:

4. Սույն հոդվածում նշված պահանջները չկատարելու դեպքում դատարանը սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով սահմանված կարգով վերադարձնում է դիմումը:

Հոդված 240. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դիմումի քննությունը

1. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դիմումը դատարանը քննում է այն ստանալուց հետո հնարավոր սեղմ ժամկետում, բայց ոչ ուշ, քան դիմումը ներկայացնելու օրվանից հինգ օրվա ընթացքում: Շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող այնպիսի հիվանդության դեպքում, որոնց տարածումը կանխելու նպատակով անհրաժեշտ է անմիջապես ձեռնարկել համապատասխան միջոցներ, դիմողի միջնորդությամբ դատարանը գործը քննում և վճիռ է կայացնում անհապաղ, բայց ոչ ուշ, քան դիմումը ներկայացնելու պահից 24 ժամվա ընթացքում:

2. Մինչև գործով վճիռ կայացնելը, դատարանը պարտավոր է շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդությամբ տառապող հիվանդին կամ վարակակրին կամ շրջապատի համար վտանգ ներկայացնող հիվանդությամբ կասկածվող անձին կամ վարակակրին կամ նրա ներկայացուցչին տեղեկություններ տրամադրել հիվանդության բնույթի, առաջարկվող բուժման նպատակի, մեթոդաբանության, տևողության, ինչպես նաև կողմնակի ազդեցության և ակնկալվող արդյունքների մասին:

3. Դատարանը քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դիմումը քննում է դիմողի կամ նրա ներկայացուցչի և այն անձի կամ նրա ներկայացուցչի մասնակցությամբ, ում վերաբերյալ լուծվում է բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու հարցը:

4. Եթե անձը, ում վերաբերյալ լուծվում է բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու հարցը, առողջական վիճակի պատճառով ի վիճակի չէ մասնակցելու դիմումի քննությանը և ներկայացուցիչ չունի, ապա դիմումի քննությանը պարտադիր է այդ անձի հաշվառման, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում՝ բնակության վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի ներկայացուցչի, իսկ բնակության վայրն անհայտ լինելու դեպքում՝ դիմողի գտնվելու վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի ներկայացուցչի մասնակցությունը:

5. Դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին պատշաճ տեղեկացված անձանց չներկայանալն արգելք չէ գործի քննության և լուծման համար:

6. Սույն հոդվածով նախատեսված դիմումը քննելու, այդ թվում վարակի հնարավոր տարածումը կանխելու համար դատարանը դիմողի միջնորդությամբ իրավունք ունի արտագնա դատական նիստ անցկացնելու մասին որոշում կայացնել: Արտագնա դատական նիստ անցկացնելու մասին որոշումամբ սահմանվում են արտագնա դատական նիստ անցկացնելու վայրը, ժամանակը, արտագնա դատական նիստ անցկացնելու հիմք հանդիսացած հանգամանքները:

Հոդված 241. Դատարանի վճիռը

1. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքներով դատարանը կայացնում է դիմումը բավարարելու կամ մերժելու մասին վճիռ:

2. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դիմումը բավարարելու մասին դատարանի վճիռը հիմք է քաղաքացուն բժշկական կազմակերպությունում հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու համար:

3. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դիմումը բավարարելու մասին դատարանի վճռում նշվում են նաև բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող հաստատության անվանումը, որտեղ պետք է անձը ենթարկվի հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման, անձին բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու ժամկետը:

4. Քաղաքացուն բժշկական հարկադիր հետազոտության և (կամ) բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դիմումը բավարարելու մասին դատարանի վճիռը հրապարակման պահից մտնում է օրինական ուժի մեջ:

Հոդված 242. Քաղաքացուն հարկադիր բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դատարանի վճիռը վերացնելը

1. Քաղաքացուն հարկադիր բուժման ենթարկելու վերաբերյալ դատարանի վճռով սահմանված ժամկետից շուտ անձի ապաքինվելու դեպքում տվյալ քաղաքացու, նրա ընտանիքի անդամների, այն բժշկական կազմակերպության, որտեղ բուժվում է տվյալ քաղաքացին, առողջապահության ոլորտում Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորված մարմնի, ինչպես նաև հարկադիր բուժում իրականացնող բժշկական կազմակերպության գտնվելու վայրի խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի դիմումով, համապատասխան բժշկական եզրակացության հիման վրա, դատարանը վճիռ է կայացնում քաղաքացուն հարկադիր բուժման ենթարկելու վերաբերյալ նախկինում կայացված վճիռը վերացնելու մասին: Դատարանի վճռի հիման վրա վերացվում են քաղաքացուն հարկադիր բուժման ենթարկելուն ուղղված գործողությունները:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված դիմումը բավարարելու մասին դատարանի վճիռը հրապարակման պահից մտնում է օրինական ուժի մեջ:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված դիմումները ներկայացվում են այն դատարան, որի կողմից նախկինում վճիռ է կայացվել քաղաքացուն հարկադիր բուժման ենթարկելու վերաբերյալ:

ԳԼՈՒԽ 34.

ԸՍՏ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂԻ ԵՎ ՕՐԴԵՐԱՅԻՆ ԿՈՐՑՐԱԾ ԱՐԺԵԹՂԹԵՐՈՎ ՀԱՎԱՍՏՎԱԾ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ (ԿՈՉԻ ՎԱՐՈՒՅԹ)

Հոդված 243. Դիմում ներկայացնելը

1. Ըստ ներկայացնողի կամ օրդերային արժեթուղթը (այսուհետ՝ արժեթուղթ) կորցրած անձը կարող է, գործերի տարածքային ընդդատությանը համապատասխան դիմում ներկայացնել առաջին ատյանի դատարան՝ կորցրած արժեթուղթն անվավեր ճանաչելու և դրանով հավաստված իրավունքը վերականգնելու մասին:

2. Արժեթղթով հավաստված իրավունքը կարող է վերականգնվել նաև այն ոչ պատշաճ պահելու կամ այլ պատճառներով դրա վճարունակության հատկանիշների կորստի դեպքում:

Հոդված 244. Կորցրած արժեթղթով հավաստված իրավունքը վերականգնելու վերաբերյալ գործի տարածքային ընդդատությունը

1. Կորցրած արժեթղթով հավաստված իրավունքը վերականգնելու վերաբերյալ գործը քննվում է այդ արժեթուղթը տված կազմակերպության գտնվելու վայրի առաջին ատյանի դատարանում:

Հոդված 245. Կորցրած արժեթղթով հավաստված իրավունքը վերականգնելու վերաբերյալ դիմումին առաջադրվող պահանջները

1. Կորցրած արժեթղթով հավաստված իրավունքը վերականգնելու վերաբերյալ դիմումում պետք է նշվեն կորցրած արժեթղթի վավերապայմանները, արժեթուղթը տված կազմակերպության անվանումը, ինչպես նաև շարադրվեն արժեթղթի կորստի հանգամանքները:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված պահանջները չկատարելու դեպքում դատարանը սույն օրենսգրքի 119-րդ հոդվածով սահմանված կարգով վերադարձնում է դիմումը:

Հոդված 246. Դատարանի գործողությունները դիմումն ընդունելուց հետո

1. Դատարանը կորցրած արժեթղթով հավաստված իրավունքը վերականգնելու մասին դիմումն ընդունելուց հետո որոշում է կայացնում այդ արժեթղթով վճարումները կամ հանձնումներն արգելելու մասին:

2. Դատարանը դիմողի հաշվին պաշտոնական հաղորդագրություն է հրապարակում մամուլում:

3. Հաղորդագրությունը պետք է պարունակի՝

1) դատարանի անվանումը.

2) դիմողի անունը (անվանումը) և նրա հաշվառման (գտնվելու) վայրը, իսկ հաշվառման վայր չունենալու դեպքում՝ բնակության վայրը.

3) կորցրած արժեթղթի անվանումը, ռեկվիզիտները և մյուս տարբերիչ հատկանիշները.

4) արժեթուղթը տիրապետողին ուղղված առաջարկ՝ հաղորդագրությունը հրապարակելու օրվանից երկամսյա ժամկետում հայտնելու դատարանին այդ արժեթղթի նկատմամբ իր իրավունքների մասին և ներկայացնելու դրա բնօրինակը կամ պատճենը:

Հոդված 247. Գործի քննությունը

1. Դատարանը կորցրած արժեթղթով հավաստված իրավունքը վերականգնելու վերաբերյալ գործը քննում է հաղորդագրության հրապարակման օրվանից երկու ամիս անցնելուց հետո:

Հոդված 248. Դատարանի վճիռը

1. Դիմումի քննության արդյունքներով առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է դիմումը բավարարելու կամ մերժելու մասին վճիռ: Դիմումը բավարարելու դեպքում վճիռ է կայացվում կորցրած արժեթուղթն անվավեր ճանաչելու և դիմողի՝ դրանով հավաստված իրավունքը վերականգնելու մասին:

2. Դատարանի վերջնական դատական ակտի հիման վրա համապատասխան կազմակերպությունը դիմողին տալիս է նոր արժեթուղթ:

Հոդված 249. Դատարանի գործողություններն արժեթուղթը տիրապետողի հայտարարությունը ստանալու դեպքում

1. Հաղորդագրությունը հրապարակելու օրվանից երկամսյա ժամկետում արժեթուղթը տիրապետողից այդ արժեթղթի նկատմամբ իր իրավունքների մասին հայտարարություն ստանալու դեպքում դատարանն առանց քննության է թողնում արժեթուղթը կորցրած անձի դիմումը:

Հոդված 250. Արժեթուղթը տիրապետողի՝ գույքն անհիմն ձեռք բերելու վերաբերյալ հայց հարուցելու իրավունքը

1. Հաղորդագրությունը հրապարակվելու օրվանից երկամսյա ժամկետում արժեթղթի նկատմամբ իր իրավունքների մասին չհայտնած արժեթուղթը տիրապետող անձը կարող է դատարանի վճռի հիման վրա նոր արժեթուղթ ստացած անձի դեմ հայց հարուցել՝ գույքն անհիմն ձեռք բերած անձից հետ պահանջելու վերաբերյալ:

ԳԼՈՒԽ 35.

ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՈՂԻ ԴԻՄՈՒՄՈՎ ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԻ՝ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾՈՂ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 251. Կողմերի հաշտության համաձայնությունը դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի հարկադիր կատարման ընթացքում

1. Կողմերն իրավունք ունեն հաշտության համաձայնություն կնքել դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի հարկադիր կատարման ընթացքում:

2. Կողմերի հաշտության համաձայնությունը կարող է վերաբերել դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի կատարման եղանակին, ժամկետներին և կարգին:

3. Կողմերը հաշտության համաձայնությունը կնքում են գրավոր՝ իրենց կողմից ստորագրված մեկ փաստաթուղթ կազմելու միջոցով:

4. Կողմերն իրենց կնքած հաշտության համաձայնությունը ներկայացնում են հարկադիր կատարողին:

Հոդված 252. Հարկադիր կատարողի գործողությունները կողմերի հաշտության համաձայնությունը ստանալուց հետո

1. Հարկադիր կատարողը, ստանալով հաշտության համաձայնությունը, պարտավոր է կասեցնել կատարողական վարույթը և անհապաղ դիմել գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը կայացրած դատարան:

Հոդված 253. Դատական ակտի վերանայումը

1. Դատարանը, հարկադիր կատարողի դիմումի հիման վրա, գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը վերանայում է առանց դատական նիստ հրավիրելու՝ դիմումը ստանալուց հետո յոթնօրյա ժամկետում:

2. Դատարանը վերանայում է կայացրած գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի այն մասը, որը վերաբերում է դատական ակտի կատարման եղանակին, ժամկետին և կարգին:

3. Գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը վերանայելու արդյունքում դատարանը կայացնում է գործն ըստ էության լուծող նոր դատական ակտ, որում շարադրվում է կողմերի հաշտության համաձայնության բառացի շարադրանքը (տեքստը):

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ՉՈՐՐՈՐԴ ՊԱՐԶԵՑՎԱԾ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԵՐ

ԳԼՈՒԽ 36.

ՀԵՌԱԿԱ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հոդված 254. Հեռակա դատաքննություն կիրառելու հիմքերը

1. Առաջին ատյանի դատարանը հայցվորի, իսկ գործին մի քանի հայցվորների մասնակցության դեպքում՝ նրանց բոլորի համաձայնությամբ, իրավունք ունի կիրառել հեռակա դատաքննություն այն դեպքերում, երբ ծանուցված պատասխանողը չի ներկայացել նախնական դատական նիստին և չի ներկայացրել գործի քննությունը հետաձգելու, գործն իր բացակայությամբ՝ ներկայացված փաստաթղթերի և նյութերի հիման վրա քննելու կամ դատական նիստն իր բացակայությամբ անցկացնելու մասին միջնորդություն:

2. Գործին մի քանի պատասխանողների մասնակցության դեպքում հեռակա դատաքննություն կարող է կիրառվել նախնական դատական նիստի մասին ծանուցված բոլոր պատասխանողների չներկայանալու և նրանց կողմից սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված միջնորդությունները չներկայացնելու դեպքում:

3. Հայցի առարկայի և (կամ) հիմքի փոփոխությունը թույլատրելու մասին հայցվորի միջնորդությունը բավարարելու դեպքում հեռակա դատաքննություն տվյալ դատական նիստում կիրառվել չի կարող:

4. Հեռակա դատաքննություն կիրառվել չի կարող, եթե դատարանը վարույթ է ընդունել պատասխանողի ներկայացրած հակընդդեմ հայցը կամ վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի հայցը:

Հոդված 255. Հեռակա դատաքննության կարգը

1. Առաջին ատյանի դատարանն ըստ անհրաժեշտության նախնական դատական նիստում սույն օրենսգրքի 153-րդ հոդվածով նախատեսված գործողությունները կատարելուց հետո կայացնում է հեռակա դատաքննություն կիրառելու մասին արձանագրային որոշում, որից անմիջապես հետո ձեռնամուխ է լինում պատասխանողի բացակայությամբ գործի դատաքննությանը սույն օրենսգրքով սահմանված ընդհանուր կանոնների պահպանմամբ:

2. Հեռակա դատաքննության կարգով գործի ըստ էության քննության ընթացքում առաջին ատյանի դատարանն ընդհանուր հիմունքներով հետազոտում է գործին մասնակցող անձանց կողմից մինչև հեռակա դատաքննություն կիրառելու մասին որոշում կայացնելը պատասխանողի առջև բացահայտված ապացույցները՝ հաշվի առնելով նաև հայցադիմումի պատասխանում արտահայտված դիրքորոշումը:

3. Ապացույցները հետազոտելուց հետո նախագահողը, ավարտելով գործի դատաքննությունը, հայտարարում է վերջնական դատական ակտի հրապարակման ժամանակը և վայրը:

Հոդված 256. Հեռակա դատաքննության կիրառումը դադարեցնելը

1. Դատարանը որոշում է կայացնում հեռակա դատաքննության կիրառումը դադարեցնելու և գործի քննությունն ընդհանուր կարգով իրականացնելու մասին, եթե՝

1) գործը հեռակա դատաքննության կարգով քննելու ընթացքում գործին մասնակցող անձը ներկայացրել է նոր ապացույց՝ այն թույլատրելու միջնորդությամբ կամ նոր ապացույց ձեռք բերելուն ուղղված միջնորդություն, և այդ միջնորդությունը դատարանը բավարարել է.

2) գործը հեռակա դատաքննության կարգով քննելու ընթացքում ի հայտ են եկել այլ հանգամանքներ, որոնք պարզելու համար անհրաժեշտ է գործի քննությունն անցկացնել ընդհանուր կարգով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որոշումը կայացնելու դեպքում դատարանը վերսկսում է նախնական դատական նիստը:

3. Հեռակա դատաքննության կիրառումը դադարեցնելու և գործի քննությունն ընդհանուր կարգով իրականացնելու մասին որոշումը՝ նախնական դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին նշումով, եռօրյա ժամկետում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

Հոդված 257. Հեռակա դատաքննության կարգով կայացված վերջնական դատական ակտը

1. Հեռակա դատաքննության կարգով կայացվող վերջնական դատական ակտի վրա տարածվում են սույն օրենսգրքի ընդհանուր կանոնները: Այն կայացվում, հրապարակվում, գործին մասնակցող անձանց հանձնվում և ուղարկվում է ընդհանուր կարգով:

ԳԼՈՒԽ 37.

ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՐԶԵՑՎԱԾ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԿԱՐԳՈՎ

Հոդված 258. Պարզեցված վարույթի իրականացման կարգը

1. Դատարանները պարզեցված վարույթն իրականացնում են սույն օրենսգրքով նախատեսված գործի քննության ընդհանուր կանոնների համաձայն, այն հատուկ կանոնների պահպանմամբ, որոնք սահմանված են սույն գլխի դրույթներով:

Հոդված 259. Պարզեցված վարույթի կարգով քննվող գործերը

1. Առաջին ատյանի դատարանը պատասխանողից հայցադիմումի պատասխան ստանալու, իսկ այն չներկայացվելու դեպքում պատասխան ուղարկելու համար սահմանված ժամկետն ավարտվելու օրվան հաջորդող յոթնօրյա ժամկետում որոշում է կայացնում գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին, եթե ներկայացվել է նվազագույն աշխատավարձի երկուհազարապատիկը չգերազանցող գումարի բռնագանձման պահանջ, և բացակայում են սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված հանգամանքները:

2. Առաջին ատյանի դատարանը կարող է պարզեցված վարույթի կարգով քննել նաև այլ գործեր, եթե առկա է գործին մասնակցող անձանց գրավոր համաձայնությունը, և բացակայում են սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված հանգամանքները:

3. Գործը չի կարող քննվել պարզեցված վարույթի կարգով, եթե՝

1) առկա է գործին մասնակցող անձանց, վկաներին կամ փորձագետին հարցաքննելու, փորձաքննություն նշանակելու, ապացույցը գտնվելու վայրում հետազոտելու կամ դատական հանձնարարություններ տալու անհրաժեշտություն.

2) դատարանը վարույթ է ընդունել հակընդդեմ հայց կամ վեճի առարկայի նկատմամբ ինքնուրույն պահանջներ ներկայացնող երրորդ անձի հայց, որը չի կարող քննվել պարզեցված վարույթի կարգով.

3) առկա է գործի քննությանն այլ անձանց ներգրավելու անհրաժեշտություն.

4) ներկայացվել է խմբային հայց.

5) անհրաժեշտ է պարզել գործին մասնակցող անձանց կողմից չվկայակոչված, սակայն գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող այլ փաստեր:

4. Մեկ հայցադիմումում միացված մի քանի փոխկապակցված պահանջներով գործը, եթե այդ պահանջներից մեկը ենթակա է քննության պարզեցված վարույթի կարգով, իսկ մյուսը՝ ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով, դատարանը քննում է ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ սույն օրենսգրքի 115-րդ հոդվածով սահմանված կարգով միացված պահանջներն առանձնացնում է առանձին վարույթներում:

Հոդված 260. Գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին դատարանի որոշումը

1. Գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին առաջին ատյանի դատարանը կայացնում է որոշում:

2. Գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին որոշումը կարող է կայացվել նաև նախնական դատական նիստում:

3. Գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը ոչ ուշ, քան այն կայացնելու հաջորդ օրը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց:

Հոդված 261. Գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին դատարանի որոշումը ստանալուց հետո գործին մասնակցող անձանց կողմից կատարվող գործողությունները

1. Գործին մասնակցող անձանց նյութաիրավական պահանջների և առարկությունների հիմքում ընկած փաստերը և դրանք հիմնավորող ապացույցները պետք է ներկայացվեն գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին դատարանի որոշումը ստանալու օրվանից երկշաբաթյա ժամկետում: Ելնելով գործի առանձնահատկություններից՝ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ նշված ժամկետը կարող է երկարաձգվել դատարանի որոշմամբ:

2. Պարզեցված վարույթի շրջանակներում հակընդդեմ հայց կարող է ներկայացվել սույն հոդվածի 1-ին մասում սահմանված ժամկետում:

3. Սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով սահմանված ժամկետների խախտմամբ վկայակոչված փաստերը հաշվի չեն առնվում, իսկ դատավարական փաստաթղթերը և ապացույցները դատարանի որոշմամբ վերադարձվում են դրանք ներկայացնող անձանց, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք վկայակոչողը (ներկայացնողը) հիմնավորում է սահմանված ժամկետում տվյալ փաստը վկայակոչելու, դատավարական փաստաթուղթը կամ ապացույցը ներկայացնելու անհնարինությունը՝ իրենից անկախ պատճառներով:

4. Գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին դատարանի որոշումը կայացվելու պահից հայցի առարկան կամ հիմքը փոփոխել չի թույլատրվում:

Հոդված 262. Գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու կարգը

1. Գործի քննությունը պարզեցված վարույթի կարգով իրականացվում է առանց դատական նիստ հրավիրելու, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատարանը եկել է եզրահանգման, որ անհրաժեշտ է գործին մասնակցող անձանցից ստանալ պարզաբանումներ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների և գործում առկա ապացույցների վերաբերյալ:

2. Գործի քննությունն առանց դատական նիստի իրականացնելու վերաբերյալ որոշում կայացվելու դեպքում գործին մասնակցող անձինք ծանուցվում են միայն վերջնական դատական ակտի կայացման օրվա մասին:

3. Գործի քննությունը դատական նիստում իրականացնելու վերաբերյալ որոշում կայացվելու դեպքում գործին մասնակցող անձինք ծանուցվում են դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին: Նրանց չներկայանալն արգելք չէ գործի քննության համար:

4. Գործին մասնակցող անձի կամ նրա ներկայացուցչի միջնորդությամբ դատարանը թույլատրում է նրան մասնակցել դատական նիստին տեսաձայնային հեռահաղորդակցության միջոցների կիրառմամբ, եթե դատական նիստերի դահլիճում տեղադրված է նման հաղորդակցության հնարավորությունն ապահովող համակարգ:

5. Դատական նիստն ավարտելուց հետո նիստը նախագահող դատավորը հայտարարում է վերջնական դատական ակտի կայացման օրը և պարզաբանում է այն հրապարակելու ու գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու կարգը:

6. Առաջին ատյանի դատարանը պարզեցված վարույթի կարգով գործի քննության արդյունքում վերջնական դատական ակտը կայացնում է սույն օրենսգրքի 261-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված ժամկետն ավարտվելու օրվանից մեկամսյա ժամկետում:

Հոդված 263. Պարզեցված վարույթը դադարեցնելը

1. Եթե սույն օրենսգրքի 259-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված հանգամանքներն ի հայտ են եկել գործը պարզեցված վարույթի կարգով քննելու մասին որոշումը կայացնելուց հետո, բայց ոչ ուշ քան վերջնական դատական ակտ կայացնելը, դատարանը որոշում է կայացնում գործն ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով քննելու մասին և սույն օրենսգրքի 152-րդ հոդվածով սահմանված կարգով հրավիրում է նախնական դատական նիստ:

2. Գործն ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով քննելու մասին որոշում կայացնելու դեպքում դատարանն իրավունք ունի պարզեցված վարույթի կարգով հրավիրված դատական նիստից անմիջապես անցնել նախնական դատական նիստի, եթե գործին մասնակցող բոլոր անձինք կամ նրանց ներկայացուցիչները ներկա են տվյալ դատական նիստին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ գործին մասնակցող անձը կամ նրա ներկայացուցիչը դատական նիստին մասնակցում է տեսաձայնային հեռահաղորդակցության միջոցների կիրառմամբ:

Հոդված 264. Պարզեցված վարույթի կարգով քննվող գործով վերջնական դատական ակտը

1. Պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վերջնական դատական ակտը հրապարակվում է Հայաստանի Հանրապետության դատական իշխանության պաշտոնական ինտերնետային կայքում տեղադրելու միջոցով:

2. Վերջնական դատական ակտի օրինակը ոչ ուշ, քան դրա կայացման հաջորդ օրը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

3. Պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վճիռը, ինչպես նաև գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումը օրինական ուժի մեջ է մտնում այն կայացնելու օրվանից տասնհինգօրյա ժամկետում, եթե դրա դեմ վերաքննիչ բողոք չի բերվում:

4. Պարզեցված վարույթի կարգով կայացված հայցն առանց քննության թողնելու մասին որոշումը օրինական ուժի մեջ է մտնում այն կայացնելու օրվանից յոթնօրյա ժամկետում, եթե դրա դեմ վերաքննիչ բողոք չի բերվում:

5. Պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վերջնական դատական ակտը բողոքարկվելու և վերաքննիչ դատարանի կողմից չբեկանվելու դեպքում օրինական ուժի մեջ է մտնում վերաքննիչ դատարանի որոշումը կայացնելու պահից:

6. Պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վերջնական դատական ակտի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացված որոշումը կարող

է բողոքարկվել վճարել դատարան բացառապես սույն օրենսգրքի 323-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված հիմքերով:

ԳԼՈՒԽ 38.

ԱՐԱԳԱՑՎԱԾ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հոդված 265. Արագացված դատաքննության կիրառման հիմքերը

1. Գործին մասնակցող անձանց, վկաներին կամ փորձագետին հարցաքննելու, ապացույցը գտնվելու վայրում հետազոտելու կամ դատական հանձնարարություններ տալու անհրաժեշտության բացակայության դեպքում առաջին ատյանի դատարանն իրավունք ունի կիրառելու արագացված դատաքննություն, եթե՝

1) պահանջը հիմնված է անվիճելի իրավունքի վրա՝ նախապես գնահատված վնասի չափով.

2) ներկայացվել է հայրությունը որոշելու հետ չկապված ալիմենտ բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջ.

3) ներկայացվել է հաշվարկված և չվճարված աշխատավարձ բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջ.

4) ներկայացվել է նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկը չգերազանցող գումար բռնագանձելու վերաբերյալ պահանջ.

5) գործին մասնակցող անձինք գրավոր տեղեկացրել են դատարանին դատաքննությանը իրենց չմասնակցելու մասին.

6) գործին մասնակցող անձինք գրավոր համաձայնություն են ներկայացրել գործով արագացված դատաքննություն կիրառելու վերաբերյալ.

7) գործով ապացուցման առարկայի կազմի մեջ մտնող փաստերն անվիճելի են, և գործի լուծման համար դատարանի կողմից անհրաժեշտ է պարզել

բացառապես իրավունքի հարցեր կամ պատասխանողն ընդունել է հայցապահանջները:

2. Առաջին ատյանի դատարանն արագացված դատաքննություն կիրառում է նաև օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում:

Հոդված 266. Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին դատարանի որոշումը

1. Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին դատարանը կայացնում է որոշում:

2. Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշումը կարող է կայացվել գործի քննության ցանկացած պահին, սակայն ոչ շուտ, քան պատասխանողի կողմից հայցադիմումի պատասխան ներկայացնելը, իսկ այն չներկայացվելու դեպքում պատասխան ուղարկելու համար նախատեսված ժամկետի ավարտը:

3. Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշումը դատարանը ոչ ուշ, քան այն կայացնելու հաջորդ օրը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց:

Հոդված 267. Արագացված դատաքննության կարգը և ժամկետները

1. Արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշման կայացման պահից առաջին ատյանի դատարանն անցնում է վերջնական դատական ակտի կայացմանը:

2. Վերջնական դատական ակտը պետք է հրապարակվի ոչ ուշ, քան արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշման կայացման օրվանից տասնհինգօրյա ժամկետում:

3. Վերջնական դատական ակտի հրապարակման վայրը և ժամանակը նշվում է արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշման մեջ:

4. Արագացված դատաքննության կիրառմամբ կայացված վերջնական դատական ակտն օրինական ուժի մեջ է մտնում այն կայացնելու օրվանից յոթնօրյա ժամկետում, եթե դրա դեմ վերաքննիչ բողոք չի բերվում:

5. Արագացված դատաքննության կիրառմամբ կայացված վերջնական դատական ակտը բողոքարկվելու և վերաքննիչ դատարանի կողմից չբեկանվելու դեպքում օրինական ուժի մեջ է մտնում վերաքննիչ դատարանի որոշումը կայացնելու պահից:

6. Արագացված դատաքննության կիրառմամբ կայացված վերջնական դատական ակտի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացված որոշումը կարող է բողոքարկվել վճռաբեկ դատարան բացառապես սույն օրենսգրքի 323-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված հիմքերով:

Հոդված 268. Արագացված դատաքննության կիրառումը դադարեցնելը

1. Եթե վերջնական դատական ակտ կայացնելիս ի հայտ են գալիս հանգամանքներ, որոնք պարզելու համար անհրաժեշտ է գործի քննությունն անցկացնել ընդհանուր կարգով, ապա դատարանը որոշում է կայացնում արագացված դատաքննության կիրառումը դադարեցնելու և գործի քննությունը ընդհանուր կարգով իրականացնելու մասին:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նախատեսված որոշման կայացման դեպքում դատարանը գործի քննությունն իրականացնում է այն պահից, երբ կայացվել էր արագացված դատաքննություն կիրառելու մասին որոշումը:

3. Արագացված դատաքննության կիրառումը դադարեցնելու և գործի քննությունը ընդհանուր կարգով իրականացնելու մասին որոշումը եռօրյա ժամկետում ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց, որում նշվում է դատական նիստի վայրը և ժամանակը:

ԳԼՈՒԽ 39.

ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՃԱԿԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 269. Վճարման կարգադրություն արձակելու գործերի վարույթի թույլատրելիությունը

1. Վճարման կարգադրության արձակման վարույթը թույլատրելի է միայն որոշակի դրամական պահանջով՝ բացառությամբ այն դեպքի, երբ այն կապված է դեռևս չկատարված հանդիպակաց պարտավորությունների հետ:

2. Սույն հոդվածի իմաստով պահանջը համարվում է որոշակի, եթե այն սահմանված է կողմերի համաձայնությամբ կամ կարող է ճշգրիտ որոշվել օրենքի կամ պայմանագրի հիման վրա:

Հոդված 270. Վճարման կարգադրություն արձակելու գործերի ընդդատությունը

1. Վճարման կարգադրություն արձակելու գործն ընդդատյա է պարտապանի հաշվառման (գտնվելու) վայրի առաջին ատյանի դատարանին:

Հոդված 271. Վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումի ձևը և բովանդակությունը

1. Վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումը ներկայացվում է գրավոր, որում պետք է նշվեն՝

- 1) առաջին ատյանի դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է դիմումը,
- 2) դիմողի անունը, հայրանունը, ազգանունը, բնակության վայրի հասցեն, անձնագրային տվյալները, իսկ իրավաբանական անձ դիմողի դեպքում՝ անվանումը, գտնվելու վայրի հասցեն, հարկ վճարողի հաշվառման համարը և պետական գրանցման կամ պետական գրանցման վկայականի համարը, ինչպես նաև դիմողի ֆաքսի, հեռախոսի համարը կամ էլեկտրոնային հասցեն,

3) պարտապանի անունը, հայրանունը, ազգանունը (անվանումը) և բնակության (գտնվելու) վայրի հասցեն,

4) հիմնական և լրացուցիչ պահանջների հիմքն ու չափը՝ առանձին-առանձին,

5) պահանջը հաստատող ապացույցները,

6) պահանջ՝ վճարման կարգադրություն արձակելու մասին,

7) հայտարարություն առ այն, որ պահանջը կապված չէ դեռևս չկատարված հանդիպակաց պարտավորությունների հետ, կամ հանդիպակաց պարտավորություններն արդեն կատարված են,

8) կից ներկայացվող փաստաթղթերի ցանկը:

2. Դիմումին կցվում են պահանջը հաստատող ապացույցները: 3. Դիմումն ստորագրվում է դիմողի կամ նրա ներկայացուցչի կողմից: Ներկայացուցչի կողմից ստորագրվելու դեպքում դիմումին պետք է կցվի նրա լիազորությունը հաստատող համապատասխան փաստաթուղթ:

4. Դիմումը և կից փաստաթղթերը դատարան են ներկայացվում երկու օրինակից:

Հոդված 272. Վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումի մերժումը

1. Վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումը սույն օրենսգրքի 273-րդ հոդվածում սահմանված ժամկետում մերժվում է, եթե՝

1) այն չի համապատասխանում սույն օրենսգրքի 269-րդ, 270-րդ կամ 271-րդ հոդվածների դրույթներին.

2) առկա է սույն օրենսգրքի 118-րդ կամ 119-րդ հոդվածով սահմանված հիմքերից որևէ մեկը.

3) պահանջն առերևույթ հիմնավորված չէ.

4) պահանջի հիմքում ընկած գործարքն առերևույթ հակասում է օրենքին.

5) առկա է նույն անձանց վերաբերյալ, միևնույն փաստական հիմքերով և միևնույն պահանջի վերաբերյալ վճարման կարգադրություն արձակելը մերժելու մասին որոշում:

2. Վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումը մերժելու վերաբերյալ որոշումը խոչընդոտ չէ, մերժված պահանջը հայցային վարույթի կարգով ներկայացնելու համար:

Հոդված 273. Վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումի քննության ժամկետը

1. Առաջին աստյանի դատարանը դիմումը ստանալու օրվանից հետո՝ երկշաբաթյա ժամկետում, առանց դատական նիստ հրավիրելու ձեռնարկում է հետևյալ գործողություններից մեկը՝

1) արձակում է վճարման կարգադրություն.

2) ամբողջովին մերժում է վճարման կարգադրություն արձակելու մասին դիմումը.

Հոդված 274. Վճարման կարգադրության բովանդակությունը և այն պարտապանին ուղարկելը

1. Վճարման կարգադրությունը պարունակում է՝

1) նշում առ այն, որ առաջին աստյանի դատարանն ըստ էության չի ստուգել պահանջի հիմնավորվածությունը.

2) կարգադրություն՝ երկու շաբաթվա ընթացքում կատարելու հետևյալ գործողություններից որևէ մեկը՝

ա. կատարել վճարման պահանջը, եթե պարտապանը պահանջը հիմնավորված է համարում,

բ. առաջին աստյանի դատարանին առձեռն կամ պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ, ներկայացնել գրավոր առարկություն, եթե պարտա-

պանը ներկայացված պահանջը մի մասով համարում է չհիմնավորված՝ մյուս մասով կատարելով վճարման պահանջը,

գ. առաջին ատյանի դատարանին առձեռն կամ պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ, ներկայացնել գրավոր առարկություն, եթե պարտապանը ներկայացված պահանջը համարում է չհիմնավորված.

3) նշում այն մասին, որ առարկություն ներկայացնելու դեպքում պահանջի վիճարկված մասը կարող է քննվել ըստ էության հայցային վարույթի կարգով, որի դեպքում պարտվող կողմը կրելու է դատական ծախսերը.

4) նշում այն մասին, որ վճարման կարգադրությունն ստանալու պահից երկշաբաթյա ժամկետում առարկություն չներկայացնելու դեպքում վճարման կարգադրությունն ստանում է օրինական ուժի մեջ մտած վճռի ուժ և ենթակա է հարկադիր կատարման:

3. Վճարման կարգադրությունը, դիմումի և կից փաստաթղթերի կրկնօրինակները ոչ ուշ, քան արձակվելու հաջորդ օրը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ, ուղարկվում են պարտապանին:

Հոդված 275. Վճարման կարգադրությունը վերացնելը

1. Առաջին ատյանի դատարանը որոշում է կայացնում վճարման կարգադրությունը վերացնելու մասին, եթե՝

1) պարտապանի կողմից դիմումն ստանալու պահից երկշաբաթյա ժամկետում ներկայացվել է առարկություն.

2) պարտապանը կատարել է վճարման պահանջը.

3) անհնարին է դիմումում նշված հասցեով վճարման կարգադրությունը պարտապանին առաքելը:

2. Վճարման կարգադրության վերաբերյալ առարկություն ստացվելու կամ դիմումում նշված հասցեով վճարման կարգադրությունը պարտապանին առաքելու անհնարինության հիմքով վճարման կարգադրությունը վերացնելու որոշմամբ առա-

ջին ատյանի դատարանը դիմողին պարզաբանում է իր պահանջները ընդհանուր հայցային վարույթի կարգով ներկայացնելու իրավունքի մասին:

Հոդված 276. Վճարման կարգադրության օրինական ուժի մեջ մտած վճռի ուժ ստանալը

1. Պարտապանի կողմից վճարման կարգադրությունն ստանալու օրվանից հետո՝ երկու շաբաթվա ընթացքում, դատարանում առարկություն չստացվելու դեպքում վճարման կարգադրությունն ստանում է օրինական ուժի մեջ մտած վճռի ուժ և ենթակա է հարկադիր կատարման:

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

**ԱՐԲԻՏՐԱԺԻ ՎՃԻՌԸ ՉԵՂՅԱԼ ՃԱՆԱՉԵԼՈՒ, ԱՐԲԻՏՐԱԺԻ ՎՃՈՒ
ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՏԱԼՈՒ ԵՎ
ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՐԲԻՏՐԱԺԱՅԻՆ ՎՃԻՌՆԵՐԻ ՃԱՆԱՉՄԱՆ ԵՎ ՀԱՐԿԱԴԻՐ
ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐԸ**

ԳԼՈՒԽ 40.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 277. Դիմումների քննության կարգը

1. Արբիտրաժի վճիռը վիճարկելու, արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու և օտարերկրյա արբիտրաժային վճիռները ճանաչելու ու կատարելու վերաբերյալ դիմումներով վարույթներն իրականացվում են սույն օրենսգրքով նախատեսված գործի քննության ընդհանուր կանոնների համաձայն, այն հատուկ կանոնների պահպանմամբ, որոնք սահմանված են սույն ենթաբաժնի դրույթներով:

ԳԼՈՒԽ 41.

ԱՐՔԻՏՐԱԺԻ ՎՃԻՌԸ ՉԵՂՅԱԼ ՃԱՆԱՉԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 278. Արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելը

1. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կայացված արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու մասին դիմում ներկայացնելու միջոցով դատարանում կարող են վիճարկել արբիտրաժային վարույթի մասնակիցները, ինչպես նաև այն անձինք, ում իրավունքների ու պարտականությունների վերաբերյալ արբիտրաժը կայացրել է վճիռ՝ «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի համաձայն:

2. Արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու մասին դիմումը ներկայացվում է «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված դատարան, վճիռը ստանալու օրվանից սկսած՝ եռամսյա ժամկետում, իսկ արբիտրաժի կողմից «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով լրացուցիչ վճիռ կայացնելու դեպքում՝ այն ստանալու օրվանից սկսած՝ եռամսյա ժամկետում, եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով այլ բան նախատեսված չէ:

3. Այն անձինք, ում իրավունքների ու պարտականությունների վերաբերյալ արբիտրաժը կայացրել է վճիռ, կարող են ներկայացնել արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու մասին դիմում երեք ամսվա ընթացքում՝ սկսած այն օրվանից, երբ իմացել են այդ վճռի կայացման մասին:

Հոդված 279. Դիմումին ներկայացվող պահանջները

1. Արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու մասին դիմումի մեջ պետք է նշվեն՝

1) դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է դիմումը.

2) վճիռը կայացրած արբիտրաժի անվանումը, վայրը (եթե կիրառելի է) և կազմը.

3) արբիտրաժային վարույթի մասնակիցների անունները (անվանումները), նրանց հաշվառման (գտնվելու) վայրի հասցեն, դիմող քաղաքացու անձնագրային տվյալները, դիմող իրավաբանական անձի պետական գրանցման համարը.

4) արբիտրաժի վճռի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, վայրը և համարը (առկայության դեպքում).

5) արբիտրաժի վճիռը դիմողի կողմից ստանալու ամսաթիվը.

6) դիմողի պահանջը և վիճարկման հիմքերը:

2. Արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումին կից ներկայացվում են՝

1) արբիտրաժի վճռի բնօրինակը կամ դրա պատշաճ ձևով վավերացրած պատճենը: Մշտապես գործող արբիտրաժի կողմից կայացրած վճռի պատճենը կարող է վավերացվել դրա նախագահի կողմից, իսկ կոնկրետ վեճը լուծելու համար կազմված արբիտրաժի (ad hoc, ադ հոք) կողմից կայացրած վճռի պատճենը պետք է վավերացվի նոտարական կարգով.

2) արբիտրաժային համաձայնության բնօրինակը կամ դրա պատշաճ ձևով վավերացված պատճենը, իսկ «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված ձևերից մեկով արբիտրաժային համաձայնություն կնքելու դեպքում՝ դրա կնքված լինելու մասին ապացույցի բնօրինակը կամ պատշաճ ձևով վավերացված պատճենը:

3) օրենքով սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարված լինելը հավաստող փաստաթուղթ,

4) արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումի պատճենը արբիտրաժային վարույթի մյուս կողմին հանձնելը կամ ուղարկելը հավաստող փաստաթուղթ:

3. Սույն օրենսգրքի 278-րդ հոդվածի, ինչպես նաև սույն հոդվածով սահմանված պահանջների խախտմամբ ներկայացված դիմումը ենթակա է վերադարձման այն ներկայացրած անձին:

Հոդված 280. Դիմումի քննությունը

1. Արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը քննվում և դրա վերաբերյալ որոշում է կայացվում դիմումը վարույթ ընդունելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում:

2. Դատարանը ծանուցում է գործին մասնակցող անձանց դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին: Դատական նիստի ժամի և վայրի մասին ծանուցված անձանց չներկայանալն արգելք չէ գործի քննության համար:

3. Գործը դատաքննության նախապատրաստելիս դատարանը կարող է արբիտրաժից պահանջել այն գործով նյութերը, որով կայացված վճիռը վիճարկվում է դատարանում:

4. Դատարանը գործի քննության ժամանակ իր նախաձեռնությամբ պարզում է արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու՝ «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված պարտադիր հիմքերի առկայությունը կամ բացակայությունը :

Հոդված 281. Արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու հիմքերը

1. Արբիտրաժի վճիռը դատարանի կողմից կարող է չեղյալ ճանաչվել բացառապես «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված հիմքերով:

Հողված 282. Արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու գործով դատարանի որոշումը

1. Արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

2. Դատարանի որոշման մեջ պետք է նշվեն՝

1) վիճարկվող վճիռը կայացրած արբիտրաժի անվանումը, վայրը (եթե կիրառելի է) և կազմը.

2) վիճարկվող վճռի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը և վայրը.

3) գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները), նրանց բնակության (գտնվելու) վայրը.

4) դատարանի եզրահանգումը՝ արբիտրաժի վճիռն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն չեղյալ ճանաչելու կամ դիմողի պահանջն ամբողջությամբ մերժելու վերաբերյալ:

3. Դատարանի որոշումը հրապարակվում է դատական նիստում՝ վճռի հրապարակման կանոնների պահպանմամբ, և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից տասնհինգ օր հետո:

4. Դատարանի որոշումը հրապարակվելուց հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց: Գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի չներկայանալու դեպքում որոշման օրինակը ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը նրան է ուղարկվում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ:

5. Դատարանի կայացրած որոշումը կարող է բողոքարկվել վերաքննիչ դատարան դրա հրապարակման պահից տասնհինգ օրյա ժամկետում:

6. Արբիտրաժի վճռի չեղյալ ճանաչելը խոչընդոտ չէ կրկին արբիտրաժ դիմելու համար, եթե արբիտրաժ դիմելու հնարավորությունը սպառված չէ:

7. Այն դեպքում, երբ արբիտրաժի վճիռն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն չեղյալ է ճանաչվում արբիտրաժային համաձայնության անվավերության հետևանքով, կամ եթե նման վճիռը կայացվել է արբիտրաժային համաձայնությամբ արբիտրաժին չվերապահված վեճի վերաբերյալ կամ չի համապատասխանում դրա պայմաններին, կամ արբիտրաժային համաձայնությամբ չնախատեսված հարցերով որոշումներ է պարունակում, արբիտրաժային վարույթի կողմերն իրենց վեճը լուծելու համար կարող են դիմել դատարան՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր կանոնների պահպանմամբ:

ԳԼՈՒԽ 42.

ԱՐԲԻՏՐԱԺԻ ՎՃՌԻ ՀԱՐԿԱՂԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՏԱԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 283. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը

1. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը դատարանը քննում է այն դեպքում, երբ արբիտրաժի վայր է հանդիսացել Հայաստանի Հանրապետության տարածքը:

2. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու հարցը դատարանը քննում է այն անձի դիմումի հիման վրա, որի օգտին կայացվել է արբիտրաժի վճիռը:

3. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվում է «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված դատարան:

4. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը կարող է ներկայացվել դատարան արբիտրաժի վճռի ստանալու պահից երեք տարվա ընթացքում:

Հոդված 284. Դիմումին ներկայացվող պահանջները

1. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումի մեջ պետք է նշվեն՝

1) դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է դիմումը.

2) վճիռը կայացրած արբիտրաժի անվանումը, գտնվելու վայրը (եթե կիրառելի է), դատարանի կազմը.

3) արբիտրաժային վարույթի մասնակիցների անունները (անվանումները), նրանց հաշվառման (գտնվելու) վայրի հասցեն, դիմող քաղաքացու անձնագրային տվյալները, դիմող իրավաբանական անձի պետական գրանցման համարը.

4) արբիտրաժի վճռի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, վայրը և համարը.

5) արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու մասին պահանջ:

2. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու մասին դիմումին կից ներկայացվում են՝

1) արբիտրաժի վճռի բնօրինակը կամ դրա պատշաճ ձևով վավերացրած պատճենը: Մշտապես գործող արբիտրաժի կողմից կայացրած վճռի պատճենը կարող է վավերացվել դրա նախագահի կողմից, իսկ կոնկրետ վեճը լուծելու համար կազմված արբիտրաժի (ad hoc, ադ հոք) կողմից կայացրած վճռի պատճենը պետք է վավերացվի նոտարական կարգով.

2) արբիտրաժային համաձայնության բնօրինակը կամ դրա պատշաճ ձևով վավերացված պատճենը.

3) օրենքով սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքը վճարելը հավաստող փաստաթուղթ:

4) արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու մասին դիմումի պատճենը արբիտրաժային վարույթի մյուս կողմին հանձնելը կամ ուղարկելը հավաստող փաստաթուղթ:

3.Դիմումում կարող են ներառվել կամ դրան կարող են կցվել դիմողի միջնորդությունները, այդ թվում՝ արբիտրաժի վճռի կատարումն ապահովելու վերաբերյալ:

4. Սույն օրենսգրքի 283-րդ հոդվածի, ինչպես նաև սույն հոդվածով սահմանված պահանջների խախտմամբ ներկայացված դիմումը ենթակա է վերադարձման այն ներկայացրած անձին:

Հոդված 285. Դիմումի քննությունը

1. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը քննվում և դրա վերաբերյալ որոշում է կայացվում դիմումը վարույթ ընդունելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում:

2. Դատարանը ծանուցում է գործին մասնակցող անձանց դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին: Դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին ծանուցված անձանց չներկայանալն արգելք չէ գործի քննության համար:

3. Գործը քննության նախապատրաստելիս դատարանը կարող է արբիտրաժից պահանջել այն գործով նյութերը, որի կապակցությամբ կատարողական թերթ է հայցվում:

4. Գործի դատաքննության ժամանակ դատարանը պարզում է «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու հիմքերի առկայությունը կամ բացակայությունը:

5. Եթե արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը քննելիս պարզվում է, որ դատարանի վարույթում առկա է արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում, ապա դատարանը կասեցնում է վճիռը հարկադիր կատարելու համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումի քննությունը:

6. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալուց հետո արգելվում է արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելը, բացառությամբ այն դեպքի, երբ վճիռը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում ներկայացրած անձը հիմնավորում է արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումով վարույթի ընթացքում նման դիմում ներկայացնելու անհնարինությունը՝ իրենից անկախ պատճառներով:

Հոդված 286. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը մերժելու հիմքերը

1. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարումը մերժվում է «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված հիմքերի առկայության դեպքում:

Հոդված 287. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու մասին գործով դատարանի որոշումը

1. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

2. Դատարանի որոշման մեջ պետք է նշվեն՝

1) վճիռը կայացրած արբիտրաժի անվանումը, գտնվելու վայրը (եթե կիրառելի է) և կազմը.

2) արբիտրաժային վարույթի կողմերի անունները (անվանումները), նրանց բնակության (գտնվելու) վայրը.

3) արբիտրաժի վճռի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը և վայրը.

4) դատարանի եզրահանգումը՝ արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու կամ կատարողական թերթ տալը մերժելու մասին:

3. Դատարանի որոշումը հրապարակվում է դատական նիստում՝ վճռի հրապարակման կանոնների պահպանմամբ, և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից տասնհինգ օր հետո:

4. Դատարանի որոշումը հրապարակվելուց հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց: Գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի չներկայանալու դեպքում որոշման օրինակը ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը նրան է ուղարկվում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ:

5. Դատարանի կայացրած որոշումը կարող է բողոքարկվել վերաքննիչ դատարան դրա հրապարակման պահից տասնհինգ օրվա ընթացքում:

6. Արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը մերժելը խոչընդոտ չէ արբիտրաժին կրկին դիմելու համար, եթե արբիտրաժին դիմելու հնարավորությունը սպառված չէ:

7. Այն դեպքում, երբ դատարանը ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն մերժում է արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը արբիտրաժային համաձայնությունն անվավեր ճանաչելու հետևանքով, կամ այն հիմքով, որ վճիռ է կայացվել այնպիսի վեճի կապակցությամբ, որը նախատեսված չէր արբիտրաժային համաձայնությամբ կամ չի համապատասխանում նրա պայմաններին կամ որոշում է այնպիսի հարցեր, որոնք դուրս են արբիտրաժային համաձայնության սահմաններից, արբիտրաժային վարույթի կողմերը կարող են

դիմել դատարան՝ իրենց մեջ առկա վեճը սույն օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր կանոնների համաձայն լուծելու համար:

ԳԼՈՒԽ 43.

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՐՔԻՏՐԱԺԱՅԻՆ ՎՃԻՌՆԵՐԻ ՃԱՆԱԶՄԱՆ ԵՎ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 288. Օտարերկրյա արբիտրաժային վճիռների ճանաչումը և կատարումը

1. Օտարերկրյա պետությունների տարածքում կայացրած արբիտրաժների և միջազգային առևտրային արբիտրաժների վճիռների (օտարերկրյա արբիտրաժային վճիռներ) ճանաչումն ու կատարումն իրականացնում է «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված դատարանը, եթե այդպիսի վճիռների ճանաչումն ու կատարումը նախատեսված է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով կամ օրենքով:

2. Օտարերկրյա արբիտրաժային վճռի ճանաչման և հարկադիր կատարման հարցերը քննվում են օտարերկրյա արբիտրաժի կողմի դիմումի հիման վրա:

3. Կողմը կարող է դիմել դատարան միայն արբիտրաժի վճիռը ճանաչելու համար՝ կախված նման վճռի բնույթից:

4. Կատարում պահանջող օտարերկրյա արբիտրաժի վճիռը ճանաչելու և կատարելու վերաբերյալ դիմումը կարող է ներկայացվել օտարերկրյա արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման՝ դրա ուժի մեջ մտնելու օրվանից երեք տարվա ընթացքում:

Հոդված 289. Դիմումին ներկայացվող պահանջները

1. Օտարերկրյա արբիտրաժային վճռի ճանաչման և հարկադիր կատարման վերաբերյալ դիմումի մեջ պետք է նշվեն՝

- 1) դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է դիմումը.
- 2) վճիռը կայացրած օտարերկրյա արբիտրաժի անվանումը, վայրը (եթե կիրառելի է) և կազմը.
- 3) պահանջատիրոջ անունը (անվանումը), նրա բնակության (գտնվելու) վայրը.
- 4) պարտապանի անունը (անվանումը), նրա բնակության (գտնվելու) վայրը.
- 5) արբիտրաժի վճռի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը և համարը (առկայության դեպքում).
- 6) դիմողի պահանջը՝ օտարերկրյա արբիտրաժի վճիռը ճանաչելու և կատարելու մասին.
- 7) կից ներկայացվող փաստաթղթերի ցանկը:

2. Օտարերկրյա արբիտրաժային վճռի ճանաչման և հարկադիր կատարման վերաբերյալ դիմումին կից ներկայացվում են՝

- 1) արբիտրաժի վճռի բնօրինակը կամ դրա պատշաճ ձևով վավերացրած կրկնօրինակը.
- 2) արբիտրաժային համաձայնության բնօրինակը կամ դրա պատշաճ ձևով վավերացված կրկնօրինակը:

3. Օտարերկրյա արբիտրաժային դատարանի վճռի ճանաչման և հարկադիր կատարման վերաբերյալ դիմումին կից նաև ներկայացվում են պետական տուրքը վճարված լինելը հավաստող փաստաթուղթ՝ արբիտրաժային դատարանի վճիռը կատարելու համար կատարողական թերթ տալու մասին դատարանի դիմում ներկայացնելու համար «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված կարգով և չափով:

4. Սույն օրենսգրքի 288-րդ հոդվածի, ինչպես նաև սույն հոդվածով սահմանված պահանջների խախտմամբ ներկայացված դիմումը ենթակա է վերադարձման այն ներկայացրած անձին:

Հոդված 290. Դիմումի քննությունը

1. Օտարերկրյա արբիտրաժային դատարանի վճռի ճանաչման և հարկադիր կատարման վերաբերյալ դիմումը քննվում և դրա վերաբերյալ որոշում է կայացվում դիմումը վարույթ ընդունելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում, եթե այլ բան նախատեսված չէ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով:

2. Դատարանը ծանուցում է գործին մասնակցող անձանց դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին: Դատական նիստի ժամի և վայրի մասին ծանուցված անձանց չներկայանալն արգելք չէ գործի քննության համար:

3. Դատարանը գործի քննության ժամանակ պարզում է «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված օտարերկրյա արբիտրաժային դատարանի վճռի ճանաչման և կատարման հիմքերի առկայությունը կամ բացակայությունը:

4. Գործը քննելիս դատարանը իրավասու չէ վերանայել օտարերկրյա արբիտրաժային դատարանի վճիռն ըստ էության:

Հոդված 291. Օտարերկրյա արբիտրաժային դատարանի վճռի ճանաչումը և հարկադիր կատարումը մերժելու հիմքերը

1. Օտարերկրյա արբիտրաժային վճռի ճանաչումը և հարկադիր կատարումը մերժելու հիմքերը նախատեսված են «Առևտրային արբիտրաժի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով:

Հոդված 292. Օտարերկրյա արբիտրաժային վճռի ճանաչման և հարկադիր կատարման գործով դատարանի որոշումը

1. Օտարերկրյա արբիտրաժային վճռի ճանաչման և հարկադիր կատարման վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

2. Դատարանի որոշման մեջ պետք է նշվեն՝

1) վճիռը կայացրած օտարերկրյա արբիտրաժային դատարանի կամ միջազգային առևտրային արբիտրաժի անվանումը, վայրը (եթե կիրառելի է) և կազմը.

2) պահանջատիրոջ և պարտապանի անվանումները.

3) օտարերկրյա վճռի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը և վայրը.

4) դատարանի եզրահանգումը՝ օտարերկրյա արբիտրաժի վճիռը ճանաչելու և հարկադիր կատարելու կամ օտարերկրյա արբիտրաժի վճռի ճանաչումը և հարկադիր կատարումը մերժելու մասին:

3. Դատարանի որոշումը հրապարակվում է դատական նիստում՝ վճռի հրապարակման կանոնների պահպանմամբ, և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից տասնհինգ օր հետո:

4. Դատարանի որոշումը հրապարակվելուց հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ դրա անհնարինության դեպքում նրանց է ուղարկվում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը:

5. Դատարանի որոշումը կարող է բողոքարկվել վերաքննիչ դատարան դրա հրապարակման պահից տասնհինգ օրվա ընթացքում:

Հոդված 293. Օտարերկրյա արբիտրաժային դատարանի վճռի հարկադիր կատարումը

1. Օտարերկրյա արբիտրաժային դատարանի վճիռը կատարվում է օտարերկրյա արբիտրաժի վճիռը ճանաչելու և հարկադիր կատարելու մասին վճիռ կայացրած դատարանի կողմից տրված կատարողական թերթի հիման վրա՝ սույն օրենսգրքի և «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքին համաձայն:

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

**ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՉԵՂՅԱԼ
ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐԻ ՈՐՈՇՄԱՆ
ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՏԱԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐԸ**

ԳԼՈՒԽ 44.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 294. Դիմումների քննության կարգը

1. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու և ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումներով վարույթներն իրականացվում են սույն օրենսգրքով նախատեսված գործի քննության ընդհանուր կանոնների համաձայն, այն հատուկ կանոնների պահպանմամբ, որոնք սահմանված են սույն ենթաբաժնի դրույթներով:

ԳԼՈՒԽ 45.

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՉԵՂՅԱԼ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 295. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելը

1. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը կողմերը կարող են վիճարկել դատարան ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելու միջոցով:

2. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը չի կարող վիճարկել այն կազմակերպությունը, որը ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակի հետ կնքված համաձայնագրով հրաժարվել է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից:

3. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվում է հաճախորդի բնակության վայրի առաջին աստիճանի դատարան:

4. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը դատարան կարող է ներկայացվել «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված ծանուցումն ստանալուց հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում:

Հոդված 296. Դիմումին ներկայացվող պահանջները

1. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումում պետք է նշվեն՝

- 1) դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է դիմումը.
- 2) կողմերի անունները (անվանումները), բնակության (գտնվելու) վայրի

հասցեները.

3) վիճարկվող որոշման կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, վայրը և համարը.

4) վիճարկվող որոշումը կողմերի համար պարտադիր դառնալու ամսաթիվը.

5) որոշումը վիճարկելու հիմքերն ու հիմնավորումները.

6) վիճարկվող որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ պահանջը:

2. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումին կցվում են՝

1) ֆինանսական համակարգի հաշտարարի վիճարկվող որոշման օրինակը.

2) օրենքով սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարման փաստը հավաստող փաստաթուղթը.

3) դիմումը և դրան կից փաստաթղթերը մյուս կողմին և ֆինանսական համակարգի հաշտարարին ուղարկելը հավաստող փաստաթուղթը:

3. Դատարանը վերադարձնում է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը, եթե այն ներկայացվել է սույն օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի, ինչպես նաև սույն հոդվածի պահանջների խախտմամբ:

Հոդված 297. Դիմումի քննությունը

1. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումն առաջին ատյանի դատարանը քննում է դիմումը վարույթ ընդունելու օրվանից մեկամսյա ժամկետում՝ գործերի քննության՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր կանոնների պահպանմամբ, այն բացառություններով, որոնք սահմանված են սույն գլխի դրույթներով:

2. Կողմերը՝ հաճախորդը և կազմակերպությունը, ինչպես նաև Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը ծանուցվում են դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին: Դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին ծանուցված անձանց

չներկայանալն արգելք չէ գործի քննության համար:

3. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ներկայացուցիչ սույն գլխով նախատեսված վարույթում կարող է հանդես գալ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակի աշխատակիցը՝ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրավոր ձևով տրված լիազորագրի հիման վրա:

4. Գործը դատաքննության նախապատրաստելիս դատարանը կարող է իր նախաձեռնությամբ կամ դիմողի միջնորդությամբ ֆինանսական համակարգի հաշտարարից պահանջել այն գործով նյութերը, որով կայացված որոշումը վիճարկվում է դատարանում:

5. Դատարանը դիմումի քննության ժամանակ պարզում է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված հիմքերի առկայությունը կամ բացակայությունը:

Հոդված 298. Դատարանի որոշումը

1. Դիմումի քննության արդյունքում դատարանը կայացնում է որոշում՝ դիմումն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարելու և ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն չեղյալ ճանաչելու կամ դիմումն ամբողջությամբ մերժելու մասին:

2. Դատարանի որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

3. Դատարանի որոշումը հրապարակվում է դատական նիստում՝ վճռի հրապարակման կանոնների պահպանմամբ, և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից մեկ ամիս հետո:

4. Դատարանի որոշումը հրապարակվելուց հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ դրա անհնարինության դեպքում նրանց է ուղարկվում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ոչ ուշ, քան

հաջորդ օրը:

5. Դատարանի կայացրած որոշումը կարող է բողոքարկվել վերաքննիչ դատարան դրա հրապարակման պահից մեկ ամսվա ընթացքում:

ԳԼՈՒԽ 46.

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՏԱԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 299. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելը

1. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմում կարող է ներկայացնել հաճախորդը՝ «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված դեպքերում:

2. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվում է հաճախորդի բնակության վայրի առաջին աստյանի դատարան:

Հոդված 300. Դիմումին ներկայացվող պահանջները

1. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումում պետք է նշվեն՝

- 1) դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է դիմումը,

2) կողմերի անունները (անվանումները), բնակության (գտնվելու) վայրի հասցեները,

3) ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, վայրը և համարը,

4) ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը կողմերի համար պարտադիր դառնալու ամսաթիվը,

5) ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու խնդրանքը:

2. Դիմումին կցվում են՝

1) ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման օրինակը,

2) օրենքով սահմանված չափով և կարգով պետական տուրքի վճարման փաստը հավաստող փաստաթուղթը,

3) դիմումը և դրան կից փաստաթղթերը մյուս կողմին և ֆինանսական համակարգի հաշտարարին ուղարկելը հավաստող փաստաթուղթը:

3. Դատարանը վերադարձնում է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը, եթե այն ներկայացվել է սույն օրենսգրքի 299-րդ հոդվածի, ինչպես նաև սույն հոդվածի պահանջների խախտմամբ:

Հոդված 301. Դիմումի քննությունը

1. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումն առաջին ատյանի դատարանը քննում է դիմումը վարույթ ընդունելու օրվանից եռօրյա ժամկետում՝ գործերի քննության՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր կանոնների պահպանմամբ, այն բացառություններով, որոնք սահմանված են սույն գլխի դրույթներով:

2. Կողմերը՝ հաճախորդը և կազմակերպությանը, ինչպես նաև Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը ծանուցվում են դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին: Դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին ծանուցված անձանց չներկայանալն արգելք չէ գործի քննության համար:

3. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ներկայացուցիչ սույն գլխով նախատեսված վարույթում կարող է հանդես գալ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակի աշխատակիցը՝ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրավոր ձևով տրված լիազորագրի հիման վրա:

4. Գործը դատաքննության նախապատրաստելիս դատարանը կարող է իր նախաձեռնությամբ կամ դիմողի միջնորդությամբ ֆինանսական համակարգի հաշտարարից պահանջել այն գործով նյութերը, որով կայացված որոշումը վիճարկվում է դատարանում:

5. Դատարանը դիմումի քննության ժամանակ պարզում է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված հիմքերի առկայությունը կամ բացակայությունը:

6. Եթե ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը քննելիս պարզվում է, որ դատարանի վարույթում առկա է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի նույն որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում, ապա դատարանը առանց քննության է թողնում ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումի քննությունը:

Հոդված 302. Դատարանի որոշումը

1. Դիմումի քննության արդյունքում դատարանը կայացնում է հետևյալ որոշումներից մեկը՝

1) դիմումը բավարարելու, ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը

ճանաչելու և դրա հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու մասին.

2) դիմումը մերժելու, ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու և դրա հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալը մերժելու մասին:

2. Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը մերժվում է, եթե դրա քննության արդյունքում դատարանը պարզում է, որ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը ենթակա է չեղյալ ճանաչման:

3. Դատարանի որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

4. Դատարանի որոշումը հրապարակվում է դատական նիստում՝ վճռի հրապարակման կանոնների պահպանմամբ, և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից մեկ ամիս հետո:

5. Դատարանի որոշումը հրապարակվելուց հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ դրա անհնարինության դեպքում նրանց է ուղարկվում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը:

6. Դատարանի կայացրած որոշումը կարող է բողոքարկվել վերաքննիչ դատարան դրա հրապարակման պահից մեկ ամսվա ընթացքում:

Հոդված 303. Դատարանի կողմից կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը քննելու պարզեցված կարգ

1. Դատարանը քննում է կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումը առանց սույն օրենսգրքի 301-րդ հոդվածով նախատեսված պահանջները կատարելու և դիմումը ստանալուց հետո եռօրյա ժամկետում կայացնում է սույն

օրենսգրքի 302-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված որոշումներից մեկը, եթե

1) դիմումին կից ներկայացվել է ապացույց առ այն, որ կազմակերպությունը հրաժարվել է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից.

2) առկա է դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած որոշում, որով տվյալ գործով ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը ամբողջությամբ մերժվել է կամ մասնակի չեղյալ է ճանաչվել և կատարողական թերթը հայցվում է չեղյալ չճանաչված մասի համար:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված ապացույց կարող է հանդիսանալ ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակի կողմից տրված գրությունը այն մասին, որ տվյալ կազմակերպությունը ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակի հետ կնքված գրավոր համաձայնագրով հրաժարվել է Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից:

3. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված դատարանի որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

4. Սույն հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված դատարանի որոշումը ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ոչ ուշ, քան կայացման օրվան հաջորդող օրը:

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ՅՈՒԹԵՐՈՐԴ

**ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԵՎ ԿԱՏԱՐՄԱՆ
ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ**

ԳԼՈՒԽ 47.

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԵՎ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 304. Հայաստանի Հանրապետությունում օտարերկրյա դատական ակտերը ճանաչելը և կատարման թույլատրելը

1. Օտարերկրյա պետությունների դատարանների քաղաքացիական գործերով կայացված դատական ակտերը ճանաչվում, իսկ կատարում պահանջող դատական ակտերը նաև կատարվում են Հայաստանի Հանրապետությունում, եթե այդպիսի ճանաչումը և կատարումը նախատեսված է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով կամ փոխադարձության հիման վրա:

2. Սույն ենթաբաժնի իմաստով օտարերկրյա դատական ակտ է համարվում այլ պետության դատական մարմնի կողմից ընդունված գործն ըստ էության լուծող վերջնական դատական ակտը՝ անկախ դրա անվանումից, որն ունի իրավական ուժ այն պետությունում որտեղ կայացվել է, այդ թվում՝ օտարերկրյա դատարանի կողմից հաստատված հաշտության համաձայնությունները, արձակված դատական հրամանները և վճարման կարգադրությունները, հանցագործությամբ պատճառված վնասի հատուցման մասով քրեական գործերով կայացված դատավճիռները:

3. Հայաստանի Հանրապետությունում կարող են ճանաչվել նաև օտարերկրյա դատարանի՝ հայցի ապահովման մասին որոշումները:

4. Օտարերկրյա դատական ակտը Հայաստանի Հանրապետությունում ենթակա է ճանաչման և կատարման, եթե այդ ակտով լուծվող վեճը Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ համարվում է քաղաքացիական, եթե այլ բան նախատեսված չէ Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան միջազգային պայմանագրով:

5. Եթե օտարերկրյա դատական ակտի ճանաչումը և կատարումը կախված է փոխադարձությունից, ապա փոխադարձությունը համարվում է գոյություն ունեցող,

քանի դեռ չի ապացուցվել հակառակը:

6. Հայաստանի Հանրապետությունում, առանց միջազգային պայմանագրի կամ փոխադարձության առկայության, ճանաչվում են՝

1) անձանց իրավական վիճակի վերաբերյալ դատական ակտերը.

2) օտարերկրյա քաղաքացիների միջև ամուսնալուծության կամ ամուսնությունն անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ օտարերկրյա դատական ակտերը.

3) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների միջև կամ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների և օտարերկրյա քաղաքացիների կամ քաղաքացիություն չունեցող անձանց միջև ամուսնալուծության կամ ամուսնությունն անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ օտարերկրյա դատական ակտերը.

4) օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ օտարերկրյա այլ դատական ակտերը:

Հոդված 305. Հայաստանի Հանրապետությունում օտարերկրյա դատական ակտերը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումների քննության կարգը

1. Հայաստանի Հանրապետությունում օտարերկրյա դատական ակտերը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումներով վարույթներն իրականացվում են սույն օրենսգրքով նախատեսված գործի քննության ընդհանուր կանոնների համաձայն, այն հատուկ կանոնների պահպանմամբ, որոնք սահմանված են սույն ենթաբաժնի դրույթներով:

Հոդված 306. Հարկադիր կատարման ենթակա օտարերկրյա դատական ակտը Հայաստանի Հանրապետությունում ճանաչման և կատարման ներկայացնելու ժամկետները

1. Հարկադիր կատարման ենթակա օտարերկրյա դատական ակտը Հայաստանի Հանրապետության իրավասու դատարան ճանաչման և կատարման կարող է ներկայացվել օտարերկրյա դատական ակտը օրինական ուժի մեջ մտնելու

պահից երեք տարվա ընթացքում:

2. Օտարերկրյա դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելու պահը որոշվում է այն պետության օրենսդրությամբ, որտեղ կայացվել է դատական ակտը:

Հոդված 307. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումները քննող դատարանները

1. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվում է պարտապանի բնակության (գտնվելու) վայրի դատարան:

2. Եթե պարտապանը Հայաստանի Հանրապետությունում բնակության (գտնվելու) վայր չունի կամ նրա բնակության (գտնվելու) վայրն անհայտ է, դիմումը ներկայացվում է պարտապանին պատկանող գույքի գտնվելու վայրի դատարան:

3. Եթե օտարերկրյա դատական ակտն իր բնույթով չի ենթադրում հարկադիր կատարում որևէ մեկ պարտապանի նկատմամբ կամ ընդհանրապես հարկադիր կատարում չի պահանջում, ապա այդպիսի ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվում է այն ներկայացնող անձի բնակության (գտնվելու) վայրի դատարան:

4. Եթե օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումը ներկայացվել է Հայաստանի Հանրապետության ոչ իրավասու դատարան, ապա վերջինս պարտավոր է սույն օրենսգրքի 22-րդ հոդվածով սահմանված կարգով այն հանձնել իրավասու դատարանին:

Հոդված 308. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելու իրավունք ունեցող անձինք

1. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու վերաբերյալ դիմում իրավասու դատարան կարող են ներկայացնել այն անձինք, ում իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է տվյալ օտարերկրյա դատական

ակտը:

2. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմում իրավասու դատարան կարող են ներկայացնել՝

1) այն անձը, ում օգտին կայացվել է օտարերկրյա դատական ակտը.

2) ակտը կայացրած օտարերկրյա դատարանը՝ տվյալ պետության պետական բյուջեի օգտին գանձվող դատական ծախսերի բռնագանձման մասով:

Հոդված 309. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումին ներկայացվող պահանջները

1. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումի մեջ պետք է նշվեն՝

1) դատարանի անվանումը, որին ներկայացվում է դիմումը,

2) դիմողի անունը (անվանումը), նրա բնակության (գտնվելու վայրի) հասցեն,

3) պարտապանի անունը (անվանումը), նրա բնակվելու (գտնվելու վայրի) հասցեն, կամ նրա՝ Հայաստանի Հանրապետությունում գտնվող գույքի գտնվելու վայրի հասցեն (հասցեները), եթե դատական ակտը ենթադրում է նաև կատարում,

4) օտարերկրյա դատական ակտը կայացրած դատարանի անվանումը,

5) դիմողի խնդրանքը՝ ճանաչելու և կատարման թույլատրելու օտարերկրյա դատական ակտը,

6) դիմումը ներկայացնելու շարժառիթները,

7) դիմումին կցվող փաստաթղթերի ցանկը:

2. Եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով այլ բան նախատեսված չէ, ապա օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումին պետք է կցվեն՝

1) օտարերկրյա դատական ակտը կամ դրա՝ օտարերկրյա դատարանի կողմից հաստատված պատճենը,

2) օտարերկրյա դատարանի կողմից հաստատված փաստաթուղթ, որ դատա-

կան ակտը մտել է օրինական ուժի մեջ, եթե դա չի հետևում դատական ակտի բովանդակությունից,

3) պաշտոնական փաստաթուղթ այն մասին, թե ինչ չափով կամ որ ժամանակից է կատարման ենթակա օտարերկրյա դատական ակտը, եթե այն նախկինում կատարվել է,

4) պաշտոնական փաստաթուղթ այն մասին, որ դատավարությանը չմասնակցած կողմը, իսկ վերջինիս մոտ դատավարական գործունակության բացակայության դեպքում՝ նրա օրինական ներկայացուցիչը ծանուցվել է դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին,

5) ներկայացուցչի լիազորությունները հավաստող լիազորագիրը, եթե դիմումը ներկայացվել է ներկայացուցչի կողմից,

6) փաստաթուղթ, որը հաստատում է պայմանագրային ընդդատության գործերով կողմերի համաձայնությունը,

7) սույն մասով նախատեսված փաստաթղթերի պատշաճորեն վավերացված հայերեն թարգմանությունները:

3. Դատարանը վերադարձնում է օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումը, եթե այն ներկայացվել է սույն սույն հոդվածի պահանջների խախտմամբ:

Հոդված 310. Օտարերկրյա դատական ակտի կատարման ապահովումը

1. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմում ներկայացրած անձի միջնորդությամբ դիմումը քննող դատարանը սույն օրենսգրքի 13-րդ գլխով սահմանված կանոնների պահպանմամբ միջոցներ է ձեռնարկում օտարերկրյա դատական ակտի կատարումն ապահովելու համար:

Հոդված 311. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումի քննությունը

1. Դատարանն օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումը քննում և դրա վերաբերյալ որոշում է կայացնում ողջամիտ ժամկետում:

2. Դիմումը քննող դատարանը գործի քննության ընթացքում պարզում է միայն, թե որքանով է օտարերկրյա դատական ակտը համապատասխանում սույն գլխով և Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով նախատեսված պահանջներին:

3. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումի քննության ընթացքում դատարանը կարող է տեղեկատվություն ստանալ դիմում ներկայացրած անձից, պարտապանի առկայության դեպքում նաև պարտապանից, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև դատական ակտը կայացրած դատարանից:

Հոդված 312. Օտարերկրյա դատական ակտի ճանաչումը և կատարումը մերժելու հիմքերը

1. Դատարանը մերժում է օտարերկրյա դատական ակտի ճանաչումը և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումը, եթե՝

1) դատական ակտն օրինական ուժի մեջ չի մտել՝ համաձայն այն պետության օրենսդրության, որտեղ կայացվել է,

2) կողմը զրկված է եղել դատավարությանը մասնակցելու հնարավորությունից,

3) առկա է նույն անձանց միջև, նույն առարկայի վերաբերյալ և միևնույն հիմքով գործով Հայաստանի Հանրապետության դատարանի կողմից կայացված և օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտ կամ այլ պետության դատարանի կողմից կայացված և Հայաստանի Հանրապետության դատարանի կողմից ճանաչված դատական ակտ,

4) Հայաստանի Հանրապետության դատարանում նույն անձանց միջև, նույն առարկայի վերաբերյալ և միևնույն հիմքով գործով առկա է ավելի վաղ հարուցված վարույթ,

5) գործը, որի վերաբերյալ կայացվել է օտարերկրյա պետության դատարանի դատական ակտը, պատկանում է Հայաստանի Հանրապետության դատարանների բացառիկ իրավասությանը,

6) գործը, որի վերաբերյալ կայացվել է օտարերկրյա պետության դատարանի դատական ակտը, չի պատկանում այդ պետության դատարանի միջազգային իրավասությանը,

7) դատական ակտի ճանաչումը և կատարումը հակասում է Հայաստանի Հանրապետության հանրային կարգին,

8) դատական ակտը ենթակա չէ կատարման՝ համաձայն այն պետության օրենսդրության, որտեղ կայացվել է:

2. Հայաստանի Հանրապետության դատարանը մերժում է օտարերկրյա պետության դատարանի դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումը՝ կատարման թույլատրելու մասով, եթե լրացել է ակտը կատարման ներկայացնելու եռամյա ժամկետը և այդ ժամկետը չի վերականգնվել Հայաստանի Հանրապետության դատարանի կողմից:

3. Օտարերկրյա դատական ակտի ճանաչման և կատարման միջնորդությունը մերժելու՝ սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 4-րդ կետերով նախատեսված հիմքերը վերանալու դեպքում շահագրգիռ անձն իրավունք ունի օտարերկրյա դատական ակտի ճանաչման և կատարման դիմումով կրկին դիմելու Հայաստանի Հանրապետության իրավասու դատարան:

4. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրի առկայության դեպքում օտարերկրյա դատական ակտը ենթակա է ճանաչման և կատարման Հայաստանի Հանրապետությունում, եթե այն բավարարում է միջազգային պայմանագրով սահմանված դատական ակտերի ճանաչման և կատարման պահանջներին, ինչ-

պես նաև, եթե դրա ճանաչումը և կատարումը չի հակասում Հայաստանի Հանրապետության հանրային կարգին:

Հոդված 313. Դատարանի լիազորությունները

1. Դիմումի քննության արդյունքներով դատարանը որոշում է կայացնում օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու կամ այդպիսի ճանաչումը և կատարման թույլատրելը մերժելու մասին:

2. Դատարանն օտարերկրյա դատական ակտը մասնակի ճանաչելու հնարավորության առկայության դեպքում կարող է այն ճանաչել մասնակիորեն, եթե օտարերկրյա դատական ակտի որոշակի իրավական հետևանքները հայտնի չեն Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը կամ եթե սույն օրենսգրքի 312-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված օտարերկրյա դատական ակտի ճանաչումը և կատարման թույլատրելը մերժելու հիմքերից որևէ մեկի առկայության դեպքում հնարավոր է ակտը ճանաչել այն մասով, որի վերաբերյալ մերժման այդպիսի հիմքը բացակայում է:

Հոդված 314. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում կայացվող դատական ակտը

1. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջներին:

2. Դատարանի որոշումը հրապարակվում է դատական նիստում՝ վճռի հրապարակման կանոնների պահպանմամբ, և օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից մեկ ամիս հետո:

3. Դատարանի որոշումը հրապարակվելուց հետո անհապաղ հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ դրա անհնարինության դեպքում նրանց է

ուղարկվում պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը:

4. Դատարանի կայացրած որոշումը կարող է բողոքարկվել վերաքննիչ դատարան դրա հրապարակման պահից մեկ ամսվա ընթացքում:

5. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և այն կատարման թույլատրելու վերաբերյալ որոշում կայացրած դատարանը եռօրյա ժամկետում այդ մասին ծանուցում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարությանը՝ ուղարկելով որոշման պատճենը:

6. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու կամ այդպիսի ճանաչումը և կատարման թույլատրելը մերժելու մասին դատարանի որոշումը կարող է բողոքարկվել վերաքննության կարգով այն հրապարակելու օրվանից մեկամսյա ժամկետում: Դատարանի որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից մեկ ամիս հետո:

Հոդված 315. Օտարերկրյա դատական ակտի հարկադիր կատարումը

1. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած որոշումը կատարվում է «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով:

Հոդված 316. Հարկադիր կատարում չպահանջող օտարերկրյա դատական ակտերի ճանաչումը Հայաստանի Հանրապետությունում

1. Հարկադիր կատարում չպահանջող օտարերկրյա դատական ակտերը ճանաչելու վերաբերյալ դիմումներն իրավասու դատարանը քննում է առանց դատական նիստ հրավիրելու:

2. Սույն հոդվածի իմաստով հարկադիր կատարում չպահանջող օտարերկրյա դատական ակտեր են՝

1) անձի իրավական վիճակի վերաբերյալ այն պետության դատարանի դատական ակտերը, որի քաղաքացին է հանդիսանում անձը.

2) օտարերկրյա քաղաքացիների միջև ամուսնալուծության կամ ամուսնությունը անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ օտարերկրյա դատական ակտերը.

3) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների և օտարերկրյա քաղաքացիների կամ քաղաքացիություն չունեցող անձանց միջև ամուսնալուծության վերաբերյալ օտարերկրյա դատական ակտերը, եթե ամուսիններից մեկը ամուսնալուծության պահին մշտապես կամ հիմնականում բնակվել է այն պետության տարածքում, որի դատարանը կայացրել է դատական ակտը.

4) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների և օտարերկրյա քաղաքացիների կամ քաղաքացիություն չունեցող անձանց միջև ամուսնությունն անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ դատական ակտերը, եթե ամուսնության կնքումը տեղի է ունեցել այն պետության տարածքում, որի դատարանը կայացրել է այն անվավեր ճանաչելու որոշումը.

5) օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ օտարերկրյա այլ դատական ակտերը:

3. Օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու մասին որոշումը կայացնելու օրվանից եռօրյա ժամկետում դատարանն այն ուղարկում է դիմում ներկայացնող անձին, իսկ պատասխանողի առկայության դեպքում՝ նաև պատասխանողին:

4. Անձը, ում իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է ճանաչված օտարերկրյա դատական ակտը, այն օրվանից սկսված մեկ ամսվա ընթացքում, երբ իմացել է օտարերկրյա դատական ակտի ճանաչման մասին իրավունք ունի ներկայացնել առարկություն դրա ճանաչման դեմ այն դատարան, որը որոշում է կայացրել օտարերկրյա դատական ակտի ճանաչման վերաբերյալ:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված առարկությունը դատարանում ստանալու դեպքում դատարանը վերացնում է օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու մասին իր որոշումը՝ միաժամանակ նշանակելով դատական նիստ՝ օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու վերաբերյալ դիմումն ընդհանուր կանոններով

քննելու նպատակով:

Հոդված 317. Կատարում չպահանջող օտարերկրյա դատական ակտերի ճանաչումը մերժելը

1. Դատարանը մերժում է կատարում չպահանջող օտարերկրյա դատական ակտերի ճանաչումը, եթե առկա է սույն օրենսգրքի 313-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-7-րդ կետերով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկը:

ԲԱԺԻՆ III

ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ԳԼՈՒԽ 48.

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ

Հոդված 318. Վերաքննիչ բողոք բերելու իրավունքը

1. Առաջին ատյանի դատարանի վճիռների և սույն օրենսգրքի 319-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված որոշումների դեմ վերաքննիչ բողոք բերելու իրավունք ունեն՝

- 1) գործին մասնակցող անձինք,
- 2) դատախազը՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում.
- 3) գործին մասնակից չդարձված անձինք, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է դատական ակտ,
- 4) այն անձինք, ում նկատմամբ առաջին ատյանի դատարանի կողմից կիրառվել է դատական տուգանք՝ դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշման մասով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ, և 4-րդ կետում նշված անձինք վերաքննիչ դատարանում օգտվում են գործին մասնակցող անձանց իրավունքներից և կրում են նրանց համար սահմանված պարտականությունները:

3. Վճարման կարգադրության դեմ վերաքննիչ բողոք բերելու իրավունք ունի պարտապանը:

4. Անձը կարող է վերաքննիչ բողոք ներկայացնել դատական ակտի՝ միայն իր համար անբարենպաստ մասի դեմ, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

Հոդված 319. Բողոքարկման ենթակա որոշումները

1. Վերաքննության կարգով բողոքարկման են ենթակա առաջին ատյանի դատարանի հետևյալ որոշումները՝

1) հայցադիմումի ընդունումը մերժելու մասին որոշումը.

2) հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշումը.

3) լրացուցիչ վճիռ կայացնելը մերժելու մասին որոշումը, վճռի վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու կամ ուղղում կատարելը մերժելու մասին որոշումը.

4) գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշումը.

5) հայցը (դիմումը) առանց քննության թողնելու մասին որոշումը.

6) գործի վարույթը կարճելու մասին որոշումը.

7) դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշումը.

8) արբիտրաժի վճիռը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում կայացված որոշումը.

9) արբիտրաժի վճռի հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում կայացված որոշումը.

10) օտարերկրյա արբիտրաժային վճռի ճանաչման և հարկադիր կատարման վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում կայացված որոշումը.

11) ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում կայացված որոշումը.

12) ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշման հարկադիր կատարման համար կատարողական թերթ տալու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում կայացված որոշումը.

13) օտարերկրյա դատական ակտը ճանաչելու և կատարման թույլատրելու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում կայացված որոշումը.

14) կատարողական թերթի կրկնօրինակ տալու վերաբերյալ դիմումը մերժելու մասին որոշումը.

15) կատարողական թերթը կատարման ներկայացնելու բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու միջնորդության քննության արդյունքում կայացված որոշումը.

16) դատական ակտի կատարման շրջադարձ կատարելու վերաբերյալ դիմումի քննության արդյունքում կայացված որոշումը.

17) այլ որոշումներ՝ օրենքով սահմանված դեպքերում:

2. Դատարանի՝ սույն հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետով սահմանված որոշման դեմ բողոքի ներկայացումը չի խոչընդոտում դատարանում գործի քննության ընթացքին:

Հոդված 320. Վերաքննիչ բողոք բերելու ժամկետը

1. Վճռի, ինչպես նաև գործի վարույթը կարճելու մասին որոշման դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է բերվել այն հրապարակվելու օրվանից մեկամսյա ժամկետում:

2. Պարզեցված վարույթի կարգով կայացված վճռի կամ գործի վարույթը կարճելու մասին որոշման դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է բերվել այն կայացնելու օրվանից տասնհինգօրյա ժամկետում:

3. Վճարման կարգադրության դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է բերվել մեկ ամսվա ընթացքում սկսած այն օրվանից, երբ բողոք բերող անձն իմացել է կամ կարող էր իմանալ արձակված վճարման կարգադրության մասին:

4. Առաջին ատյանի դատարանի՝ սնանկության գործի ընթացքում կայացված դատական ակտի դեմ բողոքները կարող են բերվել այդ ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ տասնհինգօրյա ժամկետում:

5. Առաջին ատյանի դատարանի որոշման դեմ վերաքննիչ բողոք կարող է բերվել սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում՝ այն ստանալուց հետո՝ յոթնօրյա ժամկետում, սույն օրենսգրքի 166-րդ հոդվածով նախատեսված որոշման դեպքում՝ հրապարակման, իսկ 264-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված դեպքում՝ կայացման պահից՝ յոթնօրյա ժամկետում:

6. Գործին մասնակից չդարձած այն անձինք, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է դատական ակտ, իրավունք ունեն վերաքննիչ բողոք բերելու այն օրվանից սկսած՝ երեք ամսվա ընթացքում, երբ իմացել են կամ կարող էին իմանալ նման դատական ակտի կայացման մասին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ գործին մասնակից չդարձված անձը դատարանի կողմից ծանուցվել է քննվող գործի վերաբերյալ, սակայն չի դիմել գործի քննությանը ներգրավվելու համար:

7. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոք կարող է բերվել սույն օրենսգրքի 375-րդ հոդվածով սահմանված ժամկետներում:

8. Վերաքննիչ բողոք չի կարող բերվել, երբ դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո անցել է քսան տարի: Նշված ժամկետը ենթակա չէ վերականգնման:

Հոդված 321. Դատական ակտի բողոքարկման հիմքերը

1. Դատական ակտի բողոքարկման հիմքերն են՝
 - 1) նյութական իրավունքի նորմերի խախտումը կամ սխալ կիրառումը,
 - 2) դատավարական իրավունքի նորմերի խախտումը կամ սխալ կիրառումը.
 - 3) նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքը:

Հոդված 322. Նյութական իրավունքի նորմերի խախտումը կամ սխալ կիրառումը

1. Նյութական իրավունքի նորմերը համարվում են խախտված կամ սխալ կիրառված, եթե դատարանը՝

1) խախտել է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ երաշխավորված հիմնական իրավունքները և ազատությունները.

2) չի կիրառել այն օրենքը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագիրը կամ իրավական այլ ակտը, որը պետք է կիրառեր.

3) կիրառել է այն օրենքը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագիրը կամ իրավական այլ ակտը, որը չպետք է կիրառեր.

4) սխալ է մեկնաբանել օրենքը կամ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագիրը կամ իրավական այլ ակտը:

2. Նյութական իրավունքի նորմի խախտումը կամ սխալ կիրառումը վճռի բեկանման հիմք է, եթե հանգեցրել է գործի սխալ լուծման:

Հոդված 323. Դատավարական իրավունքի նորմերի խախտումը կամ սխալ կիրառումը

1. Դատավարական իրավունքի նորմերի խախտումը կամ սխալ կիրառումը դատական ակտի բեկանման հիմք է, եթե հանգեցրել է կամ կարող էր հանգեցնել

գործի սխալ լուծման: Դատարանի ըստ էության ճիշտ դատական ակտը չի կարող բեկանվել միայն ձևական նկատառումներով:

2. Դատական ակտը բոլոր դեպքերում ենթակա է բեկանման, եթե՝

1) դատարանը գործը քննել է ոչ օրինական կազմով, այդ թվում՝ այնպիսի դատավորի կողմից, ով, սույն օրենսգրքի 25-րդ հոդվածի համաձայն, պարտավոր էր ինքնաբացարկ հայտնել:

2) դատարանը գործը քննել է գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի բացակայությամբ, որը չի տեղեկացվել դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին:

3) դատական ակտը ստորագրված կամ կնքված չէ:

4) դատական ակտը ստորագրված կամ կնքված չէ այն կայացրած դատավորի կողմից:

5) դատական ակտը կայացրել է այն դատավորը, որը տվյալ գործը քննող դատարանի կազմում ընդգրկված չէ:

6) գործից բացակայում է դատական նիստի արձանագրությունը:

7) դատական նիստի արձանագրումը կատարվել է այնպիսի թերություններով, որոնք անհնար են դարձնում բողոքի քննության համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների առկայությունը կամ բացակայությունը պարզելը:

8) գործի քննության ընթացքում խախտվել է սույն օրենսգրքով նախատեսված դատավարության լեզվի սկզբունքը:

9) դատական ակտը չունի պատճառաբանական մաս:

10) դատական ակտն ազդում է գործին մասնակից չդարձված անձանց իրավունքների և պարտականությունների վրա, բացառությամբ այն դեպքի, երբ դատարանը քննվող գործի մասին ծանուցել է տվյալ անձին, սակայն վերջինս չի ցանկացել ներգրավվել գործին:

11) ստորադաս դատարանում առկա է եղել գործի վարույթը կարճելու հիմք:

12) ստորադաս դատարանում առկա է եղել հայցը կամ դիմումն առանց քննության թողնելու հիմք:

3. Անկախ բողոքի հիմքերից և հիմնավորումներից՝ դատական ակտը ենթակա է բեկանման, եթե առկա են սույն հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ, 4-րդ, 5-րդ, 7-րդ և 11-րդ կետերով սահմանված՝ դատական ակտի անվերապահ բեկանման հիմքերը:

4. Սույն հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված խախտումների առկայության դեպքում վերաքննիչ դատարանը չի կարող կիրառել սույն օրենսգրքի 336-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կամ 5-րդ կետով նախատեսված լիազորությունը:

Հոդված 324. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքները

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով վերաքննիչ բողոք բերելու հիմքերը սահմանված են սույն օրենսգրքի 373-րդ և 374-րդ հոդվածներով:

Հոդված 325. Վերաքննիչ բողոք ներկայացնելու կարգը

1. Վերաքննիչ բողոքը և դրան կից փաստաթղթերն ուղարկվում կամ հանձնվում են վերաքննիչ դատարան: Բողոք ներկայացնողը վերաքննիչ բողոքը և դրան կից փաստաթղթերի պատճեններն ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց, իսկ բողոքի պատճենը՝ դատական ակտը կայացրած դատարան:

2. Վերաքննիչ բողոք ներկայացրած անձը բողոքը և դրան կից փաստաթղթերը չի ուղարկում գործին մասնակցող անձանց, եթե բողոքը ներկայացվել է՝

- 1) հայցադիմումը վերադարձնելու մասին որոշման դեմ.
- 2) հայցադիմումը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշման դեմ.
- 3) դատական տուգանք կիրառելու մասին որոշման դեմ:

3. Դատական ակտ կայացրած դատարանը վերաքննիչ բողոքի պատճենը ստանալու օրվանից ոչ ուշ, քան հաջորդ օրը, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝

ոչ ուշ, քան բողոքն ստանալուց հետո հինգօրյա ժամկետում պարտավոր է գործը ուղարկել վերաքննիչ դատարան:

Հոդված 326. Վերաքննիչ բողոքի ձևը և բովանդակությունը

1. Վերաքննիչ բողոքը կազմվում է գրավոր՝ սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված պահանջների պահպանմամբ: Վերաքննիչ բողոքը պետք է լինի ընթեռնելի:

2. Վերաքննիչ բողոքում նշվում են՝

1) վերաքննիչ դատարանի անվանումը.

2) բողոքը բերող անձի և գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները) և հասցեները.

3) այն դատարանի անվանումը, որի կայացրած դատական ակտի դեմ բերվում է վերաքննիչ բողոքը, գործի համարը և դատական ակտի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը.

4) վերաքննիչ բողոքի հիմքերը՝ նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմերի այն խախտումները, որոնք կարող են ազդել գործի ելքի վրա.

5) վերաքննիչ բողոքի հիմնավորումները՝ վերաքննիչ բողոքում նշված նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմերի խախտումների, ինչպես նաև գործի ելքի վրա դրանց ազդեցության վերաբերյալ հիմնավորումները.

6) բողոք բերող անձի պահանջը.

7) բողոքին կցվող փաստաթղթերի ցանկը:

3. Եթե բողոք բերած անձը դատարանում զրկված է եղել բողոքի հիմնավորումների մեջ նշված որևէ հարցի վերաբերյալ իր դիրքորոշումն առաջին ատյանի դատարանում հայտնելու հնարավորությունից, ապա վերաքննիչ բողոքում պետք է նշի նաև իր դիրքորոշումը այդ հարցի վերաբերյալ:

4. Վերաքննիչ բողոքն ստորագրում է բողոք բերող անձը կամ նրա ներկայացուցիչը:

5. Բողոքին կցվում են պետական տուրքը վճարելու, բողոքը գործին մասնակցող անձանց, իսկ բողոքի պատճենը՝ դատական ակտ կայացրած դատարան ուղարկելու մասին ապացույցները: Այն դեպքերում, երբ օրենքով նախատեսված է պետական տուրքի վճարման գծով արտոնություն, ապա վերաքննիչ բողոքին կցվում է կամ բողոքում ներառվում է դրա վերաբերյալ միջնորդությունը: Բողոքին կարող են կցվել բողոք բերող անձի այլ միջնորդությունները: Ներկայացուցչի ստորագրած բողոքին կցվում է նրա լիազորությունը հավաստող փաստաթուղթը, եթե գործում բացակայում է լիազորագիրը:

6. Վերաքննիչ բողոքի հիմքերը և հիմնավորումները ներկայացվում են բացառապես վերաքննիչ բողոքում: Վերաքննիչ բողոք ներկայացնելուց հետո դրա հիմքերը և հիմնավորումները կարող են լրացվել մինչև վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելը՝ բողոքի լրացման պատճենն ուղարկելով գործին մասնակցող անձանց: Վերաքննիչ բողոքի լրացումը ներկայացվում է վերաքննիչ բողոք ներկայացնելու համար սահմանված կանոնների պահպանմամբ:

Հոդված 327. Վերաքննիչ բողոքի պատասխանը

1. Գործին մասնակցող անձն իրավունք ունի ներկայացնել վերաքննիչ բողոքի պատասխան՝

1) վճռի կամ վճարման կարգադրության դեմ ներկայացված բողոքով՝ վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին վերաքննիչ դատարանի որոշումը ստանալու պահից 15-օրյա ժամկետում.

2) որոշման դեմ ներկայացված բողոքով՝ վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին վերաքննիչ դատարանի որոշումը ստանալու պահից 5-օրյա ժամկետում:

2. Վերաքննիչ բողոքի պատասխանն ուղարկվում է կամ առձեռն հանձնվում է վերաքննիչ դատարան և գործին մասնակցող անձանց:

3. Վերաքննիչ բողոքի պատասխանը ներկայացվում է գրավոր՝ սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված պահանջների պահպանմամբ: Վերաքննիչ բողոքի պատասխանը պետք է լինի ընթեռնելի:

4. Վերաքննիչ բողոքի պատասխանում նշվում են՝

1) վերաքննիչ դատարանի անվանումը.

2) պատասխանը ներկայացրած անձի և գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները).

3) այն դատարանի անվանումը, որի կայացրած դատական ակտի դեմ բերվել է վերաքննիչ բողոքը, գործի համարը և դատական ակտի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը.

4) վերաքննիչ բողոքի հիմքերի և հիմնավորումների վերաբերյալ դիրքորոշումը և դրա հիմնավորումները:

5. Ներկայացված պատասխանին կցվում են պատասխանի պատճենները գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու կամ առձեռն հանձնելու ապացույցները:

6. Վերաքննիչ բողոքի պատասխանը ստորագրում է պատասխանը ներկայացրած անձը կամ նրա ներկայացուցիչը: Ներկայացուցչի ստորագրած պատասխանին կցվում է գործը վարելու նրա լիազորությունները հավաստող լիազորագիրը, եթե այն առկա չէ դատական գործում:

7. Վերաքննիչ բողոքի պատասխան չներկայացնելը չի կարող գնահատվել որպես վերաքննիչ բողոքում նշված փաստարկների հետ համաձայնություն:

Հոդված 328. Վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը

1. Վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու կամ ընդունումը մերժելու հիմքերի բացակայության դեպքում բողոք բերելու վերջնաժամկետը լրանալուց հետո՝ ոչ ուշ, քան գործը ստանալու պահից 15 օրվա ընթացքում, իսկ սույն օրենսգրքի 318-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված անձանց կողմից բողոք ներկայացվելու դեպքում՝ գործը ստանալու պահից ոչ ուշ, քան 15

օրվա ընթացքում վերաքննիչ դատարանը կայացնում է վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում:

2. Որոշման կամ վճարման կարգադրության դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու կամ դրա ընդունումը մերժելու հիմքերի բացակայության դեպքում վերաքննիչ դատարանը կայացնում է վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում՝ գործը ստանալուց հետո ոչ ուշ, քան երեք օրվա ընթացքում:

3. Բողոքը վարույթ ընդունելու որոշումը կայացնելու պահից եռօրյա ժամկետում վերաքննիչ դատարանն այդ որոշումն ուղարկում է գործին մասնակցող անձանց, բացի սույն օրենսգրքի 325-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված որոշումների դեմ բերված բողոքները վարույթ ընդունելու որոշումներից, որոնց դեմ բողոք ներկայացվելու դեպքում վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշումն ուղարկվում է միայն բողոք բերող անձին:

4. Վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը գործին մասնակցող անձանց ուղարկվելիս նրանք տեղեկացվում են բողոքին պատասխան ներկայացնելու իրավունքի մասին:

5. Օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու դեպքում վերաքննիչ դատարանն իր որոշմամբ կարող է ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն կասեցնել դատական ակտի կատարումը, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

Հոդված 329. Վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելը

1. Վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժելու հիմքերի բացակայության դեպքում վերաքննիչ բողոքը վերադարձվում է, եթե՝

1) չեն պահպանվել սույն օրենսգրքի 326-րդ հոդվածի պահանջները.

2) վերաքննիչ բողոքը բերվել է սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո և միջնորդություն չի պարունակում բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին.

3) մինչև վերաքննիչ դատարանի կողմից բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելը բողոք բերած անձից դիմում է ստացվել այն հետ վերցնելու մասին,

4) բողոք բերող անձի կողմից ներկայացվել է պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ դրա չափը նվազեցնելու միջնորդություն, որը մերժվել է.

5) վերաքննիչ բողոք է բերվել մեկից ավելի դատական ակտերի դեմ:

2. Վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին՝ գործը ստանալու օրվանից հետո՝

1) յոթնօրյա ժամկետում՝ վճռի դեմ ներկայացված բողոքով.

2) եռօրյա ժամկետում՝ վճարման կարգադրության կամ որոշման դեմ ներկայացված բողոքով:

3. Վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ նշվում են բողոքում թույլ տրված խախտումները:

4. Վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշում ընդունելու դեպքում բողոք բերած անձին պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկվում են վերաքննիչ դատարանի որոշումը, վերաքննիչ բողոքը և դրան կից ներկայացված փաստաթղթերը՝ գործին կցելով դրանց պատճենները: Վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը ուղարկվում է նաև գործին մասնակցող այլ անձանց:

5. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ, 4-րդ և 5-րդ կետերով նախատեսված հիմքերով վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելուց հետո բողոքում թույլ տրված խախտումները վերացվելու ու որոշումն ստանալուց հետո՝ վճռի դեմ ներկայացված բողոքով 15-օրյա ժամկետում, իսկ վճարման կարգադրության կամ որոշման դեմ ներկայացված բողոքով եռօրյա ժամկետում սահմանված կարգով կրկին վերաքննիչ բողոք ներկայացվելու դեպքում այն համարվում է վերաքննիչ դատարան ներկայացված սկզբնական ներկայացման օրը: Կրկին ներկայացված վերաքննիչ բողոքում առկա խախտումները վերացնելու համար նոր ժամկետ չի տրվում:

6. Վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել վճռաբեկ դատարան՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

7. Որոշումը վճռաբեկ դատարանի կողմից վերացվելու դեպքում վերաքննիչ դատարանը բողոքն ընդունում է վարույթ, եթե բացակայում են վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու այլ հիմքեր կամ սույն օրենսգրքի 330-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժելու հիմքեր:

Հոդված 330. Վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժելը

1. Վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժվում է, եթե՝

1) սույն օրենսգրքի 329-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետում բողոք ներկայացրած անձը ներկայացրել է նոր վերաքննիչ բողոք, որում չի վերացրել վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ նշված բոլոր խախտումները, կամ բողոքը ներկայացրել է սույն օրենսգրքի 329-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետի խախտմամբ, կամ սույն օրենսգրքի 329-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված ժամկետում ներկայացրել է պետական տուրքի գծով արտոնություն սահմանելու մասին միջնորդություն, որը մերժվել է.

2) վերաքննիչ բողոքը բերվել է սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո, և բաց թողած ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը մերժվել է.

3) բողոքում նշված հիմքով նույն գործով վերաքննիչ դատարանն արդեն իսկ որոշում է կայացրել.

4) բողոքը ներկայացրել է այն անձը, ով դատական ակտը բողոքարկելու իրավունք չունի.

5) բողոքարկվել է այն դատական ակտը, որը ենթակա չէ բողոքարկման վերաքննության կարգով.

6) վերաքննիչ բողոքը բերվել է գույքային պահանջով քաղաքացիական գործով, եթե տվյալ գործով վեճի առարկայի արժեքը գերազանցում է նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ բողոք բերող

անձն իր վերաքննիչ բողոքում հիմնավորում է, որ առաջին ատյանի դատարանը թույլ է տվել արդար դատաքննության իրավունքի բուն էությունը խաթարող դատական սխալ.

7) բողոքարկվող դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո անցել է քսան տարի:

2. Վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժելու մասին՝ գործը ստանալու օրվանից հետո՝

1) յոթնօրյա ժամկետում՝ վճռի դեմ ներկայացված բողոքով.

2) եռօրյա ժամկետում՝ վճարման կարգադրության կամ որոշման դեմ ներկայացված բողոքով:

3. Վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժելու մասին որոշումն ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

4. Վերաքննիչ դատարանի՝ բողոքի ընդունումը մերժելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել վճռաբեկ դատարան՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

5. Որոշումը վճռաբեկ դատարանի կողմից վերացվելու դեպքում վերաքննիչ դատարանը բողոքն ընդունում է վարույթ, եթե բացակայում են վերաքննիչ բողոքի ընդունումը մերժելու այլ հիմքեր կամ սույն օրենսգրքի 329-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու հիմքեր:

Հոդված 331. Վերաքննիչ բողոքից հրաժարվելը

1. Վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելուց հետո մինչև բողոքի քննության ավարտի մասին հայտարարելը վերաքննիչ բողոք բերած անձն իրավունք ունի դիմում ներկայացնելու վերաքննիչ բողոքից հրաժարվելու մասին:

2. Բողոք բերած անձի կողմից վերաքննիչ բողոքից հրաժարվելու դեպքում վերաքննիչ դատարանը կայացնում է վերաքննիչ վարույթը կարճելու մասին որոշում:

Եթե դատական ակտը բողոքարկել են նաև այլ անձինք, ապա վարույթը կարճվում է միայն տվյալ բողոքի մասով:

3. Վերաքննիչ վարույթը կարճելու մասին վերաքննիչ դատարանի որոշման կայացման պահից առաջին ատյանի դատարանի վճիռը մտնում է օրինական ուժի մեջ, եթե վճիռը չեն բողոքարկել այլ անձինք:

4. Վերաքննիչ վարույթը կարճելու մասին վերաքննիչ դատարանի որոշմամբ վերաքննիչ վարույթի հետ կապված դատական ծախսերը դրվում է վերաքննիչ բողոքից հրաժարված անձի վրա, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 101-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված դեպքերի:

ԳԼՈՒԽ 49.

ՎԱՐՈՒՅԹ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԲՈՂՈՔԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

Հոդված 332. Բողոքի քննության ժամկետը վերաքննիչ դատարանում

1. Վերաքննիչ դատարանը վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքները քննում և որոշում է կայացնում ողջամիտ ժամկետում, բայց ոչ ուշ քան վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելուց հետո երեք ամսվա ընթացքում:

2. Վերաքննիչ դատարանը առաջին ատյանի դատարանի որոշումների կամ վճարման կարգադրության դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքները քննում և որոշում է կայացնում վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելուց հետո երկշաբաթյա ժամկետում, իսկ «Սնանկության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված պարտատերերի ներկայացրած պահանջների օրինականության, հիմնավորվածության և հերթին վերաբերող հարցերի կապակցությամբ կայացրած որոշումների դեմ բերված բողոքները՝ ողջամիտ ժամկետում, բայց ոչ ուշ քան վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելուց հետո երկու ամսվա ընթացքում:

Հոդված 333. Վերաքննիչ դատարանում բողոքի քննության կարգը

1. Վերաքննիչ դատարանը վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքները քննում և դրանց վերաբերյալ որոշումները կայացնում է դատական նիստում:

2. Բողոք բերած անձը և գործին մասնակցող մյուս անձինք պատշաճ ձևով ծանուցվում են դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին: Նրանց չներկայանալն արգելք չէ բողոքի քննության համար:

3. Բողոքի քննությունը դատական նիստում սկսվում է նիստը նախագահող դատավորի կողմից սույն օրենսգրքի 132-րդ, 134-րդ և 136-րդ հոդվածներով սահմանված գործողությունների կատարումով, որից հետո նախագահող դատավորը հանդես է գալիս զեկուցումով: Զեկուցողը շարադրում է վերաքննիչ բողոքի յուրաքանչյուր հիմքը և դրա համառոտ հիմնավորումը, վերաքննիչ բողոքի պատասխան ներկայացրած անձի դիրքորոշումը վերաքննիչ բողոքի յուրաքանչյուր հիմքի և հիմնավորման վերաբերյալ: Եթե վերաքննիչ դատարանին ներկայացվել են նոր ապացույցներ, ապա զեկույցի մեջ պետք է նշվի այդ մասին:

4. Դատական կազմում ընդգրկված դատավորներն իրավունք ունեն հարցեր տալու զեկուցողին և նիստին ներկայացած գործին մասնակցող անձանց, որից հետո բողոքի քննությունը համարվում է ավարտված, և հայտարարվում է դատական ակտը հրապարակելու վայրն ու ժամանակը:

5. Վերաքննիչ դատարանը սույն օրենսգրքի 142-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկի առկայության դեպքում իրավունք ունի հետաձգել բողոքի քննությունը՝ այդ մասին կայացնելով որոշում, որում նշվում են հաջորդ դատական նիստի ժամանակը և վայրը:

6. Վերաքննիչ դատարանը սույն օրենսգրքի 143-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկի առկայության դեպքում իրավունք ունի կասեցնել գործի վարույթը՝ այդ մասին կայացնելով որոշում: Գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

7. Առաջին ատյանի դատարանի որոշումների դեմ բերված վերաքննիչ բողոքները քննվում և դրանց վերաբերյալ որոշումները կայացվում են առանց դատական նիստ հրավիրելու, բացառությամբ «Սնանկության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված պարտատերերի ներկայացրած պահանջների օրինականության, հիմնավորվածության և հերթին վերաբերող հարցերի կապակցությամբ կայացրած որոշումների դեմ բերված բողոքների, ինչպես նաև գործի վարույթը կարճելու որոշման վերաքննիչ բողոքների:

Հոդված 334. Ապացույցների հետազոտումը և նոր ապացույցների ընդունումը վերաքննիչ դատարանի կողմից

1. Վերաքննիչ դատարանն իրավունք չունի նոր ապացույց ընդունելու և բողոքը քննելիս հիմնվում է միայն այն ապացույցների վրա, որոնք ներկայացվել են առաջին ատյանի դատարանին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ գործին մասնակցող անձը վերաքննիչ բողոքում հիմնավորում է, որ վերաքննիչ դատարանին ներկայացված նոր ապացույցն իր կամքից անկախ հանգամանքներում չի ներկայացվել առաջին ատյանի դատարան:

2. Եթե առաջին ատյանի դատարանում գործի քննության ժամանակ ապացույցը չի ներկայացվել գործին մասնակցող անձի կամքից անկախ հանգամանքներով, ապա վերաքննիչ դատարանը բեկանում է դատական ակտը և գործն ուղարկում է համապատասխան դատարան՝ նոր քննության, եթե գտնում է, որ ապացույցն էական նշանակություն ունի գործի լուծման համար:

3. Ապացույցը չի կարող համարվել առաջին ատյանի դատարանում գործին մասնակցող անձի կամքից անկախ հանգամանքներում չներկայացված, եթե առաջին ատյանի դատարանում գործի քննության ժամանակ այն գոյություն չի ունեցել կամ գործին մասնակցող անձի տիրապետման տակ չի եղել, սակայն գործին մասնակցող անձը այն ձեռք բերելու և առաջին ատյանի դատարանին

ներկայացնելու կամ սույն օրենսգրքի 60-րդ հոդվածով սահմանված կարգով պահանջելու հնարավորություն է ունեցել:

4. Վերաքննիչ դատարանն ըստ անհրաժեշտության նիստի ընթացքում հետազոտում է այն ապացույցները՝

1) որոնց թույլատրելիությունը, վերաբերելիությունը կամ արժանահավատությունը վիճարկվում է վերաքննիչ բողոքում.

2) որոնք գործին մասնակցող անձի պնդմամբ՝ իր կամքից անկախ հանգամանքներում չեն ներկայացվել դատարանին և գործի քննության համար ունեն էական նշանակություն:

5. Ապացույցների հետազոտումը վերաքննիչ դատարանում իրականացվում է առաջին ատյանի դատարանի համար սահմանված կանոններով, եթե այլ բան սահմանված չէ սույն գլխի նորմերով:

6. Վկայի ցուցմունքը հետազոտելու անհրաժեշտության դեպքում վերաքննիչ դատարանը հետազոտում է դատական նիստի արձանագրության՝ տվյալ վկայի ցուցմունքը պարունակող մասը:

7. Վերաքննիչ դատարանը նոր ներկայացրած ապացույցները հետազոտում է միայն դրանց՝ գործի քննության համար էական նշանակություն ունենալու տեսանկյունից:

8. Վերաքննիչ դատարանը չի կարող կիրառել սույն օրենսգրքի 335-րդ հոդվածի 7-րդ մասով սահմանված լիազորությունները՝ հիմնվելով վերաքննիչ դատարան ներկայացված նոր ապացույցների վրա:

Հոդված 335. Վերաքննության սահմանները վերաքննիչ դատարանում

1. Վերաքննիչ դատարանը դատական ակտը վերանայում է վերաքննիչ բողոքի հիմքերի և հիմնավորումների սահմաններում, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 323-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքերի:

2. Վերաքննիչ դատարանը պարտավոր է անդրադառնալ վերաքննիչ բողոքի բոլոր հիմքերին և հիմնավորումներին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատական ակտը բեկանում է սույն օրենսգրքի 323-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված հիմքերով:

3. Վերաքննիչ դատարանը կաշկանդված չէ բողոք բերած անձի պահանջով:

4. Վերաքննիչ դատարանը կաշկանդված չէ վերաքննիչ բողոքի պատասխան ներկայացրած անձի փաստական կամ իրավական դիրքորոշմամբ:

5. Վերաքննիչ դատարանն անդրադառնում է վերաքննիչ բողոքի հիմքին և դրա հիմնավորումներին, եթե բողոք բերած անձը տվյալ հարցի վերաբերյալ իր դիրքորոշումը հայտնել է առաջին ատյանի դատարանում գործի քննության ժամանակ: Բացառություն է այն դեպքը, երբ բողոք բերող անձը զրկված է եղել այդ հարցի վերաբերյալ առաջին ատյանի դատարանում գործի քննության ժամանակ իր դիրքորոշումը հայտնելու հնարավորությունից:

6. Վերաքննիչ դատարանում բողոքի քննության ժամանակ առաջին ատյանի դատարանում հաստատված փաստերն ընդունվում են որպես հիմք, բացառությամբ այն դեպքի, երբ բողոքում վիճարկվում է այդ փաստը, և վերաքննիչ դատարանը հանգում է այն եզրակացության, որ տվյալ փաստի վերաբերյալ եզրակացության հանգելիս դատարանը սխալ է թույլ տվել: Նման դեպքերում վերաքննիչ դատարանն իրավունք ունի հաստատված համարելու նոր փաստ կամ հաստատված չհամարելու ստորադաս դատարանի հաստատած փաստը, եթե դատարանի հետազոտած ապացույցների հիման վրա հնարավոր է հանգել նման եզրակացության:

7. Եթե առաջին ատյանի դատարանը հետազոտված ապացույցների հիման վրա չի հաստատել որևէ փաստ, որը պարտավոր էր հաստատել, ապա վերաքննիչ դատարանն իրավունք ունի հաստատված համարելու նոր փաստ, եթե վերաքննիչ բողոք բերած անձը վիճարկում է հետազոտված ապացույցների հիման վրա տվյալ փաստը առաջին ատյանի դատարանի կողմից չհաստատելը, և եթե առաջին

ատյանի դատարանի հետազոտած ապացույցների հիման վրա հնարավոր է նման փաստ հաստատել:

Հոդված 336. Վերաքննիչ դատարանի լիազորությունները

1. Վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանը՝

1) մերժում է վերաքննիչ բողոքը՝ վճիռը թողնելով անփոփոխ: Այն դեպքում, երբ վերաքննիչ դատարանը մերժում է վերաքննիչ բողոքը, սակայն դատարանի կայացրած վճիռը թերի կամ սխալ է պատճառաբանված, վերաքննիչ դատարանը պատճառաբանում է անփոփոխ թողնված վճիռը.

2) բավարարում է վերաքննիչ բողոքը՝ փոփոխելով վճռի պատճառաբանական մասը՝ առանց անդրադառնալու դրա եզրափակիչ մասին.

3) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է վերաքննիչ բողոքը՝ համապատասխանաբար ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելով վճիռը: Բեկանված մասով գործն ուղարկվում է համապատասխան ստորադաս դատարան՝ նոր քննության՝ սահմանելով նոր քննության ծավալը: Չբեկանված մասով վճիռը մտնում է օրինական ուժի մեջ.

4) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում և փոփոխում է վճիռը՝ առաջին ատյանի դատարանի կողմից հետազոտած ապացույցների հիման վրա հաստատելով նոր փաստ կամ չհաստատված համարելով դատարանի կողմից հաստատված փաստը, եթե դա բխում է արդարադատության արդյունավետության շահերից.

5) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում և փոփոխում է վճիռը, եթե առաջին ատյանի դատարանի հաստատած փաստական հանգամանքները հնարավորություն են տալիս կայացնելու նման ակտ, և եթե դա բխում է արդարադատության արդյունավետության շահերից՝ բողոքարկված և չբեկանված

մասով վճիռը թողնելով անփոփոխ: Չբեկանված մասով վճիռը մտնում է օրինական ուժի մեջ.

6) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է վճիռը և ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն կարճում է գործի վարույթը՝ բողոքարկված և չբեկանված մասով վճիռը թողնելով անփոփոխ: Չբեկանված մասով վճիռը մտնում է օրինական ուժի մեջ.

7) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է վճիռը և ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն հայցը կամ դիմումը թողնում է առանց քննության՝ բողոքարկված և չբեկանված մասով վճիռը թողնելով անփոփոխ: Չբեկանված մասով վճիռը մտնում է օրինական ուժի մեջ.

8) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է վճիռը և հաստատում գործին մասնակցող անձանց կնքած հաշտության համաձայնությունը՝ բողոքարկված և չբեկանված մասով վճիռը թողնելով անփոփոխ: Չբեկանված մասով վճիռը մտնում է օրինական ուժի մեջ:

2. Որոշման դեմ բերված վերաքննիչ բողոքների քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանը մերժում է վերաքննիչ բողոքը՝ որոշումը թողնելով օրինական ուժի մեջ, կամ բավարարելով բողոքը՝ վերացնում է որոշումը և (կամ) կայացնում է նոր որոշում:

3. Սնանկության գործերով կայացված որոշումների դեմ բերված վերաքննիչ բողոքների քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանը մերժում է վերաքննիչ բողոքը՝ որոշումը թողնելով օրինական ուժի մեջ, կամ բավարարում է բողոքը՝ վերացնելով դատարանի որոշումը և (կամ) կայացնում է նոր որոշում կամ վերացնում է որոշումը՝ հարցն ուղարկելով համապատասխան դատարան՝ նոր քննության:

4. Վճարման կարգադրության դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանը մերժում է վերաքննիչ բողոքը՝ վճարման

կարգադրությունը թողնելով օրինական ուժի մեջ, կամ բավարարելով վերաքննիչ բողոքը՝ վերացնում է վճարման կարգադրությունը:

5. Գործի վարույթը կասեցնելու հիմքերի առկայության դեպքում վերաքննիչ դատարանը կարող է կասեցնել գործի վարույթը: Գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

Հոդված 337. Վճռի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքներով վերաքննիչ դատարանի կողմից կայացվող որոշումը

1. Վճռի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքներով վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է լինի օրինական, հիմնավորված և պատճառաբանված: Որոշումը կայացվում է հանուն Հայաստանի Հանրապետության:

2. Վճռի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացված որոշումը կազմված է ներաժական, նկարագրական, պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերից:

3. Որոշման ներաժական մասը պետք է պարունակի՝

1) վերաքննիչ դատարանի լրիվ անվանումը, գործի համարը, որոշման կայացման ամսաթիվը, վայրը և վերաքննիչ դատարանի կազմը.

2) առաջին ատյանի դատարանի վճռի կայացման ամսաթիվը, այն կայացրած առաջին ատյանի դատարանի անվանումը և դատավորի անունը.

3) գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները), վերաքննիչ բողոք բերած անձի անունը (անվանումը), վերաքննիչ բողոքի դեմ պատասխան ներկայացվելու դեպքում նաև՝ պատասխանը ներկայացրած անձի անունը (անվանումը):

4. Որոշման նկարագրական մասը պետք է պարունակի՝

1) գործի դատավարական նախապատմությունը՝ հաշվի առնելով վերաքննիչ բողոքի քննության համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակը.

2) վերաքննիչ բողոքի հիմքերը և հիմնավորումները, վերաքննիչ բողոք ներկայացրած անձի պահանջը, վերաքննիչ բողոքի պատասխանի առկայության դեպքում՝ պատասխան ներկայացրած անձի դիրքորոշումը և հիմնավորումները.

3) անհրաժեշտության դեպքում նշում՝ առանձին ակտի ձևով ընդունված որոշումների մասին:

5. Որոշման պատճառաբանական մասը պետք է պարունակի՝

1) գործով պարզված և վերաքննիչ բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստերը, այդ թվում՝

ա. այն փաստերը, որոնք հաստատվել են առաջին ատյանի դատարանի կողմից և վերաքննիչ բողոքում չեն վիճարկվել,

բ. այն փաստերը, որոնք հաստատվել են առաջին ատյանի դատարանի կողմից և վերաքննիչ բողոքում վիճարկվել են, սակայն վերաքննիչ դատարանը դրանց վերաբերյալ հանգել է այն եզրակացության, որ տվյալ փաստի վերաբերյալ եզրակացության հանգելիս առաջին ատյանի դատարանը սխալ թույլ չի տվել՝ պատճառաբանելով նման եզրակացությունը և հղում կատարելով նման եզրակացության հիմքում ընկած ապացույցների վրա,

գ. այն փաստերը, որոնք հաստատվել են առաջին ատյանի դատարանի կողմից և վերաքննիչ բողոքում վիճարկվել են, և վերաքննիչ դատարանը հանգել է այն եզրակացության, որ տվյալ փաստի վերաբերյալ եզրակացության հանգելիս առաջին ատյանի դատարանը սխալ է թույլ տվել՝ պատճառաբանելով նման եզրակացությունը և հղում կատարելով նման եզրակացության հիմքում ընկած ապացույցների վրա: Նման դեպքերում վերաքննիչ դատարանը պետք է նշի, թե առաջին ատյանի դատարանի կողմից հաստատված փաստի փոխարեն ինչ նոր փաստ է հաստատված համարում կամ առաջին ատյանի դատարանի հաստատած որ փաստը հաստատված չի համարվում՝ պատճառաբանելով նման եզրահանգումը և հղում կատարելով առաջին ատյանի դատարանի հետազոտած համապատասխան ապացույցներին,

դ. այն փաստերը, որոնք չեն հաստատվել առաջին ատյանի դատարանի կողմից, և դրանց չհաստատումը վիճարկվել է վերաքննիչ բողոքում, և վերաքննիչ դատարանն առաջին ատյանի դատարանի հետազոտած ապացույցների հիման վրա դրանք համարել է հաստատված՝ հղում կատարելով վերաքննիչ բողոք բերած անձի համապատասխան դիրքորոշմանը և առաջին ատյանի դատարանի հետազոտած այն ապացույցներին, որոնք ընկած են փաստի հաստատման հիմքում.

2) եզրահանգում՝ վերաքննիչ բողոքի յուրաքանչյուր հիմքի վերաբերյալ, մասնավորապես պատասխանելով հետևյալ հարցերին՝

ա. արդյոք հիմնավոր է վերաքննիչ բողոքի հիմքը՝ բողոքում տվյալ հիմքի վերաբերյալ նշված հիմնավորումների սահմաններում,

բ. եթե վերաքննիչ բողոքի հիմքը հիմնավոր չէ, ապա ինչ հիմնավորմամբ՝ հղում կատարելով Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերի, օրենքների և այլ իրավական ակտերի այն նորմերին, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի, սահմանադրական դատարանի, վճռաբեկ դատարանի այն որոշումներին, որոնց հիման վրա վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ բողոքի հիմքը հիմնավոր չէ,

գ. եթե վերաքննիչ բողոքի հիմքը հիմնավոր է, ապա ինչ հիմնավորմամբ՝ հղում կատարելով Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերի, օրենքների և այլ իրավական ակտերի այն նորմերին, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի, սահմանադրական դատարանի, վճռաբեկ դատարանի այն որոշումներին, որոնց հիման վրա վերաքննիչ դատարանը գտնում է, որ բողոքի հիմքը հիմնավոր է,

դ. բողոքը հիմնավոր լինելու դեպքում արդյոք վերաքննիչ բողոքում նշված՝ դատարանի կողմից թույլ տրված նյութական կամ դատավարական իրավունքի խախտումը հանդիսանում է դատական ակտի բեկանման հիմք, թե ոչ՝ պատճառաբանելով համապատասխան դիրքորոշումը:

3) սույն օրենսգրքի 336-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կամ 5-րդ կետով նախատեսված լիազորությունը կիրառելու դեպքում՝ արդարադատության արդյունավետության շահի առկայության վերաբերյալ հիմնավորումները,

4) սույն օրենսգրքի 336-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված լիազորությունը կիրառելու դեպքում՝ գործի նոր քննության ծավալը կամ նշում այն մասին, որ գործը պետք է քննվի ամբողջ ծավալով,

5) եթե վերաքննիչ դատարանը գտել է, որ առաջին ատյանի դատարանը սխալ է որոշել գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակը, ապացուցման ենթակա փաստերի շրջանակը, ապացուցման կարիք չունեցող փաստերի շրջանակը կամ սխալ է բաշխել ապացուցման պարտականությունը, ապա՝ եզրահանգումներ գործի լուծման համար նշանակություն ունեցող փաստերի շրջանակի, ապացուցման ենթակա փաստերի շրջանակի, ապացուցման կարիք չունեցող փաստերի շրջանակի կամ ապացուցման պարտականության բաշխման վերաբերյալ.

6) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման վերաբերյալ վերաքննիչ դատարանի դիրքորոշումը՝ վկայակոչելով համապատասխան իրավական նորմերը:

6. Որոշման եզրափակիչ մասը պետք է պարունակի՝

1) վերաքննիչ բողոքը բավարարելու կամ մերժելու մասին դատարանի եզրակացությունը.

2) վերաքննիչ բողոքը բավարարելու դեպքում՝ համապատասխան դատավարական հետևանքը.

3) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերը բաշխելու վերաբերյալ դատարանի եզրահանգումները.

4) վճիռն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելու և փոփոխելու դեպքում՝ կիրառված հայցի ապահովման և վճռի կատարման ապահովման միջոցները պահպանելու կամ վերացնելու մասին եզրահանգումները.

5) կատարում ենթադրող որոշում կայացնելու դեպքում՝ նշում որոշումը կամովին չկատարվելու դեպքում այն պարտապանի հաշվին հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության միջոցով կատարելու մասին.

6) որոշման բողոքարկման ժամկետն ու այն վերադաս դատական ատյանը, ուր կարող է ներկայացվել բողոքը:

7. Վերաքննիչ դատարանի որոշման յուրաքանչյուր էջը կնքվում է գործը զեկուցող դատավորի կնիքով, իսկ որոշման եզրափակիչ մասը ստորագրվում և կնքվում է բողոքը քննած դատավորների կողմից:

8. Վերաքննիչ դատարանը, անհրաժեշտ համարելով շարունակել բողոքի քննության համար նշանակություն ունեցող հանգամանքների պարզումը, իրավունք ունի վերսկսել բողոքի քննությունը միայն մեկ անգամ:

9. Բողոքի քննությունը վերսկսելու մասին վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում, որում նշվում է բողոքի քննության ժամանակը և վայրը:

Հոդված 338. Որոշումների դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանի կողմից կայացվող որոշումը

1. Որոշման դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքներով վերաքննիչ դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված պահանջներին: Որոշումը կայացվում է հանուն Հայաստանի Հանրապետության:

2. Որոշման դեմ բերված բողոքի քննության արդյունքում կայացվող որոշումը պետք է պարունակի՝

1) վերաքննիչ դատարանի լրիվ անվանումը, գործի համարը, որոշման կայացման ամսաթիվը և դատարանի կազմը.

2) առաջին ատյանի դատարանի որոշման կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը, այն կայացրած դատարանի անվանումը և դատավորի անունը.

3) գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները), վերաքննիչ բողոք բերած անձի անունը (անվանումը), վերաքննիչ բողոքի դեմ պատասխան ներկայացվելու դեպքում նաև՝ պատասխանը ներկայացրած անձի անունը (անվանումը).

4) վերաքննիչ բողոքի հիմքերը և հիմնավորումները, վերաքննիչ բողոք ներկայացրած անձի պահանջը, վերաքննիչ բողոքի պատասխանի առկայության դեպքում՝ պատասխան ներկայացրած անձի դիրքորոշումը և հիմնավորումները.

5) գործով պարզված և վերաքննիչ բողոքի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստերը, ինչպես նաև այն օրենքը, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերը և այլ իրավական ակտերը, որոնցով ղեկավարվել է վերաքննիչ դատարանը որոշում կայացնելիս.

6) դրույթներ՝ գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերի բաշխման մասին, եթե այդպիսիք առկա են:

3. Որոշման դեմ բերված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացվող որոշման եզրափակիչ մասը պետք է պարունակի սույն օրենսգրքի 337-րդ հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսված տեղեկությունները:

4. Վերաքննիչ դատարանի որոշումը ստորագրվում և կնքվում է այն կայացրած դատավորի կողմից:

Հոդված 339. Վերաքննիչ դատարանի առանձին ակտի ձևով կայացվող միջանկյալ դատական ակտը

1. Վերաքննիչ դատարանի՝ առանձին ակտի ձևով կայացվող միջանկյալ դատական ակտը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասով և 186-րդ հոդվածներով սահմանված պահանջներին:

Հոդված 340. Վերաքննիչ դատարանի լրացուցիչ որոշումը

1. Վերաքննիչ դատարանը գործին մասնակցող անձանց դիմումով կամ իր նախաձեռնությամբ լրացուցիչ որոշում է կայացնում, եթե՝

1) վճիռը բեկանելիս և փոփոխելիս որոշման պատճառաբանական մասում անդրադառնալով որևէ պահանջի՝ որոշման եզրափակիչ մասում ըստ էության չի լուծել այդ պահանջի բավարարման կամ մերժման հարցը.

2) վճիռը բեկանելիս և փոփոխելիս լուծելով իրավունքի մասին հարցը՝ չի նշել հատկացվող գումարի չափը, հանձնման ենթակա գույքը կամ այն գործողությունները, որոնք պարտավոր է կատարել պատասխանողը.

3) չի լուծել կամ թերի է լուծել դատական ծախսերի հարցը:

2. Վերաքննիչ դատարանի լրացուցիչ որոշման վրա տարածվում են սույն օրենսգրքի 182-րդ հոդվածի կանոնները:

3. Լրացուցիչ որոշումը կամ այն կայացնելը մերժելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

4. Վերաքննիչ դատարանը չի կարող լրացուցիչ որոշում կայացնել այն հարցի կապակցությամբ, որի վերաբերյալ ներկայացվել է վճռաբեկ բողոք:

5. Վերաքննիչ դատարանի որոշումը լրիվ բեկանելու դեպքում լրացուցիչ որոշումը կորցնում է իր ուժը, իսկ վերաքննիչ դատարանի որոշումը մասնակի բեկանելու դեպքում վերաքննիչ դատարանի լրացուցիչ որոշումը կորցնում է իր ուժը, եթե վերաբերում է բեկանված մասին:

Հոդված 341. Վերաքննիչ դատարանի որոշման մեջ առկա վրիպակների, գրասխալների և թվաբանական սխալների ուղղումը

1. Վերաքննիչ դատարանի որոշման մեջ առկա վրիպակների, գրասխալների և թվաբանական սխալների ուղղումը կատարում է վերաքննիչ դատարանը՝ սույն օրենսգրքի 183-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

2. Վերաքննիչ դատարանի որոշման մեջ տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները և թվաբանական սխալներն ուղղելու կամ դրանց վերաբերյալ միջնորդությունը մերժելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

3. Վերաքննիչ դատարանի որոշման բեկանման դեպքում իրենց ուժը կորցնում են դրանում տեղ գտած վրիպակները, գրասխալները կամ թվաբանական սխալներն ուղղելու մասին որոշումները:

Հոդված 342. Որոշման կատարման ապահովումը

1. Սույն օրենսգրքի 336-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կամ 5-րդ կետերով սահմանված լիազորությունը կիրառելու դեպքում վերաքննիչ դատարանը գործին մասնակցող այն անձի միջնորդությամբ, ում վերաքննիչ բողոքը բավարարվել է, որոշման կայացումից հետո մինչև որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը, կիրառում է որոշման կատարման ապահովման միջոցներ՝ պահպանելով սույն օրենսգրքի 13-րդ գլխի կանոնները:

2. Որոշման կատարման ապահովման միջոց կիրառելու վերաբերյալ միջնորդությունը քննվում է անհապաղ, առանց դատական նիստ հրավիրելու:

Հոդված 343. Վերաքննիչ դատարանի դատական ակտերի կայացումը, հրապարակումը և գործին մասնակցող անձանց ուղարկելը

1. Վճռի դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացվող վերաքննիչ դատարանի դատական ակտերը հրապարակվում են դատական նիստերի դահլիճում:

2. Վերաքննիչ բողոքն առանց դատական նիստի քննելու դեպքում վճռի և վճարման կարգադրության դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացվող որոշումը պետք է կայացվի և հրապարակվի վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելու օրվանից 60 օրվա ընթացքում: Բացառիկ դեպքերում,

երբ առկա են դատարանի կազմի մեջ մտնող դատավորի առողջական վիճակի հետ կապված կամ այլ հարգելի հանգամանքներ, որոշման եզրափակիչ մասը կարող է հրապարակվել այդ դատավորի բացակայությամբ:

3. «Սնանկության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված պարտատերերի ներկայացրած պահանջների օրինականության, հիմնավորվածության և հերթին վերաբերող հարցերի կապակցությամբ կայացրած որոշումների, ինչպես նաև գործի վարույթը կարճելու մասին որոշման դեմ բերված բողոքների քննության արդյունքում կայացվող որոշումը հրապարակվում է սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերով նախատեսված կարգով:

4. Դատական նիստում հրապարակվում է վերաքննիչ դատարանի որոշման եզրափակիչ մասը:

5. Վերաքննիչ դատարանի որոշումը հրապարակվելուց անմիջապես հետո հանձնվում է գործին մասնակցող անձանց: Գործին մասնակցող անձանցից որևէ մեկի ներկայացած չլինելու դեպքում վերաքննիչ դատարանի որոշման օրինակը հրապարակման կամ դրա հաջորդ օրը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկվում է նրան:

6. Որոշման դեմ ներկայացված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացվող որոշումը ոչ ուշ, քան այն կայացնելու հաջորդ օրը պատվիրված նամակով՝ հանձնման մասին ծանուցմամբ ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

Հոդված 344. Վերաքննիչ դատարանի որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը

1. Վճռի կամ վճարման կարգադրության դեմ բերված բողոքների քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանի կայացրած որոշումներն օրինական ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից մեկ ամիս հետո:

2. «Սնանկության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված պարտատերերի ներկայացրած պահանջների օրինականության,

հիմնավորվածության և հերթին վերաբերող հարցերի կապակցությամբ կայացրած որոշումների դեմ բերված բողոքների քննության արդյունքում վերաքննիչ դատարանի կայացրած որոշումներն օրինական ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից:

3. Վերաքննիչ դատարանի՝ սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերում չնշված որոշումներն օրինական ուժի մեջ են մտնում կայացման պահից:

4. Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված որոշումների դեմ սահմանված ժամկետում վճռաբեկ բողոք ներկայացնելիս, այդ որոշումները համարվում են օրինական ուժի մեջ չմտած:

5. Եթե վճռի կամ վճարման կարգադրության բողոքարկման արդյունքում կայացված որոշման վերանայման արդյունքում վճռաբեկ դատարանը ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն անփոփոխ է թողնում վերաքննիչ դատարանի որոշումը, ապա վերաքննիչ դատարանի անփոփոխ մնացած որոշումը (որոշման համապատասխան մասը) օրինական ուժի մեջ է մտնում վճռաբեկ դատարանի որոշման հրապարակման պահից:

6. Վերաքննիչ դատարանի՝ վճռի կամ վճարման կարգադրության բողոքարկման արդյունքում կայացված որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում վճռաբեկ դատարանի որոշման կայացման պահից, եթե՝

1) ներկայացված վճռաբեկ բողոքի վարույթ ընդունումը մերժվել է.

2) ներկայացված բողոքը վճռաբեկ դատարանի կողմից վերադարձվել է և սահմանված ժամկետում բողոքում թույլ տված խախտումները չեն վերացվել կամ սահմանված կարգով բողոքը կրկին չի ներկայացվել.

3) վճռաբեկ բողոքը թողնվել է առանց քննության:

ԲԱԺԻՆ IV
ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ԳԼՈՒԽ 50.

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ ՎՃՌԱԲԵԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ

Հոդված 345. Վճռաբեկության կարգով բողոքարկման ենթակա դատական ակտերը

1. Վճռաբեկ դատարանը վճռաբեկ բողոքի հիման վրա սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում և կարգով քննում է վերաքննիչ դատարանի վերջնական և միջանկյալ դատական ակտերի դեմ բերված վճռաբեկ բողոքները:

Հոդված 346. Վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձինք

1. Վերաքննիչ դատարանի վերջնական դատական ակտերի դեմ վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեն՝

1) գործին մասնակցող անձինք.

2) գլխավոր դատախազը և նրա տեղակալները՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում:

2 Վերաքննիչ դատարանի միջանկյալ դատական ակտերի դեմ վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեն գործին մասնակցող անձինք:

3. Գործին մասնակից չդարձած անձինք վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեն իրենց կողմից ներկայացված վերաքննիչ բողոքի քննության արդյունքում կայացված որոշման, իրենց կողմից ներկայացված վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու, վերաքննիչ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու, իրենց կողմից ներկայացված վերաքննիչ բողոքի հիման վրա հարուցված վերաքննիչ վարույթը կարճելու կամ գործի վարույթը կասեցնելու մասին որոշումների, ինչպես նաև սույն

օրենսգրքի 340-րդ և 341-րդ հոդվածներով նախատեսված հարցերով վերաքննիչ դատարանի կողմից կայացված որոշումների դեմ:

4. Անձը կարող է վճռաբեկ բողոք բերել դատական ակտի՝ միայն իր համար անբարենպաստ մասի դեմ:

Հոդված 347. Վճռաբեկ բողոք բերելու հիմքերը

1. Վճռաբեկ բողոքը բերվում է սույն օրենսգրքի 321-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերով:

2. Նյութական իրավունքի նորմերը համարվում են խախտված կամ սխալ կիրառված, եթե առկա է սույն օրենսգրքի 322-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկը:

3. Դատավարական իրավունքի նորմերը համարվում են խախտված կամ սխալ կիրառված, եթե առկա է սույն օրենսգրքի 323-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկը:

4. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով վճռաբեկ բողոք բերելու հիմքերը սահմանված են սույն օրենսգրքի 373-րդ և 374-րդ հոդվածներով:

5. Վերաքննության կարգով բողոքարկման ենթակա վերջնական դատական ակտն անձը չի կարող բողոքարկել վճռաբեկ դատարանում, եթե նա նույն հիմքերով չի բողոքարկել դատական ակտը վերաքննիչ դատարանում:

Հոդված 348. Վճռաբեկ բողոք բերելու ժամկետը

1. Վերաքննիչ դատարանի դատական ակտի դեմ վճռաբեկ բողոք կարող է բերվել մինչև այդ ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելու համար սահմանված ժամկետի ավարտը, բացառությամբ սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքի:

2. Վերաքննիչ դատարանի միջանկյալ դատական ակտերը կարող են բողոքարկվել այն ստանալու պահից տասնհինգօրյա ժամկետում, եթե սույն օրենսգրքով կամ այլ օրենքով այլ ժամկետ սահմանված չէ:

3. Գործին մասնակից չդարձված այն անձինք, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ, իրավունք ունեն վճռաբեկ բողոք բերելու սկսած այն օրվանից՝ մեկ ամսվա ընթացքում, երբ իմացել են կամ կարող էին իմանալ այդ դատական ակտի կայացման մասին:

4. Վճռաբեկ բողոք չի կարող բերվել, երբ դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո անցել է տասը տարի: Նշված ժամկետը ենթակա չէ վերականգման:

Հոդված 349. Վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու կարգը

1. Բողոք բերելու հիմքերի առկայության դեպքում սույն օրենսգրքի 346-րդ հոդվածում նշված անձինք վճռաբեկ բողոքն ուղարկում կամ հանձնում են վճռաբեկ դատարան, իսկ բողոքի պատճենը՝ դատական ակտը կայացրած դատարան և գործին մասնակցող անձանց:

2. Դատական ակտը կայացրած դատարանը բողոքի պատճենն ստանալու օրվանից անհապաղ պարտավոր է գործն ուղարկել վճռաբեկ դատարան:

Հոդված 350. Վճռաբեկ բողոքի ձևը և բովանդակությունը

1. Վճռաբեկ բողոքը կազմվում է գրավոր՝ սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված պահանջների պահպանմամբ: Վճռաբեկ բողոքը պետք է լինի ընթեռնելի:

2. Վճռաբեկ բողոքում պետք է նշվեն՝

1) դատարանի անվանումը, որին հասցեագրվում է բողոքը.

2) բողոք բերող անձի և գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները) ու հասցեները.

3) այն դատարանի անվանումը, որի կայացրած դատական ակտի դեմ բերվում է բողոքը, գործի համարը և դատական ակտի կայացման ամսաթիվը.

4) վճռաբեկ բողոքի հիմքերը՝ նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմերի այն խախտումները, որոնք կարող էին ազդել գործի ելքի վրա.

5) վճռաբեկ բողոքի հիմնավորումները՝ վճռաբեկ բողոքում նշված նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմերի խախտումների, ինչպես նաև գործի ելքի վրա դրանց ազդեցության վերաբերյալ հիմնավորումները.

6) սույն օրենսգրքի 351-րդ հոդվածի 1-ին մասի այն կետի առկայության մասին հիմնավորումները, որն ըստ բողոք բերողի հիմք է հանդիսանում վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու համար.

7) բողոք բերող անձի պահանջը.

8) բողոքին կցվող փաստաթղթերի ցանկը:

3. Վճռաբեկ բողոքը սույն օրենսգրքի 351-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի հիմքով ներկայացնելու դեպքում բողոքը բերած անձը պետք է հիմնավորի, որ դրա վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը կնպաստի օրենքի միատեսակ կիրառության ապահովմանը, մասնավորապես վճռաբեկ բողոքում հիմնավորելով, որ՝

1) տարբեր գործերով ստորադաս դատարանների առնվազն երկու դատական ակտում միևնույն նորմը կիրառվել է հակասական մեկնաբանությամբ՝ կցելով այդ դատական ակտերը և մեջբերելով դրանց հակասող մասերը՝ կատարելով համեմատական վերլուծություն՝ բողոքարկվող դատական ակտի և նույնանման փաստական հանգամանքներով մեկ այլ գործով ստորադաս դատարանի դատական ակտում կիրառված միևնույն նորմի՝ իրար հակասող մեկնաբանության վերաբերյալ.

2) բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանությունը հակասում է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի

որոշման եզրափակիչ մասում բացահայտված՝ տվյալ նորմի սահմանադրաիրավական բովանդակությանը՝ կցելով սահմանադրական դատարանի որոշումը և մեջբերելով ստորադաս դատարանի դատական ակտի այն մասը, որը հակասում է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի որոշման եզրափակիչ մասին՝ կատարելով համեմատական վերլուծություն՝ բողոքարկվող դատական ակտի և Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի որոշման եզրափակիչ մասի միջև առկա հակասության վերաբերյալ.

3) բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանությունը հակասում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճռի մեջ տվյալ նորմին տրված մեկնաբանությանը՝ կցելով այդ դատական ակտերը և մեջբերելով դրանց հակասող մասերը՝ կատարելով համեմատական վերլուծություն՝ բողոքարկվող դատական ակտի և որոշակի փաստական հանգամանքներ ունեցող գործով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի դատական ակտի հակասության վերաբերյալ.

4) բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանությունը հակասում է նույնանման փաստական հանգամանքներ ունեցող գործով Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ տվյալ նորմին տրված մեկնաբանությանը՝ կցելով այդ դատական ակտերը և մեջբերելով դրանց հակասող մասերը՝ կատարելով համեմատական վերլուծություն՝ բողոքարկվող դատական ակտի և նույնանման փաստական հանգամանքներ ունեցող գործով Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի դատական ակտի միջև առկա հակասության վերաբերյալ.

5) բողոքարկվող դատական ակտի կապակցությամբ առկա է իրավունքի զարգացման խնդիր:

4. Վճռաբեկ բողոքը ստորագրում է այն ներկայացնող անձը կամ նրա ներկայացուցիչը:

5. Վճռաբեկ բողոքին կցվում են նաև օրենքով սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարած լինելը հավաստող փաստաթուղթը և բողոքի պատճենը՝ գործը քննող դատարան և գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու կամ հանձնելու մասին ապացույցները, վճռաբեկ բողոքի էլեկտրոնային կրիչը: Այն դեպքերում, երբ օրենքով նախատեսված է պետական տուրքի վճարման գծով արտոնություն, ապա վճռաբեկ բողոքին կցվում է կամ բողոքում ներառվում է դրա վերաբերյալ միջնորդությունը: Ներկայացուցչի ստորագրած բողոքին կցվում է նրա լիազորությունը հավաստող փաստաթուղթը, եթե գործում առկա չէ լիազորագիրը:

Հոդված 351. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքերը

1. Վճռաբեկ բողոքն ընդունվում է քննության, եթե վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ՝

1) բողոքում բարձրացված հարցի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը կարող է էական նշանակություն ունենալ օրենքի միատեսակ կիրառության համար.

2) առերևույթ թույլ է տրվել մարդու իրավունքների և ազատությունների հիմնարար խախտում առաջացնող դատական սխալ, կամ

3) առկա է նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանք:

2. Սույն հոդվածի իմաստով՝ բողոքում բարձրացված հարցի վերաբերյալ վճռաբեկ դատարանի որոշումը կարող է էական նշանակություն ունենալ օրենքի միատեսակ կիրառության համար, մասնավորապես, եթե՝

1) տարբեր գործերով ստորադաս դատարանների առնվազն երկու դատական ակտում միևնույն նորմը կիրառվել է իրար հակասող մեկնաբանությամբ.

2) բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանությունը հակասում է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի որոշման եզրափակիչ մասում բացահայտված՝ տվյալ նորմի սահմանադրաիրավական բովանդակությանը.

3) բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանությունը հակասում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճռի մեջ տվյալ նորմին տրված մեկնաբանությանը.

4) բողոքարկվող դատական ակտում որևէ նորմի մեկնաբանությունը հակասում է Հայաստանի Հանրապետության վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ տվյալ նորմին տրված մեկնաբանությանը.

5) վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ վերաքննիչ դատարանի կողմից կիրառված նյութական կամ դատավարական իրավունքի նորմի կապակցությամբ առկա է իրավունքի զարգացման խնդիր:

3. Սույն հոդվածի իմաստով դատական սխալ են համարվում 322-րդ և 323-րդ հոդվածներով նախատեսված դեպքերը:

4. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում՝ գործը վճռաբեկ դատարանում ստանալու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում: Վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասով և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջները:

5. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշումն ուղարկվում է բողոք բերող անձին և գործին մասնակցող անձանց՝ այն կայացնելու պահից երկշաբաթյա ժամկետում:

6. Օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի դեմ բերված վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու դեպքում վճռաբեկ դատարանն իր որոշմամբ կարող է ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն կասեցնել դատական ակտի կատարումը, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

Հոդված 352. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելը

1. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձվում է, եթե վճռաբեկ բողոքը չի համապատասխանում սույն օրենսգրքի 350-րդ հոդվածի պահանջներին կամ

դատարանը մերժել է պետական տուրքի գծով արտոնություն սահմանելու վերաբերյալ միջնորդությունը:

2. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում՝ գործը վճռաբեկ դատարանում ստանալու օրվանից մեկ ամսվա ընթացքում՝ նշելով առկա թերությունները: Վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասով և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջները:

3. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշմամբ վճռաբեկ դատարանը սահմանում է մինչև մեկամսյա ժամկետ՝ բողոքում առկա թերությունները շտկելու և վճռաբեկ բողոքը կրկին ներկայացնելու համար:

4. Վճռաբեկ բողոքը կրկին ներկայացվելու դեպքում սույն հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված ժամկետը հաշվարկվում է վերստին:

5. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումն ուղարկվում է բողոք բերող անձին և գործին մասնակցող անձանց՝ այն կայացնելու օրվանից երկշաբաթյա ժամկետում:

6. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձվում է, եթե բացակայում են վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելու հիմքերը:

7. Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշումն ուժի մեջ է մտնում կայացման պահից, վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման:

Հոդված 353. Վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելը

1. Վճռաբեկ բողոքը թողնվում է առանց քննության, եթե՝

1) վճռաբեկ բողոքը բերվել է սահմանված ժամկետը լրանալուց հետո, և բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդությունը բացակայում է, կամ այն մերժվել է.

2) վճռաբեկ բողոքը ներկայացրել է այն անձը, որը վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու իրավունք չունի:

3) բողոքարկվել է այն դատական ակտը, որը ենթակա չէ բողոքարկման վճռաբեկության կարգով.

4) վճռաբեկ բողոք ներկայացրած անձը մինչև վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում կայացնելը դիմում է ներկայացրել վճռաբեկ բողոքը հետ վերցնելու մասին.

5) բողոքում նշված հիմքով նույն գործով վճռաբեկ դատարանն արդեն իսկ որոշում է կայացրել.

6) չեն վերացվել վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ նշված թերությունները կամ բողոքը կրկին ներկայացնելու դեպքում թույլ են տրվել նոր խախտումներ.

7) բողոքարկվող դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո անցել է տասը տարի:

2. Վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելու մասին վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում՝ գործը վճռաբեկ դատարանում ստանալու օրվանից մեկ ամսվա ընթացքում: Վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասով և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջները:

3. Վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշումն ուժի մեջ է մտնում կայացման պահից, վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման:

4. Վճռաբեկ բողոքն առանց քննության թողնելու մասին որոշումն ուղարկվում է բողոք բերող անձին և գործին մասնակցող անձանց՝ որոշումը կայացնելու պահից երկշաբաթյա ժամկետում:

Հողված 354. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելը

1. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժվում է, եթե բացակայում են վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու, այն վերադարձնելու կամ առանց քննության թողնելու հիմքերը:

2. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված: Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշման մեջ վճռաբեկ դատարանը պետք է հիմնավորի վճռաբեկ բողոքում վկայակոչված վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու՝ սույն օրենսգրքի 351-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ից 4-րդ կետերով նախատեսված յուրաքանչյուր հիմքի բացակայությունը:

3. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում՝ գործը վճռաբեկ դատարանում ստանալու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում: Վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասով և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջները

4. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումը կայացվում է հանուն Հայաստանի Հանրապետության:

5. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշումն ուժի մեջ է մտնում կայացման պահից, վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման:

6. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին որոշումն ուղարկվում է բողոք բերող անձին և գործին մասնակցող անձանց՝ որոշումը կայացնելու օրվանից երկշաբաթյա ժամկետում:

Հողված 355. Վճռաբեկ բողոքի պատասխանը

1. Գործին մասնակցող անձը, ստանալով վճռաբեկ բողոքի պատճենը, մինչև վճռաբեկ բողոքի քննությունը սկսվելը, իրավունք ունի ներկայացնել վճռաբեկ բողոքի պատասխան:

2. Վճռաբեկ բողոքի պատասխանն ուղարկվում է կամ առձեռն հանձնվում է վճռաբեկ դատարան և գործին մասնակցող անձանց:

3. Վճռաբեկ բողոքի պատասխանը ներկայացվում է գրավոր՝ սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված պահանջների պահպանմամբ:

4. Վճռաբեկ բողոքի պատասխանում նշվում են՝

1) վճռաբեկ դատարանի անվանումը.

2) պատասխանը ներկայացրած անձի և գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները).

3) վերաքննիչ դատարանի անվանումը, որի կայացրած դատական ակտի դեմ բերվել է վճռաբեկ բողոքը, գործի համարը և դատական ակտի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը.

4) վճռաբեկ բողոքի հիմքերի և հիմնավորումների վերաբերյալ դիրքորոշումը և դրա հիմնավորումները:

5. Ներկայացված պատասխանին կցվում են պատասխանի պատճենները գործին մասնակցող անձանց ուղարկելու կամ առձեռն հանձնելու ապացույցները:

6. Վճռաբեկ բողոքի պատասխանը ստորագրում է պատասխանը ներկայացրած անձը կամ նրա ներկայացուցիչը: Ներկայացուցչի ստորագրած պատասխանին կցվում է գործը վարելու նրա լիազորությունները հավաստող լիազորագիրը, եթե այն առկա չէ դատական գործում:

7. Վճռաբեկ բողոքի պատասխան չներկայացնելը չի կարող գնահատվել որպես վճռաբեկ բողոքի հիմքերի և հիմնավորումների հետ համաձայնություն:

Հոդված 356. Վճռաբեկ բողոքից հրաժարվելը

1. Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելուց հետո մինչև բողոքի քննության ավարտի մասին հայտարարելը վճռաբեկ բողոք բերած անձն իրավունք ունի դիմում ներկայացնելու վճռաբեկ բողոքից հրաժարվելու մասին:

2. Բողոք բերած անձի կողմից վճռաբեկ բողոքից հրաժարվելու դեպքում վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում վճռաբեկ վարույթը կարճելու մասին: Մինչև դատական նիստը վճռաբեկ բողոքից հրաժարվելու դեպքում սույն մասում նշված որոշումը վճռաբեկ դատարանը կայացնում է առանց դատական նիստ հրավիրելու:

3. Վճռաբեկ վարույթը կարճելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասով և 186-րդ հոդվածով սահմանված պահանջները:

4. Վճռաբեկ վարույթը կարճելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշումն ուժի մեջ է մտնում կայացման պահից, վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման:

5. Եթե դատական ակտը բողոքարկել են նաև այլ անձինք, ապա վճռաբեկ վարույթը կարճվում է միայն տվյալ բողոքի մասով:

6. Վճռաբեկ վարույթը կարճելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշման կայացման պահից վերաքննիչ դատարանի որոշումը մտնում է օրինական ուժի մեջ, եթե այն չեն բողոքարկել այլ անձինք:

7. Վճռաբեկ վարույթը կարճելու մասին վճռաբեկ դատարանի որոշմամբ վճռաբեկ վարույթի հետ կապված դատական ծախսերը դրվում են վճռաբեկ բողոքից հրաժարված անձի վրա, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 101-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված դեպքերի:

8. Վճռաբեկ վարույթը կարճելու մասին որոշումն ուղարկվում է բողոք բերող անձին և գործին մասնակցող անձանց՝ այն կայացնելու օրվանից երկշաբաթյա ժամկետում:

ԳԼՈՒԽ 51.

ՎԱՐՈՒՅԹ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԲՈՂՈՔԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ

ՎՃՌԱԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

Հոդված 357. Վճռաբեկ բողոքի քննության ժամկետը

1. Վճռաբեկ դատարանը վարույթ ընդունված վճռաբեկ բողոքը պետք է քննի և որոշում կայացնի ողջամիտ ժամկետում: Վերաքննիչ դատարանի միջանկյալ դատական ակտի դեմ վարույթ ընդունված վճռաբեկ բողոքը վճռաբեկ դատարանը քննում է ոչ ուշ քան եռամսյա ժամկետում:

Հոդված 358. Վճռաբեկ դատարանում բողոքի քննության կարգը

1. Վճռաբեկ դատարանը վարույթ ընդունված վճռաբեկ բողոքները քննում և դրանց վերաբերյալ որոշումները կայացնում է դատական նիստում: Վերաքննիչ դատարանի միջանկյալ դատական ակտերի դեմ բերված վճռաբեկ բողոքները վճռաբեկ դատարանը քննում և որոշում է կայացնում առանց դատական նիստ հրավիրելու, բացառությամբ այն դեպքերի երբ Վճռաբեկ դատարանը գտնում է, որ վճռաբեկ բողոքն անհրաժեշտ է քննել դատական նիստում:

2. Բողոք բերած անձը և գործին մասնակցող մյուս անձինք պատշաճ ձևով ծանուցվում են դատական նիստի ժամանակի և վայրի մասին: Նրանց չներկայանալն արգելք չէ բողոքի քննության համար:

3. Բողոքի քննությունը դատական նիստում սկսվում է վճռաբեկ դատարանի պալատի դատավորի զեկուցումով: Զեկուցողը ներկայացնում է վճռաբեկ բողոքը և վճռաբեկ բողոքի պատասխանի փաստարկները:

4. Վճռաբեկ դատարանի դատավորներն իրավունք ունեն հարցեր տալու զեկուցողին և նիստին ներկայացած գործին մասնակցող անձանց, որից հետո բողոքի քննությունը հայտարարվում է ավարտված:

5. Վճռաբեկ դատարանը սույն օրենսգրքի 142-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկի առկայության դեպքում իրավունք ունի հետաձգել բողոքի քննությունը՝ այդ մասին կայացնելով որոշում:

6. Վճռաբեկ դատարանը սույն օրենսգրքի 143-րդ հոդվածով նախատեսված հիմքերից որևէ մեկի առկայության դեպքում իրավունք ունի կասեցնել գործի վարույթը՝ այդ մասին կայացնելով որոշում:

Հոդված 359. Վճռաբեկության սահմանները

1. Վճռաբեկության կարգով բողոքի քննության ժամանակ վճռաբեկ դատարանը գործով կայացված դատական ակտը վերանայում է միայն վճռաբեկ բողոքի հիմքերի և հիմնավորումների սահմաններում, բացառությամբ սույն օրենսգրքի 323-րդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված դեպքերի:

2. Վճռաբեկ դատարանը կաշկանդված չէ բողոք բերած անձի պահանջով:

3. Վճռաբեկ դատարանը կաշկանդված չէ վճռաբեկ բողոքի պատասխան ներկայացրած անձի փաստական կամ իրավական դիրքորոշմամբ:

Հոդված 360. Վճռաբեկ դատարանի լիազորությունները

1. Վերաքննիչ դատարանի վերջնական դատական ակտերի դեմ բերված վճռաբեկ բողոքի քննության արդյունքում վճռաբեկ դատարանը՝

1) մերժում է վճռաբեկ բողոքը՝ դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ: Այն դեպքում, երբ վճռաբեկ դատարանը մերժում է վճռաբեկ բողոքը, սակայն դատարանի կայացրած՝ գործն ըստ էության ճիշտ լուծող դատական ակտը թերի կամ սխալ է պատճառաբանված, ապա վճռաբեկ դատարանը պատճառաբանում է անփոփոխ թողնված դատական ակտը.

2) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է վճռաբեկ բողոքը՝ համապատասխանաբար ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելով դատական

ակտը: Բեկանված մասով գործն ուղարկվում է համապատասխան ստորադաս դատարան՝ նոր քննության՝ սահմանելով նոր քննության ծավալը: Չբեկանված մասով դատական ակտը մտնում է օրինական ուժի մեջ:

3) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում և փոփոխում է ստորադաս դատարանի ակտը, եթե ստորադաս դատարանի կողմից հաստատված փաստական հանգամանքները հնարավորություն են տալիս կայացնելու նման ակտ, և եթե դա բխում է արդարադատության արդյունավետության շահերից:

4) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է դատական ակտը և կարճում է գործի վարույթն ամբողջովին կամ դրա մի մասը կամ առանց քննության է թողնում հայցն ամբողջովին կամ դրա մի մասը: Չբեկանված մասով դատական ակտը մտնում է օրինական ուժի մեջ:

5) բավարարում է վերաքննիչ բողոքը՝ փոփոխելով վճռի պատճառաբանական մասը՝ առանց անդրադառնալու դրա եզրափակիչ մասին:

6) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է դատական ակտը և հաստատում կողմերի հաշտության համաձայնությունը: Չբեկանված մասով դատական ակտը մտնում է օրինական ուժի մեջ:

7) վերաքննիչ դատարանի կողմից դատական ակտը փոփոխվելու դեպքերում վճռաբեկ դատարանն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է վերաքննիչ դատարանի դատական ակտը՝ օրինական ուժ տալով առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտին: Այս դեպքում վճռաբեկ դատարանը լրացուցիչ պատճառաբանում է առաջին ատյանի դատարանի դատական ակտը, եթե այն թերի կամ սխալ է պատճառաբանված: Չբեկանված մասով դատական ակտը մտնում է օրինական ուժի մեջ:

8) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է վճռաբեկ բողոքը՝ համապատասխանաբար ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելով գործի վարույթը կարճելու կամ հայցը (դիմումը) առանց քննության թողնելու կապակցությամբ վերաքննիչ դատարանի կողմից կայացված որոշումը,

համապատասխան մասով գործն ուղարկելով առաջին ատյանի դատարան նոր քննության.

9) բավարարում է վճռաբեկ բողոքը՝ բեկանելով վճարման կարգադրության կապակցությամբ վերաքննիչ դատարանի կողմից կայացված որոշումը և օրինական ուժ է տալիս առաջին ատյանի դատարանի կողմից արձակված վճարման կարգադրությանը կամ փոփոխում է վճարման կարգադրության կապակցությամբ վերաքննիչ դատարանի որոշումը և վերացնում է վճարման կարգադրությունը:

2. Վերաքննիչ դատարանի միջանկյալ դատական ակտերի դեմ բերված վճռաբեկ բողոքի քննության արդյունքում վճռաբեկ դատարանը մերժում է վճռաբեկ բողոքը՝ դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ, կամ բավարարում է վճռաբեկ բողոքը՝ վերացնելով վերաքննիչ դատարանի որոշումը՝ անհրաժեշտության դեպքում կայացնելով նոր դատական ակտ: Վճռաբեկ դատարանի որոշումն օրինական ուժի մեջ է մտնում կայացման պահից:

Հոդված 361. Վճռաբեկ բողոքի քննության արդյունքներով վճռաբեկ դատարանի կողմից կայացվող որոշումը

1. Վճռաբեկ դատարանը բողոքի քննության արդյունքում կայացնում է որոշում:
2. Որոշումը կայացվում է հանուն Հայաստանի Հանրապետության:
3. Որոշումը կայացվում է բողոք բերած անձի և վճռաբեկ դատարանի նիստին բացատրություններ տալու համար կանչված անձանց բացակայությամբ:
4. Վճռաբեկ դատարանի որոշումը համարվում է ընդունված, եթե դրա օգտին քվեարկել է նիստին ներկա դատավորների մեծամասնությունը:
5. Որոշումը կայացվում է բաց քվեարկությամբ:
6. Վճռաբեկ դատարանի որոշումն ստորագրում են այն կայացրած դատավորները:
7. Վճռաբեկ դատարանի որոշումը հրապարակվում է Հայաստանի Հանրապետության դատական իշխանության պաշտոնական ինտերնետային

կայքում տեղադրելու միջոցով: Վճռաբեկ բողոքը դատական նիստում քննելու դեպքում վճռաբեկ դատարանի որոշումը հրապարակվում է նաև նիստում:

8. Բողոքի քննության արդյունքներով կայացված վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ նշվում են՝

1) գործի համարը և որոշումը կայացնելու տարին, ամիսը, ամսաթիվը, որոշումը կայացրած վճռաբեկ դատարանի կազմը.

2) վճռաբեկ բողոք բերած անձի անունը (անվանումը).

3) գործը քննած դատարանի անվանումը, գործի համարը, վճիռ կայացնելու տարին, ամիսը, ամսաթիվը, վճիռ կայացրած դատավորի անունը.

4) կայացված դատական ակտի էության համառոտ շարադրանքը, գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները).

5) հիմքերը, որոնցով դրվել է դատական ակտի օրինականությունն ստուգելու հարցը.

6) վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու՝ սույն օրենսգրքի 351-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հիմքերից առնվազն մեկի առկայության հիմնավորումը.

7) օրենքները, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերը և այլ իրավական ակտերը, որոնցով ղեկավարվել է վճռաբեկ դատարանը որոշում կայացնելիս.

8) դատական ակտը բեկանելիս այն շարժառիթները, որոնցով վճռաբեկ դատարանը չի համաձայնել այդ ակտը կայացրած դատարանի հետևությունների հետ.

9) վճռաբեկ բողոքի քննության արդյունքներով եզրահանգումը.

10) գործին մասնակցող անձանց միջև դատական ծախսերը բաշխելու վերաբերյալ դատարանի եզրահանգումները:

9. Վճռաբեկ դատարանը, պարզելով, որ գործը քննած դատարանի թույլ տված իրավունքի նորմերի խախտումները հիմք չեն դատական ակտի բեկանման համար, պետք է դրանց մասին նշի կայացրած որոշման մեջ:

10. Վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է լինի պատճառաբանված, ապահովի օրենքի միատեսակ կիրառումը, ճիշտ մեկնաբանությունը և երաշխավորի հիմնարար իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությունը, նպաստի իրավունքի զարգացմանը:

Հոդված 362. Վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ առկա վրիպակների, գրասխալների և թվաբանական սխալների ուղղումը

1. Վճռաբեկ դատարանի որոշման մեջ առկա վրիպակների, գրասխալների և թվաբանական սխալների ուղղումը կատարվում է վճռաբեկ դատարանի կողմից՝ առանց դատական նիստ հրավիրելու՝ համապատասխան միջնորդությունը զեկուցող դատավորին հանձնելուց կամ դրա անհրաժեշտությունը ծագելուց հետո մեկամսյա ժամկետում:

Հոդված 363. Վճռաբեկ դատարանի որոշման օրինական ուժի մեջ մտնելը

1. Վճռաբեկ դատարանի ակտն օրինական ուժի մեջ է մտնում հրապարակման կամ կայացման պահից, վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման:

2. Վճռաբեկ դատարանի՝ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում առանց դատական նիստ հրավիրելու կայացվող որոշումը ուժի մեջ է մտնում կայացման պահից, վերջնական է և ենթակա չէ բողոքարկման:

Հոդված 364. Վճռաբեկ դատարանի որոշումը վճռաբեկ բողոք բերած անձին և գործին մասնակցող անձանց ուղարկելը

1. Վճռաբեկ դատարանի որոշումն ուղարկվում է բողոք բերած անձին, գործին մասնակցող անձանց և համապատասխան դատարան այն հրապարակելու կամ կայացնելու օրվանից ողջամիտ ժամկետում:

ԲԱԺԻՆ V
ԳՈՐԾԵՐԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԳԼՈՒԽ 52.

ԲԵԿԱՆՎԱԾ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 365. Գործը դատարան ուղարկելը

1. Դատարանի վերջնական դատական ակտը բեկանվելու և գործը նոր քննության ուղարկելու մասին դատական ակտ կայացվելու դեպքում, գործն ուղարկվում է համապատասխան դատարան՝ դատական ակտն օրինական ուժի մեջ մտնելու պահից 3 օրվա ընթացքում:

Հոդված 366. Գործի նոր վարույթ հարուցելը

1. Դատարանի վերջնական դատական ակտը բեկանելու և գործը նոր քննության ուղարկելու մասին դատական ակտ կայացնելու դեպքում դատարանը գործն ստանալուց հետո եռօրյա ժամկետում կայացնում է գործը վարույթ ընդունելու մասին որոշում:

2. Գործը վարույթ ընդունելու մասին որոշումը ուղարկվում է գործին մասնակցող անձանց:

Հոդված 367. Դատարանի կազմը գործի նոր քննության ժամանակ

1. Գործի քննությանը մասնակցած դատավորը չի կարող մասնակցել տվյալ գործի նոր քննությանը, բացառությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի:

Հոդված 368. Գործի նոր քննության կարգը

1. Գործի նոր քննությունը դատարանում իրականացվում է դատարանում գործերի քննության համար սույն օրենսգրքով սահմանված կանոններով՝ հաշվի առնելով սույն գլխի առանձնահատկությունները:

2. Գործի նոր քննության ժամանակ չեն կարող փոփոխվել հայցի առարկան կամ հիմքը, ինչպես նաև չի կարող ներկայացվել հակընդդեմ հայց:

Հոդված 369. Գործի նոր քննության սահմանները

1. Դատարանում գործի նոր քննությունն իրականացվում է գործը նոր քննության ուղարկելու մասին որոշմամբ սահմանված ծավալով:

2. Գործի նոր քննության ժամանակ վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանի կողմից տվյալ գործով կիրառման ենթակա նորմերի վերաբերյալ արտահայտած իրավական դիրքորոշումները պարտադիր են գործը քննող դատարանի համար, բացառությամբ այն դեպքի, երբ վերջինս ծանրակշիռ փաստարկների մատնանշմամբ հիմնավորում է, որ դրանք կիրառելի չեն տվյալ փաստական հանգամանքների նկատմամբ:

3. Մինչև գործի նոր քննությունը գործով հաստատված փաստերը գործի նոր քննության ժամանակ պարտադիր են դատարանի համար, բացառությամբ գործն ամբողջ ծավալով քննելու դեպքերի:

4. Գործի նոր քննության ժամանակ գործին մասնակցող անձը կարող է ներկայացնել նոր ապացույցներ, և դրանք ձեռք բերելուն ուղղված միջնորդություններ միայն այն դեպքում, երբ դատարանն ապացուցման պարտականությունը բաշխելիս այդ անձի վրա դրել է այնպիսի փաստ ապացուցելու պարտականություն, որը գործի նախորդ քննության ժամանակ նրա վրա չէր դրվել:

5. Սույն հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսված փաստը հաստատող կամ մերժող նոր ապացույց կարող են ներկայացնել նաև գործին մասնակցող մյուս

անձինք, բացառությամբ այն դեպքի, երբ գործի նախորդ քննության ժամանակ այդ փաստի ապացուցման պարտականությունը դրված է եղել նրանց վրա:

6. Գործի նախորդ քննությունների ժամանակ չթույլատրված ապացույցները նոր քննության ժամանակ ենթակա չեն հետազոտման և գնահատման, բացառությամբ այն դեպքի, երբ դատական ակտը բեկանվել է տվյալ ապացույցը թույլատրված չլինելու հիմքով:

ԲԱԺԻՆ VI

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՄ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ՎԵՐԱՆԱՅԵԼՈՒ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ԳԼՈՒԽ 53.

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՄ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ՎԵՐԱՆԱՅԵԼՈՒ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 370. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով վերանայման ենթակա դատական ակտերը

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով կարող են վերանայվել առաջին ատյանի դատարանի և վերաքննիչ դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած այն դատական ակտերը, որոնք ենթակա են բողոքարկման, վճարման կարգադրությունները, ինչպես նաև վճռաբեկ դատարանի՝ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու, այն առանց քննության թողնելու, վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելու մասին և վճռաբեկ բողոքի քննության արդյունքում կայացված որոշումները:

Հոդված 371. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտը վերանայող դատարանը

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով առաջին ատյանի դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտը վերանայում է վերաքննիչ դատարանը:

2. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով վերաքննիչ և վճռաբեկ դատարանների՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերը վերանայում է վճռաբեկ դատարանը:

Հոդված 372. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեցող անձինք

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեն՝

1) գործին մասնակցող անձինք և նրանց իրավահաջորդները, եթե վիճելի կամ դատական ակտով հաստատված իրավահարաբերությունը թույլ է տալիս իրավահաջորդություն.

2) գլխավոր դատախազը և նրա տեղակալը՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում:

Հոդված 373. Նոր երևան եկած հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման հիմքերը

1. Նոր երևան եկած հանգամանքները հիմք են դատական ակտի վերանայման համար, եթե՝

1) բողոք բերած անձն ապացուցում է, որ այդ հանգամանքները գոյություն են ունեցել գործի լուծման պահին, հայտնի չեն եղել և չէին կարող հայտնի լինել բողոք բերած գործին մասնակցող անձին ու դատարանին, և այդ հանգամանքները գործի լուծման համար ունեն էական նշանակություն.

2) դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով հաստատված՝ վկայի սուտ ցուցմունքները, փորձագետի ակնհայտ կեղծ եզրակացությունը, թարգմանչի ակնհայտ սխալ թարգմանությունը, գրավոր կամ իրեղեն ապացույցների կեղծված լինելը հանգեցրել են ապօրինի կամ չհիմնավորված դատական ակտ կայացնելուն.

3) դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով հաստատվել է, որ բողոք բերած անձ չհանդիսացող գործին մասնակցող անձինք կամ նրանց ներկայացուցիչները կատարել են գործի քննության հետ կապված հանցավոր արարք, որը հանգեցրել է ապօրինի կամ չհիմնավորված դատական ակտ կայացնելուն, կամ գործի քննության հետ կապված հանցավոր արարքը կատարվել է դատավորի կողմից:

Հոդված 374. Նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման հիմքերը

1. Նոր հանգամանքները հիմք են դատական ակտի վերանայման համար, եթե՝

1) Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը տվյալ քաղաքացիական գործով դատարանի կիրառած օրենքի կամ այլ նորմատիվ իրավական ակտի դրույթը ճանաչել է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրությանը հակասող և անվավեր կամ այն ճանաչել է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրությանը համապատասխանող, սակայն որոշման եզրափակիչ մասում բացահայտելով դրա սահմանադրաիրավական բովանդակությունը՝ գտել է, որ այդ դրույթը կիրառվել է այլ մեկնաբանությամբ.

2) Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանի՝ ուժի մեջ մտած վճռով կամ որոշմամբ հիմնավորվել է անձի՝ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով նախատեսված իրավունքի խախտման փաստը.

3) Արդարադատության խորհուրդն ընդունել է որոշում, որով տվյալ դատական ակտը կայացրած դատավորը ենթարկվել է կարգապահական պատասխանատվության՝ արդարադատություն իրականացնելիս նյութական կամ

դատավարական նորմի ակնհայտ և կոպիտ խախտման համար, որը կատարվել է չարամտորեն կամ կոպիտ անփութությամբ.

4) դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտով անվավեր է ճանաչվել ժառանգության վկայագիրը կամ այն գործարքը, որը հիմք է ծառայել տվյալ դատական ակտը կայացնելու համար.

5) բեկանվել է այն դատական ակտը, դատավճիռը կամ ընդունման պահից անվավեր է ճանաչվել այն վարչական ակտը, որը հիմք է ծառայել տվյալ դատական ակտի կայացման համար.

6) վարչական դատարանը ուժի մեջ մտնելու պահից անվավեր է ճանաչել այն նորմատիվ իրավական ակտը, որի հիման վրա կայացվել է տվյալ դատական ակտը:

Հոդված 375. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոք ներկայացնելու ժամկետը

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոք կարող է բերվել 3 ամսվա ընթացքում, որի հաշվարկը սկսվում է՝

1) սույն օրենսգրքի 373-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված դեպքում՝ այն պահից, երբ բողոք բերող անձն իմացել է կամ կարող էր իմանալ դրանց ի հայտ գալու մասին.

2) սույն օրենսգրքի 373-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ և 3-րդ կետերով նախատեսված դեպքերում՝ դատավճռի օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից.

3) սույն օրենսգրքի 374-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված դեպքում՝ Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի համապատասխան որոշումն ուժի մեջ մտնելու օրվանից.

4) սույն օրենսգրքի 374-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված դեպքում՝ Հայաստանի Հանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանի՝ ուժի մեջ մտած վճիռը կամ որոշումն այդ դատարանի

կանոնակարգերով սահմանած կարգով այդ դատարան դիմած անձին հանձնելու օրվանից.

5) սույն օրենսգրքի 374-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված դեպքում՝ Արդարադատության խորհրդի որոշումը մտել է օրինական ուժի մեջ.

6) սույն օրենսգրքի 374-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետով նախատեսված դեպքում՝ այն դատական կամ վարչական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից, որով վերացվել է համապատասխան դատական ակտը, դատավճիռը կամ վարչական ակտը.

7) սույն օրենսգրքի 374-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ և 6-րդ կետով նախատեսված դեպքերում՝ դատարանի համապատասխան դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից:

2. Դատական ակտի վերանայման բողոք չի կարող ներկայացվել, եթե դատական ակտի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո անցել է քսան տարի: Նշված ժամկետը ենթակա չէ վերականգնման:

Հոդված 376. Բողոքի ձևը և բովանդակությունը

1. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոքը կազմվում է գրավոր՝ սույն օրենսգրքի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասում նշված պահանջների պահպանմամբ: Բողոքը պետք է լինի ընթեռնելի:

2. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման բողոքում պետք է նշվեն՝

- 1) այն դատարանի անվանումը, որին բողոքը հասցեագրվում է,
- 2) բողոք բերող անձի և գործին մասնակցող անձանց անունները (անվանումները), նրանց բնակության (գտնվելու վայրի) հասցեները.

3) դատարանի անվանումը, որի կայացրած դատական ակտի դեմ բերվում է բողոքը, գործի համարը և դատական ակտի կայացման տարին, ամիսը, ամսաթիվը,

4) դատական ակտի վերանայման համար հիմք հանդիսացող նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքի շարադրանքը և հիմնավորումը, թե ինչու է այն հիմք դատական ակտի վերանայման համար.

5) բողոք բերող անձի պահանջը.

6) բողոքին կցվող փաստաթղթերի ցանկը:

3. Բողոքին կցվում են՝

1) ներկայացուցչի լիազորությունները հավաստող փաստաթուղթ, եթե այն առկա չէ դատական գործում և բողոքը ստորագրվել է ներկայացուցչի կողմից.

2) նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքը հաստատող ապացույցներ.

3) իրավահաջորդության փաստը հավաստող փաստաթուղթ, եթե բողոքը ներկայացվում է գործին մասնակցող անձի իրավահաջորդի կողմից.

4) բողոք ներկայացնելու ժամկետը վերականգնելու մասին միջնորդություն, եթե բողոքը ներկայացվել է սույն օրենսգրքի 375-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված ժամկետի խախտմամբ.

5) բողոքը դատական ակտ կայացրած դատարանին ուղարկելու մասին ապացույց՝ բացառությամբ այն դեպքի, երբ բողոքը բերվում է վճռաբեկ դատարանի դատական ակտի դեմ.

6) բողոքը և կից փաստաթղթերը գործին մասնակցող այլ անձանց ուղարկելու կամ նրանց հանձնելու մասին ապացույցներ.

4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված, ինչպես նաև բողոք բերող անձի այլ միջնորդությունները կարող են ներկայացվել նաև բողոքում ներառվելու ձևով:

5. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոքը ստորագրում է բողոք բերող անձը կամ նրա ներկայացուցիչը:

Հոդված 377. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոքը վերադարձնելը

1. Դատարանը բողոքն ստանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում որոշում է

կայացնում նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոքը վերադարձնելու մասին, եթե՝

1) չեն պահպանվել սույն օրենսգրքի 376-րդ հոդվածի պահանջները.

2) տվյալ գործով կամ տվյալ հարցով վերադաս դատարանի օրինական ուժի մեջ գտնվող դատական ակտի առկայության պայմաններում բողոք է բերվել ստորադաս դատարանի դատական ակտի դեմ.

3) բողոքի շրջանակներում ակնհայտորեն հիմնավորված չէ նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքի առկայությունը:

3. Դատական ակտի վերանայման բողոքը վերաքննիչ և վճռաբեկ դատարանների կողմից ենթակա է վերադարձման նաև համապատասխանաբար սույն օրենսգրքի 329-րդ և 352-րդ հոդվածներով սահմանված հիմքերով:

4. Դատական ակտի վերանայման բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման մեջ նշվում են բողոքում թույլ տրված բոլոր առերևույթ խախտումները: Նման որոշում կայացնելու դեպքում բողոք բերած անձին ուղարկվում է միայն դատական ակտի վերանայման բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը:

5. Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետերով նախատեսված հիմքով բողոքում թույլ տրված խախտումները վերացվելու և որոշումն ստանալուց հետո՝ երկշաբաթյա ժամկետում կրկին ներկայացվելու դեպքում, դատարանը մեկամսյա ժամկետում որոշում է կայացնում նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտերի վերանայման վարույթ հարուցելու մասին: Բողոքը կրկին ներկայացվելու դեպքում խախտումները վերացնելու համար նոր ժամկետ չի տրամադրվում:

6. Վերաքննիչ դատարանի՝ դատական ակտի վերանայման բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը կարող է բողոքարկվել վճռաբեկության կարգով՝ այն ստանալու օրվանից երկշաբաթյա ժամկետում: Որոշումը վճռաբեկ դատարանի կողմից վերացվելու դեպքում դատարանը գործը ստանալուց հետո՝ եռօրյա ժամկետում կայացնում է նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման վարույթ հարուցելու մասին որոշում:

Հոդված 378. Դատական ակտի վերանայման բողոքն առանց քննության թողնելը և բողոքը վարույթ ընդունելը մերժելը

1. Վերաքննիչ դատարանը դատական ակտի վերանայման բողոքը վարույթ ընդունելը մերժում է սույն օրենսգրքի 330-րդ հոդվածով սահմանված հիմքերով և կարգով:

2. Վճռաբեկ դատարանը դատական ակտի վերանայման բողոքն առանց քննության է թողնում և վարույթ ընդունելը մերժում է սույն օրենսգրքի համապատասխանաբար 353-րդ և 354-րդ հոդվածներով սահմանված հիմքերով և կարգով:

Հոդված 379. Դատական ակտի վերանայման բողոքը վարույթ ընդունելը

1. Դատական ակտի վերանայման բողոքը վերադարձնելու, առանց քննության թողնելու և վարույթ ընդունելը մերժելու հիմքերի բացակայության դեպքում վերաքննիչ դատարանը բողոքը ստանալուց հետո՝ մեկամսյա ժամկետում, իսկ վճռաբեկ դատարանը՝ եռամսյա ժամկետում կայացնում է նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշում:

2. Դատարանը դատական ակտի վերանայման բողոքը վարույթ ընդունելու վերաբերյալ որոշում կայացնելուց հետո այն ուղարկում է բողոք ներկայացրած անձին և գործին մասնակցող այլ անձանց:

3. Դատական ակտի վերանայման բողոքը վարույթ ընդունելու վերաբերյալ որոշմամբ կամ գործի քննության ընթացքում դատարանը կարող է իր նախաձեռնությամբ կամ գործին մասնակցող անձի միջնորդությամբ կասեցնել դատական ակտի կամ դրա մի մասի կատարումը:

4. Բողոքարկվող դատական ակտի կամ դրա մի մասի կատարման կասեցումը պահպանվում է մինչև բողոքի քննության արդյունքում կայացված դատական ակտի

օրինական ուժի մեջ մտնելը, իսկ դատական ակտի վերանայման վարույթը կարճվելու դեպքում՝ մինչև այդ մասին դատական ակտի հրապարակումը:

Հոդված 380. Դատական ակտի վերանայման բողոքի պատասխանը

1. Գործին մասնակցող անձը նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոքը վարույթ ընդունելու մասին դատարանի որոշումն ստանալուց հետո՝ երկշաբաթյա ժամկետում իրավունք ունի պատասխան ուղարկելու կամ այն հանձնելու դատարան և գործին մասնակցող այլ անձանց:

2. Դատական ակտի վերանայման բողոքի պատասխանը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի համապատասխանաբար 327-րդ հոդվածով սահմանված պահանջները:

3. Պատասխանը ներկայացնող անձը կարող է դատական ակտի վերանայման բողոքի պատասխանին կցել ապացույցներ:

4. Ներկայացված պատասխանին կցվում է պատասխանը, իսկ ապացույցներ ներկայացվելու դեպքում, նաև այդ ապացույցների պատճենները գործին մասնակցող այլ անձանց ուղարկելու ապացույցները:

5. Պատասխանը ստորագրում է պատասխանը ներկայացրած անձը կամ նրա ներկայացուցիչը: Ներկայացուցչի ստորագրած պատասխանին կցվում է նրա լիազորությունները հավաստող փաստաթուղթ:

Հոդված 381. Դատական ակտի վերանայման բողոքի քննության կարգը

1. Նոր երևան եկած հանգամանքներով կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտերը վերանայելիս վերաքննիչ և վճռաբեկ դատարանները վերանայման կարգով գործը քննում են համապատասխան դատարանում գործերի քննության համար սույն օրենսգրքով սահմանված կանոններին համապատասխան, եթե սույն գլխով այլ բան նախատեսված չէ:

2. Զեկուցումն ավարտելուց հետո դատարանն անցնում է գործում առկա ապացույցների հետազոտմանը, որն իրականացվում է առաջին ատյանի դատարանում ապացույցների հետազոտման կարգը սահմանող կանոններին համապատասխան:

3. Դատական ակտի վերանայման բողոքի հիմքի առկայությունը կամ բացակայությունը պարզելու նպատակով դատարանը գնահատում է դատական նիստում հետազոտված ապացույցները և կարող է հաստատված համարել նոր փաստ, եթե հետազոտված ապացույցների հիման վրա հնարավոր է հանգել նման եզրակացության:

4. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման վարույթում դատարանը ապացույցները գնահատում է սույն օրենսգրքի 62-րդ հոդվածով սահմանված կարգով:

Հոդված 382. Դատական ակտը վերանայող դատարանի լիազորությունները

1. Դատարանը, պարզելով սույն օրենսգրքի 373-րդ հոդվածով կամ 374-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 3-5-րդ կետերով նախատեսված հիմքերի առկայությունը, բեկանում է վերանայվող դատական ակտը և ուղարկում համապատասխան դատարան նոր քննության, եթե չկա այն փոփոխելու հնարավորություն: Դատարանը սույն օրենսգրքի 374-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետով նախատեսված հիմքի առկայության դեպքում կարող է չբեկանել վերանայվող դատական ակտը, միայն եթե հիմնավորում է, որ այն ըստ էության չէր կարող ազդել գործի ելքի վրա:

2. Դատարանը, բեկանելով վերանայվող դատական ակտը, փոփոխում է այն, եթե գործով հաստատված փաստերը հնարավորություն են տալիս առանց գործի նոր քննության կայացնելու նոր դատական ակտ:

3. Նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման բողոքի քննության արդյունքում դատարանը կայացնում է որոշում, որը պետք է բավարարի սույն օրենսգրքի համապատասխանաբար 337-րդ և 361-րդ

հողվածների պահանջներին:

4. Վերաքննիչ դատարանի դատական ակտն օրենքով սահմանված ընդհանուր կարգով կարող է բողոքարկվել վճռաբեկ դատարան:

ԲԱԺԻՆ VII

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ԳԼՈՒԽ 54.

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

Հոդված 383. Օտարերկրյա անձանց դատավարական իրավունքները

1. Օտարերկրյա քաղաքացիները և իրավաբանական անձինք, քաղաքացիություն չունեցող անձինք, պետությունները, հանրային իրավական կազմավորումները, միջազգային կազմակերպությունները (այսուհետ՝ օտարերկրյա անձինք) իրավունք ունեն իրենց իրավունքների և շահերի պաշտպանության համար դիմելու Հայաստանի Հանրապետության դատարաններ:

2. Օտարերկրյա անձինք Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիներին և իրավաբանական անձանց հավասար օգտվում են դատավարական իրավունքներից և կրում են դատավարական պարտականություններ:

3. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սահմանված դեպքերում օտարերկրյա անձանց համար կարող են սահմանվել վերաքննիչ և վճռաբեկ բողոք բերելու ավելի երկարատև ժամկետներ:

4. Հայաստանի Հանրապետությունը կարող է սահմանել դատավարական իրավունքների պատասխան սահմանափակումներ այն պետությունների օտարերկրյա անձանց նկատմամբ, որոնց դատարաններում թույլ են տրվում Հայաստանի

Հանրապետության քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց դատավարական իրավունքների սահմանափակումներ:

Հոդված 384. Օտարերկրյա անձանց մասնակցությամբ գործերով դատավարությունը

1. Օտարերկրյա անձանց մասնակցությամբ գործերով դատավարությունը դատարաններում իրականացվում է սույն օրենսգրքին և Հայաստանի Հանրապետության այլ օրենքներին համապատասխան:

Հոդված 385. Հայաստանի Հանրապետության դատարանների բացառիկ ընդդատությունը օտարերկրյա անձանց մասնակցությամբ գործերով

1. Բացառապես Հայաստանի Հանրապետության դատարաններին են ընդդատյա՝

1) Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների վերաբերյալ գործերը.

2) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների որդեգրման վերաբերյալ գործերը.

3) Փոխադրման պայմանագրից ծագած վեճերի վերաբերյալ գործերը, եթե փոխադրողները գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության տարածքում,

4) Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների և օտարերկրյա քաղաքացիների կամ քաղաքացիություն չունեցող անձանց ամուսնալուծության վերաբերյալ գործերը, եթե երկու ամուսիններն էլ բնակվում են Հայաստանի Հանրապետությունում:

Հոդված 386. Հայաստանի Հանրապետության դատարանների իրավասությունն օտարերկրյա անձանց մասնակցությամբ գործերով

1. Հայաստանի Հանրապետության դատարաններն օտարերկրյա անձանց մասնակցությամբ քաղաքացիական գործերը քննում են, եթե պատասխանող օտարերկրյա ֆիզիկական անձը հայցի հարուցման պահին բնակվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կամ պատասխանող օտարերկրյա մյուս անձինք գտնվում են Հայաստանի Հանրապետության տարածքում:

2. Հայաստանի Հանրապետության դատարաններն իրավունք ունեն նաև քննել օտարերկրյա անձանց մասնակցությամբ քաղաքացիական գործեր, եթե՝

1) այդ մասին առկա է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացու կամ իրավաբանական անձի և օտարերկրյա անձի միջև համաձայնություն.

2) գույքային վեճով պատասխանողը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ունի գույք.

3) ամուսնալուծության վերաբերյալ գործով՝ ամուսիններից թեկուզև մեկը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի է.

4) առողջությանը, պատվին, արժանապատվությանը, գործարար համբավին և կերակրողի մահվամբ պատճառված վնասի վերաբերյալ գործով վնասը պատճառվել է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում.

5) գույքին պատճառված վնասը հատուցելու գործով վնասի հատուցման պահանջը ներկայացնելու համար հիմք ծառայած գործողությունը կամ այլ հանգամանքը տեղի է ունեցել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում.

6) օտարերկրյա անձի մասնաճյուղը կամ ներկայացուցչությունը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում.

7) հայցը բխում է պայմանագրից, որով կատարումը տեղի է ունեցել կամ պետք է տեղի ունենա Հայաստանի Հանրապետության տարածքում.

8) հայցը բխում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տեղի ունեցած անհիմն հարստացումից.

9) գործին մասնակցող անձանցից մեկը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի է և գործին մասնակցող օտարերկրյա անձն ընդունում է Հայաստանի Հանրապետության դատարանի իրավագործությունը՝ այդ մասին հայտարարելով կամ իրավագործության իրականացմանն ուղղված համապատասխան միջնորդություններ ներկայացնելով:

3. Սույն հոդվածով նախատեսված կանոնների պահպանմամբ դատարանի կողմից քննության ընդունված գործը դատարանը լուծում է ըստ էության, եթե անգամ գործի քննության ընթացքում որևէ հանգամանքի ուժով գործն ընդդատյա է դարձել այլ պետության դատարանին:

4. Օտարերկրյա անձի մասնակցությամբ գործի ընդդատությունը որոշվում է սույն օրենսգրքի 3-րդ գլխի կանոններով:

Հոդված 387. Դատական իմունիտետը

1. Դատարանում օտարերկրյա պետության դեմ հայց հարուցելը, նրան որպես երրորդ անձ գործին մասնակից դարձնելը, օտարերկրյա պետությանը պատկանող՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող գույքի վրա արգելանք դնելը ու դրա նկատմամբ հայցի ապահովման այլ միջոցներ ձեռնարկելը, դատարանի վճռի հարկադիր կատարման կարգով այդ գույքի վրա բռնագանձում տարածելը թույլատրվում է միայն համապատասխան պետության իրավասու մարմինների համաձայնությամբ, եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով այլ բան նախատեսված չէ:

2. Օտարերկրյա պետությունը կոնկրետ գործով համարվում է հրաժարված իր դատական իմունիտետից, եթե տվյալ գործով ինքն է հարուցել հայց Հայաստանի Հանրապետության դատարանում, որպես գործին մասնակցող անձ սեփական նախաձեռնությամբ ներգրավվել է Հայաստանի Հանրապետության դատարանում քննվող գործի վարույթին:

3. Օտարերկրյա պետությունը համարվում է հրաժարված իր դատական իմունիտետից ցանկացած հայցի մասով, եթե տվյալ օտարերկրյա պետությունը տվյալ գործով հակընդդեմ հայց է ներկայացնում Հայաստանի Հանրապետության դատարան:

4. Օտարերկրյա պետությունը համարվում է հրաժարված իր դատական իմունիտետից ցանկացած հակընդդեմ հայցի մասով, եթե տվյալ օտարերկրյա պետությունը տվյալ գործով հայց է ներկայացրել Հայաստանի Հանրապետության դատարան:

5. Միջազգային կազմակերպությունների դատական իմունիտետը սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով:

Հոդված 388. Օտարերկրյա պետության դատարանի կողմից նույն անձանց միջև նույն առարկայի և միևնույն հիմքերով վեճի վերաբերյալ գործի քննության դատավարական հետևանքները

1. Հայաստանի Հանրապետության դատարանը հայցը թողնում է առանց քննության, եթե մինչև Հայաստանի Հանրապետության դատարանում հայց հարուցելը օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանը քննության է ընդունել և հայցն առանց քննության թողնելու պահի դրությամբ քննում է նույն անձանց միջև, նույն առարկայի և միևնույն փաստական հիմքերով վեճի վերաբերյալ գործ:

2. Հայաստանի Հանրապետության դատարանը հայցը թողնում է առանց քննության, եթե օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանը կայացրել է նույն անձանց միջև, նույն առարկայի և միևնույն փաստական հիմքերով վեճի վերաբերյալ գործով վճիռ, որը մտել է օրինական ուժի մեջ:

3. Սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերում նշված հետևանքները չեն առաջանում, եթե այլ դատարանում քննվող կամ քննված գործը վերաբերում է Հայաստանի Հանրապետության դատարանի բացառիկ ընդդատությանը:

ԲԱԺԻՆ VIII

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ

ԳԼՈՒԽ 55.

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ

Հոդված 389. Միջազգային հարաբերություններում քաղաքացիական գործերով իրավական օգնության կարգը

1. Հայաստանի Հանրապետության դատարանների հարցումներով օտարերկրյա պետությունների տարածքներում դատավարական գործողությունների կատարումը, ինչպես նաև դատական ծանուցագրերի, որոշումների, վճիռների և այլ փաստաթղթերի հանձնումը և սույն օրենսգրքով նախատեսված այլ գործողությունների կատարումը, ներառյալ՝ օտարերկրյա պետությունների իրավասու դատարանների հարցումներով Հայաստանի Հանրապետության տարածքում Հայաստանի Հանրապետության դատարանների կողմից դատավարական գործողությունների կատարումն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով և սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով:

2. Օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանի հարցմամբ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում դատավարական գործողություններ կատարելիս Հայաստանի Հանրապետության դատարանները կիրառում են սույն օրենսգրքի կանոնները՝ համապատասխան միջազգային պայմանագրով նախատեսված բացառություններով:

3. Օտարերկրյա պետության դատարանի հարցումների հիման վրա Հայաստանի Հանրապետության տարածքում դատավարական գործողություններ կատարելիս Հայաստանի Հանրապետության դատարանները կարող են կիրառել համապատասխան օտարերկրյա պետության քաղաքացիական դատավարության

օրենսդրության նորմերը, եթե այդ նորմերի կիրառման հնարավորությունը նախատեսված է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով, կամ եթե այդ նորմերը չեն հակասում սույն օրենսգրքին և քաղաքացիական դատավարության նորմեր պարունակող՝ Հայաստանի Հանրապետության այլ օրենքներին:

4. Օտարերկրյա պետության դատարանի հարցումները Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կատարվում են սույն օրենսգրքով նախատեսված ժամկետներում, եթե համապատասխան միջազգային պայմանագրով այլ ժամկետ սահմանված չէ:

Հոդված 390. Իրավական օգնության հարցերով հաղորդակցության կարգը

1. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով քաղաքացիական գործերով դատարաններին առնչվող փոխադարձ իրավական օգնություն ցույց տալու հարցերով հաղորդակցությունն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության միջոցով, իսկ միջազգային պայմանագրով նախատեսված լինելու դեպքում՝ դիվանագիտական ուղիներով, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության դատարանների և օտարերկրյա պետության դատարանների միջև անմիջական հաղորդակցության միջոցով:

2. Եթե հաղորդակցությունն իրականացվում է Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության միջոցով, ապա վերջինս օտարերկրյա պետության դատարանից ստացված հարցումն անհապաղ ուղարկում է Հայաստանի Հանրապետության այն դատարան, որը, սույն օրենսգրքին համապատասխան, իրավասու է իրականացնելու համապատասխան դատավարական գործողությունը, անկախ այն հանգամանքից, հարցման մեջ ճիշտ է նշված այդ դատարանը, թե ոչ:

3. Եթե իրավական օգնության մասին հարցումը ներկայացրել է Հայաստանի Հանրապետության դատարանը օտարերկրյա պետություն ուղարկելու համար, ապա Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարությունը պարզում է հարցման համապատասխանությունը տվյալ միջազգային պայմանագրով սահման-

ված կարգին և ներկայացվող պահանջներին, որից հետո՝ եռօրյա ժամկետում, ներկայացնում է օտարերկրյա պետության իրավասու մարմին: Եթե պարզվի, որ հարցումը կազմված է թերություններով, ապա Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարությունը Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան դատարանին առաջարկում է վերացնել դրանք, որից հետո հարցումն ուղարկում է օտարերկրյա պետության իրավասու մարմին:

4. Եթե իրավական օգնությունն իրականացվում է դիվանագիտական ուղիներով կամ Հայաստանի Հանրապետության դատարանի և օտարերկրյա պետության դատարանի միջև անմիջական հաղորդակցության միջոցով, ապա օտարերկրյա պետության դատարանի հարցումն ստացած Հայաստանի Հանրապետության դատարանը, եթե հարցման կատարումը չի մտնում իր իրավասության մեջ, դա վերահասցեագրում է սույն օրենսգրքով իրավասու դատարան:

5. Դիվանագիտական ուղիներով կամ դատարանների միջև անմիջական հաղորդակցության միջոցով փոխադարձ իրավական օգնություն ցույց տալու հարցումների կատարման մասին Հայաստանի Հանրապետության դատարանները յուրաքանչյուր հարցման կապակցությամբ ծանուցում են Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարությանը՝ նշելով հարցումը կազմելու (ստանալու) ամսաթիվը, հարցումը կազմած դատարանի անվանումը, հարցման համառոտ բովանդակությունը, հարցումը կատարած դատարանի անվանումը և կատարման համառոտ բովանդակությունը:

Հոդված 391. Մեկից ավելի միջազգային պայմանագրերով նախատեսված հարցումները կատարելը

1. Եթե օտարերկրյա պետության դատարանի ներկայացրած քաղաքացիական գործերով իրավական օգնություն ցույց տալու վերաբերյալ հարցման կատարման պարտավորությունը բխում է տվյալ պետության հետ կնքած

Հայաստանի Հանրապետության մեկից ավելի միջազգային պայմանագրերից, ապա կիրառվում են հետևյալ կանոնները. եթե հարցման մեջ՝

1) նշված է, թե որ միջազգային պայմանագրի հիման վրա է դա կազմվել և ներկայացվել, ապա հարցումը կատարող Հայաստանի Հանրապետության դատարանը ղեկավարվում է այդ միջազգային պայմանագրով.

2) նշված են տվյալ օտարերկրյա պետության և Հայաստանի Հանրապետության միջև գործող մեկից ավելի միջազգային պայմանագրեր, ապա հարցումը կատարող Հայաստանի Հանրապետության դատարանը ղեկավարվում է հարցման մեջ նշված այն միջազգային պայմանագրով, որն առավել ամբողջական լուծում է տալիս հարցման կատարման հետ կապված հարցերին՝ միաժամանակ կիրառելով մյուս պայմանագրի (պայմանագրերի) այն դրույթները, որոնք նախատեսված չեն առավել ամբողջական լուծում տվող միջազգային պայմանագրով, բայց հարցումն առավել լրիվ և արագ կատարելու հնարավորություն են ընձեռում.

3) նշում չկա տվյալ պետության և Հայաստանի Հանրապետության միջև գործող որևէ միջազգային պայմանագրի վերաբերյալ, ապա հարցումը կատարող Հայաստանի Հանրապետության դատարանը ղեկավարվում է այն միջազգային պայմանագրով, որն առավել ամբողջական լուծում է տալիս հարցման լիարժեք կատարման հետ կապված հարցերին, որի ընթացքում չի բացառվում նաև տվյալ օտարերկրյա պետության և Հայաստանի Հանրապետության միջև գործող համապատասխան մյուս պայմանագրի (պայմանագրերի) այն դրույթների կիրառումը, որը լրացնում է այն պայմանագրին, որով դատարանը ղեկավարվում է:

Հոդված 392. Միջազգային պայմանագրից բխող հարցման կատարումը մերժելը

1. Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրի հիման վրա օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանի ներկայացրած հարցումների կատարումը կարող է մերժվել այդ պայմանագրով նախատեսված հիմքերով:

2. Եթե հարցումը ներկայացրել է այն օտարերկրյա պետության իրավասու դատարանը, որի հետ Հայաստանի Հանրապետությունը կապված է մեկից ավելի միջազգային պայմանագրերով, ապա հարցման կատարումը կարող է մերժվել, եթե՝

1) մերժման համար հիմք դարձած հանգամանքը (պայմանը) նախատեսված է բոլոր միջազգային պայմանագրերով, անկախ նրանից՝ հարցումը կազմվել և ներկայացվել է մերժման համար հիմք դարձած հանգամանքը (պայմանը) նախատեսող, թե միջազգային այլ պայմանագրին համապատասխան.

2) հարցման կատարումը կարող է վնասել Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական կարգին, ինքնիշխանությանը, ազգային անվտանգությանը:

Հոդված 393. Անձանց ներկայանալը

1. Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացի չհամարվող և օտարերկրյա պետություններում գտնվող՝ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրով սահմանված կարգով Հայաստանի Հանրապետության դատարան կանչված և դատարան ներկայացած քաղաքացիական գործով վկան և փորձագետը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվելու ընթացքում օգտվում են վկայի և փորձագետի համար՝ սույն օրենսգրքով սահմանված իրավունքներից: Այդ անձինք Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվելու ընթացքում իրավախախտումներ թույլ տալու դեպքում ենթակա են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված պատասխանատվության այն ծավալով և չափով, որքանով թույլատրվում է համապատասխան միջազգային պայմանագրով:

2. Սույն հոդվածի 1-ին մասի կանոնները տարածվում են նաև օտարերկրյա քաղաքացիներ համարվող և Հայաստանի Հանրապետության դատարան ներկայացած ու տվյալ քաղաքացիական գործով հայցվորի ու պատասխանողի կամ նրանց ներկայացուցիչների կարգավիճակ ունեցող անձանց վրա:

ԲԱԺԻՆ IX

ԵԶՐԱՓՈՒԿԻՉ ԵՎ ԱՆՑՈՒՄԱՅԻՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ 56.

ԵԶՐԱՓՈՒԿԻՉ ԵՎ ԱՆՑՈՒՄԱՅԻՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 394. Անցումային դրույթներ

1. Մինչև սույն օրենսգրքի ուժի մեջ մտնելը հարուցված քաղաքացիական գործերը ենթակա են քննության և լուծման մինչև սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելը գործող կանոններով:

Հոդված 395. Սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելը

1. Սույն օրենսգիրքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

2. Սույն օրենսգիրքն ուժի մեջ մտնելու պահից ուժը կորցրած ճանաչել 1998 թվականի հունիսի 17-ի Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԲԱԺԻՆ I.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

ԳԼՈՒԽ 1. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ 1

ԳԼՈՒԽ 2. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ 7

ԳԼՈՒԽ 3. ԳՈՐԾԵՐԻ ԵՆԹԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԸՆԴԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ 12

ԳԼՈՒԽ 4. ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԿԱԶՄԸ 16

ԳԼՈՒԽ 5. ԻՆՔՆԱԲԱՑԱՐԿ ԵՎ ԲԱՑԱՐԿ 18

ԳԼՈՒԽ 6. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԸ 20

ԳԼՈՒԽ 7. ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՑՉՈՒԹՅՈՒՆԸ 30

ԳԼՈՒԽ 8. ԱՊԱՑՈՒՑՈՒՄ 35

ԳԼՈՒԽ 9. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ 64

ԳԼՈՒԽ 10. ԴԱՏԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐ 68

ԳԼՈՒԽ 11. ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐ 78

ԲԱԺԻՆ II.

ՎԱՐՈՒՅԹՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՐԳԸ (ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՐՈՒՅԹ) 81

ԳԼՈՒԽ 12. ՀԱՅՑԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ԿԱՐԳԸ 81

ԳԼՈՒԽ 13. ՀԱՅՑԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ 90

ԳԼՈՒԽ 14. ՀԱՅՑԻ ԴԵՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՂԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ 94

ԳԼՈՒԽ 15. ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ 97

ԳԼՈՒԽ 16. ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԻՍՏ 114

ԳԼՈՒԽ 17. ԳՈՐԾԻ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ 121

ԳԼՈՒԽ 18. ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՎԱՐՏՆ ԱՌԱՆՑ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾԵԼՈՒ 123

ԳԼՈՒԽ 19. ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԳԼՈՒԽ 20. ԱՌԱՋԻՆ ԱՏՅԱՆԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ 134

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՅՅԱՅԻՆ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐ.....145

ԳԼՈՒԽ 21. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ 145

ԳԼՈՒԽ 22. ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ՎԱՐՈՒՅԹԸ 146

ԳԼՈՒԽ 23. ԽՄԲԱՅԻՆ ՀԱՅՑԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ՔՆՆՎՈՂ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ.... 147

ԳԼՈՒԽ 24. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ և
ԱՆՎՃԱՐՈՒՆԱԿ ԲԱՆԿԻ, ՎԱՐԿԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ,
ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ, ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՅԻՆ ՖՈՆԴԻ
ԿԱՌԱՎԱՐԻՉՆԵՐԻ ԵՎ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿՎՈՐ ԱԴՄԻՆԻՍՏՐԱՑԻԱՅԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ
ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ151

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐ..... 152

ԳԼՈՒԽ 25. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ 152

ԳԼՈՒԽ 26. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՓԱՍՏԵՐԻ
ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ 154

ԳԼՈՒԽ 27. ԳՈՒՅՔԸ ՏԻՐԱԶՈՒՐԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԵՎ ԴՐԱ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԴԻՄՈՂԻ
ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ 156

ԳԼՈՒԽ 28. ԱՆՉԱՓԱՀԱՍԻՆ ԼՐԻՎ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ (ԷՄԱՆՍԻՊԱՑԻԱ)
ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ..... 158

ԳԼՈՒԽ 29. ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ԿԱՄ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ
ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ, ԱՆԳՈՐԾՈՒՆԱԿ ՃԱՆԱԶՎԱԾ ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿ
ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԿԱՄ ՔԱՂԱՔԱՑՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐԸ ՎԵՐԱՑՆԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ 159

ԳԼՈՒԽ 30. ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ԱՆՀԱՅՏ ԲԱՑԱԿԱՅՈՂ ԿԱՄ ՄԱՀԱՑԱԾ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ
ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ 163

ԳԼՈՒԽ 31. ԵՐԵԽԱՅԻ ՈՐԴԵԳՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ 165

ԳԼՈՒԽ 32. ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ՀՈԳԵԲՈՒԺԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ ՈՉ ՀՈԺԱՐԱԿԱՄ (ՀԱՐԿԱԴԻՐ) ՀՈՍՊԻՏԱԼԱՑՄԱՆ ԵՆԹԱՐԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ.....169

ԳԼՈՒԽ 33. ՔԱՂԱՔԱՑՈՒՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ (ԿԱՄ) ԲՈՒԺՄԱՆ ԵՆԹԱՐԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ171

ԳԼՈՒԽ 34. ԸՍՏ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂԻ ԵՎ ՕՐԴԵՐԱՅԻՆ ԿՈՐՑՐԱԾ ԱՐԺԵԹՂԹԵՐՈՎ ՀԱՎԱՍՏՎԱԾ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ (ԿՈՉԻ ՎԱՐՈՒՅԹ) 176

ԳԼՈՒԽ 35. ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՈՂԻ ԴԻՄՈՒՄՈՎ ԿՈՂՄԵՐԻ ՀԱՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԻ՝ ԳՈՐԾՆ ԸՍՏ ԷՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾՈՂ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԻ ՎԵՐԱՆԱՅՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ..... 179

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ՉՈՐՐՈՐԴ

ՊԱՐԶԵՑՎԱԾ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԵՐ180

ԳԼՈՒԽ 36. ՀԵՌԱԿԱ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ180

ԳԼՈՒԽ 37. ԳՈՐԾԵՐԻ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՐԶԵՑՎԱԾ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԿԱՐԳՈՎ183

ԳԼՈՒԽ 38. ԱՐԱԳԱՑՎԱԾ ԴԱՏԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ188

ԳԼՈՒԽ 39. ՎՃԱՐՄԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՁԱԿԵԼՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ191

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

ԱՐԲԻՏՐԱԺԻ ՎՃԻՌԸ ՉԵՂՅԱԼ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ, ԱՐԲԻՏՐԱԺԻ ՎՃՈՒ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՏԱԼՈՒ ԵՎ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՐԲԻՏՐԱԺԱՅԻՆ ՎՃԻՌՆԵՐԻ ՃԱՆԱԶՄԱՆ ԵՎ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐԸ..... 195

ԳԼՈՒԽ 40. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ195

ԳԼՈՒԽ 41. ԱՐԲԻՏՐԱԺԻ ՎՃԻՌԸ ՉԵՂՅԱԼ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ196

ԳԼՈՒԽ 42. ԱՐԲԻՏՐԱԺԻ ՎՃՈՒ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՏԱԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ..... 200

ԳԼՈՒԽ 43. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՐԲԻՏՐԱԺԱՅԻՆ ՎՃԻՌՆԵՐԻ ՃԱՆԱԶՄԱՆ ԵՎ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ.....	205
--	-----

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՉԵՂՅԱԼ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՏԱԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐԸ	209
---	------------

ԳԼՈՒԽ 44. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ	209
--	-----

ԳԼՈՒԽ 45. ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՉԵՂՅԱԼ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ.....	210
--	-----

ԳԼՈՒԽ 46. ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՇՏԱՐԱՐԻ ՈՐՈՇՄԱՆ ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԱՏԱՐՈՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹ ՏԱԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ	213
--	-----

ԵՆԹԱԲԱԺԻՆ ՅՈՒԹԵՐՈՐԴ

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԵՎ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ	217
---	------------

ԳԼՈՒԽ 47. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՃԱՆԱԶԵԼՈՒ ԵՎ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ.....	218
--	-----

ԲԱԺԻՆ III.

ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ԳԼՈՒԽ 48. ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ.....	228
--	-----

ԳԼՈՒԽ 49. ՎԱՐՈՒՅԹ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԲՈՂՈՔԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ	242
---	-----

ՎԵՐԱՔՆՆԻՉ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	242
----------------------------	-----

ԲԱԺԻՆ IV.

ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՎՃՈՒԲԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

ԳԼՈՒԽ 50. ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԲՈՂՈՔԱՐԿՈՒՄԸ ՎՃՌԱՔԵԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳՈՎ	259
ԳԼՈՒԽ 51. ՎԱՐՈՒՅԹ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ԲՈՂՈՔԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԸ	271
ՎՃՌԱՔԵԿ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	271

ԲԱԺԻՆ V.

ԳՈՐԾԵՐԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԳԼՈՒԽ 52. ԲԵԿԱՆՎԱԾ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏՈՎ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆՈՐ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	277
---	-----

ԲԱԺԻՆ VI.

**ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՄ ՆՈՐ
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ՎԵՐԱՆԱՅԵԼՈՒ ՎԱՐՈՒՅԹԸ**

ԳԼՈՒԽ 53. ԴԱՏԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԸ ՆՈՐ ԵՐԵՎԱՆ ԵԿԱԾ ԿԱՄ ՆՈՐ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՎ ՎԵՐԱՆԱՅԵԼՈՒ ՎԱՐՈՒՅԹԸ	279
---	-----

ԲԱԺԻՆ VII.

ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ

ԳԼՈՒԽ 54. ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ԳՈՐԾԵՐԻ ՎԱՐՈՒՅԹԸ	289
--	-----

ԲԱԺԻՆ VIII.

**ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ**

ԳԼՈՒԽ 55. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ	294
--	-----